

פרשת ואלה תולדות יצחק

א) * ואלה תולדות יצחק וכו'. פתח ר' חייא ואמר ב' מי ימלל גבורות יי' ישמיע כל תהלתו, תיח' כד בעא קב"ה, וסליק ב' ברעותא ג' קמיה למברי עלמא, ג' הוה מסתכל באורייתא, וברא ליה, ובכל עובדא ועובדא דברא קב"ה בעלמא, הוה מסתכל באורייתא, וברא ליה, הדא הוא דכתיב, ד' ואהיה אצלו אמון ז' ואהיה * שעשועים יום ה' אל תקרי אמון, אלא אומן.

ב) כד בעא י' למברי אדם י' אמרה תורה קמיה, אי ב"נ יתברי, י' ולבתר י' יחטי, ואנת תידון ליה, אמאי יהון עובדי ידך למגנא, דהא לא ה' ייכול למסבל דינך, אמר י' לה י' קב"ה, י' הא י' אתקינת תשובה, עד לא בראתי עלמא, אמר קב"ה לעלמא, בשעתא דעבד ליה, י' וברא לאדם, א"ל עלמא עלמא, אנת ונימוסק, לא קיימין אלא על אורייתא. ובג"כ בראתי ליה לאדם י' בך, י' בגין דיתעסק י' בה, ואי י' לאו, י' הא אנא אהדר י' לך, לתהו ובהו י' וכלא בניניה

מסורת הוהר

א) ואלה תולדות וכו', (בראשית כ"ה), ח"א קלה. ב) מי ימלל וכו', (תהלים ק"ו), ז"ח בראשית דף א' טב שא, ו' טב שמא, ולעיל ב"ב דף מ' ציון א'. ג) הוה מסתכל באורייתא, לעיל הקדמת ספר הוהר דף ס"ו ציון א. ד) ואהי' אצלו אמון וכו', (משלי ח'), ז"ח בראשית ה' טז שכו, רות פ"ח טב שי לעיל הקדמת ספר הוהר דף ס"ו ציון א'. ה) אל תקרא אמון אלא אומן, ח"ב קסא. ח"ג לה: קעה, רפה: (אמון), ז"ח בראשית ה' טז שכו. ו) אמרה תורה קמיה, ח"ג לה, טט: קעה. ז) הא אתקינת תשובה, ח"א ד. ח"ג טט: ח) וכלא בניניה— קיימא, ח"א רה: ח"ב קסא, ר.

חלוסי גרסאות: א' נ"א מוסיף בן אברהם אברהם הוליד את יצחק, כ' נ"א ברעותיה, ולג' קמיה, ג' נ"א ליג' קמיה, ד' נ"א ואהיה וכו', ט' נ"א למיברי, ו' נ"א מוסיף ולבתר ייתי, ז' נ"א למיחטי, ח' נ"א יכול, ט' נ"א ליה, י' נ"א ליג' קב"ה, י' נ"א אתקינת, יב' נ"א מוסיף וברא ליה, יג' נ"א ליג' בך בגין, ונ"א כך יד' נ"א ליג' בגין, טו' נ"א מוסיף בה וישתדל בה, טז' נ"א לא (אה"ל) יז' נ"א ליג' חא אנא, יח' נ"א ליה

ואלה תולדות יצחק

לא יוכל לסבול את דינך, אמר לה הקב"ה, הרי בראתי תשובה מטרם שבראתי העולם, ואם יחטא, יוכל לעשות תשובה ואמחול לו. אמר קב"ה לעלמא וכו': אמר הקב"ה לעולם בשעה שברא אותו, וברא את האדם, אמר לו: עולם עולם, אתה וטבעך אינם עומדים אלא על התורה, ומשום זה בראתי בך אדם כדי שיעסוק בתורה, ואם לא יעסוק בחורה הרי אני מחזירך לתהו ובוהו. והכל הוא בשביל האדם וזהו שכתוב אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי. והתורה עומדת ומכרות לפני בני אדם, כדי שיעסקו וישתדלו בתורה, ואין מי שיטה אזניו.

הסולם

ואלה תולדות יצחק וכו': פתח ר' חייא ואמר, מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו, בוא וראה, כשבקש הקב"ה, ועלה ברצון לפניו, לברוא העולם, היה מסתכל בתורה וברא אותו, ובכל פעולה ופעולה שברא הקב"ה בעולם, היה מסתכל בתורה ובראה, וז"ש ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום, אל תקרי אמון אלא אומן, דהיינו שהיתה כלי אומנותו. ב) כד בעא למברי אדם וכו': כשרצה לברוא את האדם, אמרה התורה לפניו, אם יהיה נברא האדם ואחר כך יחטא, ואתה תדון אותו, למה יהיו מעשי ידך לשוא, הרי

מאמר

דאדם ⁶ קיימא, ההי' ^א אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי. ואורייתא קיימא ומכרזא קמייהו דבני נשא, בגין ^ב דיתעסקו ^ג וישתדלו בה ולית מאן דירכין אודניה.

ג) ת"ח כל מאן דאשתדל באורייתא איהו קיים עלמא, וקיים כל עובדא ועובדא על ^ד תקוניה כדקא יאות, ולית לך כל שייפא ושייפא דקיימא ביה בבר נש, דלא הוי ^ה לקבליה ^ו בריה בעלמא. דהא ^ז כמה דבר נש איהו ^ח מתפלג ^ט שייפין, וכלהו ^י קיימין דרגין על דרגין ^{יא} מתתקנין אלין על אלין ^{יב} וכלהו חד גופא, הכי נמי ^{יג} עלמא, כל אינון בריין ^{יד} כלהו ^{טו} שייפין שייפין, וקיימין ^{טז} אלין על אלין, וכד ^{יז} מתתקנין כלהו, ^{יח} הא גופא ממש. ^{יט} וכלא כגוונא דאורייתא, דהא אורייתא כלא, שייפין ופרקין, וקיימין אלין על אלין, ^כ וכד מתתקנין כלהו, ^{כא} אתעבידו חד גופא. כיון דאסתכל דוד בעובדא דא, פתח ואמר ^{כב} מה רבו מעשיך ^{כג} יי' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך.

ד) ^{כד} באורייתא כד אינון כל רזין ^{כה} עלאין ^{כו} חתימין, דלא ^{כז} יכלין ^{כח} לאתדבקא, באורייתא ^{כט} כל אינון ^ל מלין עלאין, ^{לא} דאתגליין ולא ^{לב} אתגליין.

מסורת זוהר

א) אנכי עשיתי ארץ ונו', (ישעי' מ"ה) לעיל לך דף פ"ח ציון ג', ב) כמה דב"נ וכו', ח"א קמן ת"ז תקי עי קל ג) מה רבו מעשיך ונו', (תהלים ק"ד) ח"א קנה ריה: רנד, ח"ב כ. כז: קעד, קעה: רסו: ח"ג י, מ"ב: מגו: רמא: רמב: רפט: רצו: שז: ת"ז תקי כ"א נו. תקי כ"ב סגו תקי ס"ט קיב, תקי ע' קכה. ז"ח בראשיה ט' טג שיא.

דרך אמת

ה) שמתחלק האדם לאברים איברים.

חלוסי גרסאות: א) נ"א קיימי, ב) נ"א דיתעסקון, ג) נ"א וישתדלון, ד) נ"א תיקוניה, ה) נ"א לקיבליה, ו) נ"א מוסיף עם בריה, ז) נ"א כמו, ח) נ"א מתפליג, ונ"א אתפליג, (אה"ל) ט) נ"א מוסיף שייפין שייפין י) נ"א קיימן, יא) נ"א מתוקנין, יב) נ"א וכלא, יג) נ"א עלמין, יד) נ"א ל"ג כלהו, ונ"א ל"ג כלהו שייפין, טו) נ"א ל"ג שייפין טז) נ"א אילין על אילין, יז) נ"א מתקנין, יח) נ"א חד וליג הא ונ"א מוסיף הא חד, יט) נ"א וכלהו, כ) נ"א ל"ג וכו', כא) נ"א ואתעביד, ככ) נ"א ה' וגו', כד) נ"א ל"ג באורייתא, כה) נ"א ל"ג אינון, כו) נ"א מוסיף סתימין עלאין, כז) נ"א חתימין, כח) נ"א יכלי, כט) נ"א מוסיף לאתדבקא בני נשא בהו (אה"ל) ל) נ"א מלין, לא) נ"א מוסיף אינון כל אינון (אה"ל) ל) נ"א מלין, לב) נ"א אתגלין

ואלה תולדות יצחק

הסולם

מאמר

התורה כולה היא אברים ופרקים, ועומדים אלו על אלו, וכאשר יתקנו כולם, יעשו לגוף אחד, כיון שנסתכל דוד בעשיה הזו, פתח ואמר מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך.

ג) ת"ח כל מאן וכו': בוא וראה, כל מי שעוסק בתורה הוא מקיים העולם ומקיים כל פעולה ופעולה שבעולם על תקונו כראוי. ואין לך אבר הנמצא באדם, שלא תהיה כנגדו בריה בעולם.

ד) באורייתא אינון וכו': בתורה הם, כל סודות העליונים החתומים שאין היכולת להשיגם. בתורה הם, כל דברים העליונים המגולים ואינם מגולים. כלומר, שלרוב העמקות שבהם, הם נגלים להמעייין בהם, ותכף נעלפים, ושוב נגלים כרבע וחוזרים ונעלפים, וכן חוזר חלילה תמיד לפני המעיינים בהם. בתורה הם, כל

דהא כמה וכו': כי כמו שגוף האדם מתחלק לאברים, וכולם עומדים מדרגות על מדרגות המתקנות אלו על אלו, וכולן הן גוף אחד. כן העולם, כל אלו הבריות שבעולם, כולן, הן אברים אברים, ועומדים אלו על אלו, וכאשר כולן תתקנה יהיו לגוף אחד ממש. והכל, הן האדם הן העולם, הוא כדמיון התורה, כי (דברי דף קל"ד ע"ג)

באורייתא אינון כל ^א מליו דלעילא ^ב ולתתא, כל מלין דעלמא דין, וכל מלין דעלמא דאתי באורייתא אינון, ולית * מאן דישגח וידע לון, ובגין כך כתיב, * מי ימלל גבורות יי, ישמיע כל תהלתו.

(ה) ת"ח אתא ^ג שלמה ובעא ^ד למיסק על ^ה מלוי דאורייתא, ועל ^ו דקדוקי אורייתא, ולא יכיל, אמר ^ז אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. דוד אמר, ^ח גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. תא חזי כתיב בשלמה ^ט וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף. ^י והא אוקמוה. דחמשה ואלף טעמים, הוו בכל משל ומשל דהוה אמר. ומה שלמה, דאיהו בשר ודם, כך הוו במלוי. מלין דאורייתא דקאמר קב"ה, על אחת כמה וכמה, דבכל מלה ומלה, אית בה כמה משלים, כמה שירין, כמה תושבחון, כמה רזין עלאין, כמה חכמאן, ועל דא כתיב מי ימלל גבורות יי.

(ו) תא חזי, מה כתיב לעילא, ^י ואלה תולדות ישמעאל, דאינון תריסר נשיאין, לבתר אמר ואלה תולדות יצחק, ס"ד, זכיון דכתיב ביה בישמעאל

מסורת הזהר

(א) מי ימלל, לעיל דף א' ציון ב'. (ב) למיסק על מלג — ועל דקדוקי אורייתא, ח"א רכה, ז"ח בראשית ז' טא שטו. ג) אמרתי אחכמה וגו', (קהלת ז') ח"א רכה, ח"ג רכג. ז"ח בראשית ז' טא שטו. ליד טד שטו. ד) גל עיני וגו', (תהלים קי"ט) ח"א קלא: קלב. קלה, קמה: ח"ג קנב. ה) וידבר ג' אלף משל וגו', (מלכים א' ה') ח"ב קמה. ז"ח בראשית ז' טא שג ו) וא"ה תולדות ישמעאל (בראשית כ"ה). חלופי גרסאות: א' ג"א מילין. ב' ג"א ותתא. ג' ג"א מוסיף שלמה מלכא. (אה"ל) ד' ג"א לקיימא. ה' ג"א מלי. ו' ג"א דיוקני, ז' ג"א הא.

ואלה תולדות יצחק	הסולם	מאמר
<p>(ו) תא חזי מה כתיב וכו': בוא וראה למעלה כתוב, ואלה תולדות ישמעאל, שהם שנים עשרה נשיאים, ואחר כך אמר אלה תולדות יצחק, ויעלה על דעתך, כיון שכתוב בישמעאל שהוליד שנים עשר נשיאים, ויצחק הוליד שנים, הוא משום שזה נעלה בצדקתו, ולכן הוליד שנים עשר, וזה לא נעלה, וע"כ הוליד רק שנים. לפיכך כתוב מי ימלל גבורות ה', זהו יצחק, כי יצחק ה"ס גבורה דז"א. כי יצחק הוליד את יעקב, שהוא בלבדו היה חשוב יותר מכולם, שהוליד שנים עשר שבטים, והיה הקיום שלמעלה ושלמטה, אבל יצחק היה רק הקיום של מעלה, בקדושה עלאה. וישמעאל היה רק למטה ועל כן כתוב מי ימלל גבורות ה' זה יצחק כנ"ל, ישמיע כל תהלתו זהו יעקב. כי יעקב הוא כל תהלתו, להיותו הקיום של מעלה ומטה. כשנתדבק השמש, ז"א, בלבנה היא חנוקבא, כמה ככבים מאירים מהם, שהם י"ב שבטי יה, המשולים בחלום יוסף לככבים.</p>	<p>כל הדברים שלמעלה שבעולמות העליונים, ושל מטה. כל הדברים שבעולם הזה וכל הדברים שבעולם הבא הם בתורה. ואין מי שיסתכל וידע אותם, ומשום זה כתוב, מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו.</p> <p>(ה) תא חזי אתא וכו': בוא וראה כשבא שלמה, ורצה לעמוד על דברי תורה ועל דקדוקי תורה ולא יכול, אמר, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. דוד אמר, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.</p> <p>תא חזי כתיב וכו': בוא וראה כתוב בשלמה וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף, ובארוהו, שחמשה ואלף טעמים, היו בכל משל ומשל שהיה אמר. ומה שלמה שהוא בשר ודם כך היו דבריו, דברי תורה שאומר הקב"ה על אחת כמה וכמה, שבכל דבר ודבר, יש בו כמה משלים, כמה שירים, וכמה שבחות, כמה סודות עליונים, כמה חכמות. ועל כן כתוב, מי ימלל גבורות ה'.</p>	
<p>והנה</p>	<p>(דף קל"ד ע"ב * קל"ה ע"א)</p>	

דאליד תריסר נשיאין, ויצחק אוליד תרין בנין, ^ב דדא אסתלק, ודא לא אסתלק, על דא ^ב כתיב מי ימלל גבורות יי, דא ^ג יצחק, ^ד ויצחק אפיק ליה ליעקב, ^ה דהוה איהו בלחודוי, יתיר מכלהו, דאוליד תריסר שבטין, קיומא דלעילא ותתא, אבל יצחק לעילא ^ו בקדושה עלאה, ^ז וישמעאל לתתא, ועל דא כתיב, מי ימלל גבורות יי, ישמיע כל תהלתו, דא יעקב ^ח כד ^ט אתדבך שמשא בסיהרא, כמה ^י ככביא נהירין ^{יא} מנייהו.

ז) ^ב ואלה תולדות יצחק בן אברהם. אמר רבי יוסי, מאי שנא דעד הכא, לא כתיב בן אברהם, והשתא אמר, אלא אע"ג דכתיב ויברך אלהים את יצחק בנו, השתא דמית אברהם, דיוקניה הוה ביה, ואשתאר ביה ביצחק, דכל מאן דחמי ליצחק, הוה אמר דא אברהם ודאי, והוה סהיד ואמר ^ב אברהם הוליד את יצחק.

מסורת הזהר

(א) כד אתדבך שמשא, ח"א קלי' ב) ואלה תולדות יצחק, לעיל דף א' ציון א. ג) אברהם הוליד ח"א קלג.

חלופי גרסאות: ^א ג"א ודא, ונ"א ודאי, ונ"א ודאי דא (אה"ל) כ"א מוסיף עליה, דיצחק כתיב, ג"א מוסיף יצחק דאוליד יעקב ועשו, ד"א ועשו ה"א דהא ו"א בקדושה, ז"א ועשו ח"א יתדבך (אה"ל) ט"א כובי"א, י"א מנייהו.

ואלה תולדות יצחק

הסולם

סאמר

הטעם, דאוליד תריסר שבטין, כי הוא הוליד י"ב שבטים, שהם בחינת מחזה ולמטה של הת"ת, והיה קיומא דלעילא ותתא, שהיה הקיום והמרכבה של למעלה מחזה דו"א ושל למטה מחזה דו"א, כי להיותו מרכבה לת"ת, והת"ת כולל את שניהם כנ"ל. אבל יצחק לעילא בקדושה עלאה, כי יצחק היה מרכבה לגבורה דו"א, שכולו למעלה מחזה, ואינו נאחו למטה כלום וישמעאל לתתא, וישמעאל היה ככל התחתונים שאין להם אחיזה אלא למטה מחזה ולא כלום למעלה מחזה. ולפיכך יעקב חשוב יותר מכולם, כי הוא בלבדו כולל כל הבחינות.

ז) ואלה תולדות יצחק בן אברהם: אמר רבי יוסי מהו השינוי שעד עתה לא כתוב, בן אברהם, ועתה אומר בן אברהם. אלא אף על פי שכתוב, ויברך אלקים את יצחק בנו, עתה שמת אברהם, דהיינו שברך והגדיל מדרגת יצחק שהיא גבורה, אחר מיתת אברהם, עם כל זה, צורתו של אברהם היה בו ונשארה בו ביצחק, כלומר שגם צורתו של אברהם שהוא חסד, נשארה כלולה ביצחק. עד שכל מי שראה את יצחק, היה אומר זה אברהם ודאי, והיה מעיד ואומר, אברהם הוליד את יצחק. כי היה כלול ומלוכב בצורתו של

והנה אומר ג' חלוקים, א) שיעקב היה הקיום שלמעלה ומטה. ב) ויצחק רק למעלה בקדושה עליונה. ג) וישמעאל רק למטה. ויש להבין החלוקים האלו. והענין הוא, כי פרצוף ז"א נחלק על החזה, מפאת הפרסא אשר שם, שמחזה ולמעלה הוא ג"ר ומחזה ולמטה הוא ו"ק. והתחתונים אין להם אחיזה רק מחזה ולמטה דו"א, ולא כלום מחזה ולמעלה, להיותם תולדות הנוקבא דו"א, שמקורה מתחיל בו"א רק מחזה ולמטה. אבל האבות היו מרכבה לחג"ת דו"א, אברהם ויצחק לשני זרועות ז"א, שהם חסד וגבורה. ויעקב אל הגוף של ז"א, שהוא תפארת ונמצאים אברהם ויצחק אחוזים למעלה מחזה דו"א, דהיינו בזרועות, ולא כלום מחזה ולמטה, אבל יעקב להיותו מרכבה לת"ת שהוא גופא, שהחזה נמצא באמצעו, הרי הוא נאחו למעלה מחזה ולמטה מחזה, שמצד מחצית הת"ת שלמעלה מחזה, הוא נאחו למעלה בג"ר, ומצד מחצית הת"ת שלמטה מחזה, הוא נאחו למטה בו"ק. שמשם כל התחתונים.

ויו"ש ויצחק אפיק ליה ליעקב דהוה איהו בלחודוי יתיר מכלהו, שיצחק הוציא את יעקב, שהוא לבדו היה חשוב יותר מכולם, כי היה בחיר שבאבות. ומפרש (שו"ת דף קל"ח ע"א)

תולדות

ה

(ח) ר' יצחק קם ליליא חד * למלעי באורייתא, ור' יהודה קם ^ב בקסרוי, בההיא שעתא: אמר ר' יהודה, איקום ואיזיל ^ג לגבי רבי יצחק, ^ד ואלעי באורייתא ונתחבר כחדא ^ה אזל עמיה חזקיה בריה, דהוה רביא, כד ^ו קריב אבבא, שמע ליה לרבי יצחק, דהוה אמר, * ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק ^ז בנו וישב יצחק עם באר לחי רואי, האי קרא, לאו רישיה ^ח סיפיה ולא ^ט סיפיה רישיה, מאי שנא דקב"ה אצטריך ^י לברכא ליה ^{יא} ליצחק, בגין דאברהם ^{יב} לא ברכאן לקב"ה, ^{יג} ואוקמוהו, וישב יצחק עם באר לחי רואי, ^{יד} מאי לחי ראי, אלא דאתחבר בה ^{טו} בשכינתא, בירא דמלאך קיימא אתחזי עלה, כתרגומו ובג"כ ברכיה.

(ט) אדהכי בטש ר' יהודה ^{טז} אבבא ועאל, ואתחברו, אמר ר' יצחק,

מסורת הזהר

דרך אמת

(א) שס מקום ור' יהודה עמד שס לעסוק בתורה. (א) ויהי אחרי-ויברך ונו', ח"א קל. ח"ג שבו ו"ח כ"ז טא שמו.

חלופי גרסאות: א נ"א לבי כ נ"א למלעי ונ"א אי לעי (אה"ל) ג נ"א אזיל, ד נ"א קארי (אה"ל). ה נ"א בנו וגוי. ו נ"א מוסיף ואוקמוה משל לבי, אילנות בשורש אחד זה סם החיים וזה סם המות אמר הגבן אם אני משקה את סם החיים הרי סם המות שותה עמו אמר יבא בעל הגן ויעשה רצונו כך אברהם חמא יעקב ועשו כחדא זה סם החיים וזה סם המות שבך ברכאן להקב"ה (אה"ל) יד נ"א מהו (ד"א) ונ"א מה באר (אה"ל). ונ"א ל"ג מאי לחי רואי, ונ"א ל"ג מאי לחי רואי אלא. טז נ"א בשכנתא. טז נ"א אפתחא.

ואלה תולדות יצחק

הסולם

סאמר

בטומאה ועל כן עברו אלו הברכות אל הקב"ה, והקב"ה ברך את יצחק. הקב"ה הי"ס קו אמצעי, המיוחד ב' הקוין זה בונה, על ידי שמגביל את קו השמאל שלא יאיר רק מלמטה למעלה בלבד, (כנ"ל ב"א דף ס"ד"ה מחלוקת) ועתה לא יתברך עשו, כי לא יוכל להמשיך ממעלה למטה. וישב יצחק עם באר לחי רואי, ושאל מהו לחי רואי, והשיב, אלא שנתחבר עם השכינה דהיינו כתרגומו בירא דמלאך קיימא אתחזי עלה, שהוא באר, דהיינו השכינה. שמלאך הברית, שהוא היסוד, נראה עליה, ועל כן ברכו. ובזה מובן קשר ג' חלקי המקרא זה בונה, ויהי אחרי מות אברהם, ולא ברך את יצחק, ויברך אלקים את יצחק. ולמה ברכו משום וישב יצחק עם באר לחי רואי, משום שנתחבר עם השכינה.

(ט) אדהכי בטש: בינתיים דפק רבי יהודה בדלת ונכנס, ונתחברו. אמר רבי יצחק, עתה זווג השכינה עמנו. אמר רבי יהודה ביאור של באר לחי רואי שאמרת הוא יפה. אבל במלה עצמה נשמע זה. כלומר שיש להבין ביאורך מתוך סירוש המלות עצמן. כמו שמבאר והולך.

פתח

של אברהם שהוא חסד. ולפיכך מדייק הכתוב עתה לומר, בן אברהם וכן אברהם הוליד את יצחק.

(ח) רבי יצחק קם וכו': ר"י קם לילה אחד לעסוק בתורה. ור' יהודה קם בעיר קסרוי באותה שעה, לעסוק בתורה אמר רבי יהודה אקום ואלך אל ר' יצחק ואעסוק עמו בתורה ונתחבר יחד. הלך עמו חזקיה בנו, שהיה אז ילד.

כד קריב אבבא וכו': כשנגש אל הדלת, שמע את רבי יצחק שהיה אומר, ויהי אחר מות אברהם, ויברך אלקים את יצחק בנו וישב וגוי. והקשה, מקרא זה אין, תחילתו כסופו ואין סופו כתחילתו, שמתחיל במיתת אברהם ומסיים בברכת יצחק. שאין שום קשר ביניהם. ועוד הקשה, מהו השינוי שהקב"ה היה צריך לברך את יצחק, ולא ברכו אברהם. והשיב משום שאברהם לא ברך את יצחק ע"כ ברכו ח' לאחר מותו, וזהו הקשר שבהכתוב, ויהי אחר מות וגוי ושואל, מהו הטעם שלא ברכו אברהם. ואומר, שהוא כדי שלא יתברך עמו עשו בנו כלומר שלא ימשיך הארת השמאל ממעלה למטה, כדרכו (דפו"י דף קליה ע"א * קליה ע"ב)

השתא זוגא דשכינתא בהדן. אמר רבי יהודה, האי באר לחי רואי דקאמרת שפיר, אבל ה' במלה אשתמע. פתח ואמר * מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון, האי קרא ב' אתמר ג' אבל הא אוקמוה, מעין גנים דא אברהם ב' באר מים חיים דא יצחק, ונוזלים ד' מן לבנון דא יעקב. באר מים חיים דא יצחק, היינו ה' דכתיב וישב יצחק עם באר לחי ו' ראי. ומאי ג' באר, דא שכינתא, ו' לחי דא' חי ה' העולמים, ה' צדיק חי ה' העולמים ולית י' לאפרשא לון, חי הוא בתרי י' עלמין, יכ חי י' לעילא, דאיהו עלמא עלאה, חי לגבי עלמא תתאה, ועלמא תתאה בגיניה קיימא ונהרא.

(י) ת"ח, סיהרא לא י' אתנהירת, אלא כד טו חזיא ליה לשמשא, וכיון טו דחזיא ליה, י' אתנהיר. ועיד האי באר לחי רואי ודאי, וכדין אתנהרא, וקיימא י' במיין חייך, לחי ראי, בגין י' לאתמליא ולאנתהרא מהאי חי. (יא) תא חזי, כתיב * ו' ובניהו בן יהודע ה' בן איש חי דהוה צדיק, ונהיר כ' לדריה, כמה כ' דחי כ' דלעילא, נהיר לעלמא, כ' ובכל זמנא, האי באר, לחי אסתכל וחמי, בגין לאתנהרא, כדקאמרן. וישב יצחק עם באר לחי ראי. היינו

מסורת הוהר דרך אמת
 (א) מעין גנים, (שה"ש ד') ח"א קלב. ח"ג ראו. רלה; רסו. רצח. ז"ח ט"ו טב שכת. תק"ח ק"ו ט"א שמש. (באר ובוי) ז' טא שכת ס"ב טא שב. ג) באר מים חיים דא יצחק. ח"א ס' ג) באר דא שכינתא, ח"א ס' ד) חי העולמים, לעיל הקדמת ספר הוהר דף ע"ט ציון א' ו) ובניהו ונו', (שמואל ב' כ"ג) ח"ג קסב, ולעיל הקדמת ספר הוהר דף ע"ח ציון ב'.

חלופי גרסאות: א' ב"א במליה (אה"ל). כ' ב"א מוסיף הא אתמר, ג' ב"א ל"ג אבל הא אוקמוה. ונ"א ואוקמוה ול"ג אבל הא. ד' ב"א ל"ג מן לבנון. ה' ב"א ל"ג דכתיב. ו' ב"א מוסיף ראי ודאי. ז' ב"א מוסיף לחי ראי. ח' ב"א עולמים ט' ב"א עולמים. י' ב"א לאתפרשא ו' ב"א עולמים יכ ב"א ל"ג חי ונ"א וחי (ד"א) יכ ב"א דלעילא ונ"א מלעילא, יד ב"א נהיר. ונ"א אתנהיר (ד"א ואה"ל) טו ב"א חזייתא טז ב"א דחזייתא יז ב"א אתנהירת. יח ב"א בחיין. יט ב"א לאתמלייא. כ' ב"א לבריה (אה"ל). כ"א ב"א ל"ג דחיו ב"א דאיהו. כ"ב ב"א דמלעילא. ונ"א לעילא (אה"ל). כ"ג ב"א וכל.

ואלה תולדות יצחק הסולם סאמר

פתח ואמר מעין וגו' מן לבנון: מקרא זה בארוהו, אבל ביארו, מעין גנים, זה אברהם. באר מים חיים, זה יצחק. ונוזלים מן לבנון, זה יעקב. הרי שבאר מים חיים הוא יצחק, היינו שכתוב, וישב יצחק עם באר לחי רואי. ומהו באר, זהו השכינה. לחי זה חי העולמים, דהיינו צדיק שהוא יסוד חי העולמים ואין להפריד אותם, הוא חי בשני עולמים. ה' למעלה, שהוא עולם העליון, דהיינו בינה, חי אצל עולם התחתון, שהוא מלכות, ועולם התחתון מתקיים ומאיר מכחו.

(י) ת"ח סיהרא וכו': בוא וראה הלבנה, שהיא הנוקבא, אינה מאירה אלא כשרואה את השמש, שהוא ז"א, וכיון שרואה אותו היא מאירה דהיינו שמקבלת מוא מוחין דהארץ חכמה, שה"ס ראיח וצל כן נקרא זו, באר לחי רואי, (דמויי קליה ע"ב * קליו ע"א)

וישב יצחק עם באר לחי רואי: היינו שכתוב, בקחתו את רבקה, כי באר ה"ס רבקה, דהיינו הנוקבא דז"א, והוא יושב עמה, ונתאחד עמה בבחינת חשך בלילה, שכתוב, שמאלו תחת לראשי. פירוש קו שמאל דז"א שה"ס יצחק, מכונה חשך לחיותו מושג רק בחשך, כי בשעת שליטתו

דכתיב * בקחתו את רבקה, ויטיב בהדה, ⁶ ואתאחיד עמה, חשך ⁷ בלילה, דכתיב ⁸ שמאלו תחת לראשי. ותא חזי, יצחק בקרית ארבע הוה בתר דמית אברהם, מהו וישב יצחק עם באר לחי רואי, דאזדווג ביה, ואחיד ביה בהווא בירא, לאתערא רחימותא כדקאמרן.

יב) פתח רבי יצחק ואמר, ⁹ זורח השמש ובא ¹⁰ השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם. זורח השמש, דא שמשא, דנהיר לסיהרא, דכד אתחזי בהדה, כדין נהרא, ואתנהיר זורח, מאתר עלאה, דקיימא עליה, מתמן ¹¹ זרח תדיר. ובא השמש, לאזדווגא בהדה דסיהרא. ¹² הולך אל דרום, דאיהו ימינא, ושוי תוקפיה ביה, ובגין דתוקפיה ביה, כל חילא דגופא בימינא הוא, וביה ¹³ תליא. ולבתר סובב אל צפון, נהיר לסטרא דא, ונהיר לסטרא דא. סובב סובב הולך הרוח, בקדמיתא כתיב שמש, והשתא רוח, אלא כלא חד, ורזא חדא, וכל דא, בגין דסיהרא אתנהרא מניה, ויתחברון תרווייהו.

מסורת הזהר

א) בכחתו, (בראשית כ"ה) ח"א קלו, קלו. ב) שמאלו (שה"ש ב') לעיל ב"א דף רלה ציון א, ג) זורח, (קהלת א') ח"א קמו, קמו. קמה. ח"ג נג. קפא: ת"ז תקי ס"ט דף ריא. ז"ח תרומה מ"ב טג שכב שכו. ז) הולך אל דרום—סובב אל צפון, (קהלת א') ח"א קמו. ת"ז תקי ס"ט קו. ז"ח תרומה מ"ב טד שמד. טג שא שלב. חלופי גרסאות: א) ב"א ויתאחיד (אה"ל) ב) ב"א בליליא. ג) ב"א השמש וגוי. ד) ב"א זורח. ה) ב"א חלייא.

ואלה תולדות יצחק

הסולם

מאמר

בימין שהוא חסדים, ומשום שתוקפו הוא בימין, נמצא כל כח הגוף של האדם בימינו של הגוף, ובו תלוי כח הגוף. ואחר כך סובב אל צפון, שמאיר לצד זה דהיינו לדרום, ומאיר לצד זה, דהיינו לצפון. פירוש. כי סובב משמעותו שהארתו סובב פעם לצד זה ופעם לצד זה. ללמדך שאין עיקר כחו בצפון, שהוא צד שמאל של ז"א, ואינו מאיר שם בקביעות אלא סובב לכאן ולכאן.

שליטתו נחשכים המאורות, להיותו חכמה בלי חסדים, (כמ"ש באורך לעיל בראשית א' דף ק"ל ד"ה פירוש עשיה) והנוקבא מכונה לילה (כמ"ש לעיל בראשית א' דף נ"ד ד"ה לילה ע"ש) לפיכך הארת השמאל אל הנוקבא. מכונה חשך בלילה, וז"ש ואתאחיד עמה חשך בלילה כי זווג יצחק שה"ס קו שמאל עם הבאר, שה"ס הנוקבא המקבלת ממנו, נבחן לחשך בלילה כמבואר.

סובב סובב הולך הרוח: ושואל, בתחילה כתוב שמש, ועתה קורא אותו רוח, ואומר, אלא הכל אחד וסוד אחד, כי ז"א ה"ס אור הרוח, והוא מכונה שמש. וכל זה הוא, דהיינו מה שסובב סובב הולך הרוח, כדי שהלבנה תאיר ממנו ויתחברו שניהם. פירוש, כי עיקר הארת הלבנה הוא הארת החכמה, שמקבלת משמאל, אמנם אינה יכולה לקבל החכמה בלי חסדים כנודע, וע"כ סובב סובב הולך הרוח, שפירושו שז"א הולך וסובב, פעם לצד צפון להארת החכמה, ופעם לצד דרום להארת החסדים כדי להלביש החכמה בחסדים, ורק בדרך זה מקבלת הלבנה הארתו ומתחברת עמו כזווג.

ותא חזי יצחק וכו': ובוא וראה, יצחק היה בקרית ארבע אחר שמת אברהם, ומה שאומר הכתוב, וישב יצחק עם באר לחי רואי, אלא בהכרח שאין זה מקום מגורו, אלא הוא שם הנוקבא שנזדווג בו ונתאחד בו באותו הבאר. לעורר האהבה. כמו שאמרנו.

יב) פתח ר' יצחק וכו': פתח ר"י זורח השמש ובא השמש וגו'. זורח השמש, היינו השמש, ז"א, המאיר אל הלבנה, הנוקבא. כי כשהשמש נראה עמה, אז היא מאירה. והשמש מאיר וזורח ממקום עליון העומר עליו, שהיא בינה, משם מקבל הארתו, וזורח תמיד.

ובא השמש: היינו שבא להזדווג עם הלבנה, שהיא הנוקבא. הולך אל דרום, שהוא קו ימין דז"א, ומשים בו תוקפו, כלומר, שיעקר הארתו משים (דפו"י דף קל"ו ע"א)

(ג) תא חזי, כד אתא אברהם לעלמא חביק^א לה לסיהרא וקריב לה, כיון דאתא יצחק אחיד בה,^ב ואתקיף בה כדקא יאות, ומשיך לה ברחימו, כמה דאתמר, דכתיב^א שמאלו תחת לראשי. כיון דאתא יעקב, כדין^ב אתחבר שמשא בסיהרא, ואתנהיר, ואשתכח יעקב שלים בכל^ג סטרין, וסיהרא^ד אתנהירת, ואתתקנת בתריסר שבטין.

(ד) פתח רבי יהודה ואמר^ג הנה ברכו את יי' כל עבדי יי' וגו'. האי קרא אוסמוה, אבל תא חזי,^ה הנה ברכו את יי', ומאן אינון, דיתחזון לברכא ליה לקביה, כל עבדי יי', בגין דכל בר נש^א בעלמא מישראל, אעיג דכלא ויתחזון לברכא ליה לקביה, ברכתא דבגינייהו^ב ויתברכון עלאין ותתאין^ב מאן^ט היא, היא דברכין ליה יי' עבדי יי', ולא כלהו. ומאן אינון דברכתהון ברכתא^א העומדים בבית יי' בלילות, יי' אלין אינון^ד דקיימו בפלגות ליליא, ואתערי למקרי באורייתא, ואלין קיימי בבית יי' בלילות, דהא^ה כדין^ה קביה אתי לאשתעשעא עם יי' צדיקיא^ה בגנתא דעדן, ואנן קיימי הכא לאתערא^ט במלי דאורייתא, נימא במלי דיצחק, דאנן ביה.

(ט) פתח רבי יצחק ואמר, ויהי יצחק בן ארבעים שנה^ז בקחתו את

מסורת הזהר

(א) שמאלו, לעיל דף ז' ציון ב'. (ב) אתחבר שמשא, לעיל דף ד' ציון א'. (ג) הנה ברכו וגו' (תהלים קל"ד) ח"א רלא, ח"ב קצו, ח"ג יב, יג, רס. ד) קביה אתי לאשתעשע, לעיל הקדמת ספר הזהר דף קל"ט ציון ב'. (ה) גיע, לעיל הקס"ז דף צ' ציון א'. ו) ויהי יצחק וגו', (בראשית כ"ה), ח"א קלו, קלט. ז) בקחתו, לעיל דף ז' ציון א'. חלופי גרסאות: א) ג"א ליה. ב) ג"א ואתקף (אה"ל). ג) ג"א סטרוי. ד) ג"א אתנהרת. ה) ג"א מוסיף כתיב תנה. ו) ג"א אתחזון, וגי' דיתחזון, ז) ג"א יתברכון, ח) ג"א מאי. ט) ג"א אינון, ול"ג היא היא (אה"ל) י) ג"א לה. יא) ג"א מוסיף כל עברי, יב) ג"א בצלותי, יג) ג"א אילין, יד) ג"א דקיימי, טו) ג"א ומתערי, טז) ג"א אילין, יז) ג"א ל"ג כדין, יח) ג"א צדיקיא, יט) ג"א באורייתא ול"ג במלי (אה"ל).

ואלה תולדות יצחק

הסולם

מאמר

(ג) תא חזי כד אתא וכו': בוא וראה כשבא אברהם לעולם חבק את הלבנה והקריבה. כיון שבא יצחק, נאחו בה והחזיק בה כראוי, ומשך אותה באהבה. כמו שנאמר, שמאלו תחת לראשי. כיון שבא יעקב, אז נתחבר השמש, ז"א, בלבנה, בנוקבא, והנוקבא האירה. פירוש הארת החכמה קבלה מיצחק. ועוד לא האירה בה, מחמת חוסר התלבשות באור חסדים, וכשבא יעקב, שה"ס קו אמצעי, שהשפיע לה החכמה מלובשת בחסדים, אז האירה הנוקבא. ואשתכח יעקב וכו': ואז נמצא יעקב שלם מכל הצדדים דהיינו מחסדים שבצד ימין ומחכמה שבצד שמאל, והלבנה האירה, כי עתה על ידי יעקב, נתלבשו החכמה והחסדים זה בזה, ויכולה להאיר ונתקנה בי"ב השבטים. כנ"ל.

(יד) פתח ר' יהודה וכו': פתח ר"י ואמר, הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו'. מקרא זה (דמויי דף קל"ו ע"א * קל"ו ע"ב)

(טו) ויהי יצחק בן ארבעים וגו': ושואל הכתוב ואמר,

בן

מאמר ויהי יצחק בן ארבעים שנה

רבקה וגו' בן ארבעים שנה, אמאי אתא לממני הכא, דהוה בן ארבעים שנה, כד נסיב לה לרבקה, אלא ודאי, הא אתכליל יצחק בצפון ודרום, באשא ^ב ומיא, ^י וכדין, הוה ^ג יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה. כמראה הקשת, ^א ירוק ^ד חורר סומק. בת שלש שנים ^י אחיד בה כד אחיד בה ברבקה, וכד אוליד, אוליד בן ששים, לאולדא כדקא יאות, בגין דיפוק יעקב שלם, מבן ששים שנה כדקא יאות, וכלהו אחיד להו יעקב לבתה, ואתעביד גבר ^ו שלימ. ^{טז} בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי, מאי אכפת לן כולי

מסורת הזוהר

(א) ירוק חורר סומק, ח"ג רשו, לעיל ב"ב דף י"ד ציון ג'.
חלופי גרסאות: ^ב נ"א ומיא, ^ג נ"א כדין, ^ד נ"א ל"ג יצחק, ^ה נ"א וחיורר וסומק, ^ו נ"א ליג אחיד בה (אה"ל), ^ז נ"א שלם.

מאמר	הסולם	ויהי יצחק בן ארבעים שנה
<p>בן ארבעים שנה, למה בא כאן לספור את שנותיו, שהיה בן ארבעים שנה, כשנשא את רבקה. אלא ודאי הא אתכליל וכו': ומשיב אלא ודאי שיצחק נכלל בצפון ודרום שהם אש ומים, ואז היה יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה. פירוש. כי ודאי הוא שיצחק היה נכלל בימין, שה"ס חסדים המכונים מים ומכונה דרום, דהיינו כמ"ש לעיל (אות ז) בביאור הכתוב בן אברהם. וא"כ יש בו ב' הספירות צפון ודרום, שהם חסד וגבורה, צפון מכח עצמו שהוא שמאל, ודרום מכח שהוא בן אברהם. גם היה לו התכללות צפון ודרום יחד זה בזה, שהוא תפארת, כי אין תפארת אלא התכללות חסד וגבורה, שהם דרום צפון. ונמצא שהיה לו ג' הספירות חסד גבורה ת"ת, ובקחתו את רבקה, שה"ס המלכות, השיג גם את המלכות, והיה לו ד' ספירות חו"ג תו"מ, ובגדלות הם חו"ב תו"מ כנודע, שכל אחת מהן כוללת עשר ספירות, והם ארבעים ספירות, שה"ס ארבעים שנה. וז"ש הא אתכליל יצחק בצפון ודרום באשא ומיא, שהצפון ה"ס אש והדרום ה"ס מים, שהם חסד וגבורה, והתכללותם זב"ז הוא ת"ת, וכדין הוה יצחק בן ארבעים שנה, כמחתו את רבקה, ואז השיג ד' ספירות חו"ג תו"מ בעת שלקח את רבקה, שה"ס המלכות, והם עתה ארבעים שנה, כי השיג בזה גם את המלכות כמבואר. ופנימיות הדברים הוא, כי אין הנוקבא יכולה לקבל המוחין דיצחק, שה"ס קו שמאל, (אלא בהתכללותה בחג"ת ונעשית רגל ד' לכסא כנ"ל פ' וירא דף ה' ד"ה פירוש ע"ש) וזסוריה, ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה (דפו"י דף קל"ו ע"ב)</p>	<p>כי נעשתה רביעי לחג"ת כנ"ל ואז לקחה יצחק והשפיע לה המוחין שלו. אבל אז היא עקרה להיותה מחוסרת חסדים, (כנ"ל ב"א דף ק"ז ד"ה לא אתיישב ע"ש) וזסוריה ויעתר יצחק וגו' כי עקרה היא: כי אינה ראויה להוליד עד שתתמעט ותהיה בסוד שביעי, שתקבל מחג"ת נה"י. וז"ס ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם, דהיינו חג"ת נה"י כמ"ש להלן ד"ה וכד. כמראה הכושת: רבקה הייתה כמראה הקשת, שהוא ירוק לבן אדום, שהם חג"ת של של הנוקבא, ובת שלש שנים נאחו בה כאשר נאחו ברבקה, כלומר כאשר נשא אותה. פירוש כי יצחק היה כלול מארבע ספירות בקחתו את רבקה, שהם חו"ב תו"מ כנ"ל, אבל רבקה אע"פ שנכללה עמו מ"מ לא היה לה אלא ג' ספירות חג"ת שה"ס ג' גוונים כמראה הקשת. והגוון מספירתה עצמה שהיא מלכות, חסרה לה (כמ"ש לעיל פ' נח דף צ"ה ד"ה פירוש ע"ש) וה"ס ג' שנים, וז"ש ובת שלש שנים אחיד בה, ולא ארבע. וספירותיו של יצחק הן בסוד עשרות שה"ס ז"א שספירותיו בעשרות, ושל רבקה הן רק יחידות, שה"ס הנוקבא שספירותיה הן יחידות, (כנ"ל ב"ב דף ס"ז ד"ה ומכאן). ולפיכך ארבע ספירות דיצחק הן ארבעים, וג' ספירות דרבקה הן רק שלש שנים. וכד אוליד וכו': וכשהוליד הוליד כשהיה בן ששים, דהיינו אחר שהשיג שש ספירות חג"ת נה"י כדי להוליד כראוי ויצא יעקב שלם, מבן ששים שנה, כראוי. ובכלל שש הספירות נאחו יעקב לאחר כך, ונעשה איש שלם. ^{טז} בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות וגו': ושואל, מה נחוץ לנו לדעת כל</p>	

תולדות

האי, דהא כבר אתמר * ובתואל ילד את רבקה וגו', והשתא ^ה אמר בת בתואל הארמי, ^י ולבתר מפדן ארם, ולבתר אחות לבן הארמי, אלא אוקמוהו, ^ג דהות בין רשעים ואיהי לא עבדת כעובדייהו, דהות בת בתואל ומפדן ארם, ואחות לבן, וכלהו חייבין לאבאשא, והיא סלקא עובדין דכשרן, ולא עבדת כעובדייהו. ^{יז} השתא אית לאסתכלא, אי רבקה הות בת עשרין שנין, או יתיר, או בת שלש עשרה, כדין הוא שבחא דילה, דלא עבדת ^ז כעובדייהו, אבל עד כען בת שלש שנים הות, מאי שבחא דילה. א"ר יהודה בת שלש שנים הות, ^ה ועבדת לעבדא כל ההוא עובדא.

יח) אמר רבי יצחק, אע"ג דכולי האי עבדת, לא ידענא עובדהא אי אינון וכשראן, ^ז או לאו. * אלא, תא חזי, כתיב ^ב כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות. ^ג כשושנה: דא כנסת ישראל, דאיהי בין ^ה אוכלוסהא, כורדא בין כובין ורזא דמלה, יצחק אתי מסטרא דאברהם ^ט דאיהו חסד עלאה, ועביד חסד עם יכל בריין, ואע"ג דאיהו דינא ^{יב} קשיא, ורבקה אתת מסטרא דדינא ^{יג} קשיא, ואסתלקת מבינייהו, ואתחברת ביצחק, דהא רבקה מסטרא דדינא ^{יד} קשיא ^{יז} אתיא.

מסורת הוהר

א) ובתואל ילד, (בראשית כ"ד), ב) כשושנה בין החוחים, (שה"ש ב') לעיל הקטה"ז דף א' ציון א', ג) כשושנה דא כנ"י לעיל הקטה"ז דף א' ציון ב' חלופי גרסאות: א) נ"א דאמר, ב) נ"א לבתר, ג) נ"א דהוה, ד) נ"א כעובדיהון, ה) נ"א ועבדת, ו) נ"א כשרן, ז) נ"א אי, ח) נ"א אוכלוסהא, ט) נ"א ליג דאיהו חסד עלאה, י) נ"א ליג כל יא נ"א קשיא, יב) נ"א קשיא, יג) נ"א מוסיק קשיא תתאה יג) נ"א קשיא, יד) נ"א תתאה, ונ"א אחיאי, ונ"א קא אחיאי.

כאמר

הכולם

ויהי יצחק בן ארבעים שנה

יח) אמר רבי יצחק וכו', אר"י, אע"פ שעשתה כל כך בחכמה עם העבד, עוד איני יודע את מעשיה, אם היו כשרים או לא. אלא בא וראה. כתוב כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות. כשושנה, זו היא כנסת ישראל דהיינו הנוקבא דנ"א, שהיא בין הצבאות, כמו שושנה בין החוחים. ורוא דמלה וכו': וסוד הדבר. יצחק בא מצד אברהם, שהוא חסד עליון ועושה חסד עם כל הבריות. ואע"פ שהוא דין הקשה, מכל מקום נמשך מחסד מאברהם. ורבקה באה מצד דין קשה מבתואל ולבן, ואע"פ שהיא עצמה דין הרפה היתה, בסוד האודם של השושנה, וחוט של חסד היה תלוי עליה בסוד הלובן של השושנה, מכל מקום נמשכה מדין הקשה, והיה יצחק דין הקשה, והיא דין הרפה, וע"כ כשושנה בין החוחים היתה. החוחים פירושו דינים קשים, כי רבקה היתה מוקפת בדינים קשים מצד הוריה ואנשי מקומה אבל היא

כל זה, הרי כבר נאמר, ובתואל ילד את רבקה, ועתה אומר שוב, בת בתואל הארמי, ואחר כך אומר עוד מפדן ארם ואחר כך אחות לבן הארמי. ומשיב, אלא בארוהו, שהוא ללמד אע"פ שהיתה בין תועים, היא לא עשתה כמעשיהם, וע"כ אומר, שהיתה בת בתואל, ומפדן ארם, ואחות לבן, שכולם היו רשעים להרע, והיא עשתה מעשים טובים, ולא עשתה כמעשיהם. יז) השתא אית לאסתכלא וכו': עתה יש להסתכל, אם היתה רבקה בת עשרים שנה או יותר או לכל הפחות בת שלש עשרה, או היה נחשב לה לשבח, שלא עשתה כמעשיהם, אבל עד עתה היתה רק בת שלש שנים, מהו השבח שלה, שלא עשתה כמעשיהם. א"ר יהודה בתוכו: אר"י, בת שלש שנים היתה, ועם זה, עשתה אל העבד כל אותו המעשה, משמע בהכרח, שהיה לה שכל כבת עשרים, ולפיכך שבח הוא לה שלא למדה ממעשיהם. (סו"י קל"ו ע"ב * קל"ו ע"א)

ואע"ג דאיהי מסטרא דדינא רפיא הות, וחוטא דחסד תלי בה, ויצחק דינא
 רפיא, ואיהי רפיא, כשושנה בין החוחים ד הוו, ואי לאו דאיהי רפיא,
 לא יכיל עלמא למסבל דינא וקשיא דיצחק. כגוונא דא, סביה מזווג זווגין
 בעלמא, חד תקיף וחד רפיא, בגין לאתקנא כלא, ויתבסם עלמא.

יט) פתח רבי יהודה אבתריה ואמר, * ויעתר יצחק ליי' לנכח אשתו. מהו
 ויעתר, דקריב ליה פ קרבנא, וצלי עליה. ומה י' קרבנא קריב. עולה קריב,
 דכתיב ויעתר לו יי', כתיב הכא ויעתר לו יי', וכתיב התם ויעתר אלהים
 לארץ וגו', מה להלן קרבן, אף כאן י' קרבן. כתיב ויעתר יצחק, וכתיב ויעתר
 לו, דנפק אשא מלעילא, לקבלא אשא דלתתא.

כ) ד"א ויעתר יצחק, דצלי צלותיה, וחתר חתירה לעילא, לגבי ד מזרא

מסורת הזהר

א) ויעתר יצחק, (בראשית כ"ה) ח"א קלו, ב) ויעתר לו, (שם) ג) ויעתר אלהים לארץ וגו' (שמואל ב' כ"ד)
 ד) מולא על בנין, לעיל ביב דף ע"א ציון ב'.

חלופי גרסאות: א) נ"א קשיא, ב) נ"א רפיא, ג) נ"א שושנה, ד) נ"א הות, ה) נ"א רפיא, ו) נ"א קשיא, ז) נ"א
 רפיא, ח) נ"א ויתבסם, ט) נ"א קרבנא, י) נ"א עליה, יא) נ"א קרבנא, יב) נ"א מוסיף נמי קרבן.

ויהי יצחק בן ארבעים שנה

הסולם

מאמר

משום שמקבלים אותה על ידי הנוקבא, כנ"ל
 שעי'ז נמתקים הדינים.

מאמר ויעתר יצחק

יט) ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו: שואל מהו
 ויעתר, ואומר שפירושו הוא, שהקריב
 קרבן והתפלל עליה. ואינו קרבן הקריב, היינו
 קרבן עולה. והראיה, אשר ויעתר פירושו שהקריב קרבן
 הוא, כי כתוב כאן, ויעתר לו ה', וכתוב שם,
 ויעתר ה' לארץ מה שם פירושו, שהקריב קרבן,
 אף כאן שהקריב קרבן.

כתיב ויעתר יצחק ויעתר יצחק, וכתוב ויעתר
 ה', ואם ויעתר פירושו קרבן, מהו פירושו של ויעתר
 ה'. ואומר, שפירושו של ויעתר ה', הוא ביב בחי' קרבן, דהיינו
 שיצא אש של מעלה כנגד האש של מטה. כי
 צריכים ב' אשיות לאכילת הקרבן, אש של גבוה
 ואש של הדיוט וע"כ ויעתר יצחק הוא על אש
 של מטה, ויעתר לו ה' הוא על אש של מעלה.

כ) ד"א ויעתר יצחק וכו': פירוש אחר בהכחוב
 ויעתר יצחק, שהתפלל תפלתו וחתר
 חתירה למעלה אל המזל המשפיע בנים. כי
 במקום ההוא, דהיינו במזל שפירושו דיקנא דא"א כמבואר
 בספרי תלמוד עשר ספירות שיעור י"ג דף א'—קד ע"ש.
 תלויים לידות בנים, שכתוב ותתפלל על ה',
 ויהיה הוא ז"א, על ה' הוא דיקנא דא"א המקיף לז"א,

שנקרא

היא עצמה, היתה דין הרפה וממותק, וחוט של
 חסד. כצורת השושנה, כנ"ל, הרי שמעשיה
 כשרים, שלא למדה ממעשיהם, דהיינו
 שלא היה בה דין קשה כלום. שזה נשמע להיותה
 משולה לשושנה, שיש בה אודם ולובן.

אי לאו דאיהי רפיא וכו': ואם לא היתה
 הנוקבא דין רפה, לא היה יכול העולם
 לסבול דין הקשה של יצחק. כי הארת יצחק
 הוא אור זכר, שמדרכו להשפיע ממעלה למטה,
 שבבחינת הארת השמאל נמשך מזה דין קשה
 מאד, אבל רבקה, שהארתה היא אור נקבה
 שמדרכה להאיר רק ממטה למעלה, אין בזה
 דינים קשים אלא דין רפה לבד. ולפי שהארת
 יצחק מגיע לתחתונים על ידי הנוקבא שהיא
 דין רפה, על כן יכולים התחתונים לקבל הארה
 ממוחין הללו. אבל מבחינת יצחק לבד, לא היו
 יכולים לקבל, כי לא היו יכולים לסבול דינים
 הקשים הנמשכים עם הארתו כמבואר.

כגוונא דא כב"ה וכו': כעין זה הקב"ה מזווג
 זווגים בעולם שאחד חזק ואחד רפה,
 כנ"ל שיצחק היה דין קשה ורבקה דין רפה,
 כדי שהכל יתקן כלומר, שיוכלו לקבל גם הארת חכמה
 והעולם יהיה נמתק, דהיינו שלא יויק להם
 דינים הקשים הנמשכים עם הארה הזאת, שהוא
 (דטוי דף קל"ז ע"א)

על בנין, דהא בהווא אתר תליין בנין, ⁶ דכתיב * ותתפלל על ה', וכדין ויעתר לו יי', אל תקרי ויעתר לו, אלא ויחתר לו, חתירה חתר ליה קב"ה, וקביל ליה, וכדין ותהר רבקה אשתו.

כא) תא חזי, עשרין שנין, אשתהי יצחק עם אתתיה, ולא אולידת, עד דצלי - צלותיה ³ בגין דקב"ה אתרעי בצלותהון ² דצדיקיא, בשעתא דבעאן קמיה צלותהון, על מה דאצטריכו, מאי טעמא, בגין דיתרבי ויתוסף רבות קודשא, ⁷ דלכך מאן * דאצטריך בצלותהון דצדיקיא.

כב) תא חזי, ¹ אברהם לא צלי קמי קב"ה, דיתן ליה בנין, אע"ג דשרה עקרה הות. ואי תימא, הא כתיב, ² הן לי לא נתת זרע, ההוא זלאו בגין צלותא הוה אלא כמאן דמשתעי קמי מריה. אבל יצחק, צלי על אתתיה, בגין דהא איהו הוה ידע, ³ דלאו איהו עקר, אלא אתתיה, דיצחק

מסורת הזהר

א) ותתפלל על ה', (שמואל א' א'), ח"ב רעד: ח"ג עט, ז"ח יתרו דף ל"ו טג שטו. ב) צלותיה, עי' ב"א דף קס"ה ציון ג'. ג) הן לי לא נתתה זרע, (בראשית ט"ו) ז"ח שה"ש ע"ב טד שב. חלופי גרסאות: ⁴ ב"א ל"ג דכתיב ותתפלל על ה', ⁵ ב"א מוסיף מ"ט בגין, ⁶ ב"א דצדיקיא, ⁷ ב"א ל"ג לכל, ⁸ ב"א ותא, ⁹ ב"א דאברהם, ¹⁰ ב"א לא בעי בנין, ¹¹ ב"א ל"ג מן דלאו עד ברוא.

סאמר

שנקרא מול, ואז ויעתר לו ה', אל תקרי ויעתר לו אלא ויחתר לו, כי הע' מתחלף בח' להיותם ממוצא אחד אחה"ע. כי חתירה חתר לו הקב"ה וקבל אותו, ואז ותהר רבקה אשתו. פירוש שמצד המערכה לא היתה ראויה להריון, כי היתה עקרה מלידה, אלא בסבת תפלתו, חתר לו חתירה, דהיינו ששינה את סדר המערכה, ואז ותהר רבקה אשתו.

כא) תא חזי עשרין וכו': בוא וראה, עשרים שנה נשתהה יצחק עם אשתו ולא ילדה, עד שהתפלל תפלתו. והוא משום שהקב"ה חסץ בתפלתם של צדיקים, בשעה שמבקשים מלפניו התפלה על מה שהם צריכים. מהו הטעם הוא כדי שיתגדל ויתוסף משחת קודש על ידי תפלת הצדיקים לכל מי שצריך. כי הצדיקים בתפלתם פותחים את הצנור עליון, ואז אפילו אותם שאינם כדאים להענות נענים.

כב) תא חזי אברהם וכו': בוא וראה אברהם לא התפלל לפני הקב"ה שיתן לו בנים, אע"פ ששרה היתה עקרה. ואם תאמר, הרי כתוב, שהתפלל ואמר הן לי לא נתת זרע, הנה לא אמר זה משום תפלה, אלא כמו מספר דברים לפני רבונו.

אבל יצחק צלי וכו': אבל יצחק התפלל על (דט"י דף קל"ו ע"א * קל"ו ע"ב)

ויעתר יצחק

אשתו, משום שהיה יודע שהוא אינו עקר אלא אשתו, ויצחק היה יודע בסוד החכמה שיעקב עתיד לצאת ממנו, עם שנים עשר שבטים אבל לא היה יודע אם מאשה זו, או מאחרת. ועל כן אומר הכתוב, לנכח אשתו ולא לנכח רבקה.

פירוש. כי הוקשה לו, כי נראה מהכתוב ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה היא, אשר התפלל לשנות הטבע כי היא עקרה, והתפלל שישינה לו הקב"ה את הטבע ותזכה להריון. וע"ז מקשה הרי שרה היתה ג"כ עקרה, ומ"מ לא התפלל אברהם לשנות לו הטבע, כי הצדיקים אינם מאמינים בעצמם שהם ראויים לנס ולשינוי הטבע. ומתקן, אשר כי עקרה היא פירוש, שע"כ התפלל מכה שידע, כי עקרה היא, ולא הוא עצמו, כי ידע ברוח החכמה שיצאו ממנו יעקב וי"ב השבטים, אלא שלא ידע אם מרבקה או מאחרת, וע"כ התפלל סתם שיעזור לו השי"ת שיהיה לו בנים, כי הוא אינו עקר, ואין צריך לשינוי הטבע. וזה שמדייק הכתוב, שהתפלל לנכח אשתו, סתם, ולא לנכח רבקה, כי לא היה מתפלל לשנות את הטבע בזכותו. ואין לשאול, כיון שיצחק היה יודע, שיצאו ממנו יעקב והשבטים, למה התפלל על בנים

הסולם

תולדות

יג

הוה ידע 6 ברזא דחכמתא, דיעקב זמין למיפק מניה, בתריסר שבטין, אבל לא ידע, אי בהאי אתתא, אי באחרא, ועל דא לנכח אשתו, 7 ודא לנכח רבקה.

כג) אמר ההוא 8 רביא, בריה דרבי יהודה, אי הכי אמאי לא רחים ליה יצחק ליעקב, כל כך 7 כמו לעשו, הואיל והוה ידע דזמין איהו לקיימא 9 מניה תריסר שבטין. א"ל שפיר קאמרת, אלא כל זינא רחים ליה לזיניה, ואתמשיך ואזיל זינא בתר 10 זיניה.

כד) תא חזי, עשו נפק סומק, כמה דכתיב 11 ויצא הראשון אדמוניו כלו וגו', ואיהו זינא דיצחק, 12 דאיהו דינא 13 קשיא דלעילא, ונפק מניה עשו, דינא 14 קשיא לתתא, דדמיא לזיניה, וכל זינא אזיל לזיניה. ועל דא רחים ליה לעשו יתיר 15 מיעקב, כמה דכתיב 16 ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו. כתיב הכא כי ציד בפיו, וכתיב התם 17 על כן יאמר 18 (6) כנמרוד גבור ציד לפני יי'. כה) א"ר יצחק, כתיב 19 ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרוש את יי'. לאן אתר 20 אזלת. לבי מדרשא דשם 21 יעבר.

דרך אמת

6) לקמן קמ"ב ב'.

א) ויצא הראשון אדמוני וגו' (בראשית כ"ה) ח"א

קלת: קלטו ח"ג ג' נא. גה: גו. ב) דאיהו דינא קשיא דלעילא ונפיק מניה עשו, ח"ג גה: ג) ויאהב יצחק את עשו וגו' (בראשית כ"ה) ח"א קלט. ד) על כן יאמר וגו' (בראשית י') לעיל נח דף קייב צינן ד' ה) ויתרוצצו וגו' (בראשית כ"ה). ח"א קלת. קנ:

חלופי גרסאות: א) ב"א רזא. ב) ב"א ל"ג ולא לנכח רבקה. ג) ב"א רבייא. ד) ב"א כמה. ה) ב"א בייב ול"ג מניה. ו) ב"א זינא. ז) ב"א ל"ג כלה. ח) ב"א קשייא. ט) ב"א קשייא. י) ב"א מן יעקב. יא) ב"א אולא. יב) ב"א דעבר ול"ג דשם.

סאמר

בנים. הטעם הוא, כי היה מתירא פן יגרום החטא. כמ"ש אצל יעקב, אע"פ שהבטיח לו הקב"ה, כי הטיב איטיב עמך ושמתי את זרעך כחול הים זגו' מ"מ היה מתפלל, כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני אם על בנים.

כג) אמר האי רביא וכי: אמר אותו ילד בנו של רבי יהודה, אם כן, למה לא אהב יצחק את יעקב כל כך כמו לעשו, כיון שהיה יודע שעתיד לצאת ממנו י"ב שבטים. אמר לו, יפה אמרת, אלא, עם כל זה, אהב יותר את עשו, משום שכל מין אוהב את מינו, ומין אחר מינו נמשך והולך.

כד) ת"ח עשו וכי: בוא וראה, עשו נולד ויצא אדמוני, כמ"ש ויצא הראשון אדמוני כלו וגו', והוא מינו של יצחק, שהוא דין קשה של מעלה של הקדושה ויצא ממנו עשו שהוא דין קשה של מטה, שהיה ראשו בקדושה וגופו שלא בקדושה, ודומה על כן למינו של יצחק, וכל (דטו"י דף קל"ז ע"ב)

מסורת הזהר

א) ויצא הראשון אדמוני וגו' (בראשית כ"ה) ח"א

קלת: קלטו ח"ג ג' נא. גה: גו. ב) דאיהו דינא קשיא דלעילא ונפיק מניה עשו, ח"ג גה: ג) ויאהב יצחק את עשו וגו' (בראשית כ"ה) ח"א קלט. ד) על כן יאמר וגו' (בראשית י') לעיל נח דף קייב צינן ד' ה) ויתרוצצו וגו' (בראשית כ"ה). ח"א קלת. קנ:

חלופי גרסאות: א) ב"א רזא. ב) ב"א ל"ג ולא לנכח רבקה. ג) ב"א רבייא. ד) ב"א כמה. ה) ב"א בייב ול"ג מניה. ו) ב"א זינא. ז) ב"א ל"ג כלה. ח) ב"א קשייא. ט) ב"א קשייא. י) ב"א מן יעקב. יא) ב"א אולא. יב) ב"א דעבר ול"ג דשם.

ויעתר יצחק

מין הולך אחר מינו, ועל כן אהב את עשו יותר מיעקב. כמו שכתוב, כי ציד בפיו, שה"ס ראשו שהיה בקדושה כתוב כאן, כי ציד בפיו וכתוב שם על כן יאמר כנמרוד גבור ציד לפני ה', מה שם פירושו של ציד הוא דין קשה, אף ציד שבכאן, פירושו דין קשה. ומשמיענו הכתוב, שאהב אותו, מטעם היותו דין קשה כמוהו.

מאמר ויתרוצצו הבנים

כה) ויתרוצצו הבנים וגו' את ה': ושאל, לאיזה מקום הלכה לדרוש את ה' ואמר, שהלכה לבית המדרש של שם ועבר. ויתרוצצו הבנים ככרבה מפני ששם היה אותו רשע עשו שעשה מלחמה עם יעקב.

ויתרוצצו: פירושו נשתברו, כמו שאומרים רצין את מוחו, כי נשתברו זה עם זה ונתחלקו. ת"ח דא כטורא וכי: בוא וראה זה, עשו, היה מצד הרוכב על הנחש שחאו סמאל, וזה, יעקב, היה מצד הרוכב על כסא השלם הקדוש

ויתרוצצו הבנים בקרבה, דתמן ה הוה ההוא רשע דעשו אגח כ קרבא ביה ביעקב. ויתרוצצו: אתברו ג כמה דאמרינן, ד רצין את מוחו. אתברו דא עם דא, ואתפלגו. ת"ה, דא סטרא דרוכב נחש, ודא סטרא דרוכב על ה כרסיא שלימתא קדישא, בסטרא =) דשמשא, לשמשא בסיהרא.

כו) ותא חזי, ו בגין ז דאתמשך עשו אבתריה דההוא נחש, אזיל עמיה יעקב ה בעקימא, כנחש, ט דאיהו חכים, י ואיהו אזיל בעקימו, כד"א * והנחש היה ערום וגו', חכים. ועובדוי דיעקב לגביה, הווי ליה כנחש, והכי אצטריך ליה, בגין לאמשכא ליה לעשו, יא בתריה דההוא נחש, ויתפרש מניה, יב ולא יהא ליה חולקא עמיה בעלמא דין ובעלמא דאתי. ותנינן, בא להרגך, אקדים אנת וקטליה. כתיב, בבטן עקב את אחיו יג דאשרי ליה לתתא, בההוא עקב, הה"ד בידו אוחות בעקב עשו, דשוי ידוי על ההוא עקב, יד לאכפיא טו ליה.

כז) ד"א וידו אוחות, דלא יכיל למיפק מניה מכל וכל, אלא וידו אוחות טו בעקב עשו, יז דא סיהרא, דאתכסיא יח נהורא, בגין עקב דעשו, ועל דא אצטריך ליה, יט דמיהך עמיה בחכמתא, בגין לדחייא ליה לתתא, ויתדבק כ באתריה.

מסורת הזהר

א) והנחש היה ערום, (בראשית ג'). לעיל ב"א דף רל"ו ציון ב'. ב) וידו אוחות, (בראשית כ"ה). ח"א קצט. ח"ב קיא. ת"ז תקי. נ"ו דף צ"א.

חלופי גרסאות: א) ב"א ל"ג הוה כ ב"א ביה קרבא. ג) ב"א כמא. ד) ב"א נצץ. ה) ב"א כורסייא. ו) ב"א כיון. ז) ב"א דיתמשך. ח) ב"א בעיקמא וכו"א בעוקמא. ט) ב"א איהו. י) ב"א ל"ג ואיהו אויל בעקימו. יא) ב"א אבתריה. יב) ב"א ולא. יג) ב"א דאשרי. יד) ב"א לאכפייא. טו) ב"א מוסיף ליה לסיהרא דאתכסיא [דאתכסיא] נהורא (רמ"ק ואה"ל) טז) ב"א בין עקבי. יז) ב"א ל"ג מן דא עד ועל. יח) ב"א נהורה. יט) ב"א למהך. כ) ב"א ל"ג באתריה.

מאמר

הקדוש, מצד השמש, ז"א, להזדווג עם הלבנה שהיא הנוקבא. פירוש, כסא ה"ס הנוקבא. המכונה לבנה, והרוכב על הכסא ה"ס ז"א הנקרא שמש. ואומר, שיעקב הוא בחינת ז"א שהוא הרוכב על הכסא.

כו) ות"ח בנין וכו': ובוא וראה, משום שעשו נמשך אחר אותו הנחש הלך יעקב עמו במרמה כמו נחש שהוא ערום והוא הולך במרמה, כמש"א והנחש היה ערום, שפירושו ספק והולך במרמה. ומעלליו של יעקב עם עשו, היו לו כמו נחש.

והכי אצטריך וכו': וכך היה צריך להיות, כדי להמשיך את עשו אחר אותו הנחש. ויפרד מיעקב, ולא יהיה לו חלק עמו לא בעולם (רמ"י דף קל"ז ע"ב י" קל"ח ע"א)

ויתרוצצו הבנים

הזה ולא בעולם הבא. ולמדנו. הבא להורגך, השכם אתה ותהרגו.

כתיב בכטן עקב את אחיו: היינו שהשרה אותו למטה, בעקב ההיא, כלומר, שהפרידו מן הקדושה והורידו לצד הטומאה הנקראת עקב, להיותה'בסיום הקדושה. וזהו שכתוב וידו אוחות בעקב עשו. ששם ידיו על אותו העקב, כדי להכניעו תחת הקדושה. כז) ד"א וידו אוחות: פירוש אחר על הכתוב וידו אוחות, שלא יכול יעקב לצאת ולהפרד ממנו מכל וכל, אלא וידו נשארה אוחות בעקב עשו, וידו היינו הלבנה שהיא הנוקבא, הנקראת ידו של ח"ת, שהוא יעקב, שנתכסה אורה משום עקב דעשו. ועל כן נצרך לו ליעקב ללכת עמו בחכמה, כדי לדחותו למטה, ויתדבק במקומו, בסטרא אחרא, ויפרד לגמרי מן הקדושה. ויקרא

הסולם

כח) * ויקרא שמו יעקב. קב"ה קרי ליה יעקב ודאי. תא חזי, כתיב י הכי קרא שמו יעקב, נקרא שמו לא כתיב, אלא קרא שמו. ויעקבני, ודאי חמא ליה קב"ה, דהא ההוא ה' חויא קדמאה, איהו חכים לאבאשא, כיון דאתא יעקב, אמר י הא י ודאי חכים לסבליה ובגין כך קרא ליה יעקב.

כט) ה' הא אוקימנא בכל אתרי י ויקרא סתם, האי י הוא דרגא בתראה, כמה דכתיב, י ויקרא אל משה וגוי. והכא ויקרא שמו יעקב, ו' בכל אתרי שמיה לא אפרי י על ידא דב"ג, באתר אחרא מה כתיב, י ויקרא לו אל אלהי ישראל קב"ה קרא ליה ליעקב אל. א"ל אנא אלהא י בעלאי, ואנת אלהא י בתתאי.

ל) ותא חזי, יעקב הוה ידע, דעשו הוה ליה לאתדבקא, בהוה י חויא עקימא, ועל דא, בכל עובדוי, אתמשך עליה, י כחויא י עקימא אחרא, * בחכמתא י בעקימו, והכי אצטריך. ואתיאי י דא, כי הא דאמר רבי שמעון, י מאי דכתיב, י ויברא אלהים את התנינים הגדולים, דא יעקב ועשו. י ואת כל נפש החיה הרומשת, אלין שאר דרגין דבינייהו. ודאי אתעביד יעקב חכים, לקבליה דההוא י חויא אחרא, והכי אצטריך.

מסורת הזהר

א) ויקרא שמו יעקב, (בראשית כ"ה) לעיל נח דף וי ציון הי, ח"א קפו. ב) הכי קרא ונו, (בראשית כ"ז), ח"א קלט. קפה. קט. ח"ב קיא. ג) ויקרא סתם, לעיל וירא דף ס"ה ציון א. ד) ויקרא אל משה (ויקרא א') לעיל וירא דף מ"ה ציון ג. ה) ויקרא לו, (בראשית ל"ג), ח"א קב. רלד: ח"ב סו: ח"ג פו. ו) ויברא אלקים ונו, (בראשית א') לעיל ב"ב דף ק"ח ציון ד. ז) ואת כל נפש ונו, (בראשית א') לעיל ב"ב דף ק"ט ציון א. חלופי גרסאות: א) נ"א חוייא. ונ"א חוייא. ב) נ"א ל"ג הא. ונ"א האי (אה"ל) ג) נ"א מוסיף ודאי ליה. ד) נ"א והא. ה) נ"א איהו. ו) נ"א ל"ג בכל אחר (אה"ל) ז) נ"א מוסיף אלא על. ח) נ"א בעילא. ט) נ"א בתתא. י) נ"א חוייא. ונ"א חוייא. יא) נ"א כחוייא. ונ"א חויא. יב) נ"א עקימו. יג) ובעקימו. יד) נ"א הא. טו) נ"א ל"ג מאי. טז) נ"א חוייא. ונ"א חוייא.

ויתרוצצו הכנים

שקרא לו ליעקב אל. אמר לו אני אל בעליונים ואתה אל בתחתונים. הרי שלא נקרא לו שם על ידי בשר ודם, אלא על ידי הקב"ה. ל) ותא חזי יעקב וכו': ובוא וראה, יעקב היה ידע, שעשו היה לו להתדבק באותו נחש העקלתון, ועל כן בכל מעשיו היה נמשך עליו כנחש עקלתון אחר לעומתו. בפקחות ובמרמה. וכן צריך להיות. ואתיאי דא וכו': וזהו עולה כמו שאמר רבי שמעון, מה שכתוב, ויברא אלקים את התנינים הגדולים, זהו יעקב ועשו. ואת כל נפש החיה הרומשת, הם שאר המדרגות שביניהם. הרי שיעקב ועשו נקראים תנינים, דהיינו נחשים. שהוא כב"ל, שעשו היה נחש עקלתון, ויעקב נמשך עליו כמו נחש עקלתון אחר לעומתו. ובהכרח, שיעקב עשה עצמו חכם, לעמוד כנגד נחש האחר ההוא. וכן צריך להיות.

ובגין

הסולם

כח) ויקרא שמו יעקב: ויקרא, היינו הקב"ה קרא ודאי את שמו יעקב בוא וראה, כתוב, הכי קרא שמו יעקב, נקרא שמו, לא כתוב, אלא, קרא שמו ויעקבני וגו', שטוב על הקב"ה שקרא לו יעקב, ודאי ראה הקב"ה כי אותו נחש הקדמוני חכם הוא להרע, כיון שבא יעקב, אמר הקב"ה זהו ודאי חכם לעומת הנחש, וע"כ קרא אותו הקב"ה יעקב. דהיינו על שם חכמתו, שידע לעקב את הנחש, ולהפרידו מהקדושה.

כט) הא אוקימנא וכו': הרי בארנו שבכל מקום שנאמר, ויקרא סתם ולא פירש מי הוא הקורא, הוא מדרגה התחתונה, שהיא הנוקבא. כמו שכתוב, ויקרא אל משה, שהיא הנוקבא, שקראה אל משה. וכאן כתוב ויקרא שמו יעקב, הוא ג"כ הנוקבא דו"א שקראה שמו יעקב. כי בכל מקום לא נקרא שמו על ידי אדם, שהרי גם, במקום אחר מה כתוב, ויקרא לו אל אלקי ישראל, שהוא הקב"ה (דף קל"ח ע"א * קל"ח ע"ב)

לא) ובגין כך, בכל ירחא וירחא, חד שעיר, בגין לאמשכא ליה ^א לאתריה ויתפרש מן סיהרא, וכן ביומי דכפורי, לאקרנא ההוא שעיר, ודא בחכמה, לשלטה עליה, ולא יכיל לאבאשא, דכתיב, ^א ונשא השעיר עזיו את כל עונותם ^ב אל ארץ גזרה, ואוקמוה ^ג דדא עשו, דאיהו שעיר, וכלא בחכמה וברמאות לגביה. מאי טעמא, משום דכתיב, ^ב ועם עקש תתפתל, בגין דאיהו ^ד חויא בישא, עקים, רוחא חכים לאבאשא, אסטי לעילא, ואסטי תתא.

לב) ובגין כך, ישראל ^ה מקדמין, וחכמין ליה בחכמה, בעקימו, בגין דלא יכיל לאבאשא, ולשטאה. ועל דא, יעקב דאיהו ^ו ברזא דמהימנותא, כל עובדוי לגבי דעשו, בגין דלא יהב דוכתא ליה, לההוא ^ז חויא, לסאבא מקדשא ולא יקריב לגביה ^ח ולא ישלוט בעלמא, ועל דא, לא אצטריך ליה לאברהם, לאתנהגא בעוקמא, ולא ^ט ליצחק, בגין דעשו דאיהו סטרא דההוא ^י חויא, עד ^{יא} לא אתא לעדמא. אבל יעקב, דאיהו ^{יב} מאריה דביתא, ^{יג} איבעי ליה, לקיימא לקבליה דההוא ^{יד} חויא, דלא יהיב ליה שלטנותא כלה, לסאבא בי מקדשא דיעקב, ועל דא, אצטריך ^{טו} ליעקב, יתיר מכל בני עדמא, ובגין כך, ישראל קדישין, אתברירו חוקק עדביה דקב"ה, דכתיב, ^{יז} כי חלק יי ^{טז} עמו יעקב חבל נחלתו.

מסורת הזהר

א) ונשא השעיר (ויקרא ט"ז) ח"ב רסב ח"ג כח. סג. קצב. רלב. רמח. ז"ח רות ע"ה טד שגא. ב) ועם עקש תתפתל. (תהלים י"ח) ח"א קלט. ג) כי חלק ה' עמו. (דברים ל"ב) ב"א דף קצ"ד ציון ד' חלוסי גרסאות: א) ב"א באתריה. ב) ב"א אל ארץ גזרה. ג) ב"א דא ד' ב"א חויא ונ"א חויא. ה) ב"א מקדמין. ו) ב"א רזא. ז) ב"א חויא ונ"א חויא. ח) ב"א ולא ישלוט בעלמא. ט) ב"א יצחק. י) ב"א חויא. יא) ב"א חויא. יב) ב"א מריה. יג) ב"א אבעי יד' ב"א חויא. יד) ב"א חויא. טו) ב"א מוסף ליה ליעקב טו) ב"א עמו וגו'.

סאמר

לא) ובגין כך בכל ירחא ומשום זה בכל חדש וחדש, מקריבים שעיר אחד, כדי להמשיך אותו למקומו, ויפרד מן הלבנה שהיא הנוקבא דז"א, שאורה נחכמה מפני העקב של עשו (כנ"ל אות כ"ז) וכן ביום הכפורים צריכים להקריב שעיר ההוא. וזהו נעשה בחכמה כדי לשלוט עליו ולא יוכל להרע. שכתוב, ונשא השעיר עליו את כל עונותם וגו', ובארוהו שזהו עשו שהוא שעיר. וענין החכמה שבשעיר ראש חדש ורה"ש ויום הכפורים. עיי' לעיל פרשת נח דף ל"ו ל"ז ל"ח ובהסולם שם. ובפי וירא דף ק"ב ק"ג ק"ד ובהסולם שם.

וכלא בחכמה וכו': והכל נעשה בחכמה ובמרמה אליו, מהו הטעם, משום שכתוב ועם עקש תתפתל, משום שהוא נחש הרע, רוח עקלתון, חכם להרע, מסטין למעלה ומדיח מלמטה.

לב) ובגין כך ישראל וכו': ומשום זה, מקדימים (דפו"י דף קל"ח ע"ב)

ויתרוצצו הבנים

הסולם

עצמם ישראל ומתחכמים אליו בחכמה מרמה כדי שלא יוכל להרע ולשלוט. ועל כן יעקב שהוא בסוד האמונה, כל מעשיו כלפי עשו היו, כדי שלא ליתן מקום לנחש ההוא לסמא המקדש, ושלא יטרב אליו, ושלא ישלוט בעולם. ועל דא לא אצטריך וכו': ועל כן לא היה נצרך לאברהם להתנהג במרמה ולא ליצחק, משום שעשו שהוא הצד של אותו הנחש עוד לא בא לעולם. אבל יעקב, שהוא בעל הבית, כלומר בעלה דשכינתא, היה צריך לעמוד כנגד אותו הנחש שלא לתת לו שליטה כלל לסמא בית המקדש של יעקב, שהיא הנוקבא, ולפיכך נצרך ליעקב, להלחם עמו במרמה, יותר מכל בני העולם. ומשום זה, שיעקב לחם עמו במרמה, וקנה ממנו הבכרה והבריכות, ישראל הקדושים, נבררו להיות חלק גורלו של הקב"ה. שכתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו.

ואלה

מדרש הנעלם

ג) * ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק. רבי יצחק פתח, י הדודאים נתנו ריח וגו'. ת"ר, לעתיד לבא, הקב"ה י מחיה את המתים, וינער אותם מעפרם, שלא יהיו י בנין עפר, כמות י שהיו י בתחלה, שנבראו מעפר ממש, דבר שאינו י מתקיים. הה"ד י וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה.

לד) ו ובאותה * שעה יתנערו מעפר, מאותו הבנין, ויעמדו י בבנין מקויים, להיות להם קיומא, הה"ד י התנערי מעפר קומי שבי ירושלם, יתקיימו י בקיומא. ויעלו מתחת לארץ, י ויקבלו נשמתם בארץ ישראל. באותה שעה, ט יציף י קב"ה, כל יא מיני י ריחין י שבג"ע י עליהם, הה"ד י הדודאים נתנו ריח.

לה) אמר רבי יצחק, אל תקרי י הדודאים, אלא הדודים, זהו הגוף טו והנשמה, שהם דודים טו ורעים זה עם זה. רב נחמן אמר, דודאים ממש, מה י הדודאים מולידים אהבה בעולם, יו אף י הם מולידים אהבה בעולם. ומאי נתנו ריח, כשרון מעשיהם, לדעת ולהכיר י לבוראם.

לו) י ועל פתחינו: אלו פתחי שמים, שהם י פתוחים כה להוריד נשמות לפגרים. כל מגדים: אלו הנשמות. י חדשים גם ישנים: אותם שיצאו נשמתם מהיום כמה כג שנים, ואותם שיצאו כג נשמתם מימים כד מועטים, וזכו בכשרון מעשיהם, להכנס בעולם הבא, כדם עתידים לירד בבת אחת, להכנס כה בגופות המוכנים להם.

לז) אמר רבי אחא בר יעקב, בת קול יוצאת ואומרת, חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. צפנתי אותם, באותם העולמות. לך: בשבילך, בשביל שאתה גוף כו קדוש כו ונקי. ד"א כה הדודאים, אלו כט מלאכי שלום. נתנו ריח, אלו

מסורת הוהר

א) ואלה תולדות, (בראשית כ"ה) לעיל דף א' ציון א'. ב) הדודאים נתנו ריח, (שה"ש ז') ח"א קלו. קנו. רמב" (ג) מחיה מתים, לעיל בהקדמה"ו דף קל"ב ציון ג'. ד) וייצר וגו', (בראשית ב') לעיל ב"א דף ר"ל ציון ו'. ה) התנערי מעפר וגו', (ישעיה נ"ב) ח"ב ז. ח"ג ז. ק"ה. קעג. ו) ויעלו מתחת לארץ, ח"א קיג. לעיל נח דף ע"ד ציון ו'. ז) ויקבלו נשמתם בא"י, לעיל נח דף ע"ד ציון ד'. ח) נ"ע, לעיל הקדמה"ו דף צ"ג ציון א'. ט) הדודאים, לעיל ציון ג'. י) דודאים מולידים אהבה, ח"א קנו: יא) ועל פתחינו, (שה"ש ז'), ח"א רמב. רמג. יב) חדשים גם ישנים, ז"ח נח דף כ"ב טא שלב. ולעיל ציון א. חלוסי גרסאות: א) נ"א אברהם וגו'. ב) נ"א בניין. ג) נ"א שחיה. ד) נ"א בתחילה (ד"א). ט) נ"א מקויים. ו) נ"א באותה. ז) נ"א בבניין. ח) נ"א בקיומם. ט) נ"א ישיב. ונ"א יטיף (אה"ל). י) נ"א הקב"ה. יא) נ"א מינין. ונ"א מנין. יב) נ"א בריחין. ונ"א רוחות (אה"ל). יג) נ"א ליג עליהם. יד) נ"א הדודנים. טו) נ"א והנשמות. טז) נ"א וריעים. יז) נ"א ליג מן אף עד וסאי. ונ"א אוף הכא (אה"ל). יח) נ"א הם כן וליג מולידים אהבה בעולם. יט) נ"א בוראם. ונ"א לדודם. ונ"א לבוראם לדודם (ד"א). כ) נ"א מתחיים. כא) נ"א ליג להוריד. כב) נ"א ימים. כג) נ"א ליג נשמתם. כד) נ"א מעטים. כה) נ"א בגופותם. כו) נ"א זך. ונ"א קדש. ונ"א ליג קדוש. כז) נ"א נקי. כח) נ"א מוסיף הדודאים נתנו ריח. כט) נ"א מלאכים.

מאמר הסולם סעודת הצדיקים לעתיד לבא
 ג) ואלה תולדות יצחק בן אברהם וכו': מכאן עד סוף אות ליט אינו צריך ביאור.
 (דסויי דף קל"ד ע"א * קל"ד ע"ב)

הנשמות, שהם ריח העולם. נתנו: שבקו, כד"א * ולא נתן סיחון את ה' ישראל. לח) דתאנא אמר רבי יהודה, שלש כתות של מלאכי השרת, הולכים בכל חדש ב' ובכל שבת, ג ללוות לנשמה עד מקום מעלתה. ד ובמאן נוקים על פתחינו כל מגדים. אמר רבי יהודה, אלו הן הגופות, שהם עומדים בפתחי קברות לקבל נשמתן. ב' ודומ"ה נותן פתקא ה' דחשבנא, והוא מכריז ואומר, רבונו של עולם, חדשים גם ישנים, אותם שנקברו מכמה ימים, ואותם שנקברו מזמן מועט, כלם צפנתי לך, למיפק להו בחושבנא.

לט) * אמר רבי יהודה אמר רב, ג עתיד הקב"ה, לשמוח באותו זמן, עם הצדיקים, להשרות שכינתו עמהם, והכל ישמחו באותה שמחה, הה"ד י' ישמח ה' במעשיו. א"ר יהודה, עתידים הצדיקים באותו זמן, ו' לברא עולמות, ה' ולהחיות מתים. אמר ליה רבי יוסי, והתנן י' אין כל חדש תחת השמש. א"ל רבי יהודה, ת"ש, בעוד שהרשעים בעולם, וירבו, כל העולם אינו בקיום, וכשהצדיקים בעולם, אזי העולם מתקיים. ועתידים להחיות מתים, ז' כדקאמרן, ו' עוד ישבו זקנים ו' וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו בידו מרוב ימים, ה' כדכתיב לעיל.

מ) באותו זמן, ס' ישיגו הצדיקים דעת שלימה, דאמר רבי יוסי, ביומא ט' דיחדי קודשא בריך הוא בעובדוי, זמינין אינון י' צדיקיא, למנדע ליה בלבהון, י"ב וכדין יסגי סכלתנו בלבהון, י"ג כאילו חזו ליה בעינא, הדא הוא דכתיב, י"א ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה וגו'. ושמחת הנשמה בגוף, יתר מכולם, על שיהיו שניהם קיימים, וידעו וישיגו את בוראם, ויהנו מזיו השכינה, וזהו הטוב הגנוז לצדיקים לעתיד לבא. הה"ד, י"א ואלה תודדות יצחק בן אברהם, אלו הם תודדות י"ב השמחה, והשחוק, שיהא בעולם באותו זמן. בן אברהם, היא הנשמה הזוכה לכך, ולהיות שלימה במעלתה. י"ג אברהם הוליד את יצחק, הנשמה מולידה השמחה והשחוק הזה בעולם.

מסורת זוהר

א) ולא נתן סיחון, (במדבר כ"א). ב) דומ"ה, לעיל הקסח"ו דף ק"ו ציון ד"י. ג) עתיד הקב"ה לשמוח וכו', ח"א קב. קיר. קטו. קטו. קטו. ח"ב נו. רנט. ד) ישמח ה' במעשיו, (תהלים ק"ד) לעיל וירא דף מ"ד ציון ד"י. ה) ולהחיות מתים, ח"א קיר. ו) אין כל חדש, (קהלת א') לעיל לך דף ק"ו ציון ג"י. ז) עוד ישבו זקנים, (זכריה ח') לעיל וירא דף ק"ה ציון ה'. ח) כדכתיב לעיל, ח"א קיר. ט) וישנו הצדיקים דעה, ח"א קיר. קטו. קלט. י) ואמר ביום ההוא, (ישעיה כ"ה) לעיל נו דף ח' ציון ד"י. י"א ואלה תולדות, לעיל דף א' ציון א"י. י"ב) שמחה והשחוק, ח"א קטו. קטו. קלו. י"ג) אברהם הוליד, לעיל דף ד' ציון ג"י.

חלוסי גרסאות: ה' ג"א מוסיף ישראל ומתרגמינן ולא שבק סיחון (אח"ל). כ' ג"א וכל. ג' ג"א ללוות. ד' ג"א ומאן. ט' ג"א דחושבנא. ו' ג"א לברוא. ז' ג"א כדקאמר. ח' ג"א וזקנות וגו'. ט' ג"א דחוי. י' ג"א צדיקיא. י"א ג"א ומתי. ו"ג"א ומתי. י"ב ג"א כאלו.

סאמר

הסולם

סעורת הצדיקים לעיל

מ) באותו זמן וכו' באותו זמן ישיגו הצדיקים דעת שלימה. שאמר ר' יוסי, ביום שישמח ה' במעשיו, עתידים הצדיקים להשיג (דסו"י דף קל"ד ע"ב ס' קליה ע"א)

את הקב"ה בלבם, ויתרבה אז החכמה בלבם, כמו שהיו רואים אותו בעין, וזהו שכתוב ואמר ביום ההוא וכו'. מכאן עד אות מ"ד א"צ ביאור.

אמר

מא) א"ר יהודה לרבי חייא, הא דתנינן דעתיד הקב"ה לעשות * סעודה לצדיקים לעתיד לבא, מאי היא. אמר ליה, (ב) עד לא אזלית קמי אינון מלאכין קדישין, מארי מתניתין, הכי שמיע לי, כיון * דשמעית הא דאמר רבי אלעזר, * אתישבא בלבאי, דא"ר אלעזר, סעודת הצדיקים לעתיד לבא, כהאי דכתיב בויחזו את האלהים ויאכלו וישתו. ודא הוא דתנן ביוזנין. ואמר רבי * אלעזר באתר חד תנינן נהנין, ובאתר * אחרא תנינן * בזונין, מאי בין האי להאי. אלא הכי אמר אבוי, הצדיקים שלא זכו כל כך, נהנין מאותו זיו, שלא ישיגו כל כך, אבל הצדיקים שזכו, * בזונין, עד ששיגו השגה * שלמה. ואין אכילה ושתייה אלא זו, וזו היא הסעודה והאכילה. ומנא קן הא, ממשה, דכתיב * ויהי שם עם ה' ארבעים * יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה. * מ"ט לחם לא אכל, * ומים לא שתה. מפני שהיה * נזון מסעודה אחרת, מאותו זיו שק מעלה, וכהאי גוונא סעודתן של צדיקים לעתיד לבא.

מב) אמר רבי יהודה סעודת הצדיקים לעתיד לבא, לשמוח בשמחתו, הה"ד ישמעו ענוים וישמחו. רב הונא אמר מהכא, * וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו. אמר רבי יצחק, האי והאי איתא לעתיד לבא. ותאנא אמר רבי יוסי, ייין המשומר בענביו, מששת ימי בראשית, אלו דברים עתיקים, שלא נגלו לאדם, מיום שנברא העולם, ועתידין * להתגלות לצדיקים לעתיד לבא, וזו היא השתייה * ואכילה, ודאי דא היא.

מג) אמר רבי יהודה ברבי שלום, * א"כ מהו * ליתן, ומהו * השור, דכתיב, כי בול הרים ישאו לו. אמר רבי יוסי, והא כתיב * בעת ההיא יפקוד ה' בחרבו הקשה והגדולה והחזקה על ליתן נחש בריח ועל ליתן נחש עקלתון והרג את התנין אשר ביים. הא הכא * תלתא, אלא רמז הוא, דקא רמז על * מלכוותא. אמר רבי תנחום לית למימר, על מה דאמרו רבנן, ודאי כך * הוא.

מד) אמר רבי יצחק, אנא הוינא קמיה דרבי יהושע, ושאינא האי מלה,

דרך אמת

א) עדיין לא הלכתי לפני מלאכים קדושים לידע מה (א) סעודה לצדיקים, ח"א קלה ב) ויחזו ונוי, (שמות יהיה הסעודה לעתיד לבא.

ב) יום ונוי, (שמות כ"ד) ח"א קמד. ח"ב טו. טז, סב, ח"ג קמד. קעט. ז"ח בראשית דף ה' טד שיא. ד) ישמעו

ענוים וישמחו, (תהלים ל"ד) ח"ג רצב. ה) וישמחו כל חוסי בך, (תהלים ח') לעיל לך דף קמ"א ציון א.

ו) יין המשומר, ת"ז חקי כ"ח דף עב. ז"ח ויצא כ"ח טב שא. שה"ש ס"ח טג. ז) ליתן, ח"ג קלו. קעא. קעב.

ת"ז חקי כ"א דף מ"ג, נב; ולעיל בהקסתי' דף נ"ז ציון ד"י. ח) שור, ח"א קלו. ט) בעת ההוא יפקוד, (ישע"י כ"ו) ח"ב לה. רסה. רטו. ח"ג מב.

חלופי גרסאות: א) נ"א דשמענא כ נ"א מתישבא. ב) נ"א חד. ד) נ"א ניוונין. ה) נ"א ניוונין. ו) נ"א שלימה. ז) נ"א יום ונוי. ח) נ"א ל"ג מן מיט עד מסני. ט) נ"א ומיים. י) נ"א ניוון. יא) נ"א להגלות. יב) נ"א מוסיף ואכילה ושתייה. יג) נ"א איר. יד) נ"א תליא. טו) נ"א מלכותא. טז) נ"א הוא.

סאמר	הסולם	סעודת הצדיקים לעיל
מד) אמר רבי יצחק וכו': אר"י אני הייתי לפני רבי יהושע, ושאלתי דבר זה. אמרתי (רס"י דף קליה ע"א * קליה ע"ב)	סעודה זו של הצדיקים לעתיד לבא, שאמרו שתהיה מליתן ומשור הבר, אם כך הוא, אינו מיושב על לבי	

אמרנא האי סעודתא דצדיקיא לעתיד לבא, אי כך נ הוא, לא אתיישבא בלבאי, דהא אמר רבי אלעזר, א סעודת הצדיקים לעתיד לבא, כהאי גוונא (ס דכתיב, ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו. אמר רבי יהושע שפיר קאמר רבי אלעזר, וכך הוא.

מה) עוד אמר רבי יהושע, האי מהימנותא, דאמרו רבנן לרובא דעלמא, דומינן אינון בהאי סעודתא ג' דליתן וההוא תורא, ולמשתי ג' חמרא טב, דאתנטר מכד אתברי עלמא, קרא אשכחו ודרשו, דכתיב ו' ואכלתם לחמכם לשובע. דאמר רבי זירא, כל מיני ד' פיתוי, פתה הקב"ה לישראל, להחזירם למוטב, ודא הוא יתיר מכלהון, דאמר להו ואכלתם לחמכם לשובע. ובקלות, ו' ואכלתם ולא תשבעו, ודא קשיא להו מכלהו. מ"ט, דכתיב ב' מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים וגו'. אמר רבי זירא, מלמד, דמשום האכילה מסרו נפשם למות בידם. כיון שראה הקב"ה תאותם, אמר להם, ס אם תשמעו ס לקול המצות, ואכלתם לשובע כדי להניח דעתם: כה"ג, חמו רבנן דגלותא אתמשך, אסתכמו על קראי דאורייתא, ואמרו דומינן למיכל ו' ולמחדי בסעודתא רבה, דומין קודשא בריך הוא למעבד להו, וע"ד רובא דעלמא סבלו גלותא בגין ו' ההיא סעודתא.

מו) אמר רבי יוחנן, לית קן לסתור מהימנותא דכלא, אלא לקיימא ליה, דהא אורייתא אסהידת עלוי, דהא אנן ידעין ס מהימנותא דצדיקיא, וכסופא דלהון מאי היא, דכתיב י' נגילה ונשמחה בך, ולא באכילה. י' נזכירה דודיך

מסורת הזהר

א) סעודת הצדיקים, לעיל דף י"ט ציון א'. ב) ויחזו, לעיל דף י"ט ציון ב'. ג) ליתן, לעיל דף י"ט ציון ו'. ד) תורא, לעיל דף י"ט ציון ח'. ה) חמרא טב דאתנטר, לעיל דף י"ט ציון ו'. ו) ואכלתם לחמכם, (ויקרא כ"ו). ז) ואכלתם ולא תשבעו, (ויקרא כ"ו). ח) מי יתן מותנו, (שמות ט"ו). ט) אם תשמעו לקול ונו', (ויקרא כ"ו). י) נגילה ונו', (שח"ש א') לעיל לך ק"ו ציון א'. ז"ח לך דף כ"ו טא שח. חקת ג"א טב שיה. ג"ב טא שלג. שח"ש ס"ה טב שו. ס"ו טב שכא שמה. ס"ז טא שכג, טב שכר שמי ס"ח טב שלג שלה. יא) נזכירה דודיך, (שח"ש א') לעיל לך ק"ו ציון א'. ח"ג זה. ז"ח חקת ג"א טב ששו. ג"ב טא שלג. שח"ש ס"ו טב שמו. ס"ז טא שמו. טב שמו. חלופי גרסאות: ח ג"א סעודתה. כ ג"א היא. ג ג"א חמרי. ד ג"א פתוי. ט ג"א לקבל. ו ג"א ולמחמי. ז ג"א ההוא. ח ג"א מהימנותא.

מאמר

לבי. כי אמר רבי אלעזר, סעודת הצדיקים לעתיד לבא, הוא כעין זה שכתוב ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו. אמר ר' יהושע יסה אמר ר"א וכך הוא.

מה) עוד אמר וכו' עוד אמר ר' יהושע, אמונה זו, שאמרו רבנן לרוב העולם שהם מוזמנים לסעודה זו של הליתן ואותו שור הבר, ולשתות יין טוב המשומר מעת בריאת העולם, מקרא מצאו ודרשו וכו'.

כהאי נחנא חמו וכו' כעין זה, ראו רבנן שהגלות נמשך, סמכו עצמם על מקראות (דף קליה ע"ב ס' קל"ו ע"א)

סעודת הצדיקים לעיל

שבתורה, ואמרו, שעתידים לאכול ולשמוח בסעודה גדולה שעתידיהם לעשות להם. ועל כן, רוב העולם סובלים הגלות בשביל אותו הסעודה.

מו) אמר רבי יוחנן וכו': אריי, אין לנו לסתור את האמונה אלא לקיים אותה, דהיינו שהסעודה היא אכילה ושתייה כי התורה מעידה עליה, דהיינו בהכתוב ואכלתם לחמכם לשובע. כנ"ל, כי כבר יודעים אנו אמונה הצדיקים והשתוקקותם מה היא, כי כתוב נגילה ונשמחה בך. ולא באכילה. וכמו כן נזכירה דודיך מיינן, שפירושו יינה

תולדות

כא

מייץ. וההיא סעודתא דזמינין בה, יהא א לן חולק ב למהני ג מנה, וזו היא * השמחה והשחוק. ב ואלה תולדות יצחק, ד שיצחקו הצדיקים לעתיד לבוא. ג אברהם הוליד את יצחק, זכות הנשמה, מוליד השחוק הזה, והשמחה בעולם.

מזו * ר' יהי יצחק בן ארבעים שנה. רבי ה בו בשם רבי יוסי, פתח ואמר, ה ישקני מנשיקות פיהו וגו', בכמה מעלות נברא ו העולם, דתנינן אמר רבי אחא בר יעקב. כל ו מה שברא ה קב"ה ט בעולמות שלו, חוץ ממנו, היו בשתוף. ומי אמר רבי אחא הכי, חס ושלום, דהא במלה דא יסגי פלוגתא בעלמא, דאי תימא הכי, המלאכים שהם נבראים רוח הקדש ממש, י יאמר שיש שתוף י ביהם, הא כל אפיא יכ דדהון ודידן יג שויין.

מח) אמר רבי אבא, ב במלה דא יד יסגי פלוגתא טו בעלמא, דהא תנן טו במתניתין דידן, דכז דעבד קב"ה, עבד יו כגון גופא ונשמתא, ואי תימא דהא לית גופא למלאכים, יח כך הוא, אבל לית אינון יכדין למעבד יט עבידתא, עד

דרך אמת

מסורת הזהר

א) השמחה והשחוק, לעיל דף י"ח ציין י"ב. ב) ואלה תולדות, לעיל דף א' ציין א' ג) אברהם הוליד, לעיל דף ד' ציין ג'. ד) ויהי יצחק בן מ' שנה, לעיל דף ח' ציין ו'. ה) ישקני מנשיקות פיהו, (שה"ש א') לעיל ב"ב דף פ"ה ציין א'. חלופי גרסאות: א) נ"א לך, ב) נ"א למהוי, ג) נ"א למיחני, ד) נ"א מינה, ו) נ"א שישקני, ז) נ"א בא, ח) נ"א ל"ג העולם, ונ"א העולם נברא (אה"ל), י) נ"א ל"ג מה, כ) נ"א ל"ג קב"ה, ט) נ"א ל"ג בעולמות שלו, י) נ"א ואמר, יא) נ"א ביניהון, יב) נ"א דבהון, ונ"א דיריהון, יג) נ"א שוין, יד) נ"א מוסיף לא יסגי (אה"ל), טו) נ"א ל"ג בעלמא, טז) נ"א במתניתא, יז) נ"א בנין, ונ"א בגוון, יח) נ"א כ"ט, יט) נ"א עובדא.

סאמר

הסולם

שתוף סדרת הרחמים בדיון

יינה של תורה. ואותה הסעודה שהם, ריב העולם. עתידים בה, שהיא אכילה ושתייה, יהיה גם לנו חלק להנות ממנה, וזו היא חלק השמחה והשחוק וכו'.

מאמר שתוף מדת הרחמים בדיון

מזו) ויהי יצחק בן ארבעים שנה: רבי בו בשם ר' יוסי פתח ואמר, ישקני מנשיקות פיהו וגו' בכמה מעלות טובות נברא העולם, שלמדנו, אמר רבי אחא בר יעקב, כל מה שברא הקב"ה בעולמות שלו חוץ ממנו היו בשתוף. היינו בשתוף מלכות שהיא מדת הדין עם הבינה שהיא מדת הרחמים, שמשתוף הזה נמצאים הרבה מעלות בעולם.

מי אמר רבי אחא המקסן חשב, אשר שיתוף פירושו שיתוף טוב ורע הנהוג בנבראים, וע"כ הקשה, ומי אמר רבי אחא הכי, חס ושלום, שהרי בדבר זה ירבה מחלוקת בעולם, כלומר, כל השומע יחלוק עליו, כי אם תאמר כך, הרי המלאכים שהם (דסו"י קל"ו ע"א * קל"ו ע"ב)

שעשה

שישתתף בהו ההיא נשמתא קדישא, דהיא סיועא דלעיקא, ובהאי א גוונא כל מאי דעביד אצטריך לההיא סיועא דלעיקא מניה.

מט) אמר רבי יוסי, בההיא שעתא דזמין קודשא בריך הוא * כלאחיא נ מתיא, ד והא ב סופא ה כל ו עקתין, בארבעים ז להוי. וגזר קיים, ג ארבעים יכנו לא יוסיף. סוף הליכתם של ישראל במדבר, בשנת הארבעים. ד ארבעים שנה, קודם תחיית הגוף, ממתנת לו הנשמה בארץ ישראל. ה בשנת הארבעים יקומון הגופות ה מעפרא. ט בארבעים נכלא הגשם, הה"ד ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום, וכתוב ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח. זמן גאולתם של ישראל. בשנת הארבעים הוא. ובחמשים י אתא ישוב עלמא, דהיא היובל. יא החזרת * הנשמה לגוף, בשנת הארבעים, שהמתנה לו בארץ ישראל, הדא הוא דכתיב ויהי יצחק בן ארבעים שנה, שהמתין לגוף. יב בקחתו את רבקה, יג בהכנסתה יד בגוף המזומן לו. באותה שעה, יד בהכנסתה בו, אין תאותם

מסורת הזהר

א) לאחיא מתיא, לעיל בהקדמה"ו דף קליב ציון ג, ב) סופא כל עקתין, ח"א קלט. ג) מי יכנו, (דברים כ"ה) ח"א סד. קד: ח"א רפ: ד) מי שנה—ממתנת—בא"י, ח"א קיג: קיד: קיה: קנה: קנט. קלא. קלד. ה) בשנת מי יקומון, ח"א קלט. קמ. ו) ויהי הנשם, (בראשית ז). ז) ויהי מקץ מי יום, (בראשית ז). ח) בקחתו את רבקה, לעיל דף ז. ציון א.

חלופי גרסאות: א נ"א גוונא. ב נ"א לאחיא. ג נ"א מתיא. ד נ"א והאי. ה נ"א דכל. ו נ"א עתיקין. ז נ"א עמיקין. ח נ"א ליהוי. ט נ"א מעפרם. ט נ"א מוסיף בארבעים יום. י נ"א אחיישב (אה"ל). יא נ"א החזרת. יב נ"א בהכנסת. יג נ"א הגוף. יד נ"א בהכנסת.

מאמר

הסולם

שתוף סרת הרחמים בדיון

יום ויפתח נח. וכן זמן גאולתם של ישראל, בשנת הארבעים הוא. ובחמשים יבא ישוב העולם, שהוא היובל. החזרת הנשמה לגוף הוא בשנת הארבעים שהמתנה לו בארץ ישראל כנ"ל, וזהו שכתוב ויהי יצחק בן ארבעים שנה, שהמתין לגוף. בקחתו את רבקה, בהכנסתה בגוף המזומן לו.

ביאור הדברים. אחר שרבי יוסי הביא את ענין השיתוף דמדת הרחמים בדיון שאמר ר' אחא בר יעקב, ממשיך ומבאר עם זה את הכתוב ויהי יצחק בן ארבעים שנה וכו'. כי מכל השיתוף הנ"ל, של מלכות בבינה, נתקנה המלכות בסוד שנת הארבעים. כי חמשה ספירות הם כח"ב תו"מ, שכל אחד מהם כלול מעשר, והם חמשים ספירות. ומבחינה זו צריכה המלכות להיות שנת החמשים, להיותה בחינה אחרונה שבהם, אבל מחמת שיתוף המלכות בבינה נגנוה בחינת עצמה, ונתקן בעדה הכלידות במקום כלי מלכות. כי מאחר שנגנוה המלכות ואין שם אלא די כלים, כח"ב ות"ת, עלה אור החכמה ונתלבש בכלי

שעשה הקב"ה, שיתף זה בזה, שה"ס שיתף מדה"ר בדיון. ואם תאמר הרי אין גוף אל המלאכים, כך הוא, אבל אינם יכולים לפעול פעולה, עד שישתתף בהו ההוא נשמתא קדישא דהיינו אור הבינה, שהיא סעד מלמעלה ממנו. פירושו. המלאכים הם חצוניות המלכות, ואין בהם שום כח מטרם שמקבלים סעד ושיתוף מן הבינה כי מטרם זה אינם ראויים למוחין. כי המלכות מטרם שנמתקה בבינה אינה ראויה לקבל מוחין, (כנ"ל בראשית א דף ז' ד"ה וכבר).

מט) א"ר יוסי כההיא וכו': באותה שעה שעתיד הקב"ה להחיות המתים, הגה סוף כל הצלות יהיה בשנת הארבעים אחר קביו גלויי. וחרץ חוק, ארבעים יכנו לא יוסיף והליכתם של ישראל במדבר נגמר בשנת הארבעים. וארבעים שנה קודם תחיית הגוף ממתנת לו הנשמה בארץ ישראל, נמצא, שבשנת הארבעים לחמתנת הנשמה בא"י, יקומו הגופות מעפרא. בארבעים נכלא הגשם, בזמן חסבול, וז"ש ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום. וכתוב ויהי מקץ ארבעים (דף קל"ו ע"ב ע) קל"ז ע"א)

וכסופם, אלא ליהנות מזיו השכינה, וליזון מזיוה, הה"ד אישקני מנשיקות פיהו. א"ר אבא, ישקני כ יפרנסני, שאין פרנסתן אלא ליהנות ג וליזון ד מזיוה של מעלה. א"ר יוסי סופיה דקרא מוכח דכתיב ב כי טובים דודיך מין. (ג) בת בתואל ה בת ג בתו של אל. רב הונא אמר, לא כך הוא, ואנא

מסורת הוהר

(א) ישקני ונני לעיל ב"ב דף פ"ה צ"ן א. (ב) כי טובים דודיך, (שה"ש א'), ח"א ע. ח"ב קכו. קמו. ח"ג ינו צג. צה. קג. (ג) בתו של אל, ח"א קכח. חלופי גרסאות: א ג"א ולזון. ב ג"א פרנסני. ג ג"א ולזון. ד ג"א מזיוה. ה ג"א ליג בת.

שתוף מרת הרחמים בדין

הסוף

מאמר

סוף כל הצרות, כי יש גם צרות מהמלכות דבחינתה עצמה הבלתי ממותקת, כנ"ל בסוד לא וכי הא רע, אבל בגמר התסוק, שיתוקן המלכות דבחינתה עצמה, ולא תהא צריכה עוד לשיתוף בבניה, הרי לא יהיה עוד שום צרות ממלכות הזו, אלא הדינים והצרות הנמשכות משנת הארבעים, כבר יהיו סוף כל הצרות. וז"ש ונור כיים, ארבעים יכנו לא יוסף, דהיינו שלא יוסף מכה מבחינתה עצמה שלאחר הארבעים, כי בחינתה עצמה כבר תהיה אז מתוקנת לגמרי, ואחר כך מביא הוהר התקונים הגדולים שנתגלו ועתידיים להתגלות בשנת הארבעים, דהיינו הליכת ישראל במדבר, והמתנת הנשמה לגוף בא"י ותחיית המתים, והפסק מי המבול, ופתיחת נח את התבה, וגאולתם של ישראל, והתלבשות הנשמה בגוף, ומפרש בזה את הכתוב וירי יצחק בן ארבעים שנה, שיצחק ה"ס הנשמה, והמתין ארבעים שנה בארץ ישראל בכחתו את רבקה, דהיינו להתלבש בגוף הנסרא רבקה, והכתוב מלמדינו, שבעת גילוי המלכות בסוד שנת הארבעים, שמטבלת אז אור הבינה, גם הגוף הנמשך מהמלכות, שנסרא רבקה, נעשה מוכשר וראוי לקבל אור הבינה, שה"ס הנשמה הנקראת יצחק המתלבש בו, ולפיכך המתין יצחק עד שנת הארבעים. כאותה שעה בהכנסתה בו וכו': א"צ ביאור.

(ג) בת בתואל: פירושו בת בתו של אל. כי בתואל נוסריקון בת אל, דהיינו המלכות הנקראת בת אל, והגוף נמשך מן המלכות ונבחן לבתו של המלכות, ונמצא שהוא בת בתו של אל. רב הונא אמר וכו' רב הונא אמר, לא כך הוא בחו"ל, אינו שם המלכות, ואני היתי במדינות הים, ושמעתי שהיו קוראים לאותו העצם של השדרה ההוא, הנשאר מכל הגוף בקבר, ואינו נרקב

בכלי דכתר, ואור הבינה בכלי דחכמה, ואור הת"ת בכלי דבינה, ואור המלכות בכלי דת"ת. ואז נבחת המלכות בסוד שנת הארבעים, והיא מסבלת במצב הזה את האורות דבינה כמו ז"א, להיותה מלובשת בהכלי שלו, ובעת ההוא גם הגוף הנמשך מן המלכות, עולה ג"כ ומקבל אור הבינה כמו המלכות, שה"ס התלבשות הנשמה בגוף, כי אור הבינה נסרא נשמה. וז"ס שכל הגאולות וישועות מסובלות בשנת הארבעים, דהיינו בעת שהמלכות משתתפת, ומסבלת אור הבינה. ואפילו גמר התקון יהיה בשנת הארבעים שה"ס עתיד הבין, שהוא מלכות, להיות ס"ג, שהוא בינה. אלא שיש הפרש גדול, כי מסודם גמר התקון, אין המלכות ראויה להיות שנת הארבעים מבחינתה עצמה, אלא על ידי שיתוף מדת הרחמים בדין, ונגיזות בחינתה עצמה, אבל בגמר התסוק יתוקן המלכות דצמצום א' עצמה, באופן שלא תהא צריכה עוד לשיתוף דמדת הרחמים, אלא מבחינתה עצמה תקבל את אור הבינה.

ויש דינים וצרות הנמשכים ממלכות, מבחינת שנת הארבעים, דהיינו כל עוד שהחכמה שבה לא נתלבה בחסדים, (וירא דף ס"ה ד"ה פירוש) ויש דינים וצרות הנמשכים ממלכות הבלתי נמתקת שנגנוה, (כמ"ש לעיל בהקדמת הוהר דף צ"ט אות קכ"ג) אם לא וכי הא רע, דהיינו אם הוא ממשך ממעלה למטה, כמו החטא דעצה"ד, נתגלה עליו נסודת המלכות שנגנוה, וכל האורות שבה מסתלקים משום שצמצום א' רוכב עליה ואינה ראויה לטבל אור. (כנ"ל ב"א דף ו' ד"ה וכו').

ווי"ש ר' יוסי בהדיא שעתא דומין קב"ה לאחיא מתיא, והא סופא כל עקתיך בארבעים להוי, כי מטרם גמר התסוק ותחיית המתים, הדינים והצרות הנמשכים משנת הארבעים אינם (דפ"ר דף קל"ז ע"א)

ה הוית בכרכי הים, ושמענא דהוּו כ קראן לההוא א גרמא ג דשדרה, ד ההוא דאשתאר בקברא מכל גופא, בתואל רמאה, שאלית עליה, ה אמרו ו דהוא ז כרישא ט דחויא, דאיהו רמאה, וההוא גרמא הוא רמאה, מכל שאר גרמי. נא דתאנא ו אמר רבי שמעון, ההוא גרמא, למה אשתאר בקיומא, יתיר מכל שאר גרמי. משום ט דאיהו רמאה, ולית י סביל טעמא דמוזנא דבני נשא

דרך אמת

ה) ואתחנן רס"ו ע"ב, פינחס רכ"ב א', ואלה כ"ח ב'. א) גרמא, לעיל נח דף ע"ד ציון ג', ח"א ק"ג. קכו. חלופי גרסאות: ה ב"א חותי. כ ב"א קארין. ג ב"א שדרה. ד ב"א מוסיף בהוא גם כן. ונ"א ההוא גב. ונ"א ליג ההוא (אה"ל). כ ב"א ואמרו. ו ב"א הוא. ז ב"א ברישא. ח ב"א דמיא. ונ"א רמיא. ונ"א רמא. ונ"א דחויא רמא (ר"א). ט ב"א דאיהו. י ב"א סוביל.

מסורת הזהר

שתוף סרת הרחסים כדון

הסולם

מאמר

להיותו מבחינת המלכות דמדת הדין הבלתי נמתקת במדת הרחמים, אינו יכול להנות מהמוחין הנמשכים מבינה, ונמצא ולית סביל טעמא דמוזנא, אבל הוא מעלים מציאותו ממתד הדין, ואומר שהוא נהנה בשוה עם שאר עצמות הגוף, אבל הוא רמאי, כי האמת הוא שאינו. נהנה. ומה שהוא מעלים מציאותו, הוא מטעם שלא יפגום בשאר הגוף, כי אם היה מורגש מציאותו, היה נפגם כל הגוף, והיו המוחין מסתלקים מכל הגוף בסבתו. (כנ"ל וירא ל"ז ד"ה ונודע)

וזה אמרו, דהוא כרישא דחויא דאיהו רמאה. כי הנחש שהסית לחוה לאכול עצה"ד, היה משקר ואמר ל"א מות תמותון, שפירוש, שהעלים מציאות המלכות דמדת הדין, שממנו המיתה. (כנ"ל וירא ק"י ד"ה בכה ע"ש) הרי שהן הנחש והן גרמא דשדרה שניהם רמאים בדבר אחד, דהיינו שמעלימים מציאות המלכות דמדת הדין, ומה שאומר כרישא דחויא, ואינו אומר כנחש, הוא בדיקוס, כי פעולת השקר והעלמת מציאות מלכות דמדת הדין, הוא רק בראש הנחש. כי אחר שהסית לאכילת עצה"ד אמרו, הוא השטן והוא היצר הרע, והוא המלאך המות באופן שנחש המסית עצמו, נעשה אחר החטא למלאך המות, שיורד ומגלה על האדם את המלכות דמדת הדין, ואורות החיים מסתלקים ממנו, והוא מת. (כנ"ל וירא ק"י ד"ה בכה) ופעולה זו של הנחש הוא בזנבו, שז"ס שהזהר אומר עליו כפיף לרישיה ומחי בזנביה ונמצא שכח העלמת מדת הדין, הוא ברישיה דחויא, וכח הגילוי דמדת הדין הוא, בזנביה דחויא- ולשיכך אומר כאן רישא דחויא. והנה נתבאר

ענין

נרקב, בשם בתואל הרמאי, דהיינו נוכל. שאלתי עליו, מה טיבו, אמרו, שצורתו הוא כמו הראש של הנחש, שהוא רמאי, ואותו העצם הוא רמאי, יותר מכל שאר העצמות של הגוף.

נא דתאנא אר"ש וכו': כי למדנו אמר ר' שמעון, למה נשאר ומתקיים אותו העצם יותר מכל שאר העצמות, הוא, משום שהוא רמאי ואינו סובל טעם המזונות של בני אדם כמו שאר העצמות, ומשום זה הוא חזק יותר מכל העצמות, והוא יהיה השורש שהגוף יבנה ממנו בעת החיית המתים, וזהו שכתוב בתתואל הארמי.

ויש להתבונן בדברים. א) אותו גרמא דשדרה מה הוא, ובמה הוא משונה משאר עצמות. ב) למה דומה לרישא דחויא. ג) למה הראש של הנחש הוא רמאי. ד) למה העצם, אינו סובל טעם מזונות. ה) למה אינו נרקב משום זה בסבר, מהו המעלה שאינו אוכל, ו) למה הוא נעשה עיקר בתחיית המתים.

והענין הוא כי כבר נתבאר, שהמלכות המשותפת במדת הרחמים נבחנת לשנת הארבעים שהיא אור המלכות המתלבשת בכלי דו"א, דהיינו בעטרת יסוד שלו, וכלי מלכות עצמה, שה"ס שנת החמשים חסרה, כלומר שאינה ראויה להתלבשות האור. ועל כן גם הגוף הנמשך ממלכות, חסר לו ג"כ בחינת מלכות עצמה, דהיינו שנשארה בו ריקנית בלי התלבשות האור ותדע, שהיא העצם שמכנהו בשם גרמא דשדרה, ונקרא בתואל רמאה, והטעם שנסרא רמאה, אומר שהוא, משום דאיהו רמאה ולית סביל טעמא דמוזנא דבני נשא כשאר גרמי. כי (דמרי דף קל"ו ע"א)

תולדות

כה

כשאר גרמי, ובגיני כך הוא תקיף מכל גרמי, והוא ליהוי עקרא, דגופא
א אתבני מניה. הדא הוא דכתיב בת בתואל הארמי.

גב) ותאנא אמר רבי שמעון, הוא רמאי, ומעולם רמאי, ושכן יצר הרע,
דאיהו רמאי. הדא הוא דכתיב בת בתואל הארמי גרמא רמאה, מפדן ארם,
מצמד רמאין, כדתנן פדנא דתורא שהוא צמד. אחות לבן, אחות יצר הרע
הארמי, כדתנן, * בתחלה שהיה מנוול בחטאות בזה העולם, נקרא לוט.
ב לעתיד לבא, שלא יהא מנוול כדבבדמיתא, כמאן דסחי ומטביל מסאבותיה,
ג קראן ד ליה לבן. על כל פנים ג אין יצר הרע בטל מן העולם.

נג) ת"ש, ה דהכי אנן אוקימנא. במתניתא. י שתי בנות לוט, שהן שתי
כחות הגוף, המעוררות ליצר הרע, עכשיו שאינו מנוול כ"כ, ונטבל
מלכלוכו, * נקרא לבן, ואותן שתי בנות אינן בטלות ממש, הה"ד ו וללבן שתי

מסורת הזוהר

א) בתחלה - מנוול - לומ, ח"א קכה: קלו: ז"ח נח דף כד טב. ב) לעת"ל - לבן, ח"א קכה: קלו: ג) אין
יצה"ר במ"ל, ח"א קט. קכה: ד) שתי בנות לוט שהן ב' כוחות, ח"א קט: קי: קיא. ה) וללבן ב'
בנות, (בראשית כ"ט).

חלופי גרסאות: א ג"א יתבני. ב ג"א ל"ג כדבבדמיתא. ונ"א כד בקרמיתא (אה"ל). ג ג"א וקראן. ד ג"א ל"ג ליה.
פ ג"א מוסיף דהכי הוא (אה"ל). ו ג"א ונטבל.

סאמר

הסולם

שתוף מרת הרחמים בדין

הישר נגנזה שם בעדו המלכות דמדת הדין ורק
מלכות דמדת הרחמים מגולה עליו. וזה נראה
כרמאות. שהמקום מחפה על מדת הדין, והגוף
מסבל מוחין כמו שלא היה כלול כלום ממלכות
דמדת הדין. ובשעה שאין הגוף הולך בדרך
הישר, אז המקום מגלה עליו המלכות דמדת
הדין וכל המוחין מסתלקים ממנו. וגם זה נראה
כרמאות, משום שאלו המוחין המלובשים בכלי
דבינה דגוף היו צריכים להשאר בו. כי רק כלי
דמלכות נפגמה, ולא כלי דבינה. אלא משום
השתוף דמדת הרחמים בדין שהיה מסודם לכן,
המערב בינה ומלכות יחדיו זו בזו, ע"כ נסתלקו
המוחין גם מכלי דבינה. ונמצא שיש כאן צמד
רמאים, רמאות א' מהמלכות הממותסת ורמאות
ב' מגילוי המלכות דמדת הדין, כמבואר.

כדתנן בתחלה וכו': כמו שלמדנו, בתחלה
שהיה מנוול בחטאים בזה העולם נקרא
לוט, לעתיד לבא שלא יהיה מנוול כבתחילה,
שיהיה דומה כמי שרחץ וטבל מטומאתו, סוראים
אותו לבן. על כל פנים, אין יצר הרע בטל מן
העולם.

נג) תא שמע דהכי אנן אוקימנא וכו' מכאן
עד אות ג' א"צ ביאור.

אמר

ענין גרמא דשדרה מה הוא, ולמה אינו טועם
טעם מזונות, ולמה הוא רמאי, ולמה הוא דומה
לרישא דחויא.

ומ"ש, שמשום שאינו סובל טעם מזונות,
על כן אינו נרקב בקבר. דבר זה נתבאר לעיל
(חיי שרה דף מ"ו ד"ה וכבר) אשר קבלת המוחין
מקו אמצעי גורמים להגוף שירקב בעפר, וכיון
שעצם זה אינו סובל אותם המוחין ואינו נהנה
מהם, כי הוא לא יהנה זולת מהמוחין דג"ר
דג"ר שיאירו בגמר התקון כנ"ל. לפיכך אינו
נרקב בקבר. עש"ה כל ההמשך.

גב) ותאנא אמר רבי שמעון וכו': ולמדנו אמר
ר"ש הוא רמאי, דהיינו העצם דשדרה, ובא
מעולם רמאי, דהיינו מפדן ארם, ושכן יצה"ר שהוא
רמאי, דהיינו רישא דחויא שהוא יצר הרע והוא מלאך
המות כנ"ל. וזהו שכתוב, בת בתואל הארמי,
היינו עצם דשדרה הרמאי, מפדן ארם, היינו
שנא מעולם רמאי, מצמד רמאים, כמו שלמדנו,
פדנא דתורא, שפירושו צמד בטר, אף פדן ארם
פירושו צמד רמאים. אחות לבן, היינו אחות
יצר הרע הרמאי. פירוש פדן ארם, הי"ס המקום
שמשם ניוון ויונס הגוף, שהוא כלול מבי'
המלכות הנ"ל, אשר בעת שהגוף הולך בדרך
(וטר"י דף קל"ז ע"א *). קל"ז ע"ב)

בנות. א"ר יוסי כך הוא תמן כתיב בכירה ^א וצעירה, והכא כתיב גדולה וקטנה. נד) א"ר יוסי, אבל אינן בכח לעשות רע, ולהתעורר ליצה"ר ^ב כמתחלה, משמע דכתיב שם הגדולה לאה, ^ג שלאה מכחה ומרשעתה, ^ד ושם הקטנה רחל, שאין בה כח המתעורר, כמה דאת אמר ^ה וכרחל לפני גוויזה נאלמה. אמר רב הונא, זה יצה"ר, ושתי בנותיו, מתחלפות ^ו מכמות שהיו בראשונה. ^ז בתחלה לוט, מקולל מנוול, ^ח עכשיו לבן, מלובן, שאינו מקולל ומנוול בניוולו כבראשונה. בתחלה שתי בנותיו חזקות, כל אחת ואחת בכחה, ועכשיו שם הגדולה לאה: לאה בלא כח, לאה בלא חזק. לאה ^ט ממעשיה הראשונים. ^י ושם ^{יא} הקטנה רחל, כדקאמרן, ולא כמות שהיו בראשונה.

נה) א"ר אחא בר יעקב, תא חזי, מה כתיב, ^{יב} ויעתר יצחק לה, לנכח ^{יג} אשתו כי עקרה היא. אמר רבי אחא מפני מה היא עקרה, ^{יד} מפני שיצר הרע אינו נמצא בכחו בעולם, ועל כך אין נמצא פריה ורביה, זולתי בתפלה, מה כתיב, ^{יז} ויעתר לו ה', ותהר רבקה אשתו. כיון שמתעורר יצר הרע, נמצא פריה ורביה.

נו) אמר רבי יוסי, אם כן מה הפרש בין העולם הזה, לאותו הזמן, ^{יח} ועוד דהא קרא ^{יט} קאמר, דקודשא בריך הוא עביד. אמר רבי אחא, כך הוא, דקודשא בריך הוא ^כ אתער ליה לההוא עניינא, דצריך לזווגא, ולא לכל שעתא, דיהא תדיר עם בר נש כמו כען, דאיהו אשתכח תדיר, וחטאן ביה בני נשא, אלא לההוא זווגא בלחודו, ואתערותא היא, אתערותא דקודשא ^{כא} בריך הוא ליהוי, הדא הוא דכתיב ^{כב} והסירותי את לב האבן מברכמ ונתתי לכם לב בשר. מהו לב בשר. אמר רבי יהודה, לב להוציא בשר, ולא לדבר אחר.

מסורת הוהר

א) ושם הקטנה רחל, ז"ח רוח דף סי טג שני. ב) וכרחל לפני גוויזה ונוי, (ישעיה ג"ג) ח"ב כט: ג) בתחלה לזמ—מנוול, לעיל דף כ"ה ציון א'. ד) עכשיו לבן, לעיל דף כ"ה ציון ב'. ה) ויעתר יצחק, לעיל דף י"א ציון א'. ו) ויעתר לו, לעיל דף י"א ציון ב'. ז) והסירותי את לב האבן, (יחזקאל ל"ו) לעיל וירא דף צ"ג ציון א'.

חלופי גרסאות: א) נ"א וצעירא. ב) נ"א דמתחלה. ג) נ"א שנלאה. ד) נ"א כמות. ה) נ"א ליג מן בתחלה עד בתחלה. ו) נ"א ממעשיו. ז) נ"א ממעשים (ד"א). ז) נ"א ליג ושם. ח) נ"א והקטנה. ט) נ"א אשתו ונוי. י) נ"א מסי. יא) נ"א א"ל אלא דקב"ה יתער ליה. וליג מן ועוד עד דקב"ה אתער. יב) נ"א אמר (אה"ל). ונ"א ליג מן קאמר דקב"ה עד דקב"ה אתער. יג) נ"א יתער. יד) נ"א ליג בריך הוא (אה"ל).

שיתוף מרת הרהמים ברין

הסולם

סאמר

האדם, כמו עתה שהוא נמצא תמיד עם האדם ובני אדם חוטאים על ידו, אלא שיתעורר רק אל הזווג בלבד. והתעוררות ההוא של היצה"ר לשעת הזווג, יהיה התעוררות של הסב"ה, שהקב"ה יעורר אותו כנ"ל, וזהו שכתוב והסירותי את לב האבן ונתתי לכם לב בשר, מהו לב בשר. אמר ר' יהודה, לב, להוציא בשר ולא לדבר אחר. דהיינו ללידת בנים בלבד. וע"ז נאמר,

ונתתי

נז) אמר רבי יוסי וכו': אר"י איכ מה ההפרש בין עולם הזה לאותו הזמן, אם גם אז יהיה היצה"ר. ועוד הרי המקרא אומר, ויעתר לו ה' ותהר, שפירושו, שהקב"ה בעצמו עושה זאת, ומעורר באותו הזמן את היצה"ר, כנ"ל, שהוא תמוה. אמר ר' אחא כך הוא, שהקב"ה מעורר היצה"ר לאותו הענין כפי שצריך אל הזווג בלבד, אבל לא לכל שעה, שיהיה תמיד עם (דטרי דף קל"ז ע"ב)

נז) רבי יצחק ברבי יוסי, הוה אתי מקפוטקיא ללוד, פגע ביה רבי יהודה, א"ל רבי יצחק, תאמר ^אדחכירנא חכימי מתניתא, אתעררו להאי עניינא, דיצר הרע יתנשי מן עלמא, בר ההיא שעתא ^בלזיוגא. א"ל, חייך הכי אצטריך יצר הרע ^גלעולם, כמטרא ^דלעולם, דאלמלא יצר הרע, חדותא דשמעתא לא ליהוי, אבל לא ^המנוולה כקדמיתא, ^ולמחטי ביה, ההי"ד * לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו'. אמר רבי שמעון, הוא לבא, דמדוריה דיצר הרע ביה. רבי ^זאליעזר אומר, לכא טבא, בניינא דגופא ונשמתא, ^חובגין כך כתיב ^טוהאבת את ה' אלהיך בכל לבבך ^י זהו עקרא דכלא.

נח) כד אתא רב כהנא אמר, הכי ^אאמרינן משמיהון דמארי מתניתא, ^בתרי בניינין דגופא אינון, ^גכבדא ולבא, דאמר רבי שמעון אמר רבי יהודה, כבדא ולבא, אינון מנהגי גופא בכל סטרי אברוי, מנהגא דרישא מוחא, אבל דגופא אינון תריין, וקדמאה הוא כבדא, תניינא לבא, והיינו דכתיב בפרשתא, ^דויתרוצצו הבנים בקרבה אליו תריין בנייני דגופא. נט) מאי טעמא ^הויתרוצצו, משום דלבא ^ואתנשי מניה ^זדיצר הרע, ויתרוצצו ^חוישליו מבעי ליה, אלא אמר ^טרב הונא, ויתרוצצו

מסורת הזוהר

א) לא ירעו וכו', (ישעיה י"א), ב) והאבת את ה' וכו', (דברים ו'), ח"ב כו. נהו קלד. קנה: קנה: קסכו. רבנ: ת"ז תקי י"ח דף לז: תקי ד' בהשטות דף קמא. ג) כבדא ולבא, ח"ב קנג. ד) ויתרוצצו, (בראשית כ"ח), לעיל דף י"ג ציון ה'.

חלוטי גרסאות: א) נ"א דחברנא. ב) נ"א לזוגא. ג) נ"א לעלמא. ד) נ"א לעלמא. ה) נ"א מנוולא. ו) נ"א למחטי. ז) נ"א אלעזר. ח) נ"א ל"ג ובגין. ט) נ"א דהוה. י) נ"א אמרי. יא) נ"א כי. יב) נ"א יתרוצצו. יג) נ"א אתערי. נ"א אתערי. יד) נ"א דיצר. טו) נ"א שאלו. ונ"א וישאלו. זנ"א וישלו. (אה"ל). טז) נ"א ליג רב הונא.

סאמר	הסולם	שיתוף סרת הרהמים בדיון
------	--------------	------------------------

ונתתי לכם, הרי, שהקב"ה בעצמו יעורר את יצר הרע לשעת הזווג.

נז) רבי יצחק בר' יוסי וכו': ריברי, הלך מקפוטקיא ללוד, פגש בו רבי יהודה. א"ל ר' יצחק, תאמר, שהחברים חכמי המשנה נתעוררו בענין הזה, שיצר הרע יתבטל מעולם, חוץ מבשעת הזווג. אמר לו, חייך, שכן היצר הרע נצרך לעולם כמו הגשם שנצרך לעולם, כי אלמלא יצר הרע, לא היתה חדות הלימוד בעולם. אבל, לא יהיה אז מנוול כמסודם לכן, לחטוא על ידו, וזהו שכתוב לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו'. אמר רבי שמעון, הר קדשי, הוא הלב, שבו משכנו של יצר הרע.

רבי אליעזר אומר וכו': רא"א, לב טוב, הוא בנין של הגוף והגשמה. ומשום זה כתוב, ואהבת את ה' אליטיך בכל לבבך, כי הלב הוא עיקר הכל.

(דמרי דף קל"ח ע"א)

הגוף

וישברו כלומר, נשבר כחם וחילם. אמר רבי יהודה הגוף מהו אומר, אם כן למה זה אנכי, ולמה נבראתי. מיד * ותלך לדרוש את ה'.

ס) ויאמר ה' לה שני גוים ^ה בבטנך ושני לאומים ^ו וגו'. אלו השני גאים, הכבד והלב. רבי יוסי אמר, ^ג המוח והלב. רבי יהודה אמר, המוח אין בכלל זה, משמע דכתיב בבטנך, והמוח אין בבטן אלא בראש. ושני לאומים ^ז ממעיד ^ז וגו', ורב יעבוד צעיר, זהו הכבד, שהוא רב וגדול, והוא משמש לפני הלב, דאמר רבי יהודה, הכבד קולט הדם, ומשמש בו לפני הלב.

סא) * ויצא הראשון אדמוני. אמר רב כהנא, הכבד הוא הראשון והוא אדמוני, למה הוא אדמוני, על שבולע את הדם תחלה. רבי אליעזר אומר, למה נקרא שמו ראשון, על שהוא ראשון, לבלוע הדם, מכל המאכל, והוא ראשון לדם אבל לא ליצירה. ^י ובמאן נוקים ורב יעבוד צעיר, על שהוא רב וגדול ^י בשעורו מן הלב, והוא עובד ללב. אמר רבי אבא, למה אתא פרשתא דא, אלא ^י לאחזאה לבני עלמא, דאף על גב דההיא שלימותא ליהוי בארעא, ארחיה וטבעיה דעלמא לא אשתני. רבי ייסא אמר בא וראה הכבד הוא הצד ציד והוא ^י ציד בפיו, והלב הוא ^י החושב, והוא ^י יושב אהלים הה"ד ^י ויזד יעקב נזיד, חושב מחשבות, נושא ונותן בתורה.

סב) ויזד יעקב נזיד. רבי בא בשם רבי אחא אמר, לעולם ^י טבעו של עולם אינו משתנה, בא וראה, מה כתיב, ויזד יעקב נזיד, כד"א ^י אשר זדו עליהם, ותרגומו דחשיבו. כלומר, הלב חושב ומהרהר בתורה, בידיעת בוראו. מה כתיב, ויבא עשו מן השדה והוא עיף. הכבד, שדרך טבעו, לצאת ולצוד ציד בפיו לבלוע, ואינו מוצא, נקרא עיף, והוא אומר ללב, עד שאתה מהרהר בדברים אלו בד"ת, הרהר באכילה ובשתיה, לקיים גופך, הה"ד, ^י ויאמר עשו אל יעקב ^י הלעיטני נא מן האדום האדום הזה, כי כן דרכי לבלוע הדם, ^י ולשגר לשאר ^י האברים, כי עיף אנכי, בלא אכילה ^י ושתייה. והלב אומר, תן לי הראשון והמובחר מכל מה שתבלע, תן לי בכורתך, הדא הוא

מסורת הוהר

א) ותלך לדרוש, ח"א קלו: קג. ב) ויאמר ה' לה, (בראשית כ"ה). ג) המוח והלב, ח"ב קנג. ח"ג רכו. ד) ויצא הראשון אדמוני, (בראשית כ"ה) לעיל דף י"ג ציון א'. ה) לאחזאה—ארחיה וטבעיה דעלמא לא אשתני, ח"א קלט. ו) יושב אהלים, (בראשית כ"ה). ז) ויזד יעקב נזיד, (בראשית כ"ה) ח"א קלט. ח) טבעו של עולם אינו משתנה, לעיל ציון ה'. ט) אשר זדו, (שמות י"ח). י) ויאמר עשו אל יעקב, (בראשית כ"ה) ח"א קלט. י"ג קצח. י"ח וירא דף כ"ו ט"ג שי. י"א) הלעיטני נא, ח"א קלט. ח"ב קסה. ח"ג קצח. רלו. רמו. י"ח וירא דף כ"ו טג שי. שיד. רות ס"ז טא שלו. י"ב) לשנר—אברים, ח"ב קנג.

חלופי גרסאות: א) ב"א בבטנך וגו'. ב) ב"א ל"ג וגו'. ג) ב"א ל"ג ממעין וגו'. ד) ב"א ל"ג וגו'. ס) ב"א אלעור. ו) ב"א ומאן, וב"א ובפאי. ז) ב"א בשיעורו. ח) ב"א צד ט) ב"א חושב. י) ב"א ובשתייה. י"א) ב"א האיברים. י"ב) ב"א מוסיף ושתייה מכרח כיום את בכורתך לי כלומר הלב אומר (אה"ל).

סאמר ב'

הסולם

ויתרוצצו הכנים

הגוף מה הוא אומר אז, הוא אומר אם כן למה (ס) ויאמר ה' לה שני גוים וגו': אלו הם השני זה אנכי, ולמה נבראתי. מיד ותלך לדרוש את ה'. גאים וכו' מכאן עד אות ס"ג א"צ ביאור. (דפו"י קלי"ח ע"א * קלי"ח ע"ב)

אמר

דכתיב * מכרה כיום את בכורתך לי, קונמיתא ^ה דתאיבא, עד שהלב מהרהר וחושב במאכל, ^ז בולע הכבד, ^ג דאלמלי הוא כסופא והרהורא דלבא במאכל, לא יוכלו הכבד, והאברים לבלוע * דאמר רבי יוסי, כן דרך העבדים, שאינם אוכלים עד שהאדון אוכל.

סג) א"ר יוסי, כתיב לאחר כן, ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים, מהו עדשים, סגלגלין כגלגלתא, ^ד וגלגלא סביב ^ה בעלמא, כלומר, דלא אתנשי ו מארחה. ^י כך הוא ב"נ, בההוא זמנא. אע"ג דכך ההוא טיבו, ויקר ושלמותא ליהוי, ^ו ארחה דעלמא למיכל ולמשתי לא יתנשי.

סד) מתניתין, תנן ארבע רוחות העולם מנשבן, ועתיד קב"ה להתעורר י רוח אחד, לקיים הגוף, שיהא ^ח כלול מד' רוחות, הה"ד ^ה מארבע רוחות באי הרוח, ^י בארבע לא כתיב, אלא מארבע רוחות העולם, שיהא כלול מארבעתם. ותאנא, אותו הרוח, הוא רוח המוליד, הוא ^ט הרוח האוכל ושותה ואין בין העולם הזה לימות המשיח, אלא שעבוד מלכות בלבד, ואין ^י בין יי עולם הזה, לתחיית המתים, אלא נקיות ^י והשגת ידיעה. רב נחמן אמר ואריכות ימים.

סה) אמר רב יוסף וכי ימות המשיח ותחיית המתים לאו חד הוא. א"ל לא, דתנן, בית המקדש, קודם לקבוץ גליות, ^{יג} קבוץ גליות, קודם לתחיית המתים, ותחיית המתים הוא אחרון שבכדם. מנ"ל דכתיב ^{יד} בונה ירושלים יד ה' נדחי ישראל יכנס הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם. זו היא תחיית המתים, שהיא הרפואה לשבורי לב, על מתיהם. ^{טו} בונה ירושלים תחלה, ואחריו נדחי ישראל יכנס, והרופא לשבורי לב אחרון על הכל.

סו) תנן, י מ' שנה ^{טו} קודם הקבוץ גליות, לתחיית המתים, ^{טז} כדאמרין יי ויהי יצחק בן ארבעים שנה. האי מ' שנה, מאי עבידתייהו. אמר רב כהנא

מסורת הזהר

א) מכרה כיום ונוי, (בראשית כ"ה). ב) ויעקב נתן ונוי, (בראשית כ"ה). ג) כך הוא כ"נ וכו', לעיל דף כח ציון ה. ד) רוח א'—כלול מד' רוחות, ח"א קעה: ח"ב יגו. ח"ג קל: ז"ח שה"ש דף ס' טג שיא. ה) מארבע רוחות ונוי, (יחזקאל ל"ט) ח"א קעה: רלה. ח"ב יגו. קיט: ח"ג קל, רכו: רלה. רלה: ת"ז חקי ס"ט דף קת חקי יי בהשמות דף קמז, ז"ח שה"ש דף ס' טג שד. ו) בארבע ל"ב ונוי, ז"ח שה"ש ס' טג שד (ארבע—אלא ארבע רוחות). ז) והשנת ידיעה, לעיל דף י"ח ציון ט"ו. ח) בונה ירושלים ונוי, (תהלים קמ"ז) לעיל ב"א דף רל"ב ציון ו. ט) בונה-תחלה ואחריו, ח"א קל. י) מ' שנה, ח"א קמ. יא) ויהי יצחק, לעיל דף ח' ציון ו.

חלופי גרסאות: ^א נ"א דתאיבא. ^ב נ"א ובלוע ונ"א ל"ג מן בולע עד לא. ^ג נ"א אלמלי. ^ד נ"א ונגלגלמא. ^ה נ"א בעלמא. ^ו נ"א מארחה. ^ז נ"א אורחיה. ^ח נ"א כליל. ^ט נ"א רוח. ^י נ"א והשותה. ^{יא} נ"א טוף ול"ג בין. ^{יב} נ"א העולם. ^{יג} נ"א וקבוץ. ^{יד} נ"א ה' ונוי ומחבש. ^{טו} נ"א קודמין קבוץ תגליות. ^{טז} נ"א כד"א.

מאמר	הסולם	קבוץ גליות ותחיית המתים
סג) אמר ר' יוסי כתיב וכו': אר"י כתוב לאחר מכאן ויעקב ונוי ונזיד עדשים, ושואל מהו עדשים ואומר, שהם עגולים כעגול, וכמו הגלגל המסיף העולם, כלומר, שאינו יוצא (וטו"י דף קל"ח ע"ב * קליט ע"א)	ממסלולו, כך הוא האדם בעת ההוא, אף על פי שיהיה אז, כל אותו הטוב והישר והשלמות, מכל מקום, לא ישחנה דרך העולם מלאכול ולשתות. מכאן עד אות ס"ח א"צ ביאור.	

א"ר ברוקא, מקבוץ גדיות עד תחיית המתים, כמה צרות, כמה מלחמות יתעוררו על ישראל, ואשרי הנמלט מהם, דכתיב * בעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר. ה רבי יהודה אמר מהכא, ב יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים. רבי יצחק אמר מהכא, ג וצרפתים כצרוף את הכסף ד ובחנתים כבחון את הזהב. ובאותם הימים, ג יהיו ימים, אשר יאמרו ד אין לי בהם חפץ. ה ומשעה שיעברו הצרות עד תחיית המתים מ' שנה.

סז) רב הונא אמר ת"ח י כי ארבעים שנה הלכו בני ישראל במדבר וגו' אשר לא שמעו בקול ה', ד כהאי גוונא ס הכא. א"ר יוסף, כד אלין חד מלה אמרו, ולסוף מ' שנה, שהצרות יעברו, והרשעים יכלו, יחיו המתים שוכני עפר, מ"ט, משום דכתיב ' לא תקום פעמים צרה, ודי להם במה שעברו. ומזמן תחיית המתים, יתישב עלמא ' בישובו, הה"ד " ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

סח) ר' אלעזר בן ערך, הוה יתיב, והוה קא מצטער ' בנפשו טפי, עאל לקמיה רבי יהושע, ס א"ל, ט חיזו נהירו דבוצינא דעלמא ' למה חשוכן, אמר ליה, חיזו ודחילו סגי עאל בי, דהא אנא חמי מה דאתערו חברנא, מארי מתניתא, דשראת עלייהו רוח י"ב קדישין, וההוא דאתערו, דבשתייתאי יהא יפורקנא שפיר, אבל אנא חמי אורכא י"ב יתירא, על אינון דיירא עפרא, דבאלף שתייתאי ט לזמן ארבע מאות ותמניא י"ב שנין מניה, טו יהיו קיימין כל דיירי עפרא טו בקיומיהון, ובגיני כך אתערו י"ב חברנא, על פסוקא דקרא לון בני חת.

מסורת הזוהר

א) בעת ההוא, (דניאל י"ב) ח"א קבג ב) יתבררו ונוי, (דניאל י"ב) ח"ג קכו, קנג: ג) וצרפתים, (זכריה י"ג) ח"ב ז: ח"ג קכו, קנג. ד) אין לי בהם חפץ, (קהלת י"ב). ה) שעה שיעברו הצרות—עד תחילת מ' שנה, לעיל דף כ"ב ציון ד'. ו) כי מי שנה ונוי, (יהושע ה'). ז) לא תקום פעמים צרה, (נחום א') ח"ג קסב ז"ח דף ס"ח טד שנה. ח) ביום ההוא ונוי, (זכריה י"ד) לעיל ב"א דף ע"ד ציון א'. ט) לזמן ת"ח שנה - קיימין כו', ח"ב י.

חלופי גרסאות: א ב"א רב, כ ב"א ובחנתים וגו'. ג ב"א ל"ג יהיו ימים, ד ב"א בהאי, ס ב"א גופא. ו ב"א בישוב. ז ב"א בנשפיה ול"ג ספי. ח ב"א ל"ג מן א"ל עד א"ל. ט ב"א ל"ג חיזו (אה"ל). י ב"א מוסיף למה אנפוי (אה"ל). יא ב"א קודשין. יב ב"א פרוקא. יג ב"א יתרא. יד ב"א שחין. טו ב"א יתון. טז ב"א בקיומהון. יז ב"א חברנא.

קבוץ גלויות ותחיהם

הסולם

סאמר

סח) ר' אלעזר בן ערך הוה יתיב וכו': ראביע היה יושב, והיה מצטער בעצמו ביותר, בא לפניו ר' יהושע. אמר לו ר"י, מראה אורו של נר העולם למה היא חשכה, אמר לו, מורא ופחד גדול נכנס בי, כי אני רואה מה שהעירו החברים בעלי המשנה, שרוח הקדושים שורה עליהם, ומה שהעירו שבאלף הששי תהיה הגאולה, יפה הוא, אבל אני רואה אריכות יתרה לשוכני העפר חללו אשר לזמן ארבע מאות ושמונה שנים מאלף (דפו"י דף קליט ע"א *) (קליט ע"ב)

הששי, יעמדו לתחיה כל שוכני עפר בקיומם. ובניני כך אתערנו וכו': ומשום זה נתעוררו החברים עקהפסוט, שקרא אותם, אל שוכני העפר, בני חת, כי חת רומז שיתעוררו לתחיה לת"ח שנה, והיינו שכתוב בשנת היובל הזאת, תשובו איש אל אחוזתו, כשישתלם הזאת, שהוא ה' אלף ות"ח כי ה' של' הזאת רומזת על ה' אלפים זאת בגי' ת"ח, תשובו איש אל אחוזתו היינו שהגוף ישוב אל נשמתו, שהיא אחוזתו ונחלתו.

אמר

ח'ת, דיתערון לח'ת שנה, ⁶ והיינו דכתיב ² בשנת היוכל הזאת תשובו איש אל אחוזתו, כשישתלם הזאת, שהוא חמשת אלפים וארבע מאות ותמניא, תשובו איש אל אחוזתו, ³ אל נשמתו, שהיא אחוזתו ונחלתו.

סט) ג' איר יהושע לא תקשי לך האי, דהא תנינן ג' כתות הן, של צדיקים גמורים, ושל רשעים גמורים, ושל ⁷ בינונים, ⁸ צדיקים גמורים ⁹ יקומון בקימה של ² מתי ארץ ישראל, ¹ מהיום כמה שנים, שהם קודמים ¹ בתחלה, בשנת הארבעים של סבוץ גליות, והאחרונים כלם, לזמן ארבע מאות ושמונה שנה, לאלף הששי, כדקאמרן. מאן יזכה להאי ארכאי, מאן יתקיים בקיום דתיה בין האי זמנא, ועל דא ¹⁰ אצטעירנא בנפשאי.

ע) אמר ¹¹ ליה, רבי, הא תנינן, ¹ יהי אור, יהי ר'ז. חזר ואמר, בתשובה יתקדם כלא. אמר רבי יהושע, אי לאו דאמרת הכי, ¹² אחסימנא ¹³ פומין, למצפי פורקנא כל יומא, דכתיב ¹⁴ חסן ישועות, מהו ישועות, אלו המצפים ישועות בכל יום.

עא) מאי הוא ¹⁵ דעתוי דרבי אלעזר. ¹⁶ היינו דכתיב, ¹ ורבים מישני אדמת עפר ¹⁷ יקיצו, משמע דכתיב מישני, אלו הם הצדיקים, הנקדמים ¹⁸ בחייהם

מסורת הזהר

א) ח'ת. ח'ב י. ב) בשנת היוכל וכו', (ויקרא כ"ח) ח"ג קה. ג) מתי א"י—בשנת מ', לעיל דף כ"ב ציון ר"י. ד) יהי אור, (בראשית א') לעיל חקסה"ו דף קכ"ג ציון ה'. ה) חסן ישועות, (ישעיה ל"ג) ח"ב רכג. ח"ג רצא. ת"ז בהקדמה ה. ו) ורבים מישני—עפר, (דניאל י"ב) לעיל נח דף ע"ד ציון י"א. חלוסי גרסאות: א) ב"א היינו, כ"ב"א ואל, ג) ב"א מוסיף עוד א"ר. ד) ב"א בינוניים, ה) ב"א ל"ג יקומון בקימה. ו) ב"א מוסיף יקומון מהיום, ז) ב"א במלה. ח) ב"א אצטעירנא. ט) ב"א לון וליג רבי. י) ב"א ל"ג רבי. יא) ב"א אחסימנא. וב"א סימנא. יב) ב"א ל"ג סומין. ובי"א שמין. יג) ב"א דעתיה. יד) ב"א היינו (ד"ק). טו) ב"א מוסיף יקיצו וגו', טז) ב"א בתחיתם (אה"ל).

סאמר	הכולם	קבוץ גליות ותחיהם
<p>סט) אמר ר' יהושע לא וכו': אר"י לא יסשה לך זה האריכות, כי למדנו ג' כתות הם של צדיקים גמורים ושל רשעים גמורים ושל בינונים. צדיקים גמורים יקומו בתחיה של מתי ארץ ישראל שהם קודמים תחלה כמה שנים, מהיום של ת"ח, דהיינו בשנת ארבעים אחר סבוץ גליות, והאחרונים, יסומו כולם, לזמן ת"ח שנה לאלף הששי כמו שאמרנו. מי יזכה לאריכות הזה. מי ישאר בשמירת דתו בזמן ההוא. ועל זה אני מצטער בעצמי.</p> <p>ע) אמר ליה רבי וכו': אל רבי, הרי למדנו יהי אור, יהי ר"י, כלומר אור ה"ס הגאולה. והמלה אור בגי' ר"ז, שפירושו סוד. וכשהכתוב אומר יהי אור, רמז בזה, שזמן הגאולה יהיה סוד. ולא ידוע לשום אדם. ור' אלעזר בן ערך רמז בזה שהוא חולק על הזמן הארוך הזה. (דמו"י קל"ט ע"ב ס) ק"ט ע"א)</p>	<p>חזר ואמר וכו': חזר ואמר, שבתשובה יתקדמו כולם לקום לתחיה. אמר ר' יהושע, אם לא שאמרת כך, לא הנחנו פתחון פה למצפים על הגאולה בכל יום, שכתוב חוסן ישועות, מהו ישועות, רומז על אלו המצפים ישועות בכל יום. ואם הגאולה קשורה בזמן קצוב, איך אפשר לצפות בכל יום, אלא ודאי שתלוי בתשובה, ואימתי שיעשו תשובה יגאלו. וארבעים שנה אחר הגאולה תהיה תחית המתים כנ"ל.</p> <p>עא) מה הוא דעתוי, וכו': שואל, מה הוא דעתו של ר' אלעזר, שאמר שתלוי בתשובה לומר, מאין ידע זה, ומשיב, היינו שכתוב, ורבים מישני אדמת עפר יקיצו. ומשמע משאמר הכתוב, מישני, שרק חלק מהם יקומו אשר אלו הם הצדיקים, שסבו בתשובה בחייהם, שהם נקדמים בתחיתן מקודם לכן. הרי שעי' תשובה מתקדמים. וכמה</p>	

קודם זה. וכמה שנים הם נקדמים, רבי יהודה ^ה אומר מאתים ועשר ^ז שנים. רבי יצחק אומר, ^ח רד"י שנה, דכתיב ^א ויר"ד מיעקב וגו'. יר"ד שנה, נקדמים הצדיקים, לשאר כל אדם. ^ד רב נחמן אמר, לפי השיעור שנבלה בעפר. א"ל רבי יוסי, אם כן הרבה תחיות הו', אלא כל התחיות יהיו באותו הזמן ^ה והאי דאתמר ^ו בחזון ^ז ^ח ואמת הדבר וצבא גדול.

עב) ^ז ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם. רבי אבהו פתח ^ח ואמר, ^ד עד שהמלך במסכו נרדי נתן ריחו. דתנינן ארבע תקופות. וארבע זמנים משונים זו מזו, יעברו הצדיקים לעתיד לבא. האחד, ^ה אותו זמן ישגא החכמה בעולם, ^ו וישיגו השגה, מה שלא השיגו בזה העולם, דתנינן, אמר רבי פנחס, השגת הצדיקים לעתיד לבא, יותר ממלאכי השרת דכתיב ^ו כמים לים מכסים ^ז השני ^ח תתעסקון ^ט:
(ע"כ מדה"ג)

עג) ^א ויגדלו ^ב הנערים. סטרא דאברהם גרים לון לאתגדלא, וזכותיה סייע לון, ^ג הוא ^ד הוא ^ה הוא ^ו מחנך לון במצות, דכתיב, ^ז כי ידעתיו למען אשר יצוה את ^ח בניו וגו', לאסגאה יעקב ועשו. ויגדלו הנערים ^ט ויהי

מסורת הזהר

א) וירד מיעקב, (במדב"ד). ב) ואמת הדבר, (דניאל י'). ג) ויהי רעב ונו', (בראשית כ"ו) ח"א קל"ו; ד) עד שהמלך במסכו, לעיל ביא דף רנ"ט ציון א'. ה) וישיגו השנה, לעיל דף י"ח ציון ט"ו. ו) כמים לים מכסים, (ישעי' י"א). ז) ויגדלו הנערים, (בראשית כ"ה) ח"א קל"ט. ח) כי ידעתיו ונו', לעיל חיי שרה דף ט"ו ציון ב'. חלוסי גרסאות: א) נ"א אמר. ב) נ"א שנה. ג) נ"א דר"י. ד) נ"א אמר רב נחמן. ה) נ"א והאי בחזון אמת הוא. ונ"א והאי דאתמר. ו) נ"א ליג בחזון, ז) נ"א אמת. ונ"א אמת הוא וליג הדבר. ונ"א אמת הוא הדבר. ח) נ"א ליג ואמר. ט) נ"א באותו. י) נ"א ליג השני התעסקון. י"א נ"א יתעסקו בסודות התורה דא"ר מאי דכתיב עד עד שהמלך במסכו אומרת כ"י עד שהקב"ה קאים קמיה צדיקים ומלאכיא נרדי נתן ריחו כל הצדיקים והחכמים שבאותו עולם נתנו ריחם ר"ל יהיבו ריחא דרמיון דאורייתא וקב"ה חדי ההיך ישמח ה' במעשיו (אח"ל). י"ב בפר"י כתב חסרי. י"ג נ"א הנערים ויהי עשו וליג מן סטרא עד ויהי עשו. י"ד נ"א והוא. טו) נ"א היה. טז) נ"א יפחניך. י"ז נ"א שוטיף בניו ואת ביחואחריו את לאסגאה. י"ח נ"א ליג ויהי עשו איש יודע ציד (אח"ל).

מאמר	הסולם	קבוץ גלויות ותחתיים
<p>וכמה שנים וכו': ושואל, כמה שנים נקדמים הצדיקים לשאר בני אדם. רבי יהודה אומר מאתים ועשר שנים. רבי יצחק אומר רד"י שנים, שכתוב ויר"ד מיעקב וגו', שבג"י רד"י. להורות אשר יר"ד שנה נקדמים הצדיקים לשאר כל אדם.</p> <p>רבי נחמן אמר וכו': רנ"א, ששיעור הקדימה תלוי לפי השעור שנבלה בעפר. כלומר שכל גוף הקודם לבלות בעפר הוא קודם לתחיתו. א"ל רבי יוסי אי"כ, יש הרבה תחיות, כי לכל גוף תחיה מיוחדת, שלמי שיעור מהירותו לבלות בעפר, ומשיב, אלא כל התחיות תהיינה באותו הזמן. כמו זה שנאמר בחזון, ואמת הדבר וצבא גדול. הרי שיקומו (דפו"י ק"פ ע"א *) דף קל"ח ע"ב)</p>	<p>בזמן אחד. (מכאן עד סוף מדה"ג א"צ פירוש.) מאמר ויגדלו הנערים — כי ציד בסיו.</p> <p>עג) ויגדלו הנערים: הצד של אברהם, דהיינו צד ימין שהוא חסדים. גרם להם להתגדל, וזכותו עזר אותם, כי הוא היה מחנך אותם במצות, שכתוב, כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו, את, בא לרבות יעקב ועשו שגם הם בכלל בניו. ולפי"ז הפירוש של ויגדלו הנערים הוא, שנגדלו בקדושה, אלא שאחר כך סרח עשו. אבל ר' אלעזר חולק על זה, כמ"ש להלן. ויגדלו הנערים יהי עשו וכו': אמר רבי אלעזר כל אחד ואחד נפרד לדרכו, זה לצד האמונה, וזה לצד העבודה זרה.</p> <p>וכן</p>	

* עשו איש יודע ציד וגו'. אמר רבי אלעזר, כל חד וחד, אתפרש לארחה (* דא לסטרא דמהימנותא, ודא לסטרא דע"ז).

עד) וכן הוה במעוי דרבקה, דתמן כל חד אזיל לסטריה, דכד איהי אשתדלת בעובדין דכשרן, או עברת סמיך א לאתר טב, למעבד פקודי נ דאורייתא, הוה יעקב חדי, ודחיק לנפקא, וכד הוות אזקא, סמיך לאתר דע"ז, ההוא רשע בטש לנפקא, ואוקמוה. ובג"כ, כד אתבריאו ונפקו לעלמא, כל חד אתפרש, ואזיל ואתמשך ב דוכתיה. דאתחזי ליה, ועל דא, ב ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד וגו'.

עה) ג ויאהב יצחק את עשו ו כי ציד בפיו, הא ד אוקמוה, ז דכתיב, איש יודע ציד ה איש שדה. ט וכתיב התם, ה הוא היה גבור י ציד יא איש שדה, לקפחא לון לבני נשא, יב ולקטלא לון, ואיהו אמר דעביד צלותא, וצייד ליה בפומיה. איש שדה, בגין דחולק עדביה, לאו איהי בישובא, אלא באתר חרוב, במדברא, בחקלא, ועל דא איש שדה.

עו) ואי תימא, היך לא ידע יצחק, כל עובדוי בישין דעשו, והא שכינתא יג הות עמיה, דאי לא יד שריא עמיה שכינתא, היך יכיל לברכא ליה ליעקב, בשעתא דברכיה. אלא ודאי, טו שכינתא טו הות דיירא עמיה בביתא, ודיירא

מסורת הזהר

א) ויהי עשו איש יודע ציד, (בראשית כ"ה) ח"א קלט. קמו. קטר. ח"ב קסו. רג. ח"ג פסו. ת"ז תקי ס"ט קו: ב) ויגדלו הנערים וגו', לעיל דף ל"ב ציון ז. וכאן ציון א'. ג) ויאהב יצחק וגו', (בראשית כ"ה) ח"א קלו: ד) אוקמוה דכתיב, ח"א קלו: ה) הוא היה גבור ציד, (בראשית י"ז) ח"א עג: קמב: חלופי גרסאות: א) נ"א אתר. ב) נ"א מסקודי (אה"ל). ג) נ"א אוריחא. ד) נ"א דע"ז. ה) נ"א בחר דוכתיה (אה"ל). ו) נ"א ליג כי ציד בפיו. ונ"א עשו וגו'. ז) נ"א מוסיף כמה [כמא] דכתיב. ח) נ"א ליג איש שדה. ט) נ"א ליג וכתיב התם הוא היה גבור ציד. י) נ"א מוסיף ציד איש שדה מאי איש. יא) נ"א מוסיף מאי איש. יב) נ"א ליג ולקטלא לון. יג) נ"א הות. יד) נ"א שרייא. טו) נ"א שכינתא. טו) נ"א הוה.

סאמר

הכולם

כי ציד בפיו

מה שם פירושו שהיה צד דעתן של בריות ומטעה אותם למרוד בה, אף כאן כן. איש שדה, פירושו, כדי לגזול בני אדם ולהרוג אותם, ועשו אמר שהוא נמצא בשדה כדי להתפלל, דהיינו כמו יצחק שכתוב, ויצא יצחק לשוח בשדה. וצייד ורימה את יצחק בפיו. כמ"ש, כי ציד בפיו. נקרא איש שדה, משום שחלק נחלתו אינו במקום ישוב, אלא במקום חרוב, במדבר, בשדה, ועל כן נקרא איש שדה. עו) ואי תימא היך וכו': ואם תאמר, איך לא היה יודע יצחק כל מעשיו הרעים של עשו, הרי השכינה היתה עמו, והיה צריך לידע זאת ברוח הקודש, כי אם לא היתה עמו השכינה, איך היה יכול לברך את יעקב בשעה שברכו. ומשיב, אלא ודאי השכינה היתה שוכנת עמו בבית, והיתה שוכנת עמו תמיד, אבל השכינה לא

עד) וכן הוה במעוי וכו': וכן היה עוד במעיה של רבקה, שכל אחד הלך לצד שלו. כי כשהיתה עוסקת במעשים טובים או היתה עוברת סמוך מקום שטוב לעשות שם מצות התורה, היה יעקב שמח ומתרוצץ לצאת. וכשהיתה הולכת סמוך מקום עבודה זרה, אותו רשע היה מתרוצץ לצאת, וכבר בארוהו. ומשום זה, כשנבראו, ויצאו לעולם, כל אחד נפרד והלך ונמשך למקומו שהיה ראוי לו. ועל כן כתוב, ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד וגו', שיודע ציד פירושו, שהיה מטעה אנשים למרוד בה, כמ"ש לפנינו. עה) ויאהב יצחק וגו' כי ציד בפיו: כבר בארוהו שכתוב כאן איש יודע ציד איש שדה, וכתוב שם, הוא היה גבור ציד, (דטו"י דף קל"ח ע"ב * קלי"ט ע"א)

עמיה תדיר, אבל לא אודעא ליה, בגין 6 דיתברך יעקב בלא דעתיה, אלא 5 בדעתיה דקב"ה, והכי אצטריך, 7 דבההיא שעתא דעאל יעקב קמי אבוהי, עאלת עמיה שכינתא, וכדין חמא בדעתוי יצחק, דאתחזי לברכא, 7 ויתברך מדעתא דשכינתא.

עז) ת"ח 5 זמנא חדא, הוה יתיב ר"ש, ושאר חברייא, עאל קמיה רבי אדעזר בריה, אמרו ליה לר' שמעון, מלתא רבתא בעינן למבעי קמך, בעניינא דיעקב ועשו, איך לא בעא יעקב, למיהב לעשו, תבשיל דטלופחין, עד דזבין ליה בכירותא דיליה, ועוד דאמר עשו ליצחק אבוהי, 8 ויעקבני זה פעמים. עח) אמר לון, בהדין שעתא, אתון 9 חייבים לקבלא מלקות, 10 דהאמנתון לפתגמי דעשו, ושקרתון לפתגמי דיעקב, דהא קרא אסהד עליה, 11 ויעקב איש תם, ותו כתיב 12 תתן אמת ליעקב. אלא, כך הוא ענייניה דיעקב עם עשו,

מסורת הזהר

א) ויעקבני, לעיל דף ט"ו ציון ב'. ב) ויעקב איש תם, (בראשית כ"ה) ח"א קמו. קסו קסו קסו. רנה. רנה. רנו רנה. רס: רסו. ח"ב עח: עט. קטו. קעהו רעו. ח"ג יבו קנג. קסג. קסה: רלבו: רמה: ת"ז חק' ט"ו דף לו חק' כ"א דף נה חק' כ"ב דף סח. חק' כ"ה דף ע. חק' מ"ב דף טאו חק' מ"ט דף פו: חק' ס"ט דף קה. חק' ע' דף קכ: ז"ח יתרו ל"ג טג שכו. ל"ו טג שו. מ' ט"ב שח. מ"ה טב שכו. ג) תתן אמת ליעקב, (מ"כה ז') לעיל לך דף קמ"ח ציון ב'. חלופי גרסאות: 6 ג"א דיתברך. 7 ג"א בדעתא. 8 ג"א ובההיא. 9 ג"א ואתברך. 10 ג"א ואתברך (אה"ל). 11 ג"א ליג מן זמנא חדא עד ויוד יעקב. וברפ"י הוא בסוגריו. 12 ג"א חייבין. 13 ג"א דאמנתון (אה"ל).

כי ציד כפיו

הסולם

סאמר

המשיך ליעקב ברכת עשו. כמ"ש בא אחיך במרמה ויקח את ברכתך. וז"ש אלא בדעתיה דקב"ה, אלא כמו שרצה הקב"ה, שיהיה שלם גם מהארת הקו שמאל. וז"ש דבההיא שעתא וכו' וכדין חמא בדעתוי יצחק, דאתחזי לברכא, כי אז. מכה שנתחברה עמו השכינה הכיר יצחק, שהוא ראוי לברכת הארת השמאל, ויתברך מדעתא דשכינתא. ויקבל הברכות מדעת השכינה. אשר הארת השכינה מקו השמאל הוא, שז"א הוא סוד קו ימין, והנוקבא ה"ס סו שמאל.

סאמר ויוד יעקב נזיר

עז) ת"ח זמנא חדא וכו': בוא וראה, פעם אחת, היה יושב ר' שמעון ושאר החברים, בא לשניו ר' אלעזר בנו, אמרו לו לרבי שמעון, דבר גדול יש לנו לשאול ממך בענין של יעקב ועשו. איך לא רצה יעקב לתת לעשו נזיר עדשים, עד שמכר לו הבכרה שלו. ועוד שאמר עשו ליצחק אביו, ויעקבני זה פעמים, איך אפשר זה שיעקב ירמה את עשו. עח) אמר לון בהדין וכו': אמר להם, בשעה זו, אתם חייבים לקבל מלקות, כי האמנתם בדברי עשו, ושקרתם בדברי יעקב, הרי

לא הודיעה אותו, כדי שיתברך יעקב שלא מדעתו, אלא מדעת הקב"ה, וכן צריך להיות. כי באותו שעה שבא יעקב לסני אביו, באה עמו השכינה, ואז ראה יצחק, בשכלו, שהוא ראוי להתברך, ושהוא יתברך מדעת השכינה.

פירוש. כי יעקב הוא בחי' חסדים מנוסים, והיה נוטה תמיד אל קו הימין. ועשו נמשך כולו מקו שמאל, וראשו היה נמשך מקו שמאל דקדושה, אלא גופו היה נמשך ממדרגות הטומאה כגודע. ולפיכך, אם היה יצחק יודע מעשיו הרעים של עשו, היה מבטלו לגמרי, והיה מברך את יעקב במסומו, ונמצא בזה, שהיה מקיים את הארת קו הימין בלבד, והיה מבטל את הארת קו השמאל. ולא כך היה רצונו של הקב"ה, אלא הרצון היה, שימשיך אל יעקב כל הארת השמאל שהיחה ראויה אל עשו, כי אז יהיה יעקב שלם מכל הצדדים.

וזה אמרו, אבל לא אודעא ליה בנין דיתברך יעקב בלא דעתיה, שעל כן השכינה לא הודיעתו מעשיו הרעים של עשו, כדי שיתברך יעקב בלי כונתו, כמ"ש, ולא הכירו, כי חשב, שהוא מברך את עשו, ומתוך כך (דפ"י דף קל"ט ע"א)

תולדות

לה

בגין דעשו הוה סני לבכירותא בקדמיתא, והוה בעי מניה דיעקב, א דלסבה ליה אפילו בלא כסף, הה"ד א ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכורה. עט) ב ויזד יעקב ב נזיד ויבא עשו מן השדה והוא עיף. ג אמר רבי אלעזר, ד ויזד יעקב, הא אוקמוה דהא בגין אבלותא דאברהם ה הוה, אבל ו ויזד יצחק נזיד מבעי ליה, אלא ויזד יעקב נזיד, ז דאיהו ה הוה ידע עקרא * דיליה, בהווא סטרא דאתדבק ביה, ובג"כ עבד ט תבשילין סומקין, עדשים, תבשיל סומקא, י דתבשילא דא, יא מתברר חילא ותוקפא דדמא סומקא בגין לתברא תוקפיה וחיליה, ובג"כ, עבד ליה בחכמתא, יב כהווא גוונא סומקא.

מסורת הזוהר

א) ויאכל וישת, (בראשית כ"ה). ב) ויזד יעקב נזיד, (בראשית כ"ה) לעיל דף כ"ה ציון ז'. חלופי גרסאות: א ג"א דמהבה (אה"ל). ב ג"א נזיד וגוי (אה"ל). ג מוסיף ויזד יעקב אמר. ד ג"א ליג ויזד יעקב. ה ג"א מוסיף הוה אבל. ¹ ג"א ליג מן ויזד יצחק עד ויזד יעקב. ו ג"א איהו. ז ג"א מוסיף יעקב יעקב דאיהו. ח ג"א מוסיף אלא יעקב אינון תבשילין דאיהו (אה"ל). ט ג"א ליג הוה. י ג"א תבשילא סומקא. יא ג"א ותבשילא. יב ג"א תבר. יג ג"א בהווא.

ויזד יעקב נזיד

הכולם

מאמר

והוא עיף, מחמת שהמשיך שם המוחין דבכרה, החסרים לבוש החסדים, ונעשה עיף עד למיתה שזה היה עוד מקודם שבא אל יעקב לבקש ממנו את נזיד העדשים, והוה בעי מניה דיעקב דלסבה ליה אפילו בלא כסף, מסני הדינים קשים שנמשכו אליו על ידיהם כנ"ל. ונמצא שלא בשביל נזיד העדשים מסר לו את הבכרה אלא בשביל פחד המיתה. ואחר שכבר ביזה את הבכרה ורצה שיקח אותה אפילו בלי כסף, אז החיה אותו יעקב בנזיד עדשים ורצה ממנו שישבע לו על מכירת הבכרה, כדי להכניע את השמאל, פעם ולתמיד תחת הימין. (וכבר הארכנו זה לעיל חיי שרה דף מ"ו ד"ה וכבר. עש"ה). עט) ויזד יעקב נזיד וגו': אמר רבי אלעזר, ויזד יעקב, הנה בארוה, שבשביל אבלות של אברהם היה, שאותו יום מת אברהם, ובישל יעקב עדשים שהם עגולים ואין להם סה. הרומז על האבלים שאין להם סה, כמ"ש ברש"י תולדות, ע"ש. ושואל, אבל ויזד יצחק נזיד היה צריך לומר, כי הוא היה האבל ולא יעקב. ומשיב אלא ויזד יעקב נזיד, היה, משום שיעקב היה יודע השורש של עשו באותו הצד שנתדבק בו, ועל כן עשה תבשילים אדומים, דהיינו עדשים, שהם תבשיל אדום, משום שתבשיל זה משבר כחו ותוקפו של דם האדום, ויוכל לשבר בהם תוקפו וכחו של עשו, שה"ס דם האדום, כמ"ש שיצא הראשון אדמוני. פירוש

הרי הכתוב מעיד עליו, ויעקב איש תם שפירושו, שאינו יודע לרמות, ועוד, שכתוב, תתן אמת ליעקב. אלא כך היה ענינו של יעקב עם עשו, כי עוד מקודם לכן היה עשו שונא את הבכורה, והיה מבקש מיעקב שיקח אותה אפילו בלי כסף. וזהו שכתוב, ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכרה.

פירוש. כי סוד הבכרה ה"ס המוחין דאור החכמה הנמשכים מהארת השמאל, ובהיות אור החכמה בלי לבוש החסדים, אין התחתונים יכולים לקבלו, וגורם להם דינים קשים. (וירא דף ס"ה ד"ה פירוש). וזו"ה, ויבא עשו מן השדה והוא עיף וגו' הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכרה, כי סוד השדה, היא מקום הארת השמאל שהמשיך שם את המוחין דבכרה, ונעשה מחמתם עיף עד למיתה, מטעם היותם בלי חסדים. כמבואר.

וסוד נזיד עדשים, ה"ס המוחין הנמשכים מקו אמצעי שנקרא יעקב, כמ"ש לפנינו, שה"ס אור החכמה המלוכב בחסדים, ומאירים בכל השלמות, אלא שהם חסרים בחינת ג"ר דג"ר, שה"ס בכרה, כי מחמת המשכת קו אמצעי על מסך דחירק, בכדי להלביש החכמה בחסדים, מתמעטות הג"ר דג"ר מהמוחין (כנ"ל דף ד"ה פירוש) וזה אמרו דעשו הוה סני לבכירותא בקדמיתא, דהיינו כמ"ש ויבא עשו מן השדה (דס"י דף קל"ט ע"א * קל"ט ע"ב)

פ) ועל ההוא תבשילא, אזדבן ליה לעבדא, וזבין ב בכירותיה ליעקב
 ובההיא שעתא ידע יעקב, דבגין שעיר חד, דיקרבון ישראל לגבי דרגא
 דיליה, יתהפך לעבדא לבנוי, ולא יקטרג לון, ובכלא אזל יעקב לגביה דעשו
 בחכמה, בגין ההוא דרגא חכים דעשו, ולא יכיד לשלטאה, ואתכפיא ולא
 ד אסתאב ה ביתיה ואיהו יגין ו עליה.

פא) ואיבויאמר עשו אל יעקב ג הלעיטני נא מן האדום האדום הזה, אמאי
 כתיב תרי ט זמני האדום, אלא, בגין דכל מה דאית ט ביה אדום, כד"א י ויצא
 הראשון אדמוני, ותבשילו אדום, דכתיב מן האדום האדום הזה, וארעא דיליה
 אדומה, דכתיב ה ארצה שעיר שדה אדום, וגוברין דיליה אדומין, דכתיב יהוא
 עשו אבי אדום, ומאן דזמין לאתפרעא מניה אדום, דכתיב י דודי צח ואדום,
 ח ולבושיה אדום, דכתיב ט מדוע אדום ללבושך, וכתיב י מי זה בא מאדום.
 פב) א"ר יהודה, וכן בלבן אתחזי הכי, בגין דהא איהו חרשא הוה, כמה
 דכתיב יא נחשתי ויברכני י"י בגללך, ואע"ג דיעקב אקרי גבר שלים, יא בג"כ

מסורת זוהר

א) מן ויאמר עשו, עד מי זה בא מאדום, ז"ל תולדות כ"ו טג שח. ב) ויאמר עשו אל יעקב, (בראשית כ"ה)
 לעיל דף כ"ח ציון י"ג. ג) הלעיטני, לעיל דף כ"ח ציון י"א. ד) ויצא הראשון אדמוני, (בראשית כ"ה)
 לעיל דף י"ג ציון א"ה. ה) ארצה שעיר שדה אדום, (בראשית ל"ב) ח"א קסה: ז"ל תולדות דף כ"ו טג שטו.
 ו) הוא עשו אבי אדום, (בראשית ל"ו) ת"ו תקי ס"ט קז: ז"ל תולדות כ"ו טג שטו. ז) דודי צח ואדום,
 (שה"ש ה') לעיל לך דף ק"ג ציון א"י. ח) לבושיה אדום, ח"א רלה: ט) מדוע אדום ללבושך, (ישעיה ס"ג)
 ח"א רלה: ז"ל תולדות כ"ו טג שיה. י) מי זה בא מאדום, (ישעיה ס"ג) ח"א קעד. יא: רלה: ח"ב לו. מן
 נא: נו: ח"ג פס. ז"ל תולדות כ"ו טג שיט. יא) נחשתי ויברכני ה' בגללך, (בראשית ל') ח"א קסא. קסו.
 חלופי גרסאות: א) נ"א בכורתיה. ונ"א מוסיף בכירותיה ליה. (אה"ל). ב) נ"א ובההוא. ונ"א בההוא. ג) נ"א ואתכפיא.
 ד) נ"א יסתאב. ה) נ"א ביה. ו) נ"א עלה. ז) נ"א ל"ג כל אות הוה. וברפ"י כתב חסר ומצאנו בס"א
 וז"ל. ואה"ל כתב חוספתא. ח) נ"א זימני. ט) נ"א ליה. י) אה"ל כתב ע"כ. יא) נ"א ל"ג בג"כ הוה שלים.

מאמר

הסולם

ויוזר יעקב נזיר

פ) ועל ההוא תבשילא וכו': ובשביל אותו
 התבשיל מכר עשו את עצמו לעבד,
 ומכר את בכורתו ליעקב, ובאותה שעה ידע יעקב
 שבשביל שעיר אחד שיקריבו ישראל ביום
 הכפורים, למדרגתו דהיינו לעואל המדברה. שה"ס ס"מ
 שרו של עשו, הוא יתהפך לעבד לבניו, דהיינו
 שיעשה סניגור להם, ולא יקטרג עליהם. ובשביל
 אותו מדרגת חכמה של עשו, הלך יעקב עם
 עשו בכל מקום בחכמה, ועל כן לא יכול עשו
 לשלוט ונכנע. ויעקב לא נטמא בו, והוא יגין
 (נ"ל שצ"ל יסלוט) עליו.

פא) ויאמר עשו וגו'. לא גרסינן, עד המלה
 מאדום. כי אינו שייך לכאן.

פב) א"ר יהודה וכו': אר"י, וכן חז"ה צריך
 להיות גם בלבן, משום שהוא היה

מכשף

פירוש כי פה הי"ס ג"ר, בסו"ה כי ציד
 בפיו. אבל נזיר העדשים אין להם פה, כי
 חסרים בחינת הג"ר כנ"ל, ועם כל זה היו
 אדומים, כי גוון אדום רומז לבינה, והיינו סוד
 קו שמאל הנמשך ממנה, שמשם ינק עשו סוד
 המוחין דבכרה כנ"ל. וז"ש דתבשילא דא
 מתכר חילא ותוקפא דדמא סומקא, בגין
 לתכרף חוקפיה וחיליה של עשו, כי אם לא
 היו אדומים לא היה מקבלם עשו, כי אינו יכול
 לקבל אלא מהארת השמאל שהוא גוון אדום
 ואז לא היה יכול להכניעו, אבל משום שהיו
 אדומים, דהיינו מבחינת חכמה מהארת השמאל,
 אע"פ שהיו רק בחינת ו"ק דג"ה קבלם עשו
 ועל ידי קבלתו ביזה את הבכרה, ונכנע תחת
 יעקב, (כנ"ל חיי שרה דף מ"ו ד"ה וכבר. ע"ש).
 (דפו"י דף קל"ט ע"ב)

ה הוה שלים, עם מאן דאצטריך ליה ג למיהך עמיה ברחמי הוה אזיק, ועם מאן דאצטריך ד למיהך עמיה בדינא ה קשיא, ובעקימו, הוה אזיק, בגין דתרי חוקי הוו ביה, ועליה כתיב א עם חסיד תתחסד, ב ועם עקש תתפתל. עם חסיד בסטרא דחס"ד, ו ועם עקש בסטרא דדינא ז קשיא, כלא כדקא יאות.

פג) ג ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון וגו'. ר' יהודה פתח ואמר, דיי' צדיק ה יבחן ט ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו. כמה עובדי דקב"ה מתתקנו, וכל מה דאיהו עביד, כלא על דינא וקשוט, י כמה דכתיב ה הצור תמים פעלו כי כל דרכיו ה משפט י אך אמונה ואין עול י צדיק וישר הוא.

פד) ת"ח, לא ידן קב"ה לאדם קדמאה, עד דפקיד ליה לתועלתיה, דלא יסטי לביה ורעותיה י לארח אחרא, בגין דלא יסתאב, ואיהו לא אסתמר, ועבר על פקודי י דמאריה, ודבתר כן דן ליה דינא.

פה) * ועם כל דא, לא דן ליה, כדקא חזי ט ליה, ואורייך עמיה ט רוגזיה, ואתקיים יומא חד, דאיהו אלף י שנין, בר אינון י שבעים י שנים, דמסר ליה לדוד מלכא, דלא הוה ליה מגרמיה כלום.

מסורת הזהר

א) עם חסיד תתחסד, (תהלים י"ח). ב) ועם עקש תתפתל, (תהלים י"ח) לעיל דף ס"ז ציון ב'. ג) ויהי רעב, (בראשית כ"ז) ח"א קמ: ד) ה' צדיק יבחן, (תהלים י"א) ח"א קמ. קפא. ח"ב לג ח"ג יא. תק"ח דף ק' טג שלג. ה) הצור תמים פעלו, (דברים ל"ב) ח"א סד. סה. רעב. ח"ג רל. דצו. ז"ח בשלח דף ל' טג שיג שכא. תשא דף מ"ד טא שכו. ו) אל אמונה, (דברים ל"ב), ז"ח בשלח דף ל' טג שיר שכב. לעיל בב"ב דף ע"ד ציון א'. ז) צדיק וישר הוא, (דברים ל"ב) ח"ב קצו. ח"ג נט. רצו. ז"ח תשא דף מ"ה טב שלה דף נ"א טב שכו.

חלופי גרסאות: א) נ"א הוא. ב) נ"א דאיצטריך. ג) נ"א למחך. ד) נ"א למחך. ה) נ"א קשייא. ו) נ"א ל"ג ועס. ז) נ"א קשייא. ח) נ"א יבחן וגו'. ט) נ"א ורשע וגו'. י) נ"א כמא. יא) נ"א משפט וגו'. יב) נ"א מוסיף דן ליה (אה"ל). יג) נ"א לאורה. יד) נ"א דמריה. טו) נ"א ליג ליה. טז) נ"א ברוביה יז) נ"א שנים. יח) נ"א שבעין. יט) נ"א שנין. כ) נ"א ליג שנים.

ויהי רעב בארץ	הסולם	סאמר
<p>שנאה נפשו. כמה הם מתוקנים וישרים מעשיו של הקב"ה, וכל מה שהוא עושה הכל הוא בדין ובאמת, כמ"ש הצור תמים פעלו וגו'. פד) ת"ח לא וכו': בוא וראה, הקב"ה לא דן את אדם הראשון, מטרים שצוה אותו בשביל טובתו, שלא יטה לבו ורצונו לדרך אחר, דהיינו שלא יאכל מעץ הדעת, כדי שלא יטמא, והוא לא נשמר, ועבר על מצות רבוגו, שאכל מצה"ד, ולאחר זה דן אותו הקב"ה בדין.</p>	<p>מכשף, כמו שכתוב, נחשתי ויברכני ה' בגללך, ולמיכך נהג יעקב גם עמו ברמאות, ואע"פ שיעקב היה איש תם. כי משום זה שהיה תם ושלם, היה הולך ברחמים עם מי שהיה צריך ללכת עמו ברחמים, והיה הולך בדין קשה ובמרמה עם מי שהיה צריך, משום שב' חלקים היו בו, שהם חסד ודין, כי יעקב ה"ס עמוד אמצעי, אשר כולל בו הקוין חסד וגבורה. לכן היה בו ב' חלקים הללו. ועליו כתוב, עם חסיד תתחסד, ועם עקש תתפתל. דהיינו עם חסיד היה נוהג בצד החסד, ועם עקש בצד הדין הקשה, הכל כראוי להיות.</p>	
<p>פה) ועם כל דא וכו': ועם כל זה, לא דן אותו הקב"ה כראוי לו, דהיינו כפ"ס כיום אכלך מות תמות, אלא שהאריך לו אפו, ונשאר בחיים יום אחד, דהיינו יומו של הקב"ה, שהוא אלף שנים, כמ"ש כי ילף שנים בעיניך כיום אחמל כי יעבור וגו'</p>	<p>מאמר ויהי רעב בארץ טז) ויהי רעב בארץ מלבד וגו': ר' יהודה פתח ואמר. ה' צדיק יבחן ורשע ואוהב חמס (דס"י דף קל"ט ע"ב * ק"מ ע"א)</p>	

פו) כגוונא דא לא דן ליה לבינא, כעובדוי בישינ דאיהו עביד תדיר, דאי הכי, לא יכיל עלמא לאתקיימא, אלא קודשא בריך הוא, אריך רוגזיה עם ^ב צדיקיא, ועם ^ג רשיעיא, ^ד יתיר ^ה מצדיקיא, עם ^ו רשיעיא, בגין דיתובון בתיובתא שלימתא, ^ז דיתקיימון בהאי עלמא, ובעלמא דאתי, כמה דכתיב ^ח 'חי אני נאם יי' וגו', אם אחפוץ וגו' כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה. ^ט וחיה בעלמא דין, וחיה בעלמא דאתי, ועל דא אוריך רוגזיה לון תדיר, או ^י בגין דיפוק מנהון גזעא טבא בעלמא, ^{יא} כמה דאפיק ^{יב} אברהם מתרח, דאיהו גזעא טבא, ושרשא וחולקא טבא לעלמא.

פז) אבל קודשא בריך הוא מדקדק עם ^א צדיקיא תדיר, בכל ^ב עובדין דאינון עבדין בגין ^ג דידע דלא יסטון לימינא ^ד ושמאלא, ובג"כ אבחין לון, ^ה לאו בגיניה, דהא איהו ידע יצרא ותוקפא דמהימנותא דלהון, אלא בגין לארמא ^ו רישיהון ^ז בגיניהו.

פח) כגוונא דא, ^א עבד ליה לאברהם, דכתיב ^ב והאלהים נסה את אברהם, מאי נסה, ^ג הרמת נס, כמה דאת אמר ^ד הרימו נס, ^ה שאו נס, ארים דגלא דיליה, בכל עלמא, ^ו ואעיג דהא אתמר, בגין דא ^ז קודשא בריך הוא ^ח הוא ארים

מסורת הזהר

(א) חי אני נאם ה' אם אחפוץ, (יחזקאל ל"ג) ח"א רכו. ז"ח נח דף כ"ב טב שב תק"ח דף ק"כ טר שט
(ב) וחיה בעלמא דין-ודאתי, ז"ח נח דף כ"ב טב שג. ג) בנין דיפוק מנהון וכו', ח"א נו: קיה. רכו.
ח"ב ינו ה) והאלקים נסה את אברהם, (בראשית כ"ב), לעיל וירא דף ק"כ ציון די. ה) הרימו נס,
(ישעיה ס"ב), ו) שאו נס, (ירמיה ד').

חלופי גרסאות: א) נ"א צדיקיא, ב) נ"א רשיעיא, ג) נ"א ל"ג יתיר מצדיקיא, ונ"א ל"ג מן יתיר עד בגין, ד) נ"א מצדיקיא, ה) נ"א רשיעיא, ו) נ"א ויתקיימון (אה"ל), ז) נ"א מוסיף אמור אלהים חי, ח) נ"א כמא, ט) נ"א לאברהם, י) נ"א צדיקיא, יא) נ"א עובדון, יב) נ"א דתא ידע, יג) נ"א ולשמאלא, יד) נ"א לא, טו) נ"א רישא, טז) נ"א ביניהו, ונ"א בגיניהו (ד"א), יז) נ"א דעבד ול"ג דא, יח) נ"א ליג הרמת נס, יט) נ"א ליג ואעיג, כ) נ"א דקב"ה ול"ג דא, כא) נ"א מוסיף הוא אמר ר' יוסי (ד"א).

סאמר

וגו', פחות שבעים שנה הללו, אשר נתן אותם לדוד המלך, שמעצמו לא היה לו חיים כלל, וע"כ חי תשע מאות ושלשים שנה, דהיינו אלף שנה פחות ע'.

פו) כגוונא דא וכו': כעין זה, הקב"ה אינו דן את האדם כפי מעשיו הרעים, שהוא עושה תמיד, כי אם היה עושה כן, לא היה העולם יכול להתקיים. אלא הקב"ה מאריך אסו עם הצדיקים, ועם הרשעים, ועם הרשעים מאריך אסו עוד יותר מצדיקים, כדי שישונו בתשובה שלמה, שיתקיימו בעולם הזה ובעולם הבא כמ"ש חי אני וגו' כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה, דהיינו וחיה בעולם הזה, וחיה בעולם הבא. משום זה, מאריך אפו להם תמיד, או מטעם (דטרי דף ק"מ ע"א)

הסולב

ויהי רעב בארץ
שיצא מהם בעולם גזע טוב, כמו שיצא אברהם מתרח, שהוא הוציא גזע ושורש טוב וחלק טוב בעולם.
פז) אבל קודשא בריך הוא וכו': אבל הקב"ה, מדקדק תמיד עם הצדיקים בכל מעשיהם שעושים, משום שידוע שלא יטו לימין או לשמאל, ועל כן הוא מנסה אותם, ולא בשביל עצמו הקב"ה מנסה אותם, שהרי ידוע יצרם ותוקף אמונתם, ואינו צריך לנסותם, אלא שמנסה אותם כדי להרים ראשם בזכות הנסיונות.

פח) כגוונא דא עבד וכו': כעין זה, עשה הקב"ה לאברהם, שכתוב, והאלקים נסה את אברהם, מהו נסה, הוא הרמת נס, כמו שאתה

⁶ דגלא דאברהם, בעיניהון דכלא, הדא הוא דכתיב נסה את אברהם, אוף הכי קב"ה בגין לארמא דגלא ⁷ דצדיקיא, איהו בחין לון, לארמא רישייהו בכל עלמא.

פט) * צדיק יבחן, מאי טעמא, אמר רבי שמעון בגין דקודשא בריך הוא, ² כד אתרעי בהו ⁷ בצדיקיא, מה כתיב, ³ וי"י חפץ דכאו החלי. ואוקמוה. אבל בגין ⁵ דרעותא דקודשא בריך הוא, לא אתרעי, אלא בנשמתא, אבל בגופא לא, דהא נשמתא, איהי דמיא לנשמתא ¹ דלעילא, וגופא לאו איהו ¹ חזי לאתאחדא לעילא, ואף על גב דדיוקנא דגופא ברזא עלאה * איהו.

צ) ות"ח, בזמנא דקב"ה אתרעי בנשמתיה דב"נ, ⁵ לאתנהרא בה, מחי לגופא, בגין דתשלוט נשמתא, דהא בעוד דנשמתא עם גופא, נשמתא לא יכלא לשלטאה, ⁶ דכד ¹ אתרע גופא, נשמתא שלטא. צדיק יבחן. מאי צדיק יבחן, כד"א ² אבו בחן, הכי נמי צדיק יבחן, אתקיף ליה, ³ כהאי אבן י" בחן, דהיא ⁷ פנת יקרת, ה"נ צדיק יבחן.

צא) ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו, מאי שנאה נפשו, ס"ד ² דקב"ה הוי דנפשו שנאה לההוא רשע. אלא, ההוא דרגא דכל נשמתין תליין ביה, שנאה

דרך אמת

א) כשהגוף הוא נחסרון וגרועות אזי הנשמה שולטת
 ב) וה' חפץ, (ישעיה נ"ג). ג) אבן בחן, (ישעיה כ"ח)
 ח"א רלא: ח"ב רל. ח"ג קסח. ד) פנת יקרת, (ישעיה כ"ח) ח"א רלא. ח"ב רמט:
 חלופי גרסאות: א) נ"א דיגלא. ב) נ"א דצדיקיא. ג) נ"א ל"ג כד. ד) נ"א בצדיקיא. ה) נ"א דירעת. ו) נ"א ל"ג דלעילא.
 ז) נ"א לאתחזא. ונ"א לאתחדתא, ול"ג חזי לאתחדא. ח) נ"א לאתהנא. ט) נ"א וכד.
 י) נ"א אתרעי. ונ"א אתבר. ונ"א אתחבר. יא) נ"א בהאי. יב) נ"א ל"ג בחן. יג) נ"א קב"ה הוא דשנאה נפשו (אה"ל).

מסורת הוהר

א) צדיק יבחן, (תהלים י"א) לעיל דף ל"ז ציון ד'.
 ב) וה' חפץ, (ישעיה נ"ג). ג) אבן בחן, (ישעיה כ"ח)
 ח"א רלא: ח"ב רל. ח"ג קסח. ד) פנת יקרת, (ישעיה כ"ח) ח"א רלא. ח"ב רמט:
 חלופי גרסאות: א) נ"א דיגלא. ב) נ"א דצדיקיא. ג) נ"א ל"ג כד. ד) נ"א בצדיקיא. ה) נ"א דירעת. ו) נ"א ל"ג דלעילא.
 ז) נ"א לאתחזא. ונ"א לאתחדתא, ול"ג חזי לאתחדא. ח) נ"א לאתהנא. ט) נ"א וכד.
 י) נ"א אתרעי. ונ"א אתבר. ונ"א אתחבר. יא) נ"א בהאי. יב) נ"א ל"ג בחן. יג) נ"א קב"ה הוא דשנאה נפשו (אה"ל).

סאמר

שאתה אומר, הרימו נס. שאו נס. הרים הדגל שלו בכל העולם. וכמו שלמדנו, שבשביל זה, דהיינו בשביל הנסיון במעשה העקה, הקב"ה הרים דגלו של אברהם לעיני כל, וז"ש נסה את אברהם. אף כך, הקב"ה, כדי להרים דגל הצדיקים הוא בוחן אותם, כדי להרים ראשם ככל העולם. פט) צדיק יבחן: מהו הטעם. אמר רבי שמעון, משום, כי כשהקב"ה חפץ בצדיקים, מה כתוב, וה' חפץ דכאו החלי. ובארוה. אבל משום, שהרצון של הקב"ה אינו רוצה אלא בנשמה, אבל לא בגוף, כי הנשמה דומה לנשמה העליונה, דהיינו השכינה, והגוף אינו ראוי להתאחד למעלה עם השכינה, ואף על פי שצורת הגוף הוא בסוד העליון, כלומר אע"פ שהגוף נמשך מהשכינה דהיינו המלכות, מכל מקום אינו ראוי להתאחד עמה.

הסולם

שהקב"ה חפץ בנשמתו של אדם להאיר אותה, הוא מכה את הגוף כדי שתשלוט הנשמה. כי כל עוד שהנשמה עם הגוף המה שוים, אין הנשמה יכולה לשלוט, וכשהגוף נשבר, הנשמה שולטת. צדיק יבחן: מהו צדיק יבחן, הוא כמו שאתה אומר, אבן בחן, כן צדיק יבחן, פירושו, שמחזק אותו כאבן הבחן הזה, שהיא פנת יקרת. כן צדיק יבחן. צא) ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו: ושואל, מה פירושו של שנאה נפשו, היעלה על דעתך שסובב על הסב"ה, שנפשו שנאה לרשע ההוא. הרי לשון נפש אינו נוהג אצל הקב"ה. אלא הפירוש הוא, שאותו המדרגה שכל הנשמות תלויות בה, שהיא המלכות, שנאה נפשו של אותו רשע, כי אינו רוצה אותה להתדבק בה, בעולם הזה, ואינו רוצה אותה בעולם הבא ומשום

צ) ות"ח בזמנא וכ"י: ובוא וראה, בשעה (דמיני דף ק"ם ע"א * ק"ם ע"ב)

נפשו דההוא רשע, דלא ^ה בעיא לה כלל, ^כ לא ^ג בעיא ^ד לה ^ה לא בעלמא דינ
 ולא בעלמא דאתי, ובגין כך כתיב, "ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו, ודאי.
 ד"א שנאה נפשו, כד"א ^ב נשבע אדני יהנה בנפשו, ובגין כך צדיק יבחן.
 צב) ת"ח, כד ברא קב"ה לאדם, פקיד ליה, לאוטבא ליה, יהב ליה חכמתא
 אסתלק בדרגוי לעילא, כד נחת לתתא, חמא ^ו תיאובתא דיצר הרע, ואתדבק
 ביה, ואנשי כל מה ^א דאסתלק, ביקרא עלאה דמריה.
 צג) אתא נח, בקדמיתא כתיב ^ב נח איש צדיק תמים היה, ולבחר נחת
 לתתא, וחמא חמרא תקיף, דלא ^ה צליל, מחד יומא, ואשתי ^ט מניה, ואשתכר
 ואתגלי, ^י כמה דכתיב, "וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה.
 צד) אתא אברהם, אסתלק בחכמתא, ואסתכל ביקרא ^ה דמאריה, לבתר
 "ויהי רעב בארץ, וירד אברם ^{יב} מצרימה לגור שם כי כבד הרעב בארץ
 "וגו, לבתר מה כתיב, ^{יג} ויעל אברם ^{יד} ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט
 עמו הנגבה, ואסתלק לדרגיה קדמאה, דהוה ביה בקדמיתא, ועאל בשלם,
 ונפק בשלם.
 צה) אתא יצחק, מה כתיב, ^ה ויהי רעב בארץ, מלבד הרעב הראשון וגו'.

מסורת הזהר

(א) ורשע ואוהב חמס, (תהלים י"א) לעיל דף ל"ז ציון ד"י. (ב) נשבע אדני ה' בנפשו. (עמוס ו')
 ח"ג מהו ז"ח תשא דף מ"ה ט"ב שכו תק"ח דף קי"ז טב שלב. (ג) נח איש צדיק, (בראשית ו') לעיל נח דף א'
 ציון א"י. (ד) וישת מן היין וגו', (בראשית ט') לעיל נח דף לד ציון א"י. (ה) ויהי רעב בארץ, (בראשית י"ב).
 לעיל לך דף ל' ציון ב"י. (ו) וירד אברם, (בראשית י"ב) לעיל לך דף מ"ג ציון א"י. (ז) ויעל אברם
 ממצרים, (בראשית י"ג) לעיל לך דף ג"ו ציון ד"י. (ח) ויהי רעב בארץ מלבד הרעב וגו', (בראשית כ"ו)
 לעיל דף ל"ז ציון ג'.

חלופי גרסאות: א' נ"א בעי"א. ב' נ"א ולא. ג' נ"א בעי"א. ד' נ"א בה. ונ"א ליה כלל. ה' נ"א ל"ג לא. ונ"א תאובתא.
 ז' נ"א דאסתכל. ח' נ"א צלל. ט' נ"א מיניה. י' נ"א כד"א. ונ"א ל"ג מן כמה עד אחא. יא' נ"א דמריה.
 יב' נ"א מצרימה וגו'. יג' נ"א מוסיף וגו' לאתחנא. יד' נ"א ממצרים וגו'.

מאמר

ומשום זה כתוב, ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו,
 בודאי. דבר אחר, שנאה נפשו. הוא כמו שאתה
 אומר, נשבע אדני ה' בנפשו, הרי שלשון נפשו נוהג גם
 כן אצל ה', ולפי"ז יהיה הפירוש פשוט, שנפש ה' שנאה
 רשע ואוהב חמס, ומשום זה צדיק יבחן, כי אהב
 אותו.

צב) ת"ח כד ברא וכו': בוא וראה כאשר ברא
 הקב"ה את אדם צוה אותו, שלא יאכל
 מעץ הדעת. כדי להטיב לו. נתן לו חכמה ונתעלה
 במדרגותיו למעלה להקב"ה. כאשר ירד למטה,
 ראה תאוות יצר הרע ונתדבק בו, ושכח כל
 מה שהסתכל בכבוד העליון של רבונו.

צג) אתא נח וכו': בא נח. מתחילה כתוב עליו,
 נח איש צדיק תמים. ואחר כך ירד למטה וראה
 (דמויי דף ק"מ ע"ב)

הסולם

ויהי רעב בארץ

יין חזק מיום אחד שאינו צלול, שמלא שמרים,
 שתה ממנו ונשתכר ונחגלה. כמו שכתוב וישת
 מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה.

צד) אתא אברהם: בא אברהם נתעלה בחכמה
 ונסתכל בכבוד רבונו, אחר כך, ויהי
 רעב בארץ וירד מצרימה וגומר, אחר כך מה
 כתוב, ויעל אברם ממצרים וגו' ונתעלה
 למדרגתו הראשונה שהיה בו בתחילה, נכנס
 בשלום ויצא בשלום.

צה) אתא יצחק וכו': בא יצחק. מה כתוב,
 ויהי רעב בארץ וגומר, והלך יצחק
 לגיר, ואחר כך נתעלה משם בשלום, וכן כל
 הצדיקים, כולם בוחן אוהם הקב"ה, כדי להרים
 ראשם בעולם הזה ובעולם הבא.

וישאלו

תולדות

מא

ואז יצחק ואסתלס מתמן לבתר בשלם, וכלהו צדיקיא, ⁶ כלהו בחין לון קביה, בגין ⁶ לארמא רישייהו בעלמא דין ובעלמא דאתי.

צו) * וישאלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אחותי היא, כמה ³ דאמר אברהם, בגין דשכינתא ² הוה ⁷ עמיה, ועם אתתיה, ובגין שכינתא קאמר, דכתיב ³ אמור לחכמה אחותי את, ועל דא אתתקף, ואמר אחותי היא. תו, אברהם ויצחק, הכי אתחזי, דודאי ⁶ בגין קרא דכתיב ² אחותי רעיתי יונתי תמתי, ובגין ודאי, ¹ אתחזי לון לומר, אחותי היא, ועיד ¹ אתתקפו ⁶ צדיקיא ביה בקביה.

צו) ¹ ויהי כי ארכו לו שם הימים וגו'. את רבקה אשתו דייקא, ² דא ישכינתא, דהות עמה דרבקה. ד"א, וכי ס"ד דיצחק הוה משמש ערסיה ביממא, ¹ דהא תנינן ישראל מדישין אינון, ולא ¹ משמשי ערסיהו ביממא, ויצחק דהוה ² מדיש הוה משמש ערסיה ביממא.

צח) אלא, ודאי אבימלך חכים הוה, ואיהו אסתכל באצטגנינותא דיליה, דאיהו חלון, ¹ כתיב הכא ¹ בעד החלון, וכתיב התם ² בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא, מה להלן ³ באצטגנינותא, ⁷ אוף ה"נ באצטגנינותא, וחמא.

דרך אמת

מסורת זוהר

6) להרים ראש הצדיקים בעוה"ז ובעוה"ב. א) וישאלו אנשי ונו', (בראשית כ"ו). ב) אמור לחכמה אחותי את, (משלי ז') לעיל לך דף מ"ו ציון א'. ג) אחותי רעיתי וגו', (שה"ש ה') לעיל וירא דף ק"ב ציון ה'. ד) ויהי כי ארכו, (בראשית כ"ו). ה) בח"ג ויקומו לצחק, (שמות ל"ב). ז"ח בראשית דף כ' טא שו. ו) כתיב הכא—וכתיב התם וכו', ח"ג ק"ג. ז) בעד החלון, (בראשית כ"ו) ח"ג ק"ג. קסד: ח) בעד החלון נשקפה, (שופטים ח') ח"ג ק"ג. קסד: ט) באצטגנינותא, ח"ג (חרשין) ק"ג. (במשקפא דחכמתא) קסד:

חלופי גרסאות: א) ג"א כלה. ב) ג"א דאתמר באברהם. ג) ג"א הות. ד) ג"א עמה דאתתיה. ט) ג"א מוסיף בגין שכינתא קאמר קרא (אה"ל). ו) ג"א אתחזון. ז) ג"א אתתקפו. ח) ג"א צדיקיא. ט) ג"א מוסיף ודא שכינתא [שכנתא] כמה דע"ז כתיב בה [ביה] ה (מסה"ז) ויקומו לצחק הכי נמי מצחק את דא, ונ"א מוסיף אש דא (אה"ל). י) ג"א שכנתא. יא) ג"א והא. יב) ג"א משמי (ד"ק). יג) ג"א קדם, ונ"א קרש. יד) ג"א אף.

סאמר

הסולם

אחותיהיא

צו) וישאלו ונו' אחותי היא: היינו כמו שאמר אברהם, אחותי היא על השכינה (כנ"ל וירא דף ק"ב אות ס"ח) משום שהשכינה היתה עם יצחק ועם אשתו ועל השכינה אמר אחותי היא, כמ"ש אמור לחכמה אחותי את, וע"כ נתחזק בהשכינה, ואמר אחותי היא. ועוד. כן היה ראוי לאברהם ויצחק, שיאמרו על השכינה אחותי היא. שודאי בשביל המקרא שכתוב. שז"א אמר להשכינה, אחותי רעיתי יונתי תמתי, אברהם ויצחק היו מרכבה ל"א. משום זה ודאי היה ראוי להם לומר אחותי היא על השכינה כמו ז"א, ועל זה נתחזקו הצדיקים בהקב"ה, דהיינו שנעשו מרכבה אליו. צז) ויהי כי ארכו ונו' את רבקה אשתו: את (דט"ו דף ק"ב ע"ב)

וראה

דלא הוה, כמה דהוה אמר יצחק, אלא ודאי איהו מצחק עמה, ואיהי אתתיה. וכדין * ויקרא אבימלך ליצחק * ויאמר וגו'. רבי יוסי אמר, יאות הוה אבימלך למעבד ליצחק, ד כמה דעבד לאברהם, בר דהא אוכח ליה קביה בקדמיתא. צט) תא חזי, כתיב כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה, אמר רבי אבא, בגי' אמר אחותי היא, בגין לאתדבקא ב' בשכינתא, דכתיב * אמור לחכמה אחותי את. מאי טעמא, בגין דבהו' לא הוה מהימנותא, דאי מהימנותא, אשתכח בנייהו, לא' הוה אצטריך, אבל מגו דלא הוה בנייהו מהימנותא, אמר הכי, ובגי' * אמר * כי אמרתי רק אין יראת אלהים * * במקום הזה, אין יראת אלהים, דא מהימנותא.

ק) אמר רבי אלעזר, בגין דלא' שריא שכינתא, לבר מארעא קדישא, ועל דא אין יראת אלהים במקום הזה, דלאו אתריה הוא, ולא' שריא הכא, ויצחק אתתקף ביה במהימנותא, דחמא דהא שכינתא גו' * אתתיה * שריא. קא) ויצו אבימלך את כל העם * לאמר הנוגע באיש הזה ובאשתו מות יומת. תא חזי, כמה אורריך להו קביה, * לרשיעיא, בגין ההוא טיבו * דעבד עם אבהן קמאי, דהא בגין דא לא שליטו בהו' * ישראל, עד לכתר

מסורת הזהר

א) ויקרא אבימלך ליצחק, (בראשית כ"ו). ב) אמור לחכמה, (משלי ז') לעיל דף מ"א ציון ב'. ג) כי אמרתי (בראשית כ"ד) ויצו אבימלך, (בראשית כ"ו). חלופי גרסאות: א) נ"א דוראי, ב) נ"א מוסיף ויאמר הנה אשחך היא, ג) נ"א למיעבד, ד) נ"א כמא, ה) נ"א ל"ג בשכינתא, ו) נ"א מהימנותא [מהמנותא] לא הוה, ז) נ"א ל"ג הוה, ח) נ"א מוסיף אפר הכי (אה"ל). ט) נ"א ל"ג במקום הזה, י) נ"א שרייא, יא) נ"א שרייא, יב) נ"א אתריה, יג) נ"א שרייא, יד) נ"א לאמר וגו', טו) נ"א לרשיעיא, טז) נ"א דעבדו, ונ"א מוסיף דעבדו בהו, יז) נ"א ל"ג ישראל, ונ"א ישראל בהו.

אחותי היא

הסולם

סאמר

וראה שם כי לא היה כמו שאמר יצחק, אלא בודאי שהוא מצחק עמה והיא אשתו, ואז ויקרא אבימלך ליצחק וגו'.

רבי יוסי אמר וכו': רי"א, ראוי היה אבימלך לעשות ליצחק, ולקחת את אשתו, כמו שעשה לאברהם, אם לא היה הקב"ה מוכיח אותו מקודם לכן, במעשה אברהם, שאמר לו הנך מת על האשה וגו'.

צט) ת"ח כתיב, כי אמרתי אין יראת וגו': אמר רבי אבא, על כן אמר, אחותי היא כדי להתדבק בשכינה, שכתוב אמור לחכמה דהיינו להשכינה, אחותי את. מהו הטעם. הוא משום שלא היה בהם אמונה, שאם היה בהם אמונה, לא היה צריך לזה, אבל משום שלא היה בהם אמונה אמר כן, אחותי היא, ומשום זה אמר כי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה, אין יראת אלקים, זהו אמונה.

ק) אמר רבי אלעזר וכו': ארי"א, משום שאין (דמרי דף ק"מ ע"ב * קמ"א ע"א)

השכינה שורה בחוץ לארץ הקדושה על כן אין יראת אלקים במקום הזה. כי יראה פירושו השכינה, שאין כאן מקומה ואינה שורה, כאן. ויצחק נתחזק באמונה שהיא השכינה, שראה שהשכינה שורה באשתו.

סאמר, ויצו אבימלך

קא) ויצו אבימלך וגו': בוא וראה. כמה המתין הקב"ה להסרע. מרשעים, כי בשביל אותו הטוב שעשה אבימלך עם האבות הראשונים הרי בשביל זה לא שלטו ישראל בבלשתיים עד לאחר זמן בדורות האחרונים.

יא"ת עבר אבימלך וכו': יפה עשה אבימלך שעשה טוב עם יצחק, כמו שאמר לאברהם הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב. כי אמירה זו טובת ודאי גם על תולדותיו של אברהם, לכן קיים דבריו גם ביצחק. ורי' אלעזר משבח, על שקיים הבטחתו.

תולדות

מג

דרין בתראין, יאות עבד אבימלך, דעבד טיבו עם יצחק, דאיל * הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב.

קב) רבי יהודה אמר, חבל עלייהו ^א דרשיעייא, דטיבותא ^ב דלהון לאו איהו שלים תיח, עפרון בקדמיתא אמר, ^ג אדוני שמעני השדה נתתי לך ^ד והמערה אשר בו לך נתתיה וגו'. ולבתר אמר, ^ה ארץ ארבע מאות שקל כסף ^ו וגו', וכתוב ^ז וישקול אברהם לעפרון וגו', עובר לסוחר. אוף הכא, כתיב בקדמיתא, הנה ארצי לפניך וגו'. ולבתר אמר לו, ^ח לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד. אמר ליה רבי אלעזר, דא ^ט הוא טיבו דעבד עמיה, דלא נסיב מדיליה אבימלך כלום, ושדריה בכל ממוניה, ולבתר אזל ^י בתריה, למגזר עמיה קיים.

קג) ואיר אלעזר, יאות עבד יצחק, דהא בגין זידע ^א רזא דחכמתא, אשתדל וחפר בירא דמיין, בגין לאתתקפא במהימנותא כדסא יאות, ^ב וכן ^ג אברהם, אשתדל ^ד וחפר בירא ^ה דמיא, יעקב אשכח ליה מתתקן, ויתיב עליה וכלהו אזלו ^ו בתריה, ואשתדלו בגין לאתתקפא במהימנותא שלימתא כדקא יאות.

קד) והשתא ישראל, אתתקפו ^א ביה ברזי דפקודי אורייתא, כגון ^ב דכל יומא ויומא אתתקף בר נש בציצית, דאיהו מצוה, ובר נש אתעטף ביה. הכי נמי בתפלי, דמנח ^ג ארישיה ובדרועיה, ^ד דאינון רזא עלאה, כדקא חזי, בגין דקב"ה אשתכח ביה בכר נש, דאתעטר ^ה ביה ^ו בתפלוי, ואתעכף בציצית, וככא רזא דמהימנותא עלאה.

מסורת הזהר

א) הנה ארצי לפניך, (בראשית כ.). ב) אדוני שמעני, (בראשית כ"ג) ח"א קבד: קבזו קבז. ג) ארץ ד' מאות וגו', (בראשית כ"ג) ח"ג קכח: ת"ז תקי ע' דף קכא ד) וישקול אברהם וגו', (בראשית כ"ג) ח"א קכג, ה) לך מעמנו, (בראשית כ"ו).

חלופי גרסאות: א) נ"א דרשיעייא. ב) נ"א דילהון. ג) נ"א והמערה וגו'. ד) נ"א ל"ג מן וגו' עד עובר לסוחר. ה) נ"א ל"ג הוא. ו) נ"א אבתריה. ז) נ"א רזי. ח) נ"א רזי דמהימנותא וחכמתא. ט) נ"א ליב וכן. י) נ"א אשתדל אברהם (אה"ל). י"א נ"א חפר ול"ג אשתדל. י"ב נ"א דמיין. י"ג נ"א מוסיף וכן יצחק. י"ד נ"א מוסיף (וכן) יצחק אשתדל וחפר בירא דמיין. י"ה נ"א אבתריה. י"ו נ"א ואשתדלו בתריה (אה"ל). י"ז נ"א ליב ביה. י"ח נ"א בה (אה"ל). י"ט נ"א בכל. כ) נ"א ברישיה. כ"א נ"א דאיהו. כ"ב נ"א ליב ביה. י"ג נ"א בחפלי.

מאמר

הסולם

ויצו אבימלך

קב) ואמר ר' אלעזר וכו': ואר"א, יפה עשה יצחק, כי בשביל שידע סוד החכמה השתדל וחפר באר מים, דהיינו שתקן הנוקבא הנקראת באר מים. כדי להתחזק באמונה. שהיא הנוקבא, כראוי. וכן אברהם השתדל וחפר באר מים. יעקב, כבר מצא אותה מתוסנת, וישב עליה. וכולם הלכו אחריה, אחר הבאר, והשתדלו בה, כדי להתחזק באמונה שלמה כראוי.

קד) והשתא, ישראל וכו': ועתה, ישראל מתחזקים בה, בבאר מים, שה"ס הנוקבא בסוד שמקימים מצות התורה, דהיינו שבכל יום ויום מתחזק האדם בציצית, שהיא מצוה, והאדם מתעטף

קב) ר' יהודה אמר וכו': אוי להם לרשעים, שטובתם אינה שלמה. בוא וראה, עפרון בתחילה אמר, אדוני שמעני השדה נתתי לך וגו', ואח"כ אמר ארץ ארבע מאות וגו'. וכתוב וישקול וגו' עובר לסוחר. אף כאן כתוב מתחילה, שאמר לאברהם, הנה ארצי לפניך, שגם יצחק בכלל זה. כ"ל, ואחר כך אמר ליצחק, לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד.

אמר ליה ר' אלעזר וכו': איל ר"א, זה הוא הטוב שעשה עם יצחק שאבימלך לא לקח ממנו משהו, ושלוהו עם כל כספו ורכושו. ואח"כ הלך אחריו לכרות עמו ברית. (דפו"י קמ"א ע"א)

קה) ועל דא, מאן דלא אתעטף בהאי, ולא אתעטר ^ה לאתתקפא ^ב בתפלי בכל יומא, ^ג דמי ליה ^ד דלא שריא עמיה מהימנותא, ואתעדי מניה דחילו דמאריה, וצלותיה לאו צלותא כדקא יאות. ובגין כך אבהן הוו ^ה מתתקפי גו מהימנותא עלאה, בגין ^ו דבירא עלאה דרוא דמהימנותא שלימתא, ^ז שריא ^ח וביה. קו * ויעתק משם ויחפור באר ^ט אחרת וגו', רבי חייא פתח ואמר ^י ונחך ^{יא} תמיד והשביע בצחצחות ^{יב} נפשך ועצמותיך יחליץ וגו'. האי קרא אוקמוה ואתמר. אבל ^{יג} בהאי קרא, ^{יד} ביה ^{טו} אתתקפו מארי מהימנותא, דאבטח לון לעלמא דאתי. ונחך ^{יז} תמיד, בהאי עלמא, ובעלמא דאתי. ונחך ^{יח} יי, כיון דאמר ונחך ^{יט} יי, אמאי תמיד. אלא דא תמיד דבין הערבים, דאיהו אתתקף תחות דרועיה דיצחק, ודא הוא * חולקא לעלמא דאתי, מנלן מדוד דכתיב ^כ ינחני במעגלי צדק ^{כא} למען שמו. קז) ^{כב} והשביע בצחצחות נפשך, דא ^{כג} אספקלריא דנהרא, דכל נשמתין

מסורת הזהר דרך אמת
 (א) היו מתחוקים. (ב) חסידים אגבי אמונה מתחוקים בזה (בראשית כ"ז) ח"ג רצח. (ג) ונחך הפסוק שהבטיח לנוה"כ כאומרנו ונחך ה' תמיד. (ד) תמיד, (ישעיה נ"ח) לעיל וירא דף קס"ו ציון ה'. (ה) ינחני במעגלי צדק, (תהלים כ"ג). (ו) והשביע בצחצחות, (ישעיה נ"ח) לעיל ציון ב'.

חלופי גרסאות: א) נ"א לאתקפא. ב) נ"א בתפלו. ג) נ"א דאמי. ד) נ"א דלאו. ה) נ"א ביראה. ו) נ"א ל"ג שריא ביה (ד"א). ז) נ"א ל"ג שריא. ח) נ"א ל"ג ביה. ט) נ"א מוסיף אחרת ולא רבו. י) נ"א נפשך וגו' י נ"א האי. יא) נ"א אתתקפו ביה. יב) נ"א ל"ג למען שמו. יג) נ"א אספקלריאה. יד) נ"א אספקלריאה.

מאמר הסולם
 מתעטף בו, וגם כן בתפילין שמניח על ראשו וזורעו כראוי, שהם סוד עליון. כי הקב"ה שורה עם האדם המתעטר בתפלו ומתעטף בציצית. והכל הוא סוד אמונה העליונה. דהיינו הנוקבא. כלומר, שנעשית מתוקנת על ידי המצוות שהאדם עושה.
 קה) ועל דא, מאן וכו': ועל כן, מי שאינו מתעטף בציצית, ואינו מתעטר להתחזק בתפילין בכל יום, הוא דומה, שהאמונה אינה שורה עליו. והוסר ממנו יראת רבונו, ותפלתו אינה תפלה כראוי, ומשופזה. היו מתחוקים האבות באמונה העליונה. משום שבור העליון, סוד אמונה השלמה שורה בה. דהיינו תקין הנוקבא.

מאמר ויקרא שמה רחובות הסולם
 קו) ויעתק משם ויחפור באר וגו': ר' חייא פתח ואמר, ונחך ה' תמיד וגו', מקרא זה בארוהו, ולמדנו פירושו, אבל במקרא הזה נתחזקו בעלי האמונה, שמבטיח אותם (דטו"י דף קמ"א ע"א) שהמדובר

מאמר ויקרא שמה רחובות הסולם
 קז) והשביע בצחצחות נפשך: זהו מנורה המאירה היינו ז"א. שה"ס הארת הימין, שה"ס חסדים, שכל הנשמות נהנות להסתכל ולהתענג בתוכה. ועצמותיך יחליץ, מקרא זה אין תחילתו כסופו, אם נשמתו של הצדיק נשבעה, כמ"ש קודם לכן, והשביע בצחצחות נפשך שהמדובר

תולדות

מה

אתהנן, לאסתכלא ולאתענגא בגווה. ועצמותיך יחליץ, ⁶ האי קרא, לאו רישיה סופיה, אי נשמתייה ⁷ דצדיקא, ⁸ סלקא לעילא מאי ועצמותיך יחליץ. אלא דהא אוקמוה, דא * תחיית המתים, דזמין קב"ה לאחייא ⁹ מתיא, ולא תקנא לון לגרמוי דבר נש, ¹⁰ למהוי ¹¹ כקדמיתא, בגופא שלים, ונשמתייה ¹² אתוספת נהורא גו ¹³ אספקלריאה דנהרא, לאתנהרא ¹⁴ עם גופא, ¹⁵ לקיימא שלים כדקא חזי. קח) ובגין כך כתיב, והיית כגן רוה. מאי ¹⁶ כגן רוה, ¹⁷ דלא פסקו מימיו עלאין, לעלם ולעלמי עלמין, והאי ¹⁸ יגנתא אתשקי מניה, ואתרוי ¹⁹ מניה תדיר. (י) וכמוצא מים, דא ²⁰ טו ההוא נהר, דנגיד ונפיק ²¹ מעדן, ודא פסקין מימיו לעלמין.

מסורת הוהר

(א) תחיית המתים, לעיל הקסה"ו דף קל"ב ציון ג'.

חלופי גרסאות: א ב"א הא לאו רישא [דקרא] סופיה. ב ב"א ל"ג מן דצדיקא עד מאי. ג בדפווי סלקא לעילא הוא בסוגריים. ונ"א אתהני בעדונא [ונ"א בענוגא. ונ"א בענוגא. ונ"א בענוגא] דא לעילא [ב"א דלעילא]. ד ג"א ל"ג הא. ה ב"א מתיא. ו ב"א ולמהוי ב"א ולמהוי. ז ב"א בקדמיתא. ח ב"א אתוספתא. ונ"א אתוספתא ט ב"א אספקלריא. י ב"א ל"ג עם. יא ב"א לקיומא. יב ב"א גן. יג ב"א מוסיף רוה דלא. יד ב"א גופא. ונ"א גינתא. טו ב"א ל"ג מניה. טז ב"א דההוא. ול"ג דא. יז ב"א ל"ג מעדן.

סאמר

הסולם

ויקרא שם רחובות

שתמורב הוא בנפש ונשמת הצדיק, מהו שאומר עתה ועצמותיך יחליץ, שהוא מדבר מעצמות הגוף. אלא הא אוקמוה, וכו' ומשיב אלא בארוה שהוא תחיית המתים, שעתיד קב"ה להחיות המתים ולתקן עצמותיו של האדם שיהיו כבתחילה ובגוף שלם, ויהיה נוסף אור מתוך אספקלריא המאירה, בשביל הנשמה, שתאיר ביחד עם הגוף לקיום שלם כראוי, באופן שגם עתה מדבר מנשמת הצדיק, שהקבי"ה יתן לה גוף שלם להתלבש בו לנצחיות.

קח) ובגין כך כתיב והיית כגן רוה: ושאל מהו גן רוה. ופשיב, שמימיו העליונים, דהיינו שפע הבינה, אינם נפסקים ממנו לעולם ולעולמי עולמים. וגן הוה, שהוא המלכות שותה מהם ורוה מהם תמיד. וכמוצא מים, זהו אותו הנהר הנמשך ויוצא מעדן, ומימיו אינם נפסקים לעולם. ומבאר הפרש והיחס בין גן רוה למוצא מים, ואומר, בוא וראה, באר מים חיים, זהו סוד שהעליון, שהוא הבינה, הוא בתוך האמונה, שהיא המלכות, ואו היא בור שיש בו מוצא מים, והיא בור המתמלא מאותו מוצא מים. והם שתי מדרגות שהן אחת, דהיינו זכר ונקבה כאחד, כראוי.

פירוש. כשהנוקבא יונקת מצד שמאל לבד, דהיינו מטרם שנמשך לה קו האמצעי מסך (דפרי דף קמ"א ע"א י) קמ"א י"ב

דחירק המיוחד ימין ושמאל זה בזה, שאז הארת החכמה סותם אותה, בהיותה מחוסרת חסדים, היא נקראת אז בשם בור, בסוד והבור ריק אין בו מים. ואחר כך שנמשך לה קו אמצעי, שה"ס קומת חסדים היוצאת על מסך דנקודת החירק, (כנ"ל נח, דף ח' ד"ה פירוש) אשר קו האמצעי הזה מיוחד ב' הקוין ימין ושמאל שבה זה בזה והחכמה שבשמאלה מתלבשת בהחסדים שבימינה, ושניהם מאירים בה בכל השלמות, היא נקראת אז בשם באר, כי המסך דחירק, שעליו יוצאת קומת החסדים, נבחן משום זה לבחינת מוצא מים, והוא מרומז בסוד הא' שבבאר, באופן שהנוקבא עצמה בהיותה משמאל לבד ה"ס בור ריק, וכשנמשך בה המסך דחירק שה"ס א' שה"ס מוצא המים שבה, היא נקראת באר מים חיים כי מים ה"ס החסדים, חיים, ה"ס החכמה שה"ס אור החיה, המלוכת בחסדים הנקראים מים.

ונתבאר לעיל (פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) שמתחילה נגלה המסך דחירק מבחינת המלכות הבלתי ממותקת, הנקראת מנעולא, ואח"כ עולה המסך ונמתק בבינה, ונתתקן המסך מבחינת הבינה הנקרא אז מפתחא, ע"ש כל התמשך. וזה אמרו. בירא דמיין נבעק האי אידו רזא עלאה כט רזא דמהימנותא. שהעליון היא בינה הוא בתוך המלכות הנקראת אמונה, דהיינו שהמסך דחירק

קט) ת"ח, בירא דמיין נבעין, האי איהו רזא עלאה, בגו רזא דמהימנותא, בירא דאית ביה מוצא מים, ואיהו בירא ⁶ דאתמליא מההוא מוצא מים, ואינון תרין דרגין דאינון חד, דכר ונוקבא כחדא כדקא יאות.
 קי) ות"ח, ההוא מוצא ⁷ מים, וההוא בירא, אינון חד, ואקרי כלא באר, ⁸ נ דהא ההוא מקורא דעייל, ⁹ וקא פסיק לעלמין, ובירא אתמלי. ומאן דאסתכל בבירא ¹⁰ דא, אסתכל ברזא עלאה דמהימנותא, ודא הוא סימנא דאבהן, דמשתדלי לחפור בירא ¹¹ ודמיא, גו רזא עלאה, ולית ¹² לאפרשא בין מקורא ובירא, וכלא חד.

חלופי גרסאות: ⁶ ב"א דאתמליא. ⁷ ב"א ל"ב מים. ⁸ ג ב"א דא. ⁹ ד ב"א לא. ¹⁰ ט ב"א ליג דא. ¹¹ ו ב"א דמיא. ¹² ז ב"א לאתפרשא.

<p>ויקרא שמה רחובות</p> <p>מסתלקים תכף האורות, בסוד לא זכי הא רע. (כנ"ל בהקדמת הזהר דף צ"ט אות קכ"ג ובהסולם ד"ה ב' תרין עשה").</p> <p>קי) ות"ח ההוא מוצא וכו': ובוא וראה. מוצא מים ההוא, וכו' ההוא הם אחד. ונקראים ביחד בשם באר, כי המוצא מים מרומי באר והמלכות בכור וביחד באר. כי אותו המקור נכנס בהמלכות, ואינו נפסק ממנה לעולם, דהיינו מוצא מים הנזכר והכור מתמלא ממנו כמ"ש לעיל בדבור הסמוך ע"ש. וכל המסתכל בכור הזה, דהיינו בהמלכות, נמצא מסתכל בסוד העליון של האמונה, דהיינו בבינה, והוא מטעם, שהמלכות נתקנה בסוד המפתחא, כנ"ל בדבור הסמוך.</p> <p>ודא הוא סימנא דאבהן וכו': וזה הוא הסימן של עבודת האבות, שהשתדלו לחפור באר המים בתוך סוד העליון, שהוא בינה דהיינו בסוד מפתחא כנ"ל בסמוך, ואין להפריש בין המסור, שהוא מוצא מים, ובין הכור עצמו, כי הכל אחד. ואז ויקרא שמה רחובות ומשום זה יחפשו מעייניו לכל הצדדים דהיינו לצד ימין ולצד שמאל שהם חכמה וחסדים כנ"ל בסמוך, כמו שאתה אומר, ויפוצו מעיינותיך חוצה ברחובות פלגי מים. ועל כן, ויקרא שמה רחובות.</p> <p>פירושו. כי הוקשה לו, למח קרא יצחק את שם הבאר בשם רחובות, שהוא שם הבינה בעת שהבאר ההוא הוא בחינת קו אמצעי, היוצא על המסך מבחינת חירק שהוא מסך דוון שהוא כבר נפרד מבינה. ובכדי להבין את זה, אני מוכרח להאריך, ולבאר סוד חפירת הבארות. כי סוד ג' הבארות שחפר יצחק, ה"ס המשכת ג' קוין ימין ושמאל ואמצע, מסוד ג' הנקודות חולם</p>	<p>טאמר</p> <p>דחירק הנקרא מוצא מים, שנמשך אל המלכות, נתתקן בה מבחינת בינה, בסוד מפתחא, ואז הוא. בירא דאית ביה מוצא מים. כי אחר שהמסך נמתק מבינה, הוא נעשה בה מוצא מים, שמוציא בה קומת החסדים הנקראים מים, ואיהו בירא דאתמליא מההוא מוצא מים, ואז מתמלא הבאר, שהיא המלכות בכל אורותיה, על ידי אותו מוצא מים, דהיינו הן מאור החכמה הן מאור החסדים. כנ"ל. אבל כל עוד שהמסך אינו נמתק מבינה אינו ראוי למלאות את המלכות בכל האורות, כי המסך דמנועולא, צמצום א' רוכב עליו, ואינו ראוי לאור החכמה, כנ"ל (בהקדמת הזהר דף מ"ה ד"ה וזה אמרו וטמיר ע"ש בכל ההמשך) וז"ש ואינון תרין דרגין דאינון חד, דכר ונוקבא כחדא כדקא יאות, כי אחר שהמסך דחירק, שה"ס מוצא מים שבבור נתתקן מבחינת בינה, נבחנו שניהם כאחד, דהיינו הבור ומוצא מים שבו, ששניהם הם מבחינת מפתחא, והם זכר ונקבה, כי המסך דחירק ה"ס זכר המשפיע, והבור ה"ס נקבה המקבלת ומתמלאת ממנו. כנ"ל.</p> <p>ובזה מתבאר הפרש והיחס בין גן רוח אל מוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, שבכתוב הנ"ל, כי גן רוח ה"ס עצם המלכות, שה"ס בור המתמלא ממוצא מים. ומוצא מים, ה"ס נהר היוצא מעדן, כלומר, שה"ס מסך דחירק שכבר נתקן להיות מבחינת יסוד דבינה שנקרא נהר יוצא מעדן, דהיינו בבחינת מפתחא, וע"כ מסיים הכתוב, אשר לא יכזבו מימיו, אבל מטרם שנחתקן לגמרי בסוד מפתחא. אפשר שיכזבו מימיו, דהיינו בשעה שנגלה עליו בחינת מנועולא. (דפו"י דף קמ"א ע"ב)</p>
--	---

תולדות

מז

קיא) * ויקרא שמה רחובות. (רמיז, 6 דומינין בנוי, למפלח 3 ולא תקנא האי בירא כדקא חזי, ברזא דקרבנין ועלוון. כגוונא דא, 1 ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה, אדין קרבנין ועלוון) ובגין דא, ניתפשטון מבעווי לכל סטרין כד"א 1 ויפוצו מעינותיך חוצה ברחובות פלגי מים, ובגין כך ויקרא שמה רחובות.

מסורת הזהר

(א) ויקרא שמה רחובות, (בראשית כ"ו). ז"ח תולדות כ"ז טא שנא. ב) ויניחהו בג"ע, (בראשית ב') לעיל ב"א דף רכ"א ציון א"י. ג) ויפוצו ונו', (משלי ה') ח"ג רס. חלופי גרסאות: 6 ג"א דומין. 7 ג"א ולא תקנא. 8 ג"א אחפשטון.

ויקרא שמה רחובות

הסולם

מאמר

עם הכתוב ונחך ה' תמיד וגו'. והיינו בעירק עם סופו של הכתוב, וכמוצא מים וגו'. שפירושו ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן, ולא פסקין סימיו לעלמין, (כנ"ל באות ק"ח) דהיינו סוד המסך דחירק הנמתק ביסוד הבינה הנקרא נהר יוצא מעדן, שה"ס מפתחא, כנ"ל, (דף מ"ו ד"ה ובוה מחבאר ההפרש) ואחר כך מבאר זה ביתר ביאור, בסוד בור ומוצא מים שבו, שהוא מתתקן עם יסוד הבינה כל כך, עד ומאן דאסתכל בכירא דא אסתכל ברזא עלאה דמהימנותא, ודא הוא סימנא דאבהן וכו', דהיינו כמ"ש לעיל, כי מוצא מים ה"ס המסך דחירק שעליו יוצא קו אמצעי, וכל עוד שהמסך הזה הוא בבחינת מנעולא, אינו נחשב למוצא מים, משום שצמצום א' רוכב עליו ואינו יכול לקבל חכמה, אלא רק אחר שנתקן מאתון אליה דבינה, הנקרא נהר יוצא מעדן, ונקרא מפתחא, אז הוא מתתקן בסוד כו אמצעי, ונמשך אל הנוקבא ליחד בה ב' הקוין ימין ושמאל שבה ומשלים בה האורות מכל הצדדים. וע"כ לית לאפרשא בין מקורא ובירא כי אם המקור דהיינו מוצא מים שבה, יהיה מסוד מנעולא, נעשה או פירוד בינו לבין הבור. כי הנוקבא נפראת בור רק בעת שיונסת חכמה בלי חסדים מקו שמאל, כנ"ל (דף מ"ה ד"ה פירוש) ואז היא מתוסגת בהכרח בכלים דבינה, שה"ס מפתחא, שזולתם לא יכלה לקבל אור השמאל דבינה, ולפיכך אם בחינת מוצא מים שבה יהיה מסוד מנעולא, שאינו ראוי לחכמה, הוא יפגום בחינת בור שבה, ולא יהיה ראוי עוד לקבלת ג"ר. וע"כ אין להפריש בין מקורא ובירא, והמוצא מים מוכרח להתתקן מסודם בבחינת מפתחא כמו הבור ואז אינו

חולם שורק חירק, אל היסוד דנוקבא, הנקרא באר, שה"ס ג' זריעות כנ"ל (בראשית א' דף ט"ו ד"ה) והוא נקודה זרע ע"ש) המכוננת כאן ג' חפירות' שבבחינת החולם נעלמות הג"ר ואתון אליה נופלות לזו"ן, ומוז"ן לבי"ע, וז"ס חפירת באר הראשונה, וע"כ קרא שמה עשק מחמת שהתעשקו עמו, כי הסי' נאחות במקום חסרון. ומכאן נמשך קו הימין שהוא חסדים. וחפירת באר השניה, ה"ס זריעה הב' מבחינת נקודת השורק, שאע"פ שאור החכמה חוזר ונשלם מכל מקום אינו מאיר, להיותו מחוסר חסדים, וזו"ס'ה. ויריבו גם עליה, כי גם בה נאחו הסי'א, וע"כ קרא שמה שמונה, ומכאן נמשך קו השמאל, שה"ס חכמה בלי חסדים, וחפירת באר השלישית, ה"ס זריעה הג' מבחינת נקודת חירק, שהיא מסוד המסך דזו"ן, ולא מבינה. אלא כוחו יפה להכריע את ב' הקוין ימין ושמאל דבינה, ומתלבשים החכמה והחסדים זה בזה והארתם נשלמת מכל הצדדים. ע"ש'ה בכל ההמשך. וזו"ס'ה ויעתק משם, דהיינו נעתק מבחינת בינה ובא למדרגת זו"ן, ששם הוא המסך דנקודת החירק ואז ויחפור באר אחרת ולא רבו עליה, כי על המסך הזה נמשך קו האמצעי המיוחד ב' הקוין זה בזה ומשלים את שניהם, וע"כ נפרד הסי'א ולא יכלו לקסרג עליו עוד, וע"כ ויקרא שמה רחובות וגו'. והוה שהוקשה לו, מאחר שכתוב ויעתק משם, שפרושו שנעתק מבחינת ב' קוין הראשונים שהם מבינה, ובא למדרגת זו"ן, א"כ למה קרא אותה בשם הבינה, דהיינו רחובות. וז"ש בתחילת המאמר רבי חייא פתח ואמר ונחך ה' תמיד וגו', שפתח להבין את הכתוב, ויעתק משם ונו' ויקרא שמה רחובות, (דפו"י דף קמ"א ע"ב)

קיב) רבי שמעון פתח ואמר, * חכמות בחוץ תרונה ברחובות תתן קודה
האי קרא איהו רזא עלאה. * מאי חכמות, אלין חכמה עלאה, * וחכמתא זעירא
נ דאתכלילת ד בה ה בעלאה, * ושריא בה.
קיג) בחוץ תרונה. ת"ח, חכמה עלאה, איהי סתימא דכל סתימין, ודא אתיידע,
ודאו איהי, * באתגליא, כד"א * לאידע אנוש ערכה וגו', * כד אתפשטת לאתנהרא,
אתנהרא ברזא דעלמא דאתי, ועלמא דאתי אתברי * מניה, * כדתנן י"ב ג עלמא
דאתי אתברי ביו"ד, * ואתכסיא האי חכמה תמן, ואינון חד, בזמנא י"ב דאתעטר
כלא ברזא י"ב דעלמא דאתי, כדקאמרן, כדין הוא י"ב חדוה, לאתנהרא, וכלא
בחשאי, דלא אשתמע טו לבר לעלמין.

מסורת הזהר

(א) חכמות בחוץ תרונה, (משלי א') ח"ג קלאו קמו תק"ח דף ק"ג טג שכו. ב) לא ידע אנוש ערכה,
(איוב כ"ח) ח"ג סה: רצב. ג) עלמא דאתי ביו"ד, לעיל הססה"ז דף ג' ציון ה'.
חלופי גרסאות: א) נ"א ל"ג מאי. ב) נ"א וחכמה. ג) נ"א דאתכלילא. ד) נ"א ליג בה. ה) נ"א בעלמא. ו) נ"א ושריאו.
ז) נ"א באתגלייא. ח) נ"א וכד. ט) נ"א מיניה. י) נ"א תמן. י"א נ"א ל"ג מן עלמא עד חכמה תמן
ונ"א ל"ג מן עלמא עד בזמנא. י"ב נ"א דאתעטר. ונ"א דאתעבר (אה"ל) י"ג נ"א בעלמא ול"ג ברזא. י"ד נ"א
חדוה. ונ"א חדווא. טו נ"א מוסיף לבר נש.

מספר

המולם

ויקרא שמה רחובות

רביים, חכמות ולא חכמה ואומר, הם חכמה העליונה
שהיא חכמה דא"א. וחכמה הקטנה הנכללת בעליונה
ושורה בה, שהיא חכמה תתאה דהיינו הנוקבא.
ועל שם אלו ב' חכמות אומר הכתוב חכמות,
בלשון רבים. וצריך שתזכור כאן המתבאר לעיל
(בראשית א' דף רע"ו ד"ה ועוד) שמחכמה עלאה, עד
הנוקבא שהיא חכמה תתאה אין מי בכלל הספירות
שתקבל לעצמה הארת החכמה. ע"ש. ולפיכך, לא
יש יותר מאלו ב' חכמות בעולם האצילות. (ע"ש
גם בוף ע"ד ד"ה ועלמא.)

קיג) ת"ח חכמה וכו': בוא וראה. חכמה העליונה
דא"א, היא סתומה מכל סתום ולא נודעת,
והיא אינה בנגלה. כמו שאתה אומר, לא ידע
אנוש ערכה. כשנתפשטה להאיר, האירה בסוד
עולם הבא, שהוא ישוטי, דהיינו להוציא או"א
עלאין, הנקראים לעתיד לבא, שבהם אין החכמה
דא"א מתפשטת להאיר, להיותם בסוד או"א
דכ"א, (כנ"ל בראשית א' דף ל"א ד"ה זהר רזא ע"ש.)
ועלמא דאתי וכו': ומבאר איך נתפשטה החכמה דא"א
להאיר בישוטי. ואומר. ועולם הבא נברא ממנו,
מא"א. כמו שלמדנו, עולם הבא נברא ב"י ונתכסה
שמה חכמה הזו. פירוש כי נתבאר לעיל (בהקדמת
הזהר דף י"ד ד"ה וזהו שמבאר) שבעת שעתיקא
קדישא דהיינו א"א, רצה להתגלות לחשולמות,
העלה המלכות תחת החכמה סתימאה דראש א"א
ובינה

אינון תרין דרגין דאינון חד, דכר ונוקבא
כחדא והמוצא מים משלימה שיאירו בה חכמה
וחסדים ביחד כנ"ל.

ובזה מיושב קושיא הנ"ל, שמאחר שכתוב
ויעתק משם, שפירושו שנעתק מבינה ובה למסך
דזו"ן, איכ למה קרא אותה בשם רחובות, שהיא
שם של יסוד הבינה. ועתה מובן זה היטב, כי
להיות באר הג' היא בבחינת מסך דחירק, וקו
אמצעי, דהיינו בבחינת מוצא מים שבנוקבא,
כנ"ל על כן קרא שמה רחובות, כלומר שהמתיק
אותה והמשיך לה בחינת מפתחא, שהוא נמשך
מיסוד דבינה הנקרא רחובות. וז"ש ובגין כך
ויקרא שמה רחובות. דהיינו כדי להמשיך בה
בחינת מוצא מים הממותק מנהר יוצא מעדן,
הנקרא רחובות, כי אז נעשה המוצא מים ראוי
ליחד ימין ושמאל זה בזה, והס"א לא יקטרג עוד,
בסויה ולא רבו עוד עליה. אבל אם לא קרא אותה
רחובות, דהיינו שלא היה ממשיך לה סוד המפתחא,
אלא שהיה עוד מבחינת מנועולא אז לא היה ראוי
ליחד ב' הסוין שבה, ואדרבה שהיה נעשה פירוד
בין מקורא לבריא, כנ"ל. ואז היה הס"א מקטרג
עליו, עוד יותר מבשתי בארות הראשונות.
קיב) ר' שמעון פתח וכו': ר"ש פתח ואמר,
חכמות בחוץ תרונה ברחובות תתן קולה.
מסרא זה הוא סוד עליון, מהו שתכתוב אומר בלשון
(רפ"י דף קמ"א ע"ב)

תולדות

מט

קיד) תו בעיא לאתפשטא, ונפיק מהאי אתר, אשא כומיא ורוחא, כמה דאתמר, ואתעביד חד קלא, דנפקא לבר ואשתמע, כמה דאתמר, כדין מתמן ודהלן איהו חוץ, דהא לגו בחשאי איהו. דלא אשתמע לעלמין, השתא דאשתמע רוא, האקרי חוץ, מכאן בעי בר ונש, לאתקנא בעבידתיה ולשאלא.

חלופי גרסאות: א) נ"א בעינא. ב) נ"א ומינא. ג) נ"א ולהלאה. ד) נ"א אשתמע. ה) נ"א אקרי. ו) נ"א מוסיף נש לאתתיה. ז) נ"א לאתקנא.

מאמר

הסולם

ויקרא שמה רחובות

הנפראות עטרה, בסו"ה, צאינה וראינה וגו' בעטרה שעטרה לו אמו וגו'. חזרה הבינה ונעשית אחד עם ראש דא"א. דהיינו, שאתון אל"ה דבינה חזרו אל הבינה, והבינה חזרה לראש א"א כמיש שם בארוכה. וז"ש כדין הוא חדוה לאתנהרא שאז מאירה בשמחה. והיינו דוקא בחינת הג"ר שבה, ולא בחינת ז"ת שבה. כי כשהבינה חוזרת לראש א"א מקבלת שם חכמה בלי חסדים, כי הראש דא"א, כולו הוא חכמה, וע"כ רק הג"ר דיסו"ת שאינם צריכים חסדים, יכולים להאיר, משא"כ הז"ת, שעיקר בנינם הוא מאור דחסדים, אינם יכולים לקבל חכמה בלי חסדים והם עוד נשארים סתומים (כנ"ל בהקדמת הזוהר דף י"ז ד"ה קיימא ע"ש) וזהו שאומר, וכלא בחשאי, חשאי, פירושו דיבור בלי קול. כי כולל ה"ס אור החסדים, ודיבור ה"ס אור החכמה. וכשהחכמה היא בלי חסדים היא נבחנת כדיבור בלי קול, (כמיש לעיל בפרשת חיי שרה אות רל"ב בביאור צלוחא די בלחש ע"ש).

קיד) תו בעיא לאתפשטא וכו': עוד רצה להתפשט, דהיינו להאיר גם לז"ת הצריכים להתלבשות החכמה בחסדים כנ"ל כדיבור הסמוך, ויצא מאותו המקום, מיסו"ת, אש ומים ורוח, כמו שלמדנו. ונעשו קול אחד, שיצא לחוץ ונשמע, כמו שלמדנו. ואז, משם ואילך, נעשה לבחינת חוץ, דהיינו חוץ מיסו"ת שהם בחינת ג"ר, כי נעשה לבחינת גוף ו"ק, כי בפנימיות הוא בחשאי כלי קול, שלא נשמע לעולם, ועתה שנשמע הסוד נקרא חוץ, מכאן ואילך צריך האדם להתתקן במעשיו, ולשאול, דהיינו להתפלל ולהעלות מין להמשיך חכמה, והוא מלשון שואלין על הגשמים.

פירושו, כי כדי שיאירו גם ז"ת דבינה בהארת החכמה, עולה ז"א למין לבינה בסוד מסך דחירס הדבוק בו, שה"ס מסך דבחינא, הממעט את קן שמאל מבחינת ג"ר דג"ר, ואז הוא נכנע לקו ימין ונכללים זה בזה, (כנ"ל לך י"ג

ובינה ותו"מ יצאו מחוץ לראש א"א, ונעשו ו"ק בלי ראש. ע"ש. וזהו שאומר כאן, ועלמא דאתי, שהוא בינה, דהיינו יסו"ת אתכרי מניה, נברא מא"א, אתכרי פירושו שיצאה לחוץ, מלשון פוס תני לברא וכן לבר (כנ"ל בהקדמת הזוהר דף מ"ח ד"ה בראשית) דהיינו שיצאה לבר מראש דא"א, ונעשתה ו"ק בלי ראש, כדתנן עלמא דאתי אתכרי ב"י, היינו מן י' דשם הויה הרומזת על א"א ואו"א, שישו"ת יצאו לחוץ מא"א ואו"א, שה"ס ראש וסוד י', ונעשו ו"ק בלי ראש. ואתכסיא האי חכמה חמן, והחכמה, שה"ס ראש נתכסה ונעלמה מיסו"ת.

ואינון חד וכו': והם נעשו אחד, עם הראש דא"א, בעת שנתעטר הכל, בסוד עולם הבא, כלומר בעת שהחכמה דא"א חזרה ועטרה את עולם הבא, שהוא יסו"ת, בעטרת הג"ר, כמו שאמרנו לעיל, כד אתפשטת לאתנהרא אתנהרא ברוא דעלמא דאתי, אז היא מאירה בחדוה, והכל בלחש, שאינו נשמע לחוץ לעולם. פירושו, כי מבאר איך חכמה עלאה דא"א נתפשטה להאיר ביסו"ת, שהוא עולם הבא, ואומר, שהוא על ידי התמעטות והתפשטות, שמתחלה עלמא דאתי אתכרי מניה, שמחמת עלית המלכות לראש א"א יצאה הבינה לבר מראש דא"א ונתמעטה מג"ר, כי לא נשארה אז רק בב' אותיות מ"י דאלקים ואתון אל"ה שלה יצאו לבר ממנה ונפלו לזו"ן, (כנ"ל בהקדמת הזוהר דף ט"ז ד"ה הרי ע"ש). ואחר זה חזרה ונתפשטה, דהיינו שהשיגה ג"ר, שהוא על ידי אור חדש מזווג ע"ב ס"ג, החוזר ומוריד את המלכות מראש דא"א, ומעלה את אתון אל"ה בחזרה לבינה, וכן בינה חזרה לראש דא"א, ושוב נתפשטה בה החכמה דא"א, (כנ"ל בהקדמת הזוהר דף ט"ז ד"ה ואגליף ע"ש) וז"ש ואינון חד כומנא דאתעמר כלא ברוא דעלמא דאתי כדאמרן, שבזמן שנתעטר הכל בעולם הבא, דהיינו שהשיגו ג"ר (דטו"י דף קמ"א ע"ב)

קטו) ברחובות, מאן רחובות, דא ההוא רקיעא, דביה כל 6 ככביא : דנהרין ואיהו מבוועא דמימיו לא פסקין, כד"א, * ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ואיהו רחובות, ותמן תתן קולה, עלאה ותתאה, וכלא חד. קטז) ובגין דא אמר שלמה, ב הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך וגו'.

מסורת הזהר

א) ונהר יוצא מעדן, (בראשית ב') לעיל ב"א דף ריא ציון א'. ב) הכן בחוץ ונו', (משלי כד). חלוסי גרסאות: 6 ג"א כוכבייא. 7 ג"א דנהרין.

סאמר	הסולם	ויקרא שמה רחובות
<p>ד"ה ונתבאר) והחכמה מתלבשת בחסדים, ואז היא מאירה גם בז"ת דבינה, ויוצאים שם ג' קוין חכמה בינה דעת. ומתוך שז"א גרם יציאת ג' קוין חב"ד בבינה, ע"כ זוכה גם הוא באותם ג' הקוין, המכונים אצלו מים אש רוח, כמ"ש כל זה לעיל (בראשית א' דף רס"ז ד"ה חלת נפקי מחו. ע"ש) וז"ש תו בעיא לאתפשטא שרצה להתפשט ולהאיר חכמה גם בז"ת, ונפיק מהאי אתר א"סא ומיא ורוחא, דהיינו שז"א עלה למ"ן במסך דחירק שבו, וגרם יציאת ג' קוין חב"ד בבינה, והאירה בה החכמה גם בז"ת, ומכח זה יצאו ג' קוין, מיא אשא רוחא, בוז"א, ואתעביד חד כלא דנפקא לבר ואשתמע וג' קוין אלו נעשו פרצוף אחד שהוא ז"א, הנקרא קול, שהוא יצא לחוץ ונשמע, דהיינו שיצא מבחינת ג"ר, הנקרא פנימיות, אל בחינת ו"ס הנקרא חיצוניות, כי המסך דחירק עושה אותו לבחינת ו"ס, שהוא חיצוניות (כנ"ל לד י"ג ד"ה ונתבאר). שזה נבחן שיצא לחוץ, ואז הוא נשמע, דהיינו שמשפיע הארת חכמה. אבל בהיותו בפנימיות, דהיינו מטרם שהכריע ז"א עם הקומה היוצאת על מסך דחירק שבו, שהוא בחינת חוץ, היה אז בחשאי, דהיינו דיבור בלי קול, שה"ס חכמה בלי חסדים וע"כ לא היה נשמע, שלא נגלה ממנו שום השפעה. ובוזה מתבאר הכתוב, חכמות בחוץ תרונה. חכמות, היינו ב' חכמות, חכמה עלאה וחכמה תתאה. המאירים ביחד, כנ"ל בחוץ תרונה, היינו ע"י עלית ז"א למ"ן שה"ס חוץ, או הם מושפעים ונשמעים. אבל כל עוד שהם בפנימיות אינם נשמעים, כמבואר.</p>		

הכן בחוץ, כמה דאתמר. ^א דכתיב בחוץ תרונה, דהא מכאן קיימא עבידא בלאתקנא, ומדה ג' לשאלה, דכתיב, ^א כי שאל נא ד' לימים ראשונים וגו', ב' ולמקצה השמים ועד קצה השמים.

ק"ז) ועתדה בשדה לך, דא ג' שדה אשר ברכו יי'. ובתר דינדע בר נש רזא ^ה דחכמתא, ויתקין גרמיה בה, מה כתיב אחר ובנית ביתך, דאנשמתא דבר נש בגופיה, דיתתקן ויתעביד גבר שלים, ועל דא, כד חפר יצחק ועבד בירא בשלם, ו' לההוא ו' שלם קרי ליה רחובות, וכלא כדקא יאות. זכאין אינון ^ח צדיקיא, דעובדיהון ט' לגבי קב"ה ולקיימא עלמא. דכתיב ד' כי ישרים ישכנו ארץ, י"א ישכינו ארץ. והא אוקמוה.

ק"ח) ^ה ויהי כי זקן יצחק. אמר רבי שמעון כתיב, ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה, האי קרא אוקמוה ואתמר. אבל ת"ת, י"ב כל עובדוי דקב"ה, כלהו אינון מלין י"ג דקשוט, וכלא ברזא עלאה, וכד מלוי דאורייתא, כלהו י"ד מלי מהימנותא, ורזין עלאין, כדקא יאות. ק"ט) ות"ת, לא זכה יצחק כאברהם, דלא סמועינוי, ולא כהו. אבל רזא עלאה ^{טו} ויהו הכא, רזא דמהימנותא, ^{טו} כמה דאתמר, דכתיב ויקרא אלהים לאור יום, דא

מסורת הזהר

א) כי שאל נא, (דברים ד'). ח"א קנה. ח"ב כב. צג. רלב. ב) ולמקצה השמים, (דברים ב') ח"א קנה. ח"ב צג. קלו. ר. ריא. רלב. ת"ז תקי ח' דף כ. ז"ח יתרו דף ל"ח טג שמו. ג) שדה אשר ברכוה, (בראשית כ"ז) לעיל ב"א דף של"ג ציון ב'. ד) כי ישרים וגו' (משלי ב') ח"א נה. ה) ויהי כי זקן, (בראשית כ"ז) ח"א קמב. רנה. ו) ויקרא אלקים לאור יום, (בראשית א') לעיל ב"א דף ג' ציון א'. חלוסי גרסאות: א' ג"א וכתיב. ב' ג"א לאתקנא. ג' ג"א לשאלא. ד' ג"א ליג לימים ראשונים. ה' ג"א דמהימנותא. ו' ג"א למחוי שלים. ז' ג"א שלים. ח' ג"א צדיקיא. ט' ג"א לגביה. י' ג"א ולקיימא. י"א ג"א ישכנו. י"ב ג"א ליג כל. י"ג ג"א קשוט. י"ד ג"א מלין דמהימנותא. טו' ג"א ליג איהו. טז' ג"א ממה.

הכולם

<p>שנתקח מפנים לחוץ על ידי מסך דחירק שבז"א. כי מכאן, מו"א שנקרא חוץ. המלאכה, שה"ס הנוקבא, עומדת להתתקן, והדבר עומד לשאלה, דהיינו להעלות מין גלות הארת החכמה, (כנ"ל באות ק"י"ד) שכתוב, כי שאל נא לימים הראשונים וגו' ולמקצה השמים ועד קצה השמים. הרי שרק בז"א הנקרא שמים נוהג שאלה, כמ"ש ולמקצה השמים עד קצה השמים.</p> <p>ק"ז) ועתדה בשדה לך: היינו הנוקבא הנקראת שדה אשר ברכו ה', כלומר, שימשיך הארת החכמה להנוקבא. ואחר שידע סוד החכמה, ויתקן את עצמו בה, מה כתוב, אחר ובנית ביתך ביה, וזה הנשמה של האדם, שיתקנה או בגופו, ויהיה נעשה אדם שלם.</p> <p>ועל דא כד חפר וכו': ועל כן, כאשר חפר יצחק ועשה את הבאר בשלום, דהיינו שהמתיקה בבניה, שאין לקליפות אחיזה בה, ועל כן לא רבו (דטו"י דף קמ"א ע"ב)</p>	<p>ויקרא שמה רחובות</p> <p>עליה, כנ"ל, לשלום הוא, שהוא מיתוק הבינה, קרא רחובות. והכל נתתקן כראוי. אשרי הם הצדיקים, שמעשיהם לפני הקב"ה, הוא לסיים העולם, דהיינו לבנות ולקיים הנוקבא הנקראת עולם. שכתוב, כי ישרים ישכנו ארץ, קרי ישכינו ארץ, שפירושו, שימשיכו השכינה, הנקראת ארץ, לתחתונים. וכבר בארוהו.</p> <p>מאמר ותכהין עיניו מראות</p> <p>ק"ח) ויהי כי זקן יצחק וגו': אמר רבי שמעון, כתוב, ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה. מסרא זה כבר בארוהו ולמדנו אותו. אבל בוא וראה. כל מעשיו של הקב"ה, כולם הם דברי אמת, והכל בסוד עולם העליון הוא, דהיינו שכולם הם בסוד המוחין הנמשכים מבינה, וכל דברי תורה, כולם הם דברי אמונה, שה"ס הנוקבא, וסודות העליונים המאירים בה כראוי.</p> <p>ק"ט) ות"ת לא זכה וכו': ובוא וראה. יצחק, לא זכה כאברהם, שלא נתעוררו עיניו ולא כהו. אבל</p>
--	--

אברהם, דאיהו נהורא דיממא, ונהורא דיליה אזיל ונהיר, ואתתקף בתלונא * (דיומא. ככ) ובגין כך, מה כתיב, * ואברהם זקן בא בימים, באינון * נהורין * דנהרין, ואיהו * סיב, כד"א * הולך ואור עד נכון היום, ובגין כך, * ויקרא אלהים לאור יום. ולחשך קרא לילה, * דא * יצחק, * דאיהי חשך, ואיהו אזיל לקבלא ליליא בגויה, ובג"כ, איהו כד סיב, מה כתיב, * ויהי כי זקן יצחק י ותכהין עיניו מראות. הכי הוא ודאי, דבעא לאתחשכא, * ולא תדבקא בדרגיה * כדקא יאות.

קכא) אתא רבי אלעזר בריה, ונשיק ידוי. א"ל שפיר. אברהם נהיר, מסטרא דדרגא דיליה, יצחק אתחשך, מסטרא דדרגא דיליה, יעקב אמאי, דכתיב * ועיני ישראל כבדו מזקן. א"ל הכי הוא ודאי, כבדו כתיב, ולא כהו.

מסורת הזהר

(א) ואברהם זקן, (בראשית כ"ד) חיי שרה דף ל"ז ציון א"י. (ב) הולך ואור, (משלי ד') ח"א נט. סב: פד. קעט. ח"ב קיד. ח"ג מו. פח. קכת. קנד. ז"ח רות ע"ז טא שמב. טד שכ. ג) ויקרא, (בראשית א') ב"א דף ג' ציון ג'. ד) יצחק דאיהו חשך, ח"א רנב: ז"ח יתרו ל"ה טא שכה. תק"ח קסו טב שג. ה) ויהי כי זקן, (בראשית כ"ז) ח"א קמא: רנח: ז) ותכהין, ח"א טו. רנב: רסג. ח"ב מו: ח"ג צט. קצו. ז"ח יתרו ל"ה טא שכה. תק"ח קט"ו טב שד. ז) ועיני ישראל, (בראשית מ"ח) ח"א רטו. רכו: רנח: ח"ג קיט: חלוסי גרסאות: * ב"א נהרין. * ב"א דנהרין. * ב"א מוסיף סיב [ונהיר] כדין אויל ונהיר. * ד"א הא. * ב"א דאיהו. * ב"א מוסיף ולא תדבקא בחשך. * ז"א כדקיימא.

ותכהין עיניו מראות

הסולם

מאמר

סוד עליון יש כאן, סוד האמונה. כמו שלמדנו, ויקרא אלקים לאור יום, זהו אברהם, שהוא אור היום, שה"ס קו ימין, ואור שלו הולך ואור ומתחזק בתקון היום, שהוא סוד אור החסדים. ועל כן, מה כתוב, ואברהם זקן בא בימים, היינו באורות החסדים המאירים. והוא זקן, כמו שכתוב, הולך ואור עד נכון היום. ומשום זה כתוב עליו ויקרא אלקים לאור יום.

וזהו ולחשך קרא לילה, דא יצחק דאיהו חשך, כי להיותו בחינת קו שמאל שה"ס חכמה בלי חסדים, הוא נבחן לחשך, כי החכמה לא תאיר בלי התכללות מחסדים. ואיהו אויל לקבלא ליליא בניויה, והוא הולך ונחשך, עד שישקבל לתוכו את הנוקבא. ויתקן אותה במדרגת לילה, עד שתהיה ראויה לזווג עם ז"א, שהוא יום, הכי הוא ודאי דבעא לאתחשכא ולא תדבקא בדרגיה כדקא יאות, כי מטרם שנחשך לגמרי, אין קו השמאל רוצה להתדבק בקו ימין שהוא חסדים, כנ"ל, וע"כ הולך ונחשך, עד שנחשך לגמרי לעת זקנותו כי אז מתדבק בחסדים ומקבל שלמותו ויכול להאיר. (כנ"ל ב"א דף רצ"ד ד"ה רבי ע"ש).

ככ) ולחשך קרא לילה: זהו יצחק שהוא חשך והוא הולך ונחשך. כדי לקבל הלילה בתוכו. ועל כן, כשנעשה זקן מה כתוב, ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות, כי נחשך לגמרי. כן הוא ודאי, שהוא צריך להיות נחשך לגמרי, ולהתדבק במדרגתו כראוי.

קכא) אתא רבי אלעזר וכו': בא רבי אלעזר בנו ונשק זדיו. אמר לו יפה הוא, אברהם מאיר מצד המדרגה שלו, יצחק נחשך מצד המדרגה שלו, אבל יעקב למה נחשך, שכתוב, ועיני ישראל כבדו מזקן. אמר לו ודאי שכן

פירושו. יום ה"ס ז"א ולילה ה"ס הנוקבא. ומשורשם, נבחן ז"א שכולו מקו ימין, והנוקבא נבחנת כולה מקו שמאל. ונודע שכו שמאל ה"ס חכמה בלי חסדים, שאינה יכולה להאיר, בלי התכללות מחסדים, ועל כן נבחן אז לחשך. גם נתבאר לעיל (ב"א דף רצ"ד ד"ה רבי) שכו שמאל הוא במחלוקת עם קו הימין, ואינו רוצה בשום פנים להכלל מחסדים, עד שבא קו אמצעי שה"ס קומת החסדים היוצאת על מסך דחירק הממעט לכו שמאל, ואז הוא מכריע ביניו. (דפו"י דף קמ"א ע"ב * קמ"ב ע"א)

מזקן כתיב, ולא ^א מזקנו, אלא מזקן, מזקן דיצחק, מההוא סטרא כבדו. לא יוכל לראות, לאסתכלא כדקא חזי, אבל לא כהו. אבל יצחק, כהו ודאי מכל וכל, ואתעביד כחשך, דהא כדין אתאחיד ביה לילה, ואתקיים ולחשך קרא לילה. קכב) * ויקרא את עשו בנו הגדול, דאתכלל מסטריה דדינא נ קשיא בויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי. רבי אלעזר פתח ואמר, נ אשרי אדם עוז לו בך וגו', זכאה ב"נ, י דאתתקף ביה בקב"ה יישוי תוקפיה ביה.

קכג) יכול כחנניה מישאל ועזריה, דאתתקפו ואמרו, ה הן איתי אלהנא די אנחנא פלחין, יכול ד לשזבותנא מגו אתון נורא יקידתא ומן ידך מלכא ישזיב. ת"ת, דאי לא ישזיב, ולא ה אתקיים עלייהו קב"ה, אשתכח ו שמיה דקב"ה, דלא יתקדש בעינייהו דכלא, כמה דאמרו. אלא, כיון דידעו דלא אמרו כדקא יאות, אהדרו ואמרו, ויהן לא ידיע להוי לך מלכא וגו'. בין ישזיב בין לא ישזיב ידיע להוי לך מלכא וגו'. ו ותנינן דמדה ה אודע להו יחזקאל, ושמעו וקבילו מניה, דקב"ה לא ה אתקיים עלייהו, בגין דיקבלון אגרא. וכדין אהדרו ואמרו, והן לא ידיע להוי לך מלכא וגו'.

קכד) אלא לא יתתקף ב"נ, דיימא קב"ה י ישזבינני, או איהו עביד לי כך יא וכך, אבל ישוי תוקפיה ביה בקב"ה, דיסייע ליה, י כד איהו י אשתדל

מסורת הזהר

א) ויקרא את עשו, ח"ב קסח: ב) ויאמר הנה נא זקנתי, (בראשית כ"ו). ג) אשרי אדם, (חזקוני ס"ד). לך דף ק"ט ציון ב"י. ד) דאתתקף ביה בקב"ה, ח"ב כב. קסו. ה) הן איתי, (דניאל ג'). ו) והן לא ידיע, (דניאל ג'). חלופי גרסאות: א) נ"א מוקנתו. ב) נ"א מוסיף חשך וכלא כדקא יאות אתעביד חשך רהא (אה"ל). ג) נ"א קשייא. ד) נ"א לשיזבותא וגו'. ה) נ"א יתקיים. ו) נ"א שמא. ז) נ"א וחני. ח) נ"א אודע ליה ליחזקאל. ט) נ"א יתקיים. י) נ"א ישזבינני. יא) נ"א ישזבינני (ר"ז). יב) נ"א ליג וכך. יג) נ"א ליג כראיהו אשתדל. יד) נ"א משתדל (אה"ל).

ויקרא—לא ידעתי יום מותי

הסולם

מאמר

הבטחון. על דרך שאמרו חנניה מישאל ועזריה, שבטחו ואמרו, הן איתי אלהנא וגו' דהיינו שבטחו. שהקב"ה יצילם בודאי מכשן האש, ואומר שאינו כן, אלא בוא וראה, אם לא יצילם ולא יתיחד עליהם הסב"ה, נמצא שלא יתקדש שמו של הקב"ה בעיני כל, כמו שאמרו. אלא אחר שידעו שלא אמרו כראוי, חזרו ואמרו, והן לא ידיע להוי לך מלכא וגו' דהיינו שאמרו, בין שיציל ובין שלא יציל יהיה ידוע לך שלא נשתחוו לצלם.

ותנינן דמלה וכו': ולמדנו שדבריה הודיע להם יחזקאל, ושמעו והאמינו לו, אשר הסב"ה לא יתיחד עליהם, ולא יצילם, ואמר להם זאת, כדי שימטרו נפשם ויקבלו שכר. ואז חזרו ואמרו, והן לא ידיע להוי לך וגו' לא נסגוד. סכד) אלא לא יתתקף וכו': אלא לא יבטח אדם ויאמר, הסב"ה יצילנו, או הסב"ה

יעשה

שכן הוא, כמו שאמרתי. שהרי כבדו כתוב ולא כהו כמו ביצחק מזקן כתוב, ולא מזקנו. אלא מזקן פירושו מזקן של יצחק, להיותו כלול הן מאברהם והן מיצחק, ולכן מאותו הצד של יצחק, כבדו עיניו. לא יוכל לראות היינו לראות כראוי אבל לא כהו עיניו לגמרי. אבל יצחק, ודאי שכהו עיניו מכל וכל, ונעשה חשך, כי אז נאחו בו לילה, שהיא הנקבא, ונתקיים ולחשך קרא לילה. כמו שנתבאר זה לעיל בדיבור הסמוך ע"ש.

מאמר ויקרא—לא ידעתי יום מותי

קכב) ויקרא את עשו וגו': היינו שנכלל מדין הקשה שהוא בחינת עשו, ועל כן קרא את עשו. ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי. ר' אלעזר פתח ואמר אשרי אדם עוז לו בך וגו'. אשרי האדם שמתחזק בהסב"ה, ושם מבטחו בו.

סכג) יכול כחנניה וכו': אפשר לפרש את (דפ"י דף קמ"ב ע"א)

באינון פקודין דאורייתא, ולמיהך בארח קשוט, דכיון דאתי ב"נ לאתדכאה, מסייעין ליה ודאי, ובדא יתתקף ביה בקב"ה, דאיהו יסייע ליה, ויתתקף ביה, דלא ישוי תוקפיה באחרא, ובג"כ עוז לו בך. מסלות בלבבם, דיעביד לביה כדקא יאות, בלא הרהורא אחרא, אלא כהאי מסלה, דאיהי מתיישבא, לאעברא בכל אתר דאצטריך, הכי נמי.

קכה) ד"א אשרי אדם עוז לו בך, עז: כד"א א י"י עז לעמו יתן, בגין דאצטריך ליה לב"נ, דיתעסק ב באורייתא ה לשמיה דקב"ה, דכל מאן דאתעסק באורייתא, ולא אשתדל לשמה, טב ליה דלא ו אתברי. מסלות בלבבם, מאי מסלות ה בלבבם, כד"א ג סולו לרוכב בערבות ביה שמו. ט דא היא אורייתא, דאיהו אשתדל י בה, לארמא ליה לקב"ה, ולמעבד ליה חטיבא בעלמא.

קכו) ת"ח, יעקב כל עובדיו הוו לשמא דקב"ה, ובגין כך, קב"ה הוה עמיה תדיר, דלא אעדי ה מניה שכינתא, דהא בשעתא דקרא ליה יצחק, לעשו בריה, יעקב לא הוה תמן, ושכינתא אודעת י ליה לרבקה, ורבקה אודעת י ליה ליעקב. קכז) רבי יוסי אמר, תא חזי, ידאי ח"ו בההוא זמנא יתברך עשו, לא

מסורת הזהר

(א) ה' עז לעמו יתן, (תהלים כ"ט) ח"א רמ. ח"ב נח. צד. רלה. ח"ג יג. ב) אורייתא, הקסה"ו דף קמ"ד ציון ג"י ג) סולו לרוכב, (תהלים ס"ח) ח"ב קסה. ד) ורבקה—ליעקב, ח"ג צט: חלוסי גרסאות: א נ"א ל"ג ולמיהך בארח קשוט. ב נ"א דכד אתי. ג נ"א לבא. ד נ"א דאיצטריך. ה נ"א לשמא. ו נ"א דיתעסק. ז נ"א יתברי. ח נ"א ל"ג בלבבם. ט נ"א דהא. ונ"א דהתיא. ול"ג התיא (אה"ל). י נ"א ביה. יא נ"א מיניה. יב נ"א ליה. יג נ"א ל"ג ליה. יד נ"א ל"ג אי.

ויקרא—לא ירעתי יום סוחי

הסולם

סאמר

מהו מסלות בלבבם, הוא כמו שאתה אומר, סולו לרוכב בערבות ביה שמו. שפירושו לרומם לרוכב בערבות. וכן מסלות בלבבם, פירושו שאותה התורה שהוא עוסק בה, תהיה כוננו לרומם את הקב"ה, ולעשותו מכובד וחשוב בעולם. כלומר, שהכתוב משמיענו פירושו של תורה לשמה, שהוא מסלות בלבבם. דהיינו, שיכוון בלבו, שבעסק תורתו ימשיך שפע הדעת לו ולכל העולם, כדי ששמו של הקב"ה יתגדל בעולם, כמ"ש ומלאה הארץ דעה את ה' וגו', ואז יקוים, והיה ה' למלך על כל הארץ וגו'.

קכו) ת"ח יעקב וכו': בוא וראה, יעקב, כל מעשיו היו לשם הקב"ה, ומשום זה היה הקב"ה עמו תמיד, שלא סרה ממנו השכינה. כי בשעה שקרא יצחק לעשו בנו, לא היה שם יעקב, והשכינה הודיעה לרבקה, ורבקה הודיעה ליעקב.

קכז) רבי יוסי אמר וכו': ר"א בוא וראה, אם

יעשה לי כך וכך, אלא ישים מבטחו בהקב"ה שיעזור לו כמו שצריך, כאשר ישתדל במצות התורה, וישתדל ללכת בדרך האמת, וכיון שאדם בא לטהר עוזרים אותו בודאי, ובוזי יבטח בהקב"ה, שהוא יעזור אותו, ויבטח בו ולא ישים מבטחו באחר וזולתו ועל זה כתוב, עוז לו בך. מסלות בלבבם: פירושו, שיעשה את לבו כראוי שלא יבא בו הרהור זר אלא כאותה מסילה המתוסנת לעבור בה, לכל מקום שצריכים, הן לימין והן לשמאל, וכן יהיה לבו, כלומר, שבין אם הקב"ה יעשה עמו טובה או להיפך, יהיה לבו מוכן ומתוקן, שלא יהרהר אחר הקב"ה בשום פנים שבעולם.

קכה) ד"א אשרי אדם עוז לו בך, עז, הוא כמו שאתה אומר ה' עז לעמו יתן. שפירושו תורה. ועז לו בך, פירושו, שהאדם צריך לעסוק בתורה לשמו של הקב"ה. דהיינו השכינה שנקראת שם. כי כל מי שעוסק בתורה ואינו משתדל לשמה, טוב לו שלא היה נברא. מסלות בלבבם, (דפו"י דף קס"ב ע"א)

ישלוט יעקב לעלמין. אלא מעם קב"ה הוה, וכלא באתריה אתא, כדקא חזי. ^א תא חזי, * ורבקה אוהבת את יעקב כתיב, והא אתמר. ובג"כ, שדרת בגיניה דיעקב, * הנה שמעתי את אביך * מדבר אל עשו אחיך לאמר. ^ב ועתה בני שמע בקולי וגו'. בההוא זמנא, ערב פסח הוה, ובעי יצר הרע לאתבערא ולשלטאה סיהרא. רזא * דמהימנותא. וע"ד עבדת תרי תבשילין.

קכט) ^ד רבי יהודה אמר, רמו הכא, דומינן בנוי דיעקב, לקרבא ^ה שני שעירים, חד ליי, וחד לעזאזל ביומא דכפורי. ^ו ובג"כ, קריבת שני ^ז גדיי עזים, חד בגין דרגא דדעילא, וחד בגין לכפייא דרגיה דעשו, ^ח דקא ישלוט עליה דיעקב, וע"ד שני גדיי עזים, ומתרוייהו טעים יצחק ^ט ואכיל.

מסורת הזהר

(א) ורבקה אוהבת, (בראשית כ"ה) (ב) הנה שמעתי, (בראשית כ"ז) (ג) ועתה בני, (בראשית כ"ז) (ד) שני שעירים חד לה' וחד לעזאזל, ח"א קלת, ח"ב קסה. ח"ג כת. סכו. צ. קא: רמח. ה) ובג"כ קריבת—חד בנין—וחד בנין כו', ח"א קלת, קלט: קמה.

חלוסי גרסאות: א נ"א ות"ח. ב נ"א מדבר וגו' נ נ"א זימנא. ד נ"א מוסיף ותאמר לו אמו עלי קללתך בני א"ר יהודה [אבא אה"ל] אמרה ליה אמיה ארם חב אמיה אתלטייא כד"א ארוהה האדמה [בעבורך] ובג"כ אמרה [אתמר אה"ל] עלי קללתך בני רבי יהודה (הרמ"ק). ה נ"א שעירים. ו נ"א ולא. ז נ"א ואכל.

ויקרא—לא ידעתי יום מותי

הסולם

מאמר

הוא רב. כי בימין נמצאים שניהם בקדושה והם סוד פסח וחגיגה הנקרבים בפסח שהוא סוד קו הימין. שאפילו הארת השמאל שה"ס פסח הוא ג"כ בקדושה. אבל בשמאל רק החסדים שבימין הם בקדושה. אבל הארת השמאל הוא ניתן לס"א, שבזה מכניעים את הס"א, וה"ס ב' השעירים חטאת ועזאזל, שביום הכפורים, אשר רק החסדים שבימין, שה"ס שעיר החטאת הוא בקדושה, אבל הארת השמאל אינו בקדושה שהוא השעיר לעזאזל.

וזהו השלוגתא של ר' יוסי ורבי יהודה. רבי יוסי אמר, שאלו ב' גדיי עזים שעשתה רבקה, הם היו בבחינת ב' תבשילים ימין ושמאל שבקו ימין, וז"ש בההוא זמנא ערב פסח הוה, שאז מתקנים את הב' תבשילים ימין ושמאל שניהם בקדושה, אחד, ובעי יצה"ר לאתבערא מעולם, שהוא בכח הארת החכמה שבשמאל שהוא כנגד קרבן פסח, כי הארת החכמה מכלה ומשבת הס"א מן העולם. ואחד ולשלטאה סיהרא רזא דמהימנותא, שהוא בכח הארת החסדים שבימין, שהוא כנגד קרבן חגיגה, שאחר שהשכינה, שנקראת לבנה, ואמונה, משגת החסדים מימין, יש לה כח לשלוט בעולם. ורבי יהודה

חס ושלום, היה עשו מתברך באותו זמן, לא היה שולט עוד יעקב לעולם. והיה נשאר ח"ו תמיד בגלות, אלא מעם הקב"ה היה שיתברך יעקב, והכל על מקומו בא כראוי. בוא וראה, ורבקה אוהבת את יעקב כתוב, והוא נתבאר, ועל כן שלחה אחר יעקב ואמרה לו, הנה שמעתי וגו'. קכח) ועתה בני שמע בכולי, וגו': אותו זמן ערב פסח היה, ויצר הרע היה צריך להתבער מן העולם, והלבנה היתה צריכה לשלוט, שהיא סוד האמונה, דהיינו הנוקבא, ועל כן עשתה שני תבשילים. רבי יהודה אמר, מרמו כאן, שבניו של יעקב עתידים להקריב ביום הכפורים שני שעירים, אחד לה' ואחד לעזאזל, ועל כן הקריבה רבקה שני גדיי עזים, אחד בשביל המדרגה של מעלה, ואחד בשביל להכניע מדרגת עשו, שלא ישלוט על יעקב, ועל כן, היו שני גדיי עזים, ומשניהם טעים יצחק ואכל.

פירוש. כי שלמות המוחין הם התכללות הימין והשמאל על ידי קו אמצעי (כגיל דף נ"ב ד"ה פירוש) שאז החסדים שבימין כלולים מהארת החכמה שבשמאל. והארת החכמה שבשמאל כלולה מן החסדים שבימין, וה"ס ב' תבשילים, חכמה וחסדים, וההפרש בין ב' שבימין לב' שבשמאל, (דמויי דף קמ"ב ע"א * קמ"ב ע"ב)

תולדות

קל) איבא לו יין וישת, ויבא לו יין, רמז א) א רמז, ב מאתר רחיק קריב
 ג ליה. ג רבי אלעזר אמר, רמז, מההוא יין זכך ד חדו אשתכח ביה, ה בגין
 חדתא ליה ליצחק, דבעי חדוה, כדקא בעיין חדוה, לחדתא סטרא
 ט דליואי, ועל דא ויבא לו יין וישת.

קלא) ג ותקח רבקה את בגדי עשו ט וגו', י אלין אינון לבושין י דרווח עשו
 מנמרוד, יא ואלין הו לבושי יקר, יכ דהוו מן אדם הראשון, ואתו
 לידא דנמרוד, יג ובהו הוה יד צד צידה, נמרוד, דכתיב י הוא היה גבור ציד

דרך אמת

א) ויבא לו יין וישת, (בראשית כ"ז) ח"ג ק. קפט.
 ב) ס"י תרי תנועי, בלק קפ"ט א.
 ג) ויבא לו יין וישת, (בראשית כ"ז) ח"ג ק. קפט.
 ד) דררווח עשו מנמרוד, ח"ב לט. ת"ז תקי נ"ט דף צג. ה) לבושי
 יקר, ח"א ב. עג: רכד: ח"ב לט: רכט: ח"ג רסא. ת"ז תקי נ"ט צג. ו) לבושי יקר דהוו מן אדה"ר,
 ח"א עג: רכד: ח"ב לט: רת: רכת: ת"ז תקי נ"ט צג. ז) הוא היה גבור ציד, (בראשית י"ז) ח"א עג: קלט
 חלופי גרסאות: א) ב"א ל"ג רמיו. ב) ב"א מוסיף ליה מההוא אתר דעשו. ג) ב"א אמר ר"א (ד"א). ד) ב"א חד (ד"ק)
 ה) ב"א ל"ג בגין. ו) ב"א חדוה. ז) ב"א חדוה. ח) ב"א חדוה. ט) ב"א דליה. י) ב"א דלגואי
 דליה. ט) ב"א מוסיף בנה הגדול החמורות אשר אתה בבית וגו'. י) ב"א מן אלין עד ואלין ליג (אה"ל). יא) ב"א ואלין
 יכ) ב"א הוה. יג) ב"א ובההוא. יד) ב"א נמרוד צד צידא.

סאמר

הסולם

ויקרא—לא ידעתי יום מותי

המשמח אלקים ואנשים, (כנ"ל פרשת נח דף פ"ד
 ד"ה פירוש ע"ש) וקו אמצעי מכונה רחוק להיותו
 הנושא למסך דחירק המוציא קומת ו"ק והוא
 רחוק מג"ר. (כנ"ל וירא דף ס"ז ד"ה וזה אמרו ע"ש)
 וז"ש רמז רמיו מאתר רחיק קריב ליה, דהיינו
 שהביא היין, אחר יציאת קו אמצעי על מסך
 דחירק, הנבחן למקום רחוק, שאז נתתקן על ידו
 ליין המשמח אלקים ואנשים, ואין פחד מאחיות
 הדינים. ומה שמכנה אותו בשם מקום, הוא
 משום, שג' נקודות חולם שורק חירק מכונים
 תלת דוכתי (לעיל ב"א דף י"ט אות י"ב).

רבי אלעזר וכו': רא"א, הוא רמז, שהביא לו
 מאותו היין ששמחה שלמה נמצא בו, דהיינו
 יין המשמח אלקים ואנשים כנ"ל בדבור הסמוך ע"ש, כדי לשמח
 את יצחק, שהוא צריך שמחה כמו שצריכים שמחה
 לשמח את הצד של הלויים, דהיינו הצד שמאל, כי
 להיות הדינים נאחזים בצד שמאל ע"כ שורה בו עצב, וצריכים
 לשמח כל הנמשכים ממנו, שהם הלויים וכן יצחק, ועל כן
 ויבא לו יין וישת.

מאמר בגדי עשו החמורות

קלא) ותקח רבקה את לבגדי וגו': אלו הם
 הלבושים שעשו הרויחם מנמרוד.
 ואלו היו לבושי יקר מן אדם הראשון ובאו לידו
 של

יהודה אמר שאלו ב' גדיי עזים שעשתה רבקה
 היו בכחינת ימין ושמאל שבקו שמאל, וז"ש,
 רמז הכא דומינין בנוי דיעקב וכו' חד לה'
 וחד לעזאזל כיומא דכפורי, דהיינו ימין
 ושמאל שבשמאל, שהשמאל נשלח לס"א, לעזאזל.
 ובוה מכניעים אותה, וז"ש, חד בנין דרנא
 דלעילא, דהיינו להמשיך החסדים של מעלה
 שבכינה, שהוא כנגד השעיר לחטאת. וחד
 בנין לכפויא דרניה דעשו, דלא ישלוט עליה
 דיעקב דהיינו כנגד השעיר לעזאזל, שהוא
 להכניע הס"א. אבל עם כל זה לא היה הארת
 השמאל שבכאן נשלח לס"א כמו העזאזל, אלא
 ומתרוייהו טעים יצחק, דהיינו אפילו מהגדי
 עזים של הארת השמאל, והוא מטעם שקדושת
 יצחק שגבה מאד, והחזיר גם השמאל שבשמאל
 למדרגת הקדושה.

קל) ויבא לו יין וישת: כתוב, ויבא לו יין,
 ולא, ויגש לו יין, רמז מרמז בזה, שממקום
 רחוק הגיש לו היין. פירוש הארת השמאל
 מכונה יין, ומטעם הכרעת קו אמצעי, כשהארתו
 נמשך ממעלה למטה נבחן ליין המשכר. שממנו
 נמשכים כל הדינים. אלא אחר יציאת קו האמצעי
 המיוחד ימין ושמאל זה בזה, אז נבחן ליין
 (דפו"י דף קמ"ב ע"ב)

לפני י"י וגו', ועשו נפק חקלא, ואגח ביה קרבא בנמרוד, וקטל ליה, ה' ונסב
 ב' אלין לבושין מניה, הה"ד * ויבא עשו מן השדה והוא עיף, ואוקמוה, כתיב
 הכא והוא עיף, וכתיב התם ב' כי עיפה נפשי להורגים.

קלב) ועשו הוה סליק לון לאינן לבושין, לגבה דרבקה, ג' ג' ובהו הוה
 נפיק וצד ד' צידה, וההוא יומא לא נטל לון, ונפק חקלא, ואתעכב תמן. וכד
 הוה לביש לון עשו, לא הוה סלקין ריחין כלל, ה' כיון ד' דלביש לון יעקב, כדין
 ה' תבת אבדה לאתרה, וסליקו ריחין, ז' בגין י' דשופריה דיעקב, (ה' שופריה
 דאדם הוה. ובג"כ אהדרו בההיא שעתא לאתרייהו, וסליקו ריחין.

קלג) אמר רבי יוסי, שופריה דיעקב ה' דאיהו ז'ט שופריה דאדם י' איך
 אפשר, והא תנינן, יא' תפוח עקבו יב' דאדם הראשון, מכהה גלגל חמה, יג' ואי
 תימא דכך הוה יעקב. א"ל רבי אלעזר, ודאי הכי הוה, בקדמיתא עד לא חב
 אדם הראשון, ה"א הוה יכלין כל בריין לאסתכלא בשופריה, כיון דחטא, אשתני
 שופריה, יד' ונתמאך רומיה, (כ' ואתעביד בר מאה אמיין. ות"ח, שופריה דאדם

דרך אמת

מסורת הזהר

(א) לא קאמר בעין שופריה אלא שופריה היינו דלתגלגל (בראשית כ"ה). (ב) כי עיפה, (ירמיה ד').
 ביה כדליתא כתיקונים לו. (כ) כראשית ל"ג ב. (ג) ובהו-צד, ח"א עגו ד' דלביש לון יעקב—
 סליכו ריחין, ח"ב לטו ז"ח שה"ש ס"ה טא שמד. (ה) תבת אבדה לאתרה, ז"ח שה"ש ס"ה טא שמד.
 (ו) דשופריה דיעקב שופריה דאדם, ח"א לה: רכב: ז"ח שה"ש ס"ה טא שמה. (ז) שופריה דאדם,
 ח"א לה: קכא: רכב: ח"ג פגו: (ח) לא הוה יכלין—לאסתכלא, ח"ג פגו ט' ואתעביד בר מאה, ב"ב דף
 קפ"ב ציון א'.

חלופי גרסאות: א' ב"א ונסיב. ב' ב"א אינון. ג' ב"א ובההוא. ד' ב"א צידא. ה' ב"א ל"ג כיון דלביש לון יעקב. ו' ב"א
 חב לבושיה לאתריה. ז' ב"א ל"ג מן בגין עד אמר. ח' ב"א הוא. וי"א הוה. וי"א דהוה (אה"ל). ט' ב"א
 שופרא (אה"ל). י' ב"א ל"ג איך אפשר. וי"א היך (אה"ל). יא' ב"א דתפוח (אה"ל). יב' ב"א של אדם. יג' ב"א אי. יד' ב"א ונתמך.

סאמר

הסולם

בגדי עשו החסודות

של נמרוד, ובהם היה נמרוד צד ציד. שכתוב
 בו, הוא היה גבור ציד לפני ה' וגו' כי בשעה
 שלבש אותם היו מתקבצים לו כל בהמות חיות
 ועופות ונופלים לפניו. כמ"ש בבב"ר.

וכד הוה לביש וכו': וכשלבשם עשו לא היו
 מעלים ריח כלל, אלא כשלבשם יעקב אז
 חזרה האבדה למקומה, שחזרו לבחינת אדם הראשון,
 כי יפיו של יעקב, יפיו של אדם הראשון היה,
 ועל כן חזרו באותה שעה למקומם והעלו ריחות.
 קלג) אמר רבי יוסי וכו': אר"י, אתה אומר,
 שיפיו של יעקב, היא יפיו של אדם
 הראשון, איך אפשר זה, והרי למדנו, תפוח
 עקבו של אדם הראשון מכהה גלגל חמה, וכי
 תאמר שגם יעקב היה כך.

א"ל רבי אלעזר וכו': והשיב לו ר"א, ודאי
 שכך היה בתחילה, מטרם שחטא אדם
 הראשון, ששום בריה לא יכלה אז להסתכל

ועשו נפק לחקלא וכו': ועשו יצא השדה ועשה
 עמו מלחמה, עם נמרוד, והרגו, ולקח אלו
 הלבושים ממנו. וז"ש, ויבא עשו מן השדה והוא
 עיף, ובארורה, כתוב כאן, והוא עיף, וכתוב שם,
 כי עיפה נפשי להורגים, ולמדים גזרה שוה מה
 עיף הנאמר שם הוא רציחה, אף עיף הנאמר
 כאן הוא רציחה, כי רצח את נמרוד.

קלב) ועשו הוה סליכו וכו': ועשו היה מסתיר
 אותם הלבושים אצל רבקה, ובהם

היה יוצא וצד ציד, ואותו היום ששלחו יצחק כדי
 שיקבל הברכות, לא לקח אותם, ויצא השדה ועל
 כן התאחר שם. פירושו, כי מאחר שלא התלבש

(דפו"י דף קפ"ב ע"ב)

הראשון, רזא איהו, דמהימנותא עלאה תליא בההוא שופרא, ובג"כ, * ויהי נעם יי' אלהינו עלינו. וכתיב ב לחזות בנועם יי', ודא הוא שופריה דיעקב ודאי, וכלא רזא עלאה איהו.

קלד) ג וירח את ריח בגדיו ויברכהו. ת"ח, וירח את ריח כ"ד הבגדים לא כתיב, אלא ג ריח בגדיו, כד"א ה עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה. ד ד"א וירח את ריח בגדיו ויברכהו. י דכיון דאלביש לון ה יעקב, סליקו ריחין ו בההיא שעתא, ז ועד ז דלא ארח ה ריחין ט דלבושיה, לא ברכיה, דהא כדן י ידע י' דאתחזי הוא י' לאתברכא, דאי לא י' אתחזי לאתברכא, לא סליקו כל הני ריחין י' קדישין בהדיה, הה"ד וירח את ריח בגדיו ויברכהו. קלה) ה ויאמר ראה ריח בני ט כריח שדה אשר ברכו יי'. ויאמר: מלה סתים הוא. אית דאמרי טו שכינתא הוה, ואית דאמרי יצחק הוה. כריח י" שדה

מסורת הוהר

א) ויהי נעם, (תהלים צ"ז) ח"א קצו: ח"ב לא: ז"ח רות ט"ב טר שכת, ע"ה טא שמה, טב שכו. ב) לחזות בנועם, (תהלים כ"ז) ח"א רית, ר"ט. ח"ב יא. נו: טג. רכט: רמה, ח"ג קעא: קפכו. ג) וירח את ריח, (בראשית כ"ז), ח"א רכו: ח"ב לט: רח: ח"ג ק. ז"ח שה"ש ט"ה טא שכת. ד) הבגדים—אלא בגדיו, ח"א רכו: ח"ב לט. ז"ח שה"ש ט"ה טא שמה. ה) עוטה אור, (תהלים ק"ד) ת"ז תקי י"ט לט. ז"ח רות ע"ז טא שמה, ב"א דף ר"ט ציון ג'. ו) דכיון—לון יעקב, לעיל דף ג"ו ציון ד'. ז) עד דלא ארח—לא ברכיה, ח"א רכו: ז"ח שה"ש ט"ה טא שלא. ח) ויאמר ראה, (בראשית כ"ז) ח"א רכו: ח"ב לט. קכו: ח"ג פד. ט) כריח שדה, ז"ח שה"ש ט"ה טא שמה, ב"א דף של"ג ציון ב' ושי"ג. י) ויאמר מלה סתים הוא, וירא דף ט"ה ציון א'. יא) שדה, ח"א לו. קככו: קכו: קכט. רכו: רנה. רמט: ח"ב לט. רית. ח"ג פד. ז"ח שה"ש ט"ה טא שמה, רות ט"ה טג שלו.

חלופי גרסאות: א ג"א תליא, כ ג"א בגדים. ג ג"א מוסיף את ריח. ד ג"א דא הוא. ו ג"א מוסיף ד"א דא הוא (אה"ל). ה ג"א ל"ג יעקב, ו ג"א בההוא. ז ג"א דארה. ח ג"א ריחא. ט ג"א דלבושין. י ג"א מוסיף לא ידע. יא ג"א דחוי. יב ג"א לברכא. יג ג"א חזי. יד ג"א ל"ג קדישין. טו ג"א דשכינתא הוה.

סאמר

ביפיו, אבל אחר שחטא, נשתנה יפיו, ונתמעט קומתו, ונעשה בקומת מאה אמה. אבל מקודם החטא היתה קומתו מן הארץ עד לרקיע. ויפיו של יעקב היה כיופיו של אדם הראשון שלאחר החטא ובוא וראה יפיו של אדם הראשון, הוא סוד, שאמונה העליונה שהיא בינה, תלויה באותו יופי, כלומר שזכה באור הבינה, ומשם השיג היופי, וע"כ אומר הכתוב, ויהי נעם ה' אלקינו עלינו. כי אור הבינה מכונה נועם, וכתוב לחזות בנועם ה'. וזה הוא יפיו של יעקב ודאי, דהיינו שגם הוא זכה לאור הבינה כאדם הראשון. והכל הוא סוד עליון.

קלד) וירח את ריח בגדיו ויברכהו: בוא וראה וירח את ריח הבגדים לא כתוב, אלא ריח בגדיו, והוא כמו שאתה אומר, עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה. פירוש. מקרא זה נאמר על ז"א, (כנ"ל לך ק"ו ד"ה בעי ע"ש) (רמ"י דף קמ"ב ע"ב)

הסופ"ם

בגדי עשו המסודות שה"ס קו אמצעי, והוא מגביל את הארת החכמה שתאיר בסוד ריח, דהיינו ממתה למעלה (כנ"ל בנח דף פ"ג ד"ה דהא) וע"כ אומר הכתוב ריח בגדיו דהיינו אחר שלבשם יעקב, שהוא קו אמצעי, אבל מטרים שלבשם לא העלו ריח. ד"א וירח את ריח וגו': כיון שלבשם יעקב העלו ריחות באותה שעה. וכל עוד שיצחק לא הריח את ריח הלבושים לא ברכו, כי אז, כשהעלו ריח, ידע שהוא ראוי להתברך, כי אם לא היה ראוי להתברך לא עלו כל אלו ריחות הקדושים עמו, וזהו שכתוב, וירח את ריח בגדיו ויברכהו.

קלה) ויאמר ראה ריח וגו': ויאמר, היא מלה סתומה, שאינו ידוע מי הוא האומר, יש אומרים שהשכינה היתה האומר. ויש אומרים שיצחק היה האומר. כריח שדה אשר ברכו ה' שואל

תולדות

נט

אשר ברכו יי, ^א מאן שדה, * דא שדה דתפוחים. שדה דאבהן עלאין ^ב סמיכו ליה ^ג ומתקנין ליה.

קלו) ^ד ויתן לך האלהים מטל ^ה השמים ^ו ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש. אמר רבי אבא האי קרא אוקמוהי ^ז אבל ית"ח. ^ח שיר המעלות אל יי בצרתה לי קראתי ויענני. כמה שירין ותושבחן, אמר דוד מלכא קמי ^ט קב"ה, וכלא בגין ^י לאתקנא דרגיה, ^{יא} ולמעבד ליה שמא, כד"א ^{יב} ויעש דוד שם, ושירתא דא ^{יג} אמר כד ^{יד} חמא עובדא דא ^{יז} ליעקב.

קלו) רבי אלעזר אמר, יעקב אמר שירתא ^{יח} דא, ^{יט} בשעתא דאמר ליה אבוי, ^כ גשה נא ואמשך בני ^{כא} האתה זה בני עשו אם לא, ^{כב} כדין ^{כג} הוה ^{כד} יעקב בעאקו סגי, דדחיל דאבוי ידע ליה, ^{כה} ואשתמודע קמיה. מה כתיב ^{כו} ולא הכירו כי היו ידיו כידי עשו אחיו שעירות ^{כז} ויברכהו. כדין אמר, ^{כח} אל יי בצרתה לי קראתי ויענני.

קלח) ^{כט} יי הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה, דא ^ל הוה

מסורת הזתר

א) דא שדה תפוחים, ח"א רכה: רמט, ח"ג סד. ז"ח רות ס"ה טג שלו. ב) ויתן לך, הקסה"ו דף קצ"ו ציון א' ח"ב מ. ח"ג רצב, ז"ח תשא מ"ה טא שנא. ג) ומשמני הארץ, ח"ג ע. ועיי' בציון הקודם. ד) שיר המעלות, (תהלים ק"כ) ח"א קמג, ה) ויעש דוד, (שמואל ב' ח') וירא דף ק"ל ציון ו"ו ז) גשה, (בראשית כ"ז). ז) האתה זה בני, ח"א קסו. ח) ולא הכירו, (בראשית כ"ז). ט) אל הי בצרתה, לעיל ציון ז' י) הי הצילה, (תהלים ק"כ).

חלופי גרסאות: א) נ"א ל"ג מאן שדה. ב) נ"א חמירי. ונ"א חמירו. ונ"א סמכין. ג) נ"א ומתקנין. ד) נ"א השמים וגוי. ט) נ"א פתח ר' אבא ואמר ול"ג אבל ת"ח. ונ"א מוסיף ת"ח פתח ואמר. ז) נ"א קב"ה ושירתא דא אמר כד חמא ליה ליעקב עובדא דא וכלא (אה"ל). ח) נ"א לאתקנא. ט) נ"א ולעשות לו שם. י) נ"א מוסיף אמר ליה. יא) נ"א מוסיף חמא ליה. יב) נ"א דיעקב. יג) נ"א מוסיף דא עם אבוי. יד) נ"א מוסיף דהא. טו) נ"א בגין ונ"א ל"ג כדין. טז) נ"א דהוה. יז) נ"א ואשתמודע. יח) נ"א ל"ג ויברכהו. יט) נ"א הוה.

מאמר

הסולם

שואל, איזה שדה הוא, ואומר, זה הוא שדה של תפוחים, דהיינו הנוקבא הנקראת, חקל תפוחין מדישין הוא שדה, אשר אבות העליונים, שהם חגי"ת דו"א, סומכים אותו ומתקנים אותו. פירוש. הנוקבא בעת שמקבלת מחגי"ת דו"א, שהם מכוונים שלשה גוונים של התפוח, לבן אדום ירוק. נקראת אז שדה של תפוחים, כי אז היא בהארת החכמה ולהיות הארת החכמה שבה מאירה רק ממטה למעלה, היא מכוונה בשם ריח, כי הריח מקובל ממטה למעלה מן החוטם אל המוחין, ואינו מושפע ממעלה למטה. ונ"ש כריח שדה אשר ברכו ה'. דהיינו כהארת החכמה שבהנוקבא המאירה בבחינת ריח.

מאמר בצרתה לי קראתי ויענני

קלו) ויתן לך וכו': אמר ר' אבא מקרא זה בארוהו, אבל בוא וראה שיר המעלות

(דפו"י קמ"ב ע"ב * קמ"ג ע"א)

הוא

דרגא, דעשו⁶ שריא ביה, דאיהו שפת שקר. ³ שפת שקר, בשעתא דאייתי ההוא
 יחויא, לווטין על עלמא, ⁷ ובחכימו, ובעקימו, אייתי לווטין, ⁸ דאתלטיא עלמא.
 קלט) ת"ח, בשעתא דאמר יצחק לעשו * וצא השדה וצודה לי צידה,
¹ בה"א, ואוקמוה, ונפק עשו, בגין דיתברך ¹ מיצחא, דקאמר ליה, ² ואברככה
 לפני יי, דאלו אמר ואברככה, ולא יתיר, יאות. כיון דאמר לפני יי, בההיא

מסורת הזהר

(א) וצא השדה, (בראשית כ"ז). ח"ג צט: ב) ואברככה, (בראשית כ"ז).
 חלוסי גרסאות: א) ג"א שרייא, ב) ג"א מהו שפת, ג) ג"א חוייא וגי'א חוייא, ד) ג"א ובהכמה ובחכימו, ה) ג"א דאתלטייא.
 ו) ג"א בהא, ז) ג"א מן יצחק.

סאמר

הוא מדרגה שעשו נמצא בה דהיינו הנחש, שהוא שפת שקר, מהו שפת שקר שבמדרגתו, הוא, כי בשעה שהנחש הביא הקללות שנתקלל בהם העולם, דהיינו בהסתה לחטא עצה"ד, במרמה ובעקשות הביא הקללות שנתקלל העולם (כמ"ש לעיל בראשית א' אות תמ"ב ותמ"ג ע"ש)

מאמר הברכות

קלט) ת"ח בשעתא וכו': בוא וראה בשעה שאמר יצחק לעשו וצא השדה וצודה לי צידה בה', כי היה צריך לומר ציד בלא ה', ובארוה. ויצא עשו לצוד ציד כדי שיתברך מיצחק, שאמר לו ואברככה לפני ה', ואלו אמר ואברככה ולא יותר, היה טוב, כיון שאמר לו לפני ה', באותה שעה נודעוץ כסא הכבוד של הקב"ה, ואמרה, ומה זה, הרי יצא נחש מאלו הקללות וישאר יעקב בהם.

ובכדי להבין דברים אלו צריכים לבאר תוכן המאמר כולו, ואבארו בדרך הקף בקצור, ויש להבין מה אמה אלו הלבושים דרווח עשו מנמרוד, ומה הפירוש שהנמרודוהן עשו היו צודים חיות עם אלו הלבושים, (כמ"ש באות קל"א. קל"ב) וכן למה לא לקח עמו הלבושים באותו יום (כמ"ש באות קל"ב) ומהו ענין צידה זו האמור בממרוד ובעשו, ואשר יצחק תלה עליה ברכותיו, ומהו ענין הברכות, שיעקב ועשו חרדו כל כך אליהן, והנה סוד הלבושים, כבר נתבאר היטב בספרי בית שער לכונות (דף ד' ד"ה השורש עש"ה) שבצמצום ב' אחר שעלתה ה"ת לבינה, וקבלה הבינה את הצמצום לתוכה, אז נפרדו ז' מן כל פרצוף ופרצוף, ונעשה מהם ב' כלים מקיפים המכונים לבוש והיכל, שה"ס מקיף חיה ומקיף יחידה, עש"ה, הרי שאותו ז"א הנפרד מכל

הסולם

מדרגה אחר צמצום הב', הוא שנעשה לבחינת לבושים הממשיכים הארת אור החיה, ועליהם רומז הזהר (ח"ב דף ל"ט ע"ב) ומכנה אותם לבושי מלכות, כלומר הנמשכים מעצם המלכות, מטרם שנמתקה בבינה, דהיינו מע"ס דצמצום א', שהוא ז"א שהיה בהמדרגה מקודם צמצום ב', ועתה נבאר סוד הצידה, הנהוג בפנימיות, וכבר ידעת דצח"מ הגשמיים נמשכים מדצח"מ הרוחניים שבעולמות העליונים, והם ד' מדרגות שבמוחין זה למעלה מזה, ומוחין דו"ק נקראים דומם וצומח, שהם נפש רוח, ומוחין דג"ר נקראים ח'י, שהם כוללים בהמה חיה ועוף, שהם ג' בחינות של מוחין דג"ר, שהאדם ממשיך, המשונות זו מזו, והמשכת אלו המוחין דבעלי חיים הרוחניים שהם ג"ר, מכונה צידה, ויש צידה דקדושה, שעליה נאמר, צידה ברך אברך וגו', ויש צידה דס"א, שעליה נאמר, גבור ציד לפני ה', כמו שנבאר.

וז"ס שאומר על הלבושים (באות קל"ב) ובהו הוה צד צידה, כי ידעת, שכדי להמשיך ג"ר צריכים להוריד ה"ת מנקבי עינים לפה, שאז חוזרים אח"פ דכלים להמדרגה, ונמשכים הג"ר דאורות, והורדה זו נעשה על ידי שמתלבש עצמו בלבושים הנ"ל, שה"ס מקיף חיה מצמצום א', אשר שם נמצאת ה"ת במקומה בפה, וע"כ בכח הארת הלבושים הללו מוריד את ה"ת מנקבי עינים לפה וממשיך הג"ר, שה"ס צידה כנ"ל, הרי שהצידה נעשה על ידי הלבושים, וז"ש בממרוד (באות קל"א) ובהו הוה צד צידה, וכן באות קל"ב שאומר ובהו הוה נפיק וצד צידה, כי ע"י הארת חיה דצמצום א' שבלבושים, הוא ממשיך הג"ר, כמבואר.

וכבר

(דטו"י דף קפ"ג ע"א)

שעתא, אזדעזע ⁶ כרסי יקרא דקביה, אמרה, ומה דיפוק י חויה מאינן לווטין, וישתאר יעקב בהו.

חלופי גרסאות: א גי'א כורסי, וגי'א כרטיה, ב גי'א חוייא, וגי'א חוייא.

מאמר

וכבר ידעת שבעת שממשיך הגר, הוא מחזיר תכף את הגר דגר לשורשם, ותדע שהוא סוד שחיתת הבעל חי, שאור החיים נסתלק ממנה, והוא נהנה רק בהבשר הנשאר אחר השחיטה. שה"ס ויק דגיר, המקובל ונשאר בהתחתון. וזהו צידה דקדושה, שעליה נאמר, צידה ברך אברך וגו'. מה שאין כן בסי'א, שהם אוכלים אבר מן החי, דהיינו שרוצים להמשיך ולקבל גם את אור החיים של הבעל חי. שה"ס גר דגיר, ועליו נאמר גבור ציד לפני ה', לפני, היינו אור הפנים, שה"ס גר דגיר, שרוצים לצוד ולהמשיך אליהם. שזה היה מעשה נמרוד ועשו.

ועתה נבאר סוד הברכות, ותדע שהוא נתינת כח ושליטה לגמר התקון, שה"ס תקון המלכות דצמצום א', אם בדרכו של יעקב, שה"ס צידה דקדושה, או בדרכו של עשו, שה"ס צידה דסי'א, ולהנציח אותו הדרך לנצחיות. וצריך שתדע שהזווג הגדול המביא את גמר התקון, הוא כולל בתוכו לכל הזווגים והקומות שיצאו בזו אחר זו בכל משך שתא אלפי שני, שערכם על ערך הזווג הזה, הוא ממש, כערך הפרטים על הסכום הכל, שלהם, גם בחינות המיין נוקבין העולים לזווג הכללי הזה, הנה כלל של כל המעשים והיסורים, שהיו בהעולם בזה אחר זה בכל היחידים ובכל הדורות במשך שתא אלפי שני. כמ"ש זה לעיל (בהקדמת הוהר דף ע"ט ד"ה בן איש חי, ע"ה) וז"ש הכתוב, ויתן לך אלקים ממל השמים, שהוא ז"א, ומשמני הארץ היינו הנוקבא, שברכו שיזכה לכל הקומות של זווגי זרין בשתא אלפי שני דהיינו שיכללו קך, בזווג הכללי שתזכה אליו בגמר התקון, ורוב דגן ותירוש, היינו שכל המוחין המכונים לחם ויין יתקבצו אליך, יעברוך עמם, היינו שכל מיני העבודות שיעשו כל העמים, יהיו כל אלה בשבילך, שתקבל אותם וישלימו אותך בסוד הזווג הכללי שתזכה על ידיהם בגמר התקון, וישתחוו לך לאומים, היינו כל היסורים שבעולם, יקבלו או צורות השתחוויות אליך

(דפו"י דף קמ"ג ע"א)

הסולם

ויכללו לך בהמיין נוקבין של הזווג הכללי הזה, הוה גביר לאחיך שהדרך שלך ישאר לנצחיות, והדרך של אחיך יהיה לך למסייע, כמו עבד המסייע לאדונו, וכל מה שקנה עבד קנה רבו, וישתחוו לך בני אמך, היינו היסורים שיכללו בהמין של אחיך, יקבלו צורות השתחוויות אליך, כניל, אורריך ארוך, כל מי שיחלוק על דרך שלך יקולל, ומברכיך ברוך, כל מי שיוודה ויקבל את הדרך שלך יהיה מבורך, והיה דעתו של יצחק לברך את עשו בהם, וזוה תבין מ"ש הוהר (לעיל דף נ"ד אות קכ"ז) אי חם ושלום בהוהר זמנא יתברך עשו, רא ישלום יעקב לעלמין, כי כל המעשים טובים של יעקב וכל היסורים שסבל לא היו אז אלא לתועלתו של עשו, דהיינו בכדי שעשו יזכה לזווג הגדול של גמר התקון, ובכדי שדרכו ישאר לנצחיות ח"ו דהיינו דרך הצידה של סי'א כניל.

וז"ש כאן הוהר, בשעתא דאמר יצחק לעשו, וצא השדה וצודה לי צידה בה, כי ה' ה"ס עצמות המלכות, דהיינו המלכות דצמצום א', שעליה אמר לו שיצוד אותה, דהיינו שימשיך לה הגר, המכונה צידה כניל, שזוה נעשה רק בגמר התקון בסוד זווג הכללי כניל, וז"ש והאי יומא לא נטיל לון ונפק לחקרא כי מאחר שאמר לו צידה עם ה' דהיינו שימשיך הגר דצמצום א', איכ מה הועילו לו הלבושים הללו, שהם מועילים רק לגר דצמצום ב' (כניל דף ס' ד"ה וז"ס ע"ש), וז"ש דאלו אמר ואברככה ולא יתיר יאות, כיון דאמר לפני ה' וכו' אזדעזע וכו', כי לפני ה' יורה על גר דגיר, הנק' אור הפנים כניל, שהיא צידה דסי'א, וצידה דנמרוד, שכתוב עליו גבור ציד לפני ה', כניל, ולפיכך נזדעזע כסא הכבוד אמרה, ומה דיפוק חוייא מאינן לווטין וישתאר יעקב בהו, כי צידה זו, היא סוד הסתת הנחש את חוה לעץ הדעת, שהביא הקלות לעולם, ולא עוד, אלא שישאר גם יעקב בהם, כי הברכות קובעים דרכו של עשו לנצחיות, ויעקב יהיה כסוף לו כעבד לפני רבו כניל.

וקללותיו

קמ) בהיא שעתא, אזדמן מיכאל, ואתא קמיה דיעקב, * ושכינתא בהדיה, וידע יצחק, ב וחמא ג לגן עדן, בהדיה דיעקב, וברכיה קמיה, וכד עאל עשו, ד עאל בהדיה ה גיהנם, ועל דא ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאוד, דחשב ב דלא הוה עשו בהווא סטרא, פתח ואמר, ' ואברכהו גם ברוך יהיה.

קמא) בגין כך, אזדמן יעקב, ב בחכמתא ובעקימו דאייתי ברכאן עליה דיעקב, דאיהו כגוונא דאדם ג הראשון, ואתנטלו מההוא ד חויא דאיהו שפת שקר. ה דכמה שקרא אמר, ו וכמה מלי דשקרא עבד, בגין לאטעאה ולאייטאה לווטין על עלמא, בגין כך, אתא יעקב בחכמה, ואטעי. לאבוי, בגין לאייטאה ברכאן ו על עלמא, ולנטלא מניה, מה ה דמנע ט מעלמא, ומדה ו לקבל מדה הוה, י ועד כתיב ו ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו. עליה כתיב, ט ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה. ואשתאר י ביה לדרי דרין, ואתא יעקב ונטיל מניה ברכאן.

קמב) ומן יומי דאדם, אזדמן יעקב, לנטלא מההוא י חויא, כל הני

מסורת הוהר

א) ושכינתא בהדיה, ח"א קלט. קמד. ב) וחמא לניע בהדיה יעקב, ח"ב לט. ח"ג פד. ג) נ"ע, ב"ב דף ה' ציון ג', ודף קי"ד ציון ג'. ד) עאל בהדיה ניהנם, ח"א קמד. ה) ניהנם, לעיל גראשית א' דף נ"ח ציון ג'. ו) ויחרד יצחק, (בראשית כ"ז) ח"א קמד. קפה: ח"ג כ, ק. ז) ואברכהו, (בראשית כ"ז), ח"א קמד. ח"ב לט: ח) ויאהב קללה, (תהלים קט) ח"ב סו. רנב, רסה ט) ארור אתה, (בראשית ג') ב"א דף ר"מ ציון ג', חלוסי גרסאות: א ב"א דלאו, ב ב"א בחכמה, ג ב"א ליג הראשון, ד ב"א חוייא, ו ב"א חוייא, ט ב"א דכמא, ו ב"א ליג מן וכמה עד לאטעאה, ז ב"א ליג על עלמא, ח ב"א ממנע, ט ב"א דעלמא, י ב"א לקביל, יא ב"א ואיהו עליה כתיב ול"ג ועיד, וב"א ואיהו עליה כתיב מה יחן לך ומה יוסיף לך וגו' ועד (אה"ל). יב ב"א בה. יג ב"א חוייא.

סאמו	הסולם	הברכות
<p>וקללותיו של עשו תרבענה עליו, ולא תהיה לו שום עצה. ובזה תבין תשובת יצחק לעשו, הן נביר שמתיו לך וגו', כי אחר שקבע את יעקב לאדון, אין לו עוד שום ברכה בעד עשו כנ"ל.</p>	<p>ואין לתמוה, איך רצה יצחק לברך את עשו ולקבוע דרך צידה דס"א לנצחיות חיו. כי שאלה זו שואל הוהר לעיל (דף ל"ג אות ע"ו) ואי תימא איך לא ידע יצחק כל עובדין כישין דעשו וכו' ותירץ שם, שהשכינה רצתה דיתברך יעקב בלא דעתיה ע"ש בהסולם. דהיינו כדי שיצחק ימשיך הברכות השייכים לעשו, דהיינו הגר דגר כנ"ל, שיכללו בתוך דרכו של יעקב, שווס"ה, הקול קול יעקב והידים ידי עשו, ואין להאריך עוד.</p>	<p>קמא) בגין כך אזדמן וכו', משום זה הלך יעקב במרמה ועקשות, והביא ברכות על יעקב שהוא כמו אדם הראשון, ונלקחו מהנחש, שהוא שפת שקר, שהרבה שקר אמר, והרבה דברי שקר עשה, כדי לפתות לאכילת עץ הדעת, ולהביא קללות על העולם. משום זה בא יעקב במרמה והטעה את אביו, כדי לתביא ברכות על העולם, ולקחת מן הנחש מה שמנע מן העולם, דהיינו הברכות שמנע מן העולם, ומדה כנגד מדה היה, ועל זה כתוב ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה, ותרחק ממנו. עליו כתוב, ארור אתה מכל הבהמה וגו' ונשאר בקללה לדורי דורות. ויעקב בא ולקח ממנו הברכות.</p>
<p>קמ) בהדיא שעתא אזדמן וכו': באותה שעה נודמן מיכאל ובא לפני יעקב, ועמו השכינה, ויצחק ידע זאת, וראה את הגן עדן עם יעקב, וברך אותו, וכשנכנס עשו נכנס עמו (דסו"י דף קמ"ג ע"א)</p>	<p>קמב) ומן יומי דאדם וכו', ומימיו של אדם הראשון, נועד יעקב לקחת מאותו הנחש כל</p>	

ברכאן, ואשתאר איהו בלווטין, ולא נפק מנייהו. ודוד אמר ברוח קודשא, * מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חצי גבור שנונים. מה איכפת ליה לההוא ^א חויה בישא, דאייתי לווטין על עלמא, כמה דאמרו, נחש נושך וממית, ולית ליה הנאה מניה.

קמג) לשון רמיה: ^ב דרמי ליה לאדם ולארתיה, ואייתי בישא עליה, ^ג ועל עלמא. לבתר אתא יעקב, ונטיל מדיליה כל אינון ברכאן. חצי גבור ^ד שנונים, דא עשו ^ה דנטר דבכו ליעקב, על אינון ברכאן, כד"א ^ו וישטום עשו את יעקב על הברכה וגו'.

קמד) ^ז ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ, הא מלעילא ומתתא בחבורא חדא. ורוב דגן ותירוש, הא אוקמוה, אבל ^ח כדכתיב ^ט ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם. ^י תא חזי, ^{יא} נער הייתי וגו' ^{יב} ואוקמוה, ^{יג} האי קרא שרו של עולם אמרו וכו', ובגין כך אמר ^{יד} ורוב דגן ותירוש.

קמה) ^{טו} יעבדוך ^{טז} עמים בזמנא דשליט שלמה ^{יז} מלכא בירושלם, דכתיב

דרך אמת

מסורת הזהר

א) דגן כני' אל הוי"ה והוא בעולם היצירה ושם סוד (תהלים ק"ב). ב) וישטום עשו, אוכיל והוא עולמו דמטטרוין. (בראשית כ"ז) ח"ג ק' ת"ז תקי' ס"ס קיה, ג) ויתן לך,

לעיל דף ג"ט ציון ב'. ד) ולא ראיתי, (תהלים ל"ז) ח"א קטב. קעט: תקי"ח קי"ד טא שא, ת"ז תקי' י"א כו: תקי' ס"ס קא. ה) נער הייתי, (תהלים ל"ז) ח"ז רות פ"ה טב שמב ולך דף קמ"ה ציון ב' ושי"ג ו) האי קרא שרו של עולם אומרו, ח"א צה, קטב. ז"ח רות פ"ה טב שמג. ז) יעבדוך עמים, (בראשית כ"ז) ח"א קמג: קטו:

חלוסי גרסאות: א) ג"א חוייא. ונ"א חוייא. ב) ג"א רמי. ג) ג"א מוסיף ועל כל (אה"ל). ד) ג"א מוסיף שנונים דא חצי קב"ה גבור דא איש מלחמה שנונים דא עשו (רמ"ק ואה"ל). ה) ג"א דאנוים [ליה]. ו) ג"א מוסיף ח"ה ויתן. ז) ג"א מה כתיב (אה"ל). ח) ג"א ל"ג מן ת"ח עד ואוקמוה. ט) ג"א מוסיף מבקש לחם אוקמוה. י) ג"א ואוקמה. יא) ג"א אוקמוהו נער הייתי וגו' האי (אה"ל). יב) ג"א דעלמא. יג) ג"א מוסיף עמים וישתחוו לך לאומים. יד) ג"א ל"ג מלכא.

סאמר

הסולם

הברכות

כל אלו הברכות, ונשאר הנחש בקללות, ולא יצא מהם לעולם, ודוד אמר ברוח הקודש. מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה וגו', מה הכריח לו לאותו נחש הרע, שהביא קללות על העולם, הוא כמו שאמרו, הנחש נושך וממית ואין לו הנאה ממנו.

קמג) לשון רמיה, שהנחש רמה את אדם ואשתו, והביא רע עליו ועל העולם. ואחר כך בא יעקב, ולקח משלו את כל אלו הברכות. פירוש, כי הוא היה בחינת אדם הראשון, שהנחש מנע ממנו הברכות, ועתה בא יעקב והחזירם כמקודם לכן, כמטרם החטא דעץ הדעת, ונמצא שמשלו לקח.

חצי גבור שנונים, זה עשו שנטר שנאה ליעקב על אלו הברכות, כמו שאתה אומר,

(דטו"י דף קמ"ג ע"א)

מלכי

א וכל מלכי הארץ ונוי^ב מביאים איש מנחתו וגוי^ג וישתחוו לך לאומים, בזמנא דייתי מלכא^ד משיחא, דכתיב^ה וישתחוו לו כל מלכים. א רבי יהודה אמר, כלא בזמנא דייתי מלכא משיחא, כדכתיב וישתחוו לו כל מלכים כל גוים יעבדוהו.

קמו) הוה גביר לאחיך, הוה, ולא אמר היה, או תהיה: אלא דא רזא עלאה דמהימנותא, דאלין אתוון^ב אנון רזי דמהימנותא, ו' ה' לעילא, ג ואיו באמצעיתא, ה' לבתרי. ו' ובגין כך אמר, הוה גביר לאחיך, לשלטאה עלייהו, ו' ולרדאה לון, בזמנא דאתא דוד מלכא. רבי יוסי אמר, כלא איהו בזמנא

מסורת הזהר

(א) וכל מלכי (דה"ב טו), (ב) מביאים, (דה"ב טו), (ג) וישתחוו לך לאומים, (בראשית כ"ז), ח"א קמג: קסו: ד) משיח, ח"א כו, פב קיה, רסג, רסו, ח"ב כב, קב, ח"ג סח, קנג, רג, רמב רמג, רמו רנב, רעה רעח, ת"ז תק' ו' כא, תקי כ"א מח, תקי כ"ב סו, תקי ו' בהשמות קמו, ז"ח לך כ"ה סד שיג, וישב כ"ט סד שג, בלק ג'ו טב שיט, שה"ט ס"ד טג שמג, רות ס' טד שטו, תק"ח קיג, טא שלח, לעיל ב"א דף ר"ג ציון ב' וש"ג, ה) וישתחוו לו כל מלכים, (תחלים ע"ב) ח"ב נו: ו) ה' לעילאוי באמצעיתא ה' לבתרי, ב"א דף ס"ו ציון ב', חלופי גרסאות: א ב"א ל"ג מן ר"ז עד כל גוים, ב ב"א אילין, ונ"א מוסיף אתוון אילין, ג ב"א וי, ד ב"א לבתרי, ה ב"א ולרדאה, ונ"א ולאובדא (אה"ל).

מאמר

מלכי הארץ וגוי^ב מביאים איש מנחתו וגוי^ג וישתחוו לך לאומים, יתקיים בזמן שיבא מלך המשיח, שכתוב וישתחוו לו כל מלכים וגוי^ג, רבי יהודה אמר וכו': רי"א, הכל יהיה בזמן שיבא מלך המשיח, שכתוב, וישתחוו לו כל מלכים כל גוים יעבדוהו.

קמו) הוה גביר לאחיך שואל, למה אומר הכתוב הוה, ואינו אומר היה או תהיה, ומשיב, אלא זה סוד עליון של האמונה, כי אלו האותיות הוה, הן סודות האמונה, ה' למעלה, בינה, ו' באמצע, ת"ת, ה' לבסוף מלכות, ומשום זה אמר, הוה גביר לאחיך, היינו למשול עליהם, וליסרם בכח האותיות הללו, בזמן שיבא דוד המלך.

פירוש, כי נודע שהמלכות מצדה עצמה אינה ראויה למוחין, כי הצמצום רוכב עליה שלא לקבל לתוכה אור ישר, אלא בסוד עלותה והתמתקותה בבינה, היא מרויחה ב' ספירות: בינה, ות"ת, הראויות לקבל לתוכן המוחין הגדולים כמו שנתבאר זה באורך לעיל (בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר עשיה).

וויש אלא דא רזא עלאה דמהימנותא, שזה הוא סוד עליון של האמונה, שהיא מלכות כלומר, שמרומו כאן באלו האותיות הוה סוד (דפו"י דף קמ"ג ע"א)

הסולם

עלית המלכות לעליון שהוא בינה, דאלין אתוון אינון רזי דמהימנותא, שאלו האותיות הוה, הן סודות האמונה, שהיא מלכות, כלומר, שהן הכלים, אשר האמונה שה"ס המלכות, מרויחה על ידי עלותה אל הבינה, ה' לעילא, בינה, ו' באמצעיתא, ת"ת, ה' לבתרי, מלכות, כלומר שאלו האותיות הוה מרמזים על ג' ספירות בינה ת"ת ומלכות הנכללות בהאמונה שה"ס המלכות, שאז משגת ב' ספירות ת"ת ובינה, שהם ה' ו' לקבל בתוכם המוחין הגדולים, ובגין כך, אמר הוה גביר לאחיך, לשלטאה עלייהו ולרדאה לון כי על ידי שמקבלת המוחין הגדולים בתוך האותיות הוה, הוא שולטת על ע' שרים ומוסרת אותם, דהיינו שמרחקת אותם מלינק ממנה, כווננא דאתא דוד מלכא שזה יתקיים בזמן שיבא דוד המלך, כי דוד המלך זכה למיתוק בבינה, והשיג אלו האותיות הוה (כנ"ל ב"א דף ק"י ד"ה מלכותא דדוד) ועל ידיהם הכניע כל שונאיו.

רבי יוסי אמר, וכו': רי"א, הכל הוא, בזמן שיבא מלך המשיח, כלומר כל הברכות נאמרו על גמר התקון, אחר שיבא מלך המשיח, ולא מטרם התקון, כי משום שכל זמן שישראל עוברים על דברי התורה

הברכות

דייתי מלכא משיחא, דהא בגין ^א דעברו ישראל על פתגמי אורייתא, כדין * ופרקת עלו מעל צוארך.

קמז) ויתן לך האלהים. רבי יוסי אמר, כל הני * ברכאן, מסטרא דחולקיה דיעקב הוו, ומדיליה נטל, ואלין ברכאן, הוה סא בעי יצחק לברכא ליה לעשו, ובגין כך עבד קביה, וגרם ליה ליעקב, לנטלא מדיליה.

מסורת זוהר

(א) ופרקת עלו, (בראשית כ"ז) ח"א קעא.

חלופי גרסאות: א נ"א דיעברו.

חברכות

הסולם

פאמר

היו עשר ספירות, נמצא שליב בחינות הנ"ל נשברו מהע"ס ההם הכלולים בכל ספירה וספירה, שהם עשרה פעמים ליב בחינות, שהן בגימטריא ש"ך. והנך מוצא שמפאת שבירת הכלים וחסא עץ הדעת נפל מספר ש"ך בחינות לקליפות.

ותדע כי לא כל הש"ך בחינות נתנו לעבודה ובירורים, אלא רפ"ח בחינות מהם בלבד, שהם ט' פעמים ליב בחינות מט' ספירות הראשונות, אבל ל"ב בחינות של המלכות שבהם, לא ניתנה לבירור, ואין צורך לברר אותה, אלא שעם השלמת בירורי רפ"ח ניצוצין, נבררו ליב ניצוצין הללו מאליהם. וזה שאמרנו לעיל, שכללות כל הזיוגים של שתא אלפי שני ה"ס זווג הכללי שבגמר התקון, כי אחר שנשלמו הבירורים של כל רפ"ח ניצוצין, להיותם געשים למין לזיוגי זוין, שעל ידיהם יוצאים כל המוחין בזה אחר זה בשתא אלפי שני. בא אז זווג הגדול, המקבץ כל הפרטים הללו לכלל אחד, ומגדלה של ההארה הזאת, נבררו ונתקנו ליב ניצוצי המלכות, ואלו ל"ב ניצוצי המלכות, מכונים ליב האבן. וע"כ נאמר אז, והסירותי את ליב האבן מבשרכם. ובזה תבין, שמה שיצחק אמר לעשו, וצודה לי צידה עם ה' היתה כונתו לליב ניצוצי המלכות הללו, שהם נבררים רק על ידי רפ"ח הניצוצין המתקבצים יחד לסוד זווג הכללי. אשר הקבוץ הזה מתבאר בהכתובים ויתן לך האלקים וגו' (כנ"ל דף ס"א ד"ה ועתה).

וזה אמרו רבי יוסי אמר, כל הני ברכאן מסטרא דחולקיה דיעקב הוו, ומדיליה נטל. כי ר"י סבר, שהברכות הם לגמר התקון כנ"ל, והם הכללות של כל פרטי רפ"ח ניצוצין שנבררו על ידי הזווגים שבזה אחר זה במשך הזמן דשתא אלפי שני, שבקבוצם נגמר התקון כנ"ל, ואלו

התורה, נאמר אז ופרקת עלו מעל צוארך. ולפיכך לא יוכלו הברכות להתקיים רק אחר ביאת המשיח. שיעשו תשובה ולא יחטאו יותר. קמז) ויתן לך האלקים: רבי יוסי אומר, כל אלו הברכות, מצד חלקו של יעקב היה, ומשלו לקח, ואלו הברכות, שהיו באמת חלקו של יעקב, היה רוצה יצחק ליתן אותם אל עשו. ולפיכך עשה הקב"ה וסבב אל יעקב שיחך את שלו.

פירוש. כבר ידעת שענין הברכות, הוא נתינת כח לגמר התקון, בסו"ה וצודה לי צידה עם ה', הרומזת לתקון המלכות דצמצום א', כנ"ל, אם בדרכו של עשו, אם בדרכו של יעקב. כדי להנציח את דרך ההוא לנצחיות. (כנ"ל דף ס"א ד"ה ועתה ע"ש כל ההמטר) ונודע. שבסבת שבירת הכלים, נפלו ש"ך ניצוצין מהקדושה אל הקליפות, כמ"ש בזהר (תיב רנ"ד): נציצין זריק לש"ך עיבר, שאח"כ תקן המאציל חלק מהם, ובסבת חסא דעץ הדעת חזרו ונפלו לקליפות. וכל עבודתינו בתורה ומצות הוא להוציא אלו ש"ך ניצוצין מן הקליפות ולהחזירם אל הקדושה. והם סוד המין שאנו מעלים, הממשיכים כל המוחין שבמשך שתא אלפי שני דהוי עלמא, וכשיתבררו כל הש"ך ניצוצין, דהיינו על ידי המוחין הנמשכים מהם, אז יהיה גמר התקון.

וביאורם של אלו הש"ך ניצוצין, הוא, כי שמונה ספירות, שבכל אחת היו ד' בחינות חו"ב חו"מ, נשברו מן העשר ספירות דנקודים, הנקראים דעת, חג"ת נח"מ. ונמצא שהם ליב בחינות שנמלו לקליפות, דהיינו ד' פעמים שמונה. אמנם מתוך שהעשר ספירות דנקודים היו כלולים זה מזה, באופן שבכל אחת מהן (רסו"י דף קמ"ג ע"א * קמ"ג ע"ב)

קמח) תא חזי, בשעתא דההוא נחש, אייתי לווטין על עלמא, ^א ואתלטיא ארעא, מה כתיב, ^ב ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך וגו', ארורה האדמה בעבורך וגו', דלא ^ג תהא עבדא פירין ואיבין כדקא יאות, ^ד לקבל דא, ומשמני הארץ. ^ה בעצבון תאכלנה, לקבל דא מטל השמים. ^ו וקוץ ודרדר תצמיח לך, ^ז לקבל דא, ורוב דגן ותירוש. ^ח בזעת אפך תאכל לחם, ^ט לקבל דא, ^י יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים, דאינון יעבדון ארעא, ^{יא} ויפלחון ^{יב} בחקלא, כד"א 'ובני נכר אכריכם וכורמיכם. וכלא נטל יעקב, דא ^{יג} לקבל דא ומדיליה נטל. וקב"ה גרים ליה ליעקב, דיטול הני ברכאן, לאתדבקא באתריה וחולקיה, ועשו לאתדבקא באתריה וחולקיה.

דרך אמת

מסורת הזהר

^א לעבוד עבודת השדה כשרישה וזריעה וקלירה (בראשית ג') ח"א
 זון, ב"ב דף ק"ג ציון ב' ושי"ג. ב) בעצבון, (בראשית ג')
 ח"א עא. ג) וקוץ ודרדר, (בראשית ג') ח"א צו: ד) בזעת אפך, (בראשית ג') ה) יעבדוך עמים, לעיל דף ס"ג
 ציון. ז' ו) ובני נכר, (ישעיה ס"א).

חלוסי גרסאות: ^א נ"א ואתלטיא. ^ב נ"א ליג תהא. ^ג נ"א לקביל. ^ד נ"א לקביל. ^ה נ"א לקביל. ו נ"א לחקלא.
 ז נ"א לקביל.

מאמר

הסולם

הברכות

שכל מה שקנה עבד קנה רבו, ויצחק רצה לומר זה לעשו, ובנין כך עבד קב"ה ונרם ליה ליעקב ננטלא מדיליה, אשר יעקב קבל הברכות האלו כי שלו המה, והוא נעשה גביר לאחיו עשו, כמשה"כ יכין רשע וצדיק ילבש, וכל מה שקנה עשו קנה יעקב, כמ"ש לעיל, ועוד יתבאר לפנינו.

ואלו חווגים והמוחין יצאו רק בחלקו של יעקב להיותו בחינת קו אמצעי המיוחד ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה בעת עלייתו לבניה, שאז, כיון דתלת נפקי מחד, חד בתלת כ"ימא, (כנ"ל ב"א דף רפ"ד"ה הלח"ע"ש) שבסדר הזה מתגלים כל המוחין דזו"ן ונשמות הצדיקים. ועשו אין לו חלק באלו המוחין כלל, ואינו חפץ בהם כמ"ש לעיל (פרשת חיי שרה דף ה' ד"ה ודיירי עפרא) ומריב טוב לאתמנאה בהו, לא תאיבין גלגולא והפוך עש"ה. הרי שכל אלו הברכות היו חלקו של יעקב, וז"ש כאן ואלין ברכאן, שהם חלקו של יעקב, הוה קא בעי יצחק לברכא ליה לעשו, רצה יצחק לברך בהם את עשו. דהיינו שאחר שיתתקן ל"ב האבן על ידי יעקב, אשר אז, זה הפחד שהיה בסוד לא זכי הא רע, (בהקדמה דף צ"ט אות קכ"ג) לא יהיה עוד, כין שמתתקן הכל, מאז ואילך יוכל עשו להמשיך מלמעלה למטה כחפצו, בלי שום פחד, ונמצא לפי זה שיכין צדיק ח"ו וילבש רשע, כי על ידי סר"ה ניצוצין שברר יעקב, שנברר עמהם ל"ב האבן מהקליפות, והוסר הרע מן העולם, נמצא שהכין בזה שיוכל עשו להמשיך דרכו בטומאה ממעלה למטה, ונמצא עשו יורש כל יגיעתו של יעקב, כמבואר בסו"ה הוה נביר לאחיק, דהיינו שאחין יעבוד ואתה תקבל כל הריוח, משום (דמו"י דף קמ"ג ע"ב)

קמח) תא חזי בשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שאותו הנחש הביא הקללות על העולם, והארץ נתקללה, מה כתוב, ולאדם אמר כי שמעת וגו' ארורה האדמה בעבורך וגו' שלא תעשה פירות ואבים כראוי, כנגד זה נתברך יעקב אחר ביאת הפסית, אחר שיתקן החטא של עץ הדעת, ומשמני הארץ. דהיינו שתחזור לשלמותה. ועל הקללה בעצבון תאכלנה, נתברך כנגד זה מטל השמים, ועל הקללה וקוץ ודרדר תצמיח לך, נתברך כנגד זה, ורוב דגן ותירוש. ועל הקללה בזעת אפך תאכל לחם, נתברך כנגד זה, יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים שהם יעבדו הארץ ויעסקו בעבודת השדה. כמו שאתה אומר, ובני נכר אכריכם וכורמיכם. והכל לקח יעקב, זה כנגד זה, שכל ברכה היה כנגד קללה אחת שבעץ הדעת, ומשלו לקח. והקב"ה סבב ליעקב שיקח אלו הברכות ויתדבק במקומו וחלקו, ועשו יתדבק במקומו וחלקו. ורבי יוסי מביא מזה

קמט) אמר ר' חזקיה, והא חמינן, ^א דמשמני הארץ וטל השמים, אינון ברכאן נטל עשו לבתך, כד'א, הנה משמני הארץ יהיה מושבך וטל השמים מעל. קנ) אמר ר' רבי ^ב שמעון, לאו האי כהאי, ולא דא כדא, כמה ^ה אתפרשאן דרגין. ביעקב כתיב, ויתן לך האלהים, ובדא כתיב יהיה. ביעקב כתיב, מטל השמים ומשמני הארץ, בעשו כתיב משמני הארץ וטל השמים, ^ו דהא לאו דא איהו כדא.

קנא) ודרגין ^ה אתפרשן כמה וכמה. בגין ^ט דבדא דיעקב כתיב ביה, ויתן לך האלהים ^{יב} מטל השמים, דא טל עלאה ^{יג} דנגיד מעתיק יומין, דאקרי טל השמים, השמים דלעילא, טל דנגיד בדרגא דשמים, ^{יד} ומתמן לחקל תפוחין קדישין. ^{יז} ומשמני ^{טו} הארץ, ^{טז} הארץ: דא ארץ החיים דלעילא, וירית לה בארעא דלעילא, ובשמים ^{יח} דלעילא. ולעשו בארעא דהכא לתתא, ובשמים דהכא לתתא. יעקב לעילא לעילא. ^{יח} עשו לתתא לתתא. קנב) תו, ^{יט} יעקב לעילא ^כ ותתא, ועשו לתתא. ואע"ג דכתיב

חלוסי גרסאות: א ב"א משמני. ב ג"א רבן. ג ב"א מוסיף שמעון לאו הכי. ד ב"א האי כהאי. ונ"א ודא. ה ב"א דאתפרשן. ו ב"א דא לאו איהו כדא. ונ"א דהא דא לאו איהו כדא (אה"ל). ז ב"א ליג דא. ח ב"א איתפרשן. ט ב"א דדא ביעקב. י ב"א ל"ג ביה. יא ב"א ל"ג מן מטל ער ומשמני. יב ב"א ל"ג דנגיד. יג ב"א ל"ג ומתמן לחקל תפוחין קדישין (אה"ל). יד ב"א מוסיף כתיב ומשמני. ונ"א משמני. טו ב"א מוסיף הארץ דא ארץ דלעילא ארץ החיים בעשו כתיב ומשמני הארץ ביעקב משמני. טז ב"א ל"ג הארץ. יז ב"א מוסיף דלעילא לעילא. יח ב"א עשו לתתא לתתא ולעשו לארעא לתתא ושמים דלתתא. ול"ג מן ולעשו עד תו. יט ב"א דיעקב. כ ב"א ולתתא.

סאמר

הסולם

הברכות

מזה סיעתא לדבריו, שהברכות נאמרו על גמר התקין, כי אז יתוקן החטא של עץ הדעת, ויתכן לזכות ברכה כנגד קללה, משא"כ מקודם שיתוקן החטא של עץ הדעת.

קמט) אמר ר' חזקיה וכו': אר"ה, והרי אנו רואים, משמני הארץ וטל השמים, הם הברכות שעשו לקחם אחר כך, כמו שאתה אומר הנה משמני הארץ יהיה מושבך וטל השמים מעל. ואיך תאמר שהם באים כנגד הקללות שבעץ הדעת אחר התשובה בימי המשיח.

קנ) אמר ר' שמעון לאו וכו': אר"ש, אין זה כזה, אין עשו ביעקב, ואין זו כזו, ואין ברכה של עשו כברכה של יעקב, כמה נבדלים המדרגות. ביעקב כתוב, ויתן לך האלקים, ובזו של עשו כתוב יהיה מושבך, ולא נזכר האלקים בהברכה, שלא היה בה מקדושה, ביעקב כתוב מטל השמים ומשמני הארץ, ובעשו כתוב משמני הארץ ומטל השמים, שהארץ קודם לשמים, כי אין זו דומה לזו, והמדרגות נבדלות זו מזו הרבה והרבה. (דפו"י דף קמ"ג ע"ב)

שהרי בזו של יעקב כתוב בו ויתן לך האלקים מטל השמים, זהו טל העליון, שהוא השפע, הנמשך מעתיק יומין שנקרא, טל השמים, דהיינו טל של השמים של מעלה, הטל הנמשך במדרגה הנקראת שמים שהוא ז"א, ומשם מושפע לשדה תפוחים הקדושים, שהיא מלכות, (כמ"ש לעיל דף ס"א ד"ה ועתה ע"ש) ואז נאמר עליה, ומשמני הארץ, הארץ, זו היא ארץ החיים של מעלה, דהיינו המלכות, בעת שמלבישה הבינה הנקראת אלקים חיים, וע"כ נקראת אז המלכות, ארץ החיים. וירש יעקב הברכה בארץ של מעלה, שהיא המלכות ובשמים של מעלה, שהוא ז"א. והברכה של עשו היחה בארץ שבכאן למטה ובשמים שבכאן למטה, דהיינו שבעולם הזה, יעקב נבחר למעלה למעלה, דהיינו בשמים וארץ של אצילות, ועשו למטה, דהיינו בשמים וארץ שבעולם הזה.

קנב) תו יעקב וכו': ועוד, יעקב נבחר למעלה ולמטה בשמים וארץ של מעלה ובעוה"ז דהיינו בביאת המשיח כמ"ש להלן, ועשו רק למטה בשמים

* והיה כאשר 6 תריד ופרקת עלו מעל צוארך. מהאי דהכא ב לתתא, אבל לעידא לא כלום, דכתיב ב כי חלק יי' עמו יעקב חבל נחלתו. תא חזי, בשעתא ב דשרו לנטלא ברכאן דלהון, יעקב ועשו. יעקב נטל חולקיה דלעילא, ועשו נטיג חולקיה ד לתתא.

מסורת זוהר

(א) והיה כאשר תריד, (בראשית כ"ז) לעיל דף ס"ה ציון א. ב) כי חלק, (תהלים ל"ב) ביא דף קצ"ד ציון ד. חלופי גרסאות: א ג"א תריד וגו', ב ג"א דלתתא, ג ג"א דשראן, ונ"א דשרו (אה"ל). ד ג"א דלתתא.

מאמר

הסולם

הברכות

לעשו בכל הברכות, וגם בהברכות שבשמים וארץ העליונים. ומתרי, שזה נאמר רק כהאי דהכא לתתא. דהיינו רק בחלק הברכות שבשמים וארץ התחתונים, ששם יש לעשו יניקה כנ"ל אבל לעילא לא כלום, אבל בשמים וארץ העליונים לא יתבטל כלום מהברכות כי אין לעשו חלק שם, וחילוק זה שאומר הזוהר נשמע מלשון הכתוב עצמו, שאומר, ופרקת עלו מעל צוארך, שזה הלשון, יתכן בשמים וארץ התחתונים, שעשו סייע ליעקב שם. שעבד והמשיך את הקו שמאל שמה בשביל יעקב, בסוד ורב יעבד צעיר, וכן יכין רשע וצדיק ילבוש. ואומר הכתוב שאם יחטאו ישראל יפרוק עשו עולו זה של יעקב מעליו, ולא יעבד ולא יכין עוד בשבילו. משא"כ בשמים וארץ עליונים, שעשו אינו יכול לסייע שם כלום ולא היה לו עול לעבוד שמה בשביל יעקב, אין לומר שם, ופרקת עלו מעל צוארך. הרי שהכתוב מדבר רק בשמים וארץ התחתונים.

ודע, שמדרגה השלמה, היא המקבלת מב' ההארות, דהיינו שמקבלת חסדים מכוסים משמים וארץ של מעלה, והארת החכמה משמים וארץ של מטה. ותחלה היא מקבלת הארת החסדים המכוסים שלמעלה, ובבחינת אז לבחינת ו"ק בלי ראש, כל עוד שחסר לה הארת החכמה שלמטה וכשמקבלת גם הארת החכמה שלמטה, אז היא נשלמת בג"ר (ביא דף רנ"ב ד"ה ורזא) ומה שאמר, שיעקב לעילא ותתא אין הפירוש, שלקח ב' ההארות בבת אחת אלא בזה אחר זה, תחילה לקח לעילא, שהוא בחינת ו"ק של הברכות, ואחר כך לקח גם לתתא, ואז לקח גם הג"ר של הברכות. וזה אמרו, בשעתא דשרו לנטלא ברכאן דלהון יעקב ועשו, יעקב נטיל חולקיה דלעילא, כי בתחילה השיג הקטנות של הברכות

בשמים וארץ של עולם הזה, ואף על פי שכתוב, והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך, דהיינו שאם יחטאו ישראל יתבטלו הברכות, זה נאמר על השמים וארץ שבכאן בעוה"ז אבל למעלה אינו מתבטל כלום, שכתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. בוא וראה בשעה שהתחילו יעקב ועשו לקחת הברכות, יעקב לקח חלקו למעלה, ועשו לקח חלקו למטה.

פנימיות הדברים. כי ז"א ונוקביה נקראים ביחד עולם, ז"א נק' שמים והנוקבא ארץ. והם נחלקים על החזה, שמחזה ולמעלה שלהם נק' זו"ן הגדולים, ונק' עולם העליון, וכן עלמא דאתכסיא, משום שמקבלים מאו"א עלאין חסדים מכוסים מחכמה בסוד אוירא דכ"א, והם הנקראים שמים וארץ העליונים. ומחזה ולמטה שלהם נקראים זו"ן הקטנים, ונק' עולם התחתון או עולם הזה, וכן עלמא דאתגליא, משום שמקבלים מיסודות חסדים המגולים בהארת החכמה, והם הנקראים שמים וארץ התחתונים.

וה"ש יעקב לעילא ותתא שברכותיו של יעקב הן, בשמים וארץ העליונים, הנק' עולם העליון, שה"ס עלמא דאתכסיא, שכולו חסדים מכוסים מחכמה, וכן הן, בשמים וארץ התחתונים, שה"ס עלמא דאתגליא, דהיינו המגולים בהארת החכמה. אבל ועשו לתתא, ברכותיו של עשו הן רק בשמים וארץ התחתונים, שה"ס עולם הזה, כי ברכותיו של עשו נמשכים מקו שמאל שה"ס חכמה בלי חסדים, שזהו רק בשמים וארץ התחתונים המגולים בחכמה, אבל בשמים וארץ עליונים אין שם מהארת החכמה כלום, רק כולו ימין חסדים בלבד, ואין לעשו משם כלום. ומקשה, ואע"ג שכתוב והיה כאשר תריד ופרקת עלו וגו' דהיינו שאם יחטאו ישראל יתבטלו הברכות, משמע שיש לו חלק (דס"י דף קמ"ג ע"ב)

קנג) רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא ^א אמר לרבי אלעזר, כלום שמעת
 נ מאבין, אמאי לא אתקיימו ברכאן, דברכיה יצחק ליעקב, ואינון ברכאן
 דבריך יצחק לעשו, נ אתקיימו כלהו.
 קנד) א"ל, כל אינון ברכאן מתקיימי, וברכאן אחרנין דברכיה קב"ה
 ליעקב. אבל מיד, ד יעקב ה נטל לעילא, ועשו נטיל לתתא. ו לבתר, כד יקום
 * מלכא משיחא, יטול יעקב לעילא ותתא, ויתאביד עשו מכלא, ו ולא יהא
 ליה חולקא ^ה ואחסנא ודוכרנא בעלמא, כד"א, ^ב והיה בית יעקב אש ובית
 יוסף ^ג להבה ובית עשו ^ד לקש וגו'. בגין דיתאביד ^ה עשו מכלא, וירית יעקב
 תרין עלמין, עלמא דין ועלמא דאתי.
 קנה) ^ו ובהאי זמנא כתיב ^ז ועלו מושיעים בהר יא ציון לשפוט את הר עשו
 והיתה ליי' המלוכה. ההוא מלכו דעשו, ^ח דנטל בהאי עלמא, ^ט י יהא ליה
 לקב"ה בלחודוי. וכי השתא ^י לאו איהי ^{יא} מלכו מקב"ה אלא אע"ג דשליט קב"ה
 לעיא ותתא, הא יהב לון לשאר עמין, לכל חד וחד, חוקק ^{יב} ואחסנתא בהאי

מסורת הזהר

(א) מלכא משיחא, לעיל ב"א דף ר"ג ציון ב"י. (ב) והיה בית יעקב, (עובדיה א') ח"א קעג. ח"ב קכ. ת"ז
 תקי ס"ט צט. ז"ח וישב כ"ט טד שכנ. ג) ועלו מושיעים, (עובדיה א') ח"א קמו: קעב. רנז. ח"ג ז: עז, ריב:
 רמד: ז"ח בראשית ז' טג שמד.

חלופי גרסאות: א) ב"א מוסיף אמר ליה (אה"ל). ב) ב"א מאבין. ג) ב"א כלהו אתקיימו. ד) ב"א נטל יעקב. ה) ב"א
 נטיל. ו) ב"א ולבתר. ז) ב"א דלא. ח) ב"א ל"ג ואחסנא. ט) ב"א ל"ג עשו. י) ב"א ובהוא. יא) ב"א ציון
 וגוי. יב) ב"א נטל. יג) ב"א יהב. יד) ב"א יהיב. יו) ב"א יהי ליה יקב"ה. יז) ב"א ל"ג מלכו. יח) ב"א מלכא. יט) ב"א מלך אלא
 גבור. יא) ב"א בלחודוי קב"ה מלך (אה"ל). טו) ב"א ואחסנא.

הברכות

לקח מלמטה כנ"ל בסמוך, ועשו לקח למטה, ולאחר
 כך כשיקום מלך המשיח, יקח יעקב מלמעלה
 ומלמטה, דהיינו גם משמים וארץ התחתונים, ויאבד
 עשו מכל, ולא יהיה לו חלק ונחלה וזכרון בעולם.
 וי"ש והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית
 עשו לקש, מפני שיאבד עשו מכל וירש יעקב
 שני עולמות עולם הזה, דהיינו שמים וארץ התחתונים,
 ועולם הבא, דהיינו שמים וארץ העליונים ואין לשאול
 הלא גם מטרם ביאת המשיח מקבל יעקב משמים
 וארץ התחתונים, דהיינו בזמן בהמ"ס, ובשבתות
 ויו"ט, ועל ידי תפלות. הענין הוא כיון שאינם
 בקביעות תמיד, אינם נחשבים לקבלה, אבל
 לעתיד יהיה זה בקביעות.

סנה) ובהאי זמנא כתיב וכו': ובעת ההוא כתוב
 ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את
 הר עשו והיתה לה' המלוכה, מלוכה היא שלסח
 עשו בעולם הזה, תהיה להסב"ה בלבדו, ושואל
 וכי עתה אין המלוכה של הסב"ה, ואומר, אלא

אע"פ

הסולם

הברכות דהיינו ו"ס בלי ראש, שזה מקובל
 משמים וארץ של מעלה. ואחר כך כשהגיע זמן
 הגדלות, לקח גם מלמטה כנ"ל, אבל, ועשו נטיל
 חולכיה לתתא, שאפילו בתחילה לא קבל משהו
 מהארץ החסדים משמים וארץ העליונים, כי
 להיותו מסו שמאל, אין לו חלק בחסדים מכוסים
 כלום שהם כולם ימין. כנ"ל. וע"כ לקח בהכרח
 משמים וארץ התחתונים אפילו בתחילה.
 קנג) רבי יוסי ברבי וכו': ר"י בר"ש בן לקוניא
 אמר לרבי אלעזר, האם לא שמעת
 משהו מאבין, למה לא נתקיימו הברכות שברך
 יצחק את יעקב, והברכות שברך יצחק את עשו
 נתקיימו כולם.

קנד) א"ל כל אינון וכו': אמר לו, כל הברכות
 האלו נתקיימו, וכן ברכות האחרות
 שהקב"ה ברך את יעקב נתקיימו, אבל בתחילה
 לקח יעקב את כל הברכות רק למעלה, משמים וארץ
 העליונים, וע"כ הם אצלו מחוסרי השלמות, כל עוד שלא
 (דפו"י דף קמ"ג ע"ב)

עלמא, לאשתמשא ביה, ה ובההיא זמנא, יטול מכלהו מלכותא, ותהא דיליה כלא, דכתיב והיתה ליי המלוכה, ליה בלחודוי, דכתיב * והיה יי למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד.

קנו) = כ ויהי אך יצא יעקב וגו'. רבי שמעון אמר, אך יצא יצא, תרי יציאות הללו למה. אלא * חד דשכינתא, וחד דיעקב, דהא כד עאל יעקב, ג שכינתא עאלת עמיה, וקמי שכינתא אתברך, דיצחק הוה אמר ברכאן, דושכינתא אודי ג להו עלייהו. וכד נפק יעקב, שכינתא נפקת עמיה, הה"ד אך יצא יצא, ד יעקב, תרי ה יציאות כחד.

קנו) ה ועשו אחיו בא מצידו. מן הציד לא כתיב, אלא מצידו, ו דאיהו צידה דיליה, דלא הוה ביה ברכה, ורוח ו הקודש ה צווחה ואמרה, ו אל תלחם את לחם רע ט עין.

קנח) ו ויעש גם הוא מטעמים וגו'. ה יקום אבי, דבוריה, הוה בעזות, בתקיפו, ורוחא, מלה דלית בה טעמא, יקום אבי. ת"ח, מה בין יעקב לעשו, יעקב אמר בכסיפו דאבוי, בענוה, מה כתיב * ויבא אל אביו ויאמר אבי. יא מה בין האי להאי, אלא, דלא בעא לאודעזעא ליה, יכ מקיל

מסורת הוהר

(א) והיה ה' למלך, (זכריה י"ד) ב"א דף ע"ד ציון א'. (ב) ויהי אך יצא, (בראשית כ"ז) ח"ג ק. רנח: ת"ז תקי כ"א נח: ג) שכינתא עאלת קמיה, לעיל דף ס"ב ציון א'. (ד) ושכינתא אודי להו, ח"א קמ: (ה) ועשו אחיו בא מצידו, (בראשית כ"ז) ח"ג ק. רנח: ו) אל תלחם את לחם רע עין, (משלי כ"ג) ח"ב ג. ח"ג ק. קמ: רו ז"ח ע"א טר שיו. פ"ו טג שמט. ז) ויעש גם הוא וגו', (בראשית כ"ז) ח"ג ק. ח) יקום אבי, (בראשית כ"ז) ח"ג ק. רלה. ת"ז תקי כ"א נח: ט) ויבא אל אביו, (בראשית כ"ז).

חלוסי גרסאות: א ג"א ובההוא. כ ג"א ויהי אך יצא יעקב וגו' אדליג (אה"ל). ג ג"א ליג להו ונ"א ליה. ד ג"א ליג יעקב. ה ג"א יצאו. ו ג"א ליג דאיהו צידה דיליה. ז ג"א הקדש. ח ג"א צווחא. ונ"א ליג צווחה. ונ"א אמר וליג צווחה ואמרה. ט ג"א עין וגו'. י ג"א דרוחא. יא ג"א מאי האי. יב ג"א ליג מליל.

מאמר

אע"פ שהקב"ה שולט למעלה ולמטה, הרי נתן השליטה לעמים האחרים, לכל אחד ואחד נתן חלק ונחלה בעולם הזה, להשתמש בו. ובעת ההיא יסח מכולם את המלוכה, ותהיה כולה שלו, שכתוב, והיתה לה המלוכה, לו בלבדו. שכתוב, והיה ה' למלך וגו'.

קנו) ויהי אך יצא יצא יעקב וגו': ר"ש אמר, אך יצא יצא, ב' יציאות הללו למה. ומשיב, אלא אחת היא של השכינה, ואחת היא של יעקב. כי כשנכנס יעקב נכנסה עמו השכינה, ונתברך לפני השכינה, כי יצחק היה אומר הברכות והשכינה הסכימה עליהם, וע"כ כשיצא יעקב יצאה עמו השכינה, וז"ש אך יצא יצא יעקב, ב' יציאות כאחד.

(דפ"ר דף קמ"ג ע"ב * קמ"ד ע"א)

הברכות

קנו) ועשו אחיו בא מצידו: ושאל מן הציד לא לא כתוב אלא מצידו, ואומר, שהוא להורות שהוא צידה של עשו, שאין בו ברכה. ורוח הקודש צווחה ואמרה, אל תלחם את לחם רע עין. קנח) ויעש גם הוא מטעמים וגו' יקום אבי וגו': דיברו היה בעזות, ברוח עזה. יקום אבי היא מלה שאין בה טעם. בוא וראה מה בין יעקב ועשו. יעקב אמר בבושה לפני אביו, בענוה. מה כתוב, ויבא אל אביו ויאמר אבי. מהו ההפרש בין זה לזה, בין לשון עשו ללשון יעקב, יעקב שלא רצה להפחיד אותו, דיבר בלשון תחוננים, כוונתו נא שבה ואכלה מצידו. ועשו אמר, יקום אבי, כמו שאינו מדבר עמו, אלא מדבר לתוך עצמו.

ת"ח

בלשון תחנונים, א קום נא שבה ואכלה מצידִי. ועשו אמר, יקום אבי, כמאן דלא מליל עמיה.

קנט) ת"ח, בשעתא ב דעאל עשו, עאל עמיה א ג גיהנם, אזדעזע יצחק, ודחיל. דכתיב י ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד. כ כיון דכתיב ויחרד יצחק חרדה ג גדולה די י ד מהו עד מאד. אלא, דלא הוה דחילו ואימתא. דנפל עליה דיצחק, רבתא, מיומי דאתברי, ואפי' ה בהיא שעתא, דאתעקד יצחק על גבי מדבחא, וחמא ו סכינא עליה, לא אזדעזע, ו כהיא שעתא, דעאל עשו, ה וחמא גיהנם דעאל ט עמיה, כדין אמר, בטרם תבא י ואברכהו גם ברוך יהיה, בגין י דחמית ה שכינתא יא דאודי על אינון ברכאן.

קס) דבר אחר, יצחק אמר ואברכהו, נפק קלא ואמר, גם ברוך י יהיה, בעא יצחק למילט ליה ליעקב, אמר ליה קב"ה, יצחק, גרמך אנת לייט, דהא כבר אמרת ליה, ט אורריך ארור ומברכיך ברוך.

קסא) ת"ח כלא אודו על אינון ברכאן, עלאי ותתאי, ואפידו איהו חוקק עדביה דעשו, אודי י עלייהו, וברכיה איהו, ואודי על אינון ברכאן, וסלקיה על רישיה לעידא.

קסב) מנאן, דכתיב י ויאמר שלחני כי עלה יד השחר ויאמר לא אשחך

מסורת הוחר

א) קום נא שבה, (בראשית כ"ז) ב) דעאל עשו עמיה גיהנם, לעיל דף ס"ב ציון ד'.
 ג) גיהנם, הקס"ו דף ק"ו ציון ג'. ד) ויחרד יצחק, (בראשית כ"ז) לעיל דף ס"ב ציון ו'. ה) מהו גדולה, (בחי"ג) ח"א קמ"ו (ה) מהו—עד מאד, ח"א קמ"ז (ז) ואברכהו גם ברוך, (בראשית כ"ז) לעיל דף ס"ב ציון ז'.
 ח) שכינתא דאודית וכו', לעיל דף ע"י ציון ד'. ט) אורריך ארור, (בראשית כ"ז) י) ויאמר שלחני, (בראשית כ"ז) ח"א קע"ו. יג) ח"ב קסג. רלח: ח"ג מה.

חלופי גרסאות: א ג"א מוסיף גיהנם כיון דחמא יצחק דעיל עמיה גיהנם (אה"ל). ב ג"א ליג מן כיון עד מהו. ג ג"א ל"ג גדולה (אה"ל). ד ג"א מוסיף מהו ה) גדולה. ונ"א אמאי. ה ג"א בההוא. ו ג"א שכינתא. ז ג"א בהיא (אה"ל). ח ג"א מוסיף וחמא יצחק (אה"ל). ט ג"א מוסיף עמיה דעשו וליה שבועין תרעין (רמ"ק ואה"ל). י ג"א דחמאת. ונ"א דחמא (אה"ל). יא ג"א דשכינתא אודו (אה"ל). יב ג"א יהיה כדין אודי קב"ה על ברכאן עלאי וחמאי וליג מן בעא—עד ואפילו. ונ"א כדין אודי קב"ה על כל אינון ברכאן. וליג מן בעא עד ת"ח (אה"ל). יג ג"א עליה. יד ג"א השחר וגו'.

הברכות	הסולם	סאמר
קס) דבר אחר יצחק וכו': פירוש אחר. יצחק אמר ואברכהו, יצא קול ואמר גם ברוך יהיה. רצה יצחק לקלל את יעקב. אמר לו הקב"ה יצחק, עצמך אתה מקלל. כי כבר אמרת לו, אורריך ארור ומברכיך ברוך.	קס) דבר אחר יצחק וכו': בוא וראה אמר ואברכהו, יצא קול ואמר גם ברוך יהיה. רצה יצחק לקלל את יעקב. אמר לו הקב"ה יצחק, עצמך אתה מקלל. כי כבר אמרת לו, אורריך ארור ומברכיך ברוך.	קנט) ת"ח, בשעתא דעאל וכו': בוא וראה בשעה שנכנס עשו, נכנס עמו הגיהנם, נודעזע יצחק ופחד, שכתוב, ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד. ויחיל, כיון שכתוב ויחרד יצחק חרדה גדולה, למה לו לכתב עוד, עד מאד. ואומר, אלא שלא היה עוד פחד ואימה שנפל על יצחק גדולה כמוהו, מיום שנברא, ואפילו באותה שעה שנעקד על המזבח, וראה את המאכלת עליו, לא נודעזע, כבאותו שעה שנכנס אליו עשו וראה את הגיהנם שבא עמו, אז אמר, בטרם תבא ואברכהו גם ברוך יהיה מפני שראיתי השכינה שהודתה על אלו הברכות.
קסא) ת"ח כלא אודו וכו': בוא וראה, הכל הודו על אלו הברכות, העליונים והתחתונים, ואפילו הוא, דהיינו סמאל שרו של עשו שהוא חלק גורלו של עשו, הודה עליהם. והוא ברכו, והודה על הברכות, והעלהו על ראשו למעלה. כלומר, שנכנע לפניו.	קסא) ת"ח כלא אודו וכו': בוא וראה, הכל הודו על אלו הברכות, העליונים והתחתונים, ואפילו הוא, דהיינו סמאל שרו של עשו שהוא חלק גורלו של עשו, הודה עליהם. והוא ברכו, והודה על הברכות, והעלהו על ראשו למעלה. כלומר, שנכנע לפניו.	קסא) ת"ח כלא אודו וכו': בוא וראה, הכל הודו על אלו הברכות, העליונים והתחתונים, ואפילו הוא, דהיינו סמאל שרו של עשו שהוא חלק גורלו של עשו, הודה עליהם. והוא ברכו, והודה על הברכות, והעלהו על ראשו למעלה. כלומר, שנכנע לפניו.
קסב) מנאן דכתיב וכו': מאין לנו זה, כי כתוב ויאמר	קסב) מנאן דכתיב וכו': מאין לנו זה, כי כתוב ויאמר	קסב) מנאן דכתיב וכו': מאין לנו זה, כי כתוב ויאמר

כי אם ברכתני. ויאמר שלחני, בגין ^א דאתקיף ביה יעקב. וכי היך יכיל ב"נ דאיהו גופא ובשרא, לאתתקפא ^ב ביה * במלאכא, דאיהו רוח ממש, ^ג דכתיב יעושה מלאכיו רוחות משרתיו אש ליהט.

קסג) אלא, מכאן דמלאכי שליחי דקב"ה, ^ד כד אינון ^ה נחתין להאי עלמא ^ו ד גלימין, ואתגלימו, ומתלבשין בגופא, כגוונא דהאי עלמא, בגין דהכי אתחזי, דלא להשנאה ממנהגא דההוא אתר דאזיל תמן.

קסד) והא אתמר, דמשה כד סליק לעילא, מה כתיב ^ז ויהי שם עם יי ארבעים יום וארבעים ^ח לילה לחם לא אכל ומים לא שתה, בגין מנהגא, דלא להשנאה מההוא אתר ^ט דאזיל לתמן, ואינון מלאכין כד נחתו ^י לתתא כתיב ^{יא} והוא עומד עליהם תחת העץ ^{יב} ויאכלו. וכן הכא, האי מלאכא, כד נחת לתתא, לא אתאבק עמיה דיעקב, אלא מגו דהוה אתלבש ^{יג} בגופא ^{יד} כגוונא דהאי עלמא. ועל דא ^{יז} אתאבק יעקב בהדיה, כל ההוא ליליא.

קסה) תא חזי, בגין ^{יח} דשלטנותא ^{יט} דהני, לאו איהו ^כ אלא בליליא ודאי, ובגין כך, שלטנותא דעשו, לאו איהו אלא בגלותא, דאיהו לילה, ועל דא בליליא אתתקף ^{כא} עמיה דיעקב, ^{כב} ואתאבק עמיה. וכד אתא צפרא, ^{כג} אתחלש

דרך אמת

(א) לעיל מי ע"ב.

(א) כמלאכא ב"ב דף כ"ז ציון א. ב) עושה

מלאכיו רוחות, (תהלים ק"ד) ב"ב דף כ"ז ציון ג. ג) כד אינון נחתין להאי עלמא-ומתלבשין, ח"א מ: מא. קא. ח"ב רנט: ח"ג קנה קנב. רח. ד) ויהי שם, (שמות ל"ד) לעיל דף י"ט ציון ג. ה) והוא עומד עליהם, (בראשית י"ח) ו) ויאכלו, ח"א קב.

חלוסי גרסאות: א) ב"א דאתקיף. ב) ב"א ב"א (ד"ק). ג) ב"א נחתין. ד) ב"א גלמין. ה) ב"א לילה וגו'. ו) ב"א דאול. ז) ב"א מוסיף לתתא לבני אברהם. וז"א לתתא אתחזין כאלו אכלין (אה"ל). ח) ב"א ליב בגופא. ט) ב"א מוסיף כגוונא דא. י) ב"א אתאבק. יא) ב"א דשולטנותא. יב) ב"א דהאי (אה"ל). יג) ב"א ליב מן אלא בליליא עד אלא בגלותא. יד) ב"א בהדי. טו) ב"א ואתאבק. טז) ב"א ואתחלש.

מאמר

הסולם

הברכות

ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני. ויאמר שלחני, הוא, מפני שהחזיק בו יעקב ושאל ואיך אדם שהוא בשר ודם יוכל להחזיק במלאך, שהוא רוח ממש. שכתוב עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש ליהט.

קסג) אלא מכאן וכו': ומשיב אלא נשמע מכאן, אשר המלאכים, שליחי הקב"ה, כשזורדים לעולם הזה הם מעוטפים, ומתעטפים ומתלבשים בגוף, בדומה לעולם הזה, משום שכן ראוי להיות, שלא לשנות ממנהג המקום שהלך שמה.

קסד) והא אתמר דמשה וכו': וכן למדנו, אשר משה, כשעלה למעלה, מה

(דפו"י דף קמ"ד ע"א)

לנו

תולדות

עג

חיליה, ולא יכיל, וכדין ^א אתתקף יעקב, בגין דיעקב, שלטנותיה ^ב ביממא. קסו) ובגין כך, כתיב ^א משא דומה אלי קורא משעיר שומר מה מלילה ^ב שומר מה מליל. ^ג דהא כדין ^ד שולטנותיה דידיה דעשו, דאיהי שעיר, בלילה איהו, ובגין כך אתחלש, כד אתא צפרא, וכדין ^ה ויאמר שלחני כי עלה השחר. קסז) ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני, ^ו כי אם ברכתני, ^ז כי אם תברכני ^ח מבעי ליה, מאי ^ט כי אם ברכתני, אם ^י אודית, על אינון ברכאן דברכני אבא, ולא תהא מקטרגא ^{יא} לי, בגינייהו, מה כתיב, ^{יב} ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל ^{יג} וגו', אמאי ישראל, איל בעל כרחין אית לן לשמשא לך, דהא אנת אתעטרת בחילך, לעילא בדרגא עלאה, ישראל יהיה שמך ודאי.

קסח) כי שרית עם אלהים, מאי עם אלהים, ס"ד דעליה הוה אמר, אלא אמר ליה, שרית לאתחכרא ולאזדווגא עם אלהים ^{יז} בחבורא, בזווגא דשמשא וסיהרא, וע"ד לא כתיב ^{יח} את אלהים, אלא עם אלהים, ^{יט} בחבורא וזווגא ^כ חדא.

מסורת הוהר

א) כושא דומה אלי וגו', (ישעיה כ"א) ח"ב לה: קל: קלא. ח"ג כב. ב) שומר מה מליל, ת"ז בהקדמה ב. ג) ויאמר שלחני, לעיל דף ע"א צינן י"ד) כי אם תברכני מבעי ליה, ח"ג מה. ה) ויאמר לא יעקב ויאמר ונוי, (בראשית ל"ב) ח"א קעא. ריב. ח"ב קה. ח"ג מה. רמד. ת"ז תקי. כ"ו דף ע"ב.

חלוסי גרסאות: א) נ"א אתתקן. ב) נ"א מוסיף ביממא וע"ד שולטנותא דעשו בליליא ושולטנו דיעקב ביממא. ג) נ"א דהכא. ד) נ"א שלטנותיה. ונ"א שולטנותא (אה"ל). ה) נ"א וכי. ו) נ"א מרבעי. ז) נ"א ליג. ח) נ"א מוסיף אודית עלי. ט) נ"א עלי. י) נ"א כינייהו. יא) נ"א כי שרית עם אלקים ועם אנשים וחובל וליג וגו'. יב) נ"א בחבור. יג) מוסיף בחבורא חד (אה"ל). יד) נ"א מוסיף על אלקים. ונ"א אלקים וליג את. יז) נ"א בחבור. יט) נ"א חד.

סאמר

הסולם

הברכות

יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל וגו'. ושואל, למה קראו ישראל. ומשיב, שאמר לו, בעל כרחינו יש לנו לשרת אותך, כי ברוב כחך נתעטרת למעלה, במדרגה עליונה, ועל כן ישראל יהיה שמך, ודאי. פירוש. פרצוף ז"א נחלק על החזה, שמחזה ולמטה נקרא יעקב, ומחזה ולמעלה נקרא ישראל, וכיון שראה המלאך, שיעקב נעשה מרכבה למדרגה העליונה, דהיינו למחזה ולמעלה דז"א, לסיכך נשתעבד לשרתו כמו שמשועבד אל ה', וקראו בשמו, ישראל, ואמר לו, ישראל יהיה שמך.

קסח) כי שרית עם אלקים: שואל מהו עם אלקים, הכי יעלה על דעתך, שעל עצמו אמר, כי שרית עם אלקים. ומשיב, אלא אמר לו, שרית, להתחבר ולהזדווג עם אלקים שהיא השכינה, בחבור וזווג של השמש והלכנה, שהם ז"א ונוקביה. וע"כ לא כתוב, את אלקים, אלא, עם אלקים שיוורה עם אלקים. בחבור וזווג אחד. פירוש. כי להיותו מרכבה לז"א שמחזה

לנו כבלילה, ועל כן בלילה נלחם המלאך עם יעקב ונתאבק עמו. וכשהבוקר בא נחלש חילו של המלאך, ולא יכול לו. ואז נתגבר יעקב. משום ששליטתו של יעקב ביום הוא.

קסו) ובגין כך כתיב וכו': ומשום זה כתוב, משא דומה אלי קורא משעיר. שומר מה מלילה שומר מה מליל. כי השליטה של עשו הנקרא שעיר, הוא בלילה, ומשום זה נתחלש המלאך כשבא הבוקר, ואז, ויאמר שלחני כי עלה השחר.

קסז) ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני: שואל כתוב, כי אם ברכתני, כי אם תברכני היה צריך לכתוב, לשון עתיד, מהו כי אם ברכתני, שהוא לשון עבר. ומשיב, אלא הפירוש הוא, שאמר לו, אם תודה לי על אלו הברכות שברכני אבי, ולא תקטרג עלי בשבילם. אז אשלחך. ועל כן כתוב, כי אם ברכתני, לשון עבר. כי המדובר הוא בברכותיו של יצחק. מה כתיב ויאמר וכו': מה כתוב, ויאמר לא (דמו"ד דף קמ"ד ע"א) (*קמ"ד ע"ב)

קסט) ד"א, ויאמר: כד"א * ויאמר אם שמוע תשמע לקול יי' אלהיך, אוף הכא, ב ויאמר ה לא יאמר עוד שמך ב יעקב כי אם ישראל, כדין אתעטר יעקב בדרגיה, ג למהוי כללא דאבהן. מה כתיב, ג ויברך אותו שם. מאי ויברך אותו שם, דאודי ליה על כלהו ברכאן, דברכיה אבויו.

קע) רבי שמעון פתח ואמר, ד ברצות יי' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו, תא חזי, כמה אית ליה לבר נש, ד לאתתקנא שבילוי, ביה בקב"ה, בגין למעבד פקודי דאורייתא, דהא אוקמוה, דודאי ה תרי מלאכין שליחן, ה אית לבר נש ו מלעילא, ו לאזדווגא בהדיה, חד לימינא, וחד לשמאלא, ואינון ס סהדין ביה בבר נש, בכל מה דאיהו עביד, אינון משתכחי תמן, ט וקרין לון י יצר טוב ו יצר רע.

קעא) אתי בר נש לאתדכאה, ולאשתדלא בפקודי י דאורייתא, ההוא יצר טוב דאזדווג ביה, יא כבר איהו יכ אתתקף על ההוא יצר הרע, ואשתלים יג בהדיה, י ואתהפיך ליה לעבדא. יד וכד בר נש טו אזיל לאסתאבא, ההוא יצר הרע,

מסורת הזהר

א) ויאמר אם שמוע, (שמות ט"ו) וירא דף מ"ה ציון ב. ב) ויאמר, (ירא מ"ה ציון א' ג) ויברך אותו שם. (בראשית ל"ב) ח"א קמו. רטו. ד.) ברצות ה' דרכי איש, (משלי ט"ז) ח"ג קב: ה) תרי מלאכין שליחן אית לבינ, ח"א קסה: ח"ב קט: ו) יצה"ט, ב"א דף קס"א ציון א'. ז) יצה"ר, ב"א דף קס"א ציון א'. ח) ואתהפיך ליה לעבדא, ח"א קמה.

חלוסי גרסאות: א) ב"א לא יעקב יאמר עוד שמך. ב) ב"א ליג יעקב. ג) ב"א למיהוי. ד) ב"א לאתתקמא אורחוי ושבילוי (אה"ל). ה) ב"א מוסיף אית ליה. ו) ב"א דלעילא. ז) ב"א דסהדין. ח) ב"א מזדווגין. וביא מזדווגי (אה"ל). ט) ב"א וקרין. י) ב"א אורייתא. יא) ב"א בבר נש. יב) ב"א מוסיף ואתגבר (אה"ל). יג) ב"א בהדי. יד) ב"א וכי. ונ"א מוסיף וכד אהדר. טו) ב"א ואויל.

סאמר

שמחזה ולמעלה, הנקרא ישראל, נמצא נכלל עם ז"א בזווגו עם השכינה, ונתחבר גם הוא בשכינה ביחד עם ז"א.

קסט) ד"א ויאמר וכו' פירוש אחר. ויאמר פירוש, כמו שאתה אומר, ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אליך, שויאמר הזה הוא להתעוררות להתאמץ לשמוע בקול ה', אף כאן, ויאמר, פירוש, שעוררו ואמר. לא יאמר עוד שמך יעקב כי אם ישראל, כלומר, ולא יאמר, פירוש, שיחאמץ ויעלה ממדרגת השם יעקב שהוא מחזה ולמטה דו"א, למדרגת השם ישראל, שהוא מחזה ולמעלה דו"א, אז נתעטר יעקב במדרגתו, שנתאמץ ועלה למדרגת השם ישראל, שהוא מוחין דג"ר, כי ישראל נוטריקון ל' ראש כדי להיות הכלל של האבות. דהיינו להיות בבחינת קו אמצעי, שהוא כולל ב' הקוין ימין ושמאל שה"ס האבות, אברהם ויצחק, מה כתוב ויברך אותו שם. ושואל, מהו ויברך אותו שם, למה לא כתוב במה שברכו. ומשיב שפירוש, שהודה לו על כל הברכות שברכו אבויו.

(דס"י דף קס"ד ע"ב)

הסולם

הברכות

והטעם שאינו רוצה לפרש הכתוב, ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך וגו', כפשוטו, ששינה את שמו מיעקב לישראל. הוא, משום ששינוי השם שייך להקב"ה, ואין המלאך יכול לשנות שם ולפיכך פירש שלא יאמר עוד וגו', היינו רק, שעורר אותו לכך וכו'.

קע) רבי שמעון פתח וכו': ר"ש פתח ואמר, ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. בוא וראה, כמה יש לו לאדם לתקן דרכיו בו, בהקב"ה, כדי לקיים מצות התורה. כי למדנו, שודאי, שני מלאכים יש לאדם, שליחים מלמעלה להתחבר עמו. אחד לימין ואחד לשמאל. והם עדים על האדם. ובכל מה שהוא עושה הם נמצאים שם. וקוראים אותם יצר טוב ויצר הרע.

קעא) אתי בר נש וכו': בא האדם להטהר, ולהשתדל במצות התורה, אותו יצר הטוב שנתחבר בו, הוא כבר נתגבר על יצר

הרע

תולדות

עה

אתתקף ואתגבר על ההוא יצר ^ה טוב, והא אוקימנא, ודאי כד ההוא בר נש אתי לאתדכאה, כמה תקיפו אתתקף בר נש, כד ^ז אתגברא ההוא יצר ^ז טוב כדין ^א אויביו ישלים אתו, דההוא יצר הרע ^ד אתכפיא קמיה ^ה דיצר טוב. ועל דא אמר שלמה, ^ב טוב נקלה ועבד לו, מאי ועבד לו, דא יצר הרע. וכדין כד אזיל בר נש בפקודי אורייתא, כדין גם אויביו ישלים אתו, ^ו דא יצר הרע, ^ח ודאתא מסטרוי.

קעב) תא חזי, בגין דיעקב, אבטח ביה בקב"ה, וכל ^ט ארחוי הוו ילשמיה, על דא אויביו ישלים אתו. ^י ודא סמאל, חילא ותוקפא דעשו, דאשלים עמיה דיעקב, ובגין דאשלים עמיה דיעקב, ואודי ליה על אינון ברכאן, ^י כדין אשלים עמיה ^י עשו, ועד ידלדא ^{טו} אשתלים עמיה יעקב, ^{טו} לגבי ההוא ממנא דאתפקד עליה, לא אשלים עמיה עשו, ^י בגין כך, בכד אתר תוקפא דלתתא, ^י תליא בתוקפא דלעילא.

קעג) ^י ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד ויאמר מי איפה. מי איפה: מאי ^י מי איפה, ^כ מי הוא זה מבעי ליה, אלא מי ^{כא} איפה, דקיימא ככ שכינתא תמן, כד בריך ליה יצחק ליעקב, ועל דא אמר, מי ^{כג} איפה, מאן

מסורת הזהר

(א) אויביו ישלים אתו, (משלי טו) ח"ג קג: ב) טוב עבד נקלה, (משלי י"ב). ג) יש לי רב, (בח"ג) (בראשית ל"ג) ח"ב מא: ד) ויחרד יצחק, לעיל דף ס"ב ציון ו'.
חלופי גרסאות: א) נ"א הטוב. ב) נ"א אתגבר. ג) נ"א מוסיף טוב וכד יתגבר ההוא יצר הטוב (אה"ל). ד) נ"א מוסיף גם אויביו. ה) נ"א אתתקף. ו) נ"א יצר. ז) נ"א ההוא יצר. ח) נ"א ודא. ט) נ"א ל"ג ודאתא מסטרוי. י) נ"א ודאתי מסטרוי (אה"ל). יא) נ"א אורחוי. יב) נ"א מוסיף לשמיה ואשלים עמיה. (אה"ל). יג) נ"א דא. יד) נ"א כדין אודי ליה עשו דכתיב ג) יש לי רב אחי יהי לך [אשר לך] דהא אודי ליה [נ"א לך] על אינון ברכאן דיליה [נ"א דילך] בחרבא. יו) נ"א דעשו. יא) נ"א ל"ג דלא. יב) נ"א דאשתלים. יג) נ"א לגביה. יד) נ"א ובגין. יה) נ"א תלייא. יז) נ"א ל"ג מי. יח) נ"א מוסיף אי זה או מי. יט) כ"א נ"א אפה. כ) נ"א אפה חסר בגין דקיימא (אה"ל). כג) נ"א שכנתא. כד) נ"א אפה.

הברכות

הסולם

מסר

הזה, שהוא חילו ותוקמו של עשו השלים עם יעקב. ומשום שהשלים עם יעקב, והודה לו על הברכות, אז גם עשו השלים עמו, וכל עוד שלא השלים יעקב עם אותו הממונה שנתמנה עליו שהוא סמאל, לא השלים עמו עשו. והוא משום זה שבכל מקום תוקף שלמטה תלוי בתוקף של מעלה. וכל עוד שאין מחלישים התוקף של מעלה, דהיינו השרים הממונים עליהם למעלה, אי אפשר להחליש התוקף של מטה בעולם הזה.

הרע, והשלים עמו, והיצר הרע נהסך לעבד ליצר הטוב. וכשבא האדם להטמא, אותו יצר הרע מתחזק ומתגבר על יצר הטוב. וכבר בארוהו. ודאי כד ההוא וכו': ודאי, כשאותו האדם בא להטהר, כמה ההגברות הוא צריך להתגבר, וכאשר מתגבר יצר הטוב, אז גם אויביו ישלים אתו. כי היצר הרע, שהוא אויביו, נכנע לפני יצר הטוב. ועל זה אמר שלמה, טוב נקלה ועבד לו, מהו ועבד לו, היינו היצר הרע. שנעשה לעבד ליצר הטוב, ואז כשהולך האדם במצות התורה, אז אויביו ישלים אתו, זהו היצר הרע וכל הבאים מצדו, ישלימו אתו.

קעג) ויחרד יצחק ונו' ויאמר מי אפוא: שואל מהו מי אפוא, היה צריך לומר, מי הוא זה, כי איטא פירושו, אי סת, אית. ומשיב, אלא אמר מי אפוא, משום שהשכינה עמדה

קעב) תא חזי בנין וכו': בוא וראה, בשביל שיעקב בטח בו, בהקב"ה, וכל דרכיו היו לשמו, על כן אויביו ישלים אתו, וסמאל (דפרי דף קמ"ד ע"ב)

הוא נ דקאים הכא, ואודי על אינון ברכאן, ג דברכית ליה, ודאי * גם ברוך יהיה. ד נ דהא ה קב"ה אסתכם באינון ברכאן.

קעד) רבי יהודה אמר, בגין ו ההיא חרדה ו דאחריד יעקב, ליצחק אבוי, אתענש יעקב, ה בעונשא דיוסף, דחרד חרדה כהאי, בשעתא דאמרו ליה, ג זאת מצאנו. יצחק אמר מי (ה) טאיפה. באיפה אתענש יעקב, דכתיב ו איפה הם רועים, ותמן יוסף אתאביד, ו ואתעניש יעקב. ואע"ג דקב"ה אסתכם על ידוי, יא באינון ברכאן, איהו אתענש באיפה, דכתיב איפה הם רועים. ומתמן אתאביד יכ מניה, ואתענש כל ההוא יכ עונשא.

קעה) ה ויחרד יצחק חרדה גדולה, ו מאי גדולה, כתיב הכא גדולה, וכתיב התם יד ו ואת האש הגדולה הזאת וגו', ה דעאל עמיה גיהנם. עד מאד. ט מאי עד מאד. כתיב הכא מאד, וכתיב התם י והנה טוב מאד, יא דא מלאך המות, כדין אמר טו מי טו איפה.

קעו) יי יב * כשמוע עשו את דברי אביו וגו'. אמר רבי חייא, כמה בישין עבדו אינון דמעין, דבכה ואפיק עשו יח קמי אבוי, בגין דיתברך

מסורת הזהר

דרך אמת

ה) אפוא כתיב וביוסף איפה כתיב וליע. א) גם ברוך יהיה, לעיל דף ע"א ציון ז. ג) דהא קב"ה אסתכם באינון ברכאן, ח"א קמר. ג) זאת מצאנו, (בראשית ל"ז) ח"א קמה: ד) איפה הם רועים, (בראשית ל"ז) ח"א קמר. ה) ויחרד יצחק, לעיל דף ט"ב ציון ו. ו) מאי גדולה, לעיל דף ע"א ציון ה. ז) ואת האש הגדולה, (דברים י"ח) ח) דעאל עמיה גיהנם, לעיל דף ט"ב ציון ד. ט) מאי עד מאד, לעיל דף ע"א ציון ו. י) והנה טוב מאד, (בראשית א') ב"ב דף ק"א ציון א. יא) דא מלאך המות, ב"ב דף ק"א ציון ג. יב) כשמוע עשו, (בראשית כ"ז) ח"ג ק. חלופי גרסאות: ה) נ"א הכא. כ) נ"א דקיימא. ג) נ"א דבריכות. ד) נ"א ל"ג דהא. ט) נ"א דקב"ה. ו) נ"א ההוא. ז) נ"א דוחרד. ונ"א דחריד ונ"א דחרד. ח) נ"א בענשא. ט) נ"א אפה. י) נ"א ואתענש. יא) נ"א באינון. יכ) נ"א מיניה. יג) נ"א ענשא. יד) נ"א ל"ג ואת (אחיל). טו) נ"א מאי (ר"ק). טז) נ"א אפה. יז) נ"א ויהי כשמוע. יח) נ"א קמיה.

הברכות

הסולם

סאמר

גדולה, וכתוב שם את האש הגדולה הזאת וגו', מה שם פירושו האש הגדולה, אף כאן פירושו האש הגדולה, והיינו שנכנס עמו הגיהנם. עד מאד, שואל מהו עד מאד, ואומר, כתוב כאן מאד, וכתוב שם, והנה טוב מאד, סדרשו שנאמר על מלאך המות, אף כאן הוא רומז על מלאך המות שנכנס עם עשו, אז אמר מי אפוא וגו'. גם ברוך יהיה, שהבין שהברכות שייכים ליעקב ולא לעשו. קעו) כשמוע עשו את דברי אביו וגו': אמר ר' חייא, כמה רעות עשו אלו הדמעות לישראל, שבכה עשו והוציאן לפני אביו, כדי שיתברך ממנו, על שם שדברי אביו היו חשובים אצלו ביותר. כלומר, שמחמת זה היה קטרוג על ישראל, שאינם שומרים כבוד אב כמותו. הכי כרא שמו יעקב, פירושו הכי קרא שמו אותו שקרא לו, דהיינו הקב"ה. (כנ"ל דף ס"ו) אמת

עמדה שם, כשברך יצחק את יעקב, ועל כן אמר מי אפוא, שפירושו, איה הוא מי שעמד כאן והודה על הברכות שברכתי אותו, ודאי, גם ברוך יהיה. שהרי הקב"ה הסכים על הברכות האלו. קעד) רבי יהודה אמר וכו': ר"א, בשביל אותה החרדה שהחריד יעקב ליצחק אביו נענש יעקב בעונש של מכירת יוסף, שחרד או חרדה כזו, בשעה שאמרו לו זאת מצאנו. יצחק אמר מי אפוא, באיפה נענש יעקב, שכתוב איפה הם רועים. ושם נאבד יוסף ויעקב נענש. ואע"פ שהקב"ה הסכים עמו באלו הברכות מכל מקום נענש באיפה, שכתוב איפה הם רועים, ששם נאבד ממנו יוסף ונענש בכל אותו העונש. קעה) ויחרד יצחק חרדה גדולה: שואל מהו שאוה"כ גדולה, ומשיב, כתוב כאן (דפו"י דף קמ"ד ע"ב *) קמ"ה ע"א

תולדות

עז

א מניה, בגין דהוה חשיב מלה ז דאבוי יתיר. (ב) * הכי קרא שמו, נ יעקב.
 ד הכי קרא שמו, ס קרא שמו ההוא דקרא ליה, אפיק ציצא דרוקא, בגין
 קלנא. ז הכי נקרא שמו לא כתיב, אלא קרא שמו.

קעז) ויעקבני זה פעמים. זה: מהו זה, ויעקבני פעמים ו מבעי ליה.
 אלא, מלה חד פ הוי ד תרי זמני, בכורת, אהדר ליה זמנא אחרא ברכת, זה
 הוא תרי זמנין. כגוונא דא, ה כי עתה שבנו זה פעמים, מלה חד, תרין ז זמנין.
 חד דהא ו אהדרנא יא ליה, ולא נהוי בכסופא יב קמיה דההוא בר נש. שבנו:
 בשנו. אנן בכסופא מניה, וכבר אהדרנא.

קעח) כגוונא דא, אמר איוב, ו ותחשבני לאויב לך, אהדר איוב: אויב.
 ואוקמוה דכתיב ו אשר בסערה ישופני וגו', י אמר לפני, רבשע, שמא רוח
 סערה עברה לפניך. והכא בכורת, לקח והנה עתה אהדר מלה ונטיל ברכת.

מסורת הזהר

דרך אמת

(א) הכי קרא שמו, לעיל דף ט"ו ציון ב'. (ב) הכי
 נקרא שמו ל"כ אלא קרא שמו, ח"א קלח. ג) ויעקבני, לעיל דף ט"ו ציון ב'. ד) תרי זמני בכורת
 — ברכת, ח"א קס. ח"ב קיא. ה) כי עתה שבנו, (בראשית מ"ג). ו) ותחשבני לאויב לך, (איוב י"ג)
 ז"ח ע"ה טד שמא. ז) אשר בסערה ישופני, (איוב ט) ז"ח ע"ה טד שמ שמו. דף ע"ח טא שיה.
 חלופי גרסאות: א ב"א מיניה. ב ב"א ליג דאבוי. ג ב"א יתיר מאבוי. ד ב"א ליג יעקב. ד ב"א מוסיף ואוקמוה הכי.
 ו ב"א האי קרא (ד"א). ה ב"א ליג קרא שמו. ו ב"א ליג ויעקבני. ו ב"א אלא פעמיים. ו ב"א דא. ו ב"א
 דהא. ז ב"א מיבעי. ח ב"א הווי. ט ב"א זמנין. י ב"א דאהדרנא וליג דהא. יא ב"א ליג ליה. יב ב"א ליג קמיה. יג ב"א
 ליג מן אמר עד והכא.

הברכות

הכולם

מאמר

הדרך שלו, שהוא הארת השמאל בלי התכללות
 בימין, ונתן את הבכרה לדרכו של יעקב שהיס
 קו אמצעי, וסבע את דרכו לנצחיות. (כמ"ש לעיל
 חיי שרה דף מ"ו ד"ה וכבר) הרי הודה בזה שהברכות
 שייכים ליעקב. כי סוד הברכות, הוא סביעת
 הדרך לנצחיות, (כגיל דף ט"א ד"ה וע"ה) וכבר קבע
 דרכו של יעקב לנצחיות. הרי שבביווי הבכרה,
 הודה לו על הברכות, והם דבר אחד. וז"ס
 שבכרת, וברכת, אותיותיהם שוות.

אות כ"ח) השמיע קול דרך ריקקה, לבנות את מי
 שקרא לו יעקב, הכי נקרא שמו לא כתוב, אלא.
 קרא שמו שזה יורה שלא נתכוון בזה לבנות
 את יעקב, אלא למי שקרא אותו יעקב. צ"צא.
 פירושו השמעת קול, כמ"ש (גדה מ"ב) שמעית
 ולד דצויין. דרוקא, פירושו רוק. שכן דרך
 הרוצה לבנות את חבריו במדה מרובה ביותר,
 שמשקשק בשפתיו בכח ומשליך רוקו למולו.
 ומשמיע קול מלה אפו.

קעז) ויעקבני זה פעמים: שואל, אומר זה, למה
 לו המלה זה, היה צריך לומר
 ויעקבני פעמים. ומשיב, אלא דבר אחד נכפל ב'
 פעמים, הצירוף בכרת, חזר בזמן אחר להצירוף
 ברכת, לחיות אותיותיהם שוות, זה פעמים.
 שאמר, יורה, שנכפל ב' פעמים אותו הדבר. כי
 הברכה שייכת להבכור, וכיון שלקח ממנו הבכרה
 כבר קנה גם הברכה. ונמצא שאלו ב' המרמות
 הן אחד. ופנימיות הדברים. כיון שכבר בזה
 בעצמו את הבכורה שלו, כי אמר אנכי הולך
 למות ולמה זה לי בכרה, שפירושו שביוה את
 (דפו"י דף קמ"ח ע"א)

קעט) * הן גביר שמתיו לך ^א וגו' ולך איפה מה אעשה בני. ולך איפה, ^ב לית קיימא הכא, מאן ^ג דמסתכס ^ד עלך. מה אעשה בני. כדין, ברכיה בהאי עלמא, ^ה ואסתכל בדרגיה, ואמר ^ו ועל חרבך תחיה, דהא הכי אתחזי לך, לאושדא דמין, ^ז ולמעבד קרביו, ועל דא אמר מה אעשה ^ח בני. קפ) רבי אלעזר אמר, ולך איפה מה אעשה, כיון דאמר האי, אמאי בני. אלא אמר ^ט ליה, ולך איפה מה אעשה, ^י דאנת בדינא ובחרבא ובדמא חזינא לך, ולאחיך ^{יא} בארח שלימ. אלא בני, בני ודאי, ^{יב} אנא גרימנא לך, בגין ^{יג} דאנת בני. ^{יד} ועל דא ^{יז} על חרבך ^{יח} תחיה ואת אחיך תעבוד. ^{יט} ועדיין לא אתקיים, דהא לא פלח ליה עשו ליעקב. בגין דיעקב לא בעא ליה השתא, ואיהו אהדר וקרא ליה ^כ עדני כמה ^{כא} זמני, בגין דאסתכל למרחוק, ^{כב} וסליק ליה, לסוף ^{כג} יומיא, ^{כד} כדקאמרן.

קפא) רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי ^א בארחא, עד דהוו אזלי, חמו ליה לרבי ^ב יוסי סבא, ^ג דהוה אזיל ^ד בתרייהו ^ה כג יתבו, עד דמטא לגבייהו. ^ו כיון דמטא לגבייהו, אמרו השתא ^ז ארחא ^ח מתתקנא קמן, אזלו, אמר רבי חייא

דרך אמת

א) ס"י דין כמוהו ועי' לעיל קל"ז ע"ב. ב) דלולי רמו לאנטונינוס דאס לא כן תימה כי לעולם לא אתקיים. ג) ס"ת ציון א. ד) וסליק ליה לסוף יומיא, לעיל דף ס"ד ציון ג.

מסורת חזרה

חלושי גרסאות : א) נ"א ואת כל אחיו נתחיו לו לעבדים ורגן ותירוש סמכתיו ול"ג וגו'. ב) נ"א לא. ונ"א לאתקיימא. ג) נ"א דאסתכס. ד) נ"א עמך (אה"ל). ה) נ"א ואתעכב. ו) נ"א ולמעבד. ז) נ"א ליג בני. ח) נ"א ליג ליה. ט) נ"א דאת. י) נ"א באורת. יא) נ"א דאנא (אה"ל). יב) נ"א כדון (אה"ל). יג) נ"א ועל. יד) נ"א מוסיף תחיה דהכי אחחוי [איתחזון] לך. טו) נ"א עדין. ונ"א ועדין. טז) נ"א עדני אדני (אה"ל). יז) נ"א זמנין. יח) נ"א יומיא. יט) נ"א באורחא. כ) נ"א ייסא. כא) נ"א ליג דהוה. כב) נ"א אבחריהו. כג) נ"א תבו. כד) נ"א ליג כיון דמטא לגבייהו. כה) נ"א אורחא. כו) נ"א מתקנא.

מאמר

הסולם

חברות

קעט) הן גביר שמתיו לך וגו' ולך איפוא וגו' ולך איפוא פירושו, אין עומד פה, מי שיסכים עליך שתטול את הברכות, לכן מה אעשה בני. ואז ברכו בעולם הזה, והסתכל במדרגתו ואמר לו, על חרבך תחיה, כי כן ראוי לך, לשפוך דמים, ולעשות מלחמות, להיחמו דבוק בשמאל שהוא דינים, ועל זה אמר מה אעשה בני, שמדרגתך אינה ראויה לברכה.

קפ) רבי אלעזר אמר וכו' : רא"א, ולך איפוא מה אעשה, כיון שאמר זה, מה לו לומר עוד בני, אלא, אמר לו, ולך איפוא מה אעשה, כי אתה, בדינים בחרב ובדם ראיתך. ואת אחיך ראיתי שהולך בדרך שלם. אלא בני, ודאי בני, אני גרמתי לך את זה, בשביל שאתה בני פירושו, כי גם יצחק היה בחינת קו שמאל, אלא כלול בימין בסויה (דמ"י דף קמ"א ע"א)

אברחם הוליד את יצחק. וז"ש אנא גרימנא לך, כגין דאנת בני, אני גרמתי לך שתהיה בבחינת קו שמאל, שממנו דינים וחרב ודם, משום שאתה בני, ואני הוא מקו שמאל. ועל דא על חרבך תחיה ואת אחיך תעבוד : ועדיין לא נתקיים זה, שהרי עוד לא עבד עשו ליעקב, והוא חזר וקרא את עשו, אדני כמה פעמים. משום שיעקב הסתכל למרחוק, והניח אותו לאחרית הימים. כמו שאמרנו לעיל. קפא) רבי חייא ורבי יוסי וכו' : ר"ח ור"י היו הולכים בדרך, בעוד שהיו הולכים, ראו את רבי יוסי סבא, שהיה הולך אחריהם. ישבו, עד שהגיע אליהם. כיון שהגיע אליהם, אמרו, עתה הדרך מתתקן לפנינו. הלכו. אמר רבי חייא, עת לעשות לה'.

עת לעשות ליי. פתח רבי יוסי ואמר, פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה. פיה פתחה בחכמה, דא כ"י, ותורת חסד על לשונה ה' אלן אינון ישראל, דאינון לישנא דאורייתא, דמשתעי בה ג' יומי ולילי.
 קפב) פיה פתחה בחכמה, דא ב' דבראשית, ואוקמוה. ותורת חסד על לשונה ד' דא אברהם, דביה ג' ברא עלמא, וביה משתעי תדיר. ב' סתים מהאי גיסא, ה' ופתיחא מהאי גיסא ו' סתימא מהאי גיסא, כד"א ה' וראית את אחורי. ופתיחא מהאי גיסא, בגין ה' לאנהרא ו' אנפאה לגבי י' עילא, ופתיחא מהאי גיסא, בגין לקבלא מלעילא, ואיהי אכסדרה לקבלא. ובגין כך סיימא י' ברישא י' דאורייתא י' ואתמליא לבתר, פיה פתחה בחכמה, בחכמה ודאי, דכתיב י' ב' בראשית ברא אלהים, טו' כתרגומו. ותורת חסד על לשונה, דהא לבתר משתעי ואמר י' ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. פיה פתחה בחכמה, דא ה' דשמא קדישא, דכלא בה, ואיהי סתים טו' וגלייא, י' כלילא י' דעילא ותתא, רזא דעילא ותתא.

מסורת הזהר

א) עת לעשות לה', (תהלים קיט) וירא דף ק"ל ציון א'. ב) פיה פתחה בחכמה, (משלי לא). ג) בחכמה דא כנסיה, ח"א קמה: ד) דא אברהם דביה ברא עלמא, (בתבראם באברהם) הקסה"ו דף מ"ח ציון ה'. ה) וראית את אחורי, (שמות ל"ג) לעיל ב"א דף קכ"ב ציון א' ושי"ג. ז"ח דף מ"ז טד שכ, דף מ"ח טב שי. דף ס"ז טב שלד. דף פ"ג טב שיב, שכא. ו) בראשית ברא אלקים, (בראשית א') לעיל ב"ב דף י"ח ציון א' י' ז) ויאמר אלקים יהי אור, (בראשית א') ב"א דף מ' ציון ד'.

חלופי גרסאות: א) ג"א ליג אלין. כ) ג"א דמשתעו (אה"ל), ונ"א דמשתעשי (אה"ל). ג) ג"א יומס. ד) ג"א תליא. (אה"ל). ה) ג"א ופתיחה. ו) ג"א ליג סתימא מהאי גיסא. ז) ג"א סתים. ח) ג"א לאתנהרא. ונ"א לאהדרא. ט) ג"א אנפה. י) ג"א עלאה (אה"ל), ונ"א עלאי (אה"ל), י' ג"א בריש. יב) ג"א אורייתא. יג) ג"א ואתמלייא. יד) ג"א ליג בראשית. טו) ג"א ליג כתרגומו. טז) ג"א וגלייא. יז) ג"א כללא. ונ"א כלא (אה"ל). יח) ג"א לעילא (אה"ל).

הברכות

הסולם

מאמר

שאתה אומר וראית את אחורי. פירוש, ראיה ה"ס חכמה, וכשהנוקבא מקבלת חכמה היא נסתמת מטעם חסרון חסדים, (כנ"ל ב"א דף ק"ד ד"ח את ע"ש) וע"כ נקראת אחורים, והכתוב אומר אז עליה, וראית את אחורי.
 פתיחא מהאי גיסא בגין וכו': ומצד השני הב' פתוחה, כדי להאיר פניה כלפי מעלה שהוא ז"א, וכן היא פתוחה כדי לקבל מלמעלה, מו"א, והיא פרוצה כמו אכסדרה, לקבל אור מרובה. כי האכסדרה מקבלת אור חמש יוחר מביה, ומשום זה עומדת בראש התורה דהיינו כ' דבראשית כשה"כ מיה פתחה בחכמה ונתמלאה אור אח"כ בכל דברי התורה. שה"ס ותורת חסד על לשונה.
 פירוש, כי יש כאן בהכתוב ב' פתיחות של הנוקבא, א) פיה פתחה בחכמה, ב) ותורת חסד על לשונה, ופצאר, שבעת שהב', שה"ס הנוקבא

פתח רבי יוסי וכו': פתח ר"י ואמר, פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה. פיה פתחה בחכמה, טובב על כנסת ישראל, שהיא השכינה, ותורת חסד על לשונה, אלו הם ישראל, שהם לשונה של התורה, כי מדברים בה יום ולילה. קפב) פיה פתחה בחכמה: זהו ב' של בראשית ובארוה, שה"ס הנוקבא המכונה בית, (כנ"ל בראשית א' דף רס"ח אות שכ"ז) ותורת חסד על לשונה, זהו אברהם, שה"ס קו החסד, שבו ברא העולם, (כנ"ל פרשת לך דף קכ"ח אות שפ"ג) ובו מדבר תמיד. דהיינו שמדבר תמיד בתורה. שהיא כולה המשכת החסד. וע"כ אומר ותורת חסד על לשונה. כמו שמבאר לפנינו. ב' סתים מהאי גיסא ופתיחא וכו': מבאר יותר, ואומר, כי צורת אות ב' היא סתומה מצד אחד ופתוחה מצד אחד. היא סתומה מצד אחד, כמו (דפו"י דף קמ"ה ע"א)

קפג) פיה פתחה בחכמה בגין ^ה דאיהי סתימא דלא אתיידע כלל דכתיב
 "ונעלמה מעיני כל חי ^ג ומעוף השמים נסתרה. וכד שארי לאתפשטא
 בחכמה ^י דאתדבק בה ^ז ואיהי בגווה ^ה אפיקת קלא דאיהי תורת חסד.
 קפד) פיה פתחה בחכמה דא ^ו היא בתראה ^ז דאיהו ^ח דבור, ומלה
^ט תליא בחכמה. ותורת חסד על לשונה. דא קול דקיימא על ^י דבור, לאנהגא
 ליה. ותורת ^{יא} חסד, דא יעקב, ^ב דאיהו על לשונה, ^ג לאנהגא מלה, ^ד וולאחדא
^ה לה, דהא לית דבור ^ו בלא קול, ואוקמוה.

מסורת הזהר

(א) ונעלמה מעיני כל חי, (איוב כ"ח) ח"ג רצ. ת"ז תקי י"ח לו: תקי כ"ט עג. ז"ח מ"א טא שז.
 חלוסי גרסאות: א ב"א דאיהו. כ ב"א ומעוף וגו'. ג ב"א דאתדבקת. ונ"א דאתדבקא. ד ב"א ואיהו. ה ב"א מוסיף
 ואיהי אפיקת. ונ"א מוסיף ואיהי בגוה אפיקת. ו ב"א ה"ז ז ב"א דאיהי. ח ב"א דיבור. ט ב"א תלייא.
 י ב"א דיבור. יא ב"א מוסיף חסד על לשונה. יב ב"א ל"ג לאנהגא. יג ב"א וולאחדא. ונ"א וולאמבא (אה"ל). ונ"א
 וולאחמכא (אה"ל). יד ב"א ליה. טו ב"א ולא.

סאמר

הסולם

הברכות

שלמטה נכללת בנינה שהיא למעלה, שאז נעשית הבינה
 סתומה. ולעת גדלות היא סוד המוחין שלמעלה, של
 הבינה עצמה, ושלמטה, של המלכות, שאז היא
 עצמה נעשית גלויה, דהיינו בג"ר, וגם משפעת
 מוחותיה אל המלכות. ומפרש יותר, לפיכך
 אוה"כ, פיה פתחה בחכמה, משום שבסוד הג"ר
 דבינה, היא סתומה ולא נודעת כלל. שכתוב
 ונעלמה מעיני כל חי, ומעוף השמים נסתרה.
 וכשהתחילה הבינה להתפשט עם החכמה שנתדבקה
 בה, ושנתלבשה בתוכה, דהיינו בסוד ז"ס תחתונת
 שבה, שה"ס הכתוב פיה פתחה בחכמה. לא יכלה להתפשט
 עד שהוציאה קול, דהיינו ז"א. הקו האמצעי, שהוא
 תורת חסד. ועליו נאמר, ותורת חסד על לשונה.
 כי ז"א נקרא תורה, והוא מאיר באור החסד,
 וע"כ נקרא תורת חסד. והטעם שהבינה לא
 יכלה להתפשט בחכמה, עד שיצא אור החסד
 שהוא ז"א, הוא מפני שאין החכמה יכולה
 להאיר מטרם שנתלבשה באור החסד.

הנוקבא, נפתחת, דהיינו בעת שנזדווגת עם
 ז"א, יש בה השפעה וקבלה; כי ז"א היא חמיד
 בחסדים מכוסים, להיותו בבחינת ג"ר דבינה
 בסוד כי חפץ חסד הוא. זולת בעת זווגו עם
 הנוקבא, הוא נכלל ממנה באור החכמה שלה
 וז"ש פתיחא מהאי ניסא בנין לאנהרא אנפאה
 לנבי עילא, פירוש. אנפאה, ה"ס הארת חכמה,
 ואומר, שהנוקבא מאירה הארת חכמה כלפי
 מעלה, דהיינו לז"א בעלה. שזסו"ה, אשת חיל
 עטרת בעלה, כי מעטרתו בהארת החכמה. הרי
 שהנוקבא נפתחה בבחינת השפעה, שזסו"ה
 פיה פתחה בחכמה. דהיינו להשפיע חכמה
 לז"א. וכן הוא נפתחת בקבלה, שמקבלת אז
 שפע חסדים מז"א, שהוא נקרא תורה. וז"ש
 ופתיחא מהאי ניסא בנין להבלא מעילא,
 דהיינו לקבל שפע אור החסדים מז"א. וז"ש
 ותורת חסד על לשונה.

קפד) פיה פתחה בחכמה: פירוש אחר על הכתוב
 פיה וגו', שזהו ה' אחרונה של שם
 הוי"ה, דהיינו הנוקבא, שהוא נקראת דבור, והדבר
 תלוי בחכמה. כלומר, שאין דבור בלי חכמה ושכל, וע"כ
 נאמר על הנוקבא פיה פתחה בחכמה. ותורת חסד על
 לשונה, זהו קול שהוא ז"א, העומד על הדבור
 שהיא חנוקבא, להנהיג אותה. ומפרש יותר, ותורת
 חסד זהו יעקב, דהיינו ז"א שנקרא תורה והוא חסד,
 שהוא על לשונה, דהיינו על הדבור שלה להנהיג
 המלה ולהתיחד עמה, כי אין דבור בלי קול.
 ובארוהו

פיה פתחה בחכמה: פירוש אחר שטוב
 על התורה. שפתחה בחכמה בודאי, שכתוב
 בראשית ברא אלקים, שבראשית פירושו חכמה,
 כתרונמו בחוכמתא. ותורת חסד על לשונה, כי
 אחר כך מספרת התורה ואמרת ויאמר אלקים
 יהי אור ויהי אור. שפירושו אור החסד.
 פיה פתחה בחכמה: פירוש אחר, שהוא ה'
 ראשונה של שם תקרוש הוי"ה, שהיא בינה,
 שחכל בה, שכל המוחין דו"ן והתחתונים נמשכים ממנה,
 והיא סתומה וגלויה, שנהג בה קטנות וגדלות, שבעת
 קטנות היא, כללות שלמעלה ושלמטה, שהמלכות
 (דפרי דף קמ"ה ע"א) (קמ"ה ע"ב)

קפה) פתח רבי חייא אבתריה ואמר, * אני חכמה שכנתי ערמה ודעת מזמות אמצא. * אני ב חכמה, דא כ"י. שכנתי ערמה, דא יעקב, דאיהו חכים, ודעת מזמות אמצא, דא יצחק, דהוה ליה דעת ב מזמות, דברכא ליה לעשו. ובגין ב דחכמה אשתתף בהדיה דיעקב, דאיהו ערמה, דודעת מזמות אמצא, ב דאתברך יעקב מאבוי, ושרו עליה כל אינון ברכאן, ואתקיימו ביה ובבנוי, דעלם ולעלמי עלמין.

קפו) מאינון אתקיימו בהאי עלמא, וכלהו י יתקיימון, לזמנא דמלכא ב משיחא, דכדין יהון ישראל גוי אחד ז בארץ, ועם אָחד ה לקב"ה, הה"ד י ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ. וישלטון לעיקא ותתא, דכתיב ה וארו עם ענני שמיא כבר אינש אתי, דא מלכא משיחא, ט דכתיב י ובוימיהון די מלכייא אינון יקום אלה שמיא מלכו י וגו'. וע"ד בעא יעקב, י דיסתלקון ברכוי לההוא זמנא דאתי, ודא נטל לון יא לאתרי.

קפז) פתח רבי ייסא אבתריה ואמר, ה יב ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם

מסורת הזהר

א) אני חכמה וגו', (משלי ה') ח"ג קמו. ז"ח בראשית ח' טג שו. ב) חכמה דא כנ"י, לעיל דף ע"ט ציון ג. ג) משיחא. לעיל דף ס"ד ציון ד. ד) ועשיתי אותם לגוי, (יחזקאל ל"ז). ה) וארו עם ענני שמיא, (דניאל ז') ח"ג קמו. ו) ובוימיהון די מלכיא, (דניאל י"ב) ז) דיסתלקון — לההוא זמנא לעיל דף ע"ח ציון ג. ח) ואתה אל תירא, (ירמיה מ"ו) ח"ג רעד: ז"ח ע"ו טד שמג. חלופי גרסאות: א) ב"א ל"ג מן אני עד דא יצחק. ב) ב"א ל"ג מזמות. ג) ב"א דחכמתא. ד) ב"א דעת. ה) ב"א דיתברך. ו) ב"א יתקיימון. ז) ב"א ל"ג בארץ. ח) ב"א מוסיף ליה לקב"ה. ט) ב"א וכתוב. י) ב"א די לעלמין לא תחבל ומלכותה לעם אחרן לא תשתבך תדיק וחסף כל אלין מלכותא והיא תקום לעלמא ול"ג וגו'. יא) ב"א השחא. וב"א השחא ולכתי. יב) ב"א ל"ג ואתה.

הברכות

הסולם

מאמר

שהחכמה, שהוא השכינה הנקראת חכמה, נשתתפה עם יעקב שהוא בא בערמה, על כן ודעת מזמות אמצא שנתברך יעקב מאביו, שהיה לו דעת מזמות לברך את עשו, ונחו עליו כל אלו הברכות, ונתקיימו בו ובבניו לעולם ולעולמי עולמים.

קפו) מאינון אתקיימו וכו': מהם נתקיימו בעולם הזה, וכולם יתקיימו בזמן מלך המשיח, שאז יהיו ישראל גוי אחד בארץ ועם אחד אל הקב"ה. וזהו שכתוב, ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ. וימשלו למעלה ולמטה, שכתוב, וארו עם ענני שמיא כבר אינש אתי. היינו המלך המשיח, שכתוב, ובוימיהון די מלכיא אינון יקום אלה שמיא מלכו וגו'. ועל כן רצה יעקב, שברכותיו יהיו נדחות לעתיד לבא, ולא לקח אותם מיד.

קפז) פתח רבי ייסא אבתריה וכו': פתח ר"י אחריו, ואמר, ואתה אל תירא וגו'. מקרא זה בארוהו. אבל באותה שעה, שיצא יעקב

ובארוהו. כלומר, הנוקבא הנקראת דבור, אין לה מעצמה כלום, אלא מה שז"א הנקרא קול משפיע אליה. וע"כ אין הדבור נשמע בלי קול. שירה על יחוד זו"ן. וזה שיעור הכתוב. פיה פתחו: בחכמה. כשהנוקבא פותחת פיה לדבר, שה"ס להשפיע חכמה לתחתונים, אז ותורת חסד על לשונה, אז מחויבת להתיחד עם ז"א שה"ס קול, וה"ס תורת חסד, והוא נשמע דרך הדבורים שלה שעל לשונה, וגם זה הוא מסעם, שאין החכמה שבנוקבא יכולה להאיר בלי אור החסד של ז"א.

קפה) פתח ר' חייא אבתריה וכו': פתח אחריו רבי חייא ואמר. אני חכמה שכנתי ערמה ודעת מזמות אמצא. אני חכמה, זהו כנסת ישראל, דהיינו הנוקבא, הנקראת חכמה תתאה שכנתי ערמה זהו יעקב, שהוא ערום כי לקח הברכות בערמה. ודעת מזמות אמצא, זהו יצחק, שהיה לו דעת מזמות לברך את עשו. ומשום (דמו"י דף קמ"ח ע"ג)

י"א ואל תחת ישראל כ וגו'. האי קרא אוקמוה. אבל ג בההיא שעתא, דנפק יעקב ד מקמי אבוי, באינון ברכאן, אסתכל בנפשיה, אמר, ה הא אלין ברכאן, בעינא ו לסלקא דון לבתר, לאריכו יומין, והוה דחיל ומסתפי, ז נפק קלא ואמר, א ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם י"א כי אתך אני, לא אשבוק לך בהאי עלמא. ב כי הגני מושיעך מרחוק, לההוא זמנא דאנת סליק דון, לאינון ברכאן. קפח) ג ואת זרעך מארץ שבים, דאע"ג דהשתא נטיל ברכוי עשו, וישתעבדון בבנך, ח אנא אפיק לון מידוי, וכדין ט ישעבדון י בניך ביה. ד יא ושב יעקב, לאינון ברכאן, ושב יעקב, דא יכ שכינתא. ושב יעקב ודאי. ה ושקט ושאנן, י כמה דאוקמוה, יד מאינון טו מלכוון: מבבל, טו ממדי, ומיון, יז ומאדום. יח דאינהו הוו דאשתעבדו בהו בישראל. י ואין מחריד, לעלם ולעלמי ט עלמיא. קפט) א זולו, עד דהוו אזלי, א"ר יוסי, ודאי, כל מה דעביד קב"ה בארעא, כלא הוה ברזא דחכמתא, וכלא בגין לאחזאה חכמתא עלאה, להו לב"ג, כ בגין כה דילפון מההוא עובדא, רזין דחכמתא, וכלא אינון כדקא יאות, ככ ועובדוי כלהו, אורחי דאורייתא, בגין דאורחי דאורייתא, אינון כג ארחי דקב"ה, ולית מדה זעירא, דלית בה כמה אורחין ושבילין, ורזין דחכמתא עלאה.

מסורת הזהר

(א) ואתה אל תירא - כי אתך אני (ירמיה מ"ו). (ב) כי הגני מושיעך מרחוק, (ירמיה מ"ו). (ג) ואת זרעך מארץ שבים, (ירמיה מ"ו). (ד) ושב יעקב, (ירמיה מ"ו). (ה) ושקט ושאנן, (ירמיה מ"ו). (ו) ואין מחריד, (ירמיה מ"ו).

חלופי גרסאות: א ג"א ואל תחת ישראל. ב ג"א כי אתך אני כי הגני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד. ג ג"א בההוא. ד ג"א מקמיה. ה ג"א האי. ו ג"א לאסתלקא. ז ג"א ל"ג מן נפק עד עבדי. ח ג"א אנא אפיק לון מן ידוי. ט ג"א אנת תיפוק לון מיווי. ט ג"א ישתעבדון. י ג"א בנין. יא ג"א ברך. יב ג"א ל"ג מן ושב עד ושב. יכ ג"א מוסיף שכינתא דאיהי עמיה דיעקב. יד ג"א כמא. יז ג"א באינון. טו ג"א מלכוותא. טז ג"א ממדי ומיון. יח ג"א ל"ג ומאדום. יח ג"א דאיהו. יט ג"א עלמיא. כ ג"א כיון. כה ג"א דיילפון. ככ ג"א ועבדי. כג ג"א אורחי

הברכות

כמו שבארוהו, שישקוט מאלו הממלכות, מבבל ממדי, מיון ומאדום, שהיו מעבידים את ישראל. ואין מחריד, לעולם ולעולמי עולמים. קפט) א זולו עד דהוו וכו': הלכו בעוד שהיו הולכים, אמר ר' יוסי, ודאי, כל מה שהקב"ה עושה בארץ, הכל הוא בסוד החכמה, והכל הוא כדי להורות חכמה עליונה לבני אדם, כדי שילמדו מאותם המעשים סודות החכמה, והכל הוא כראוי להיותו, ומעשיו כולם הם דרכי התורה, משום שדרכי התורה הם דרכיו של הסב"ה, ואין לך דבר קטן שלא יהיו בו כמה דרכים ושבילים וסודות חכמה העליונה.

ת"ח

הסולם

יעקב עם הברכות מלפני אביו, הסתכל בעצמו ואמר, הנה אלו הברכות אני רוצה לדחות אותם לאחר זמן, ויהיו לאורך ימים. והיה מפחד ומתירא שלא ינחלו עליו הברכות מיד, מן יהיה לחן המסק, אם יחטאו ישראל. יצא קול ואמר, ועתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' כי אתך אני, שלא אעזוב אותך בעולם הזה, כי הגני מושיעך מרחוק, לאותו הזמן שאתה מודה את קיום הברכות. ואת זרעך מארץ שבים, שאף על פי, שעתה לקח עשו את הברכות, ובניו יעבידו את בניך, אני אוציאם מידיו, ואז בניך יעבידו אותי. ושב יעקב, שישב לאלו הברכות. ושב יעקב, אל השכינה, שתייה שוב עם יעקב. ושב יעקב ודאי ושקט ושאנן. (דפו"י דף קמ"ח ע"ב)

מאמר

תולדות

פג

קצ) ת"ח, דהא רבי ה' יוחנן בן זכאי הוה אמר, תלת מאה הלכות פסוקות, ברזא דחכמתא עלאה, בפסוק * ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב, ולא גלי לון, אלא לרבי אליעזר, דהוה עמיה, בגין למנדע, דכמה רזין עלאין אינון, בכל עובדא ג' ועובדא, דאיהי באורייתא, ובכל מלה ומלה, חכמתא איהי, ואורייתא דקשוט, בג"כ אינון מלין דאורייתא, מלין ד קדישין אינון, לאחזאה מינה נפלאות, כד"א, ג' גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

קצא) ת"ח, בשעתא דעקים ההוא ה' חויא, לאדם ולאתתיה, ו דאקריב ו לאתתא, ואטיל בה זוהמא, ואתפתא ביה אדם, כדין אסתאב עלמא, ואתלטיא ארעא בגיניה, וגרים מותא לכל עלמא, וקיימא עלמא לאתפרעא י' מניה. עד דאתא י"א אילנא דחיי, י"ב וכפי על אדם, וכפיא ליה לההוא נחש דלא ישלוט לעלמין, על זרעא דיעקב.

קצב) דהא בזמנא י"ג דאקריבו ישראל שער, הוה י"ד אתכפיא ההוא נחש ג' ואתהפך לעבדא, טו כמה דאתמר. וע"ד אקריב יעקב לאביו, ד תרין טו שעירין ה' חד, י"ו לאכפיא לעשו, דאיהו שער, וחד, בגין דרגא דהוה י"ז תלי ביה י"ט עשו ואתדבס ביה ואתמר.

קצג) ובג"כ קיימא עלמא, עד כ' דתיתי אתתא, כגוונא דחווה, ובר נש

מסורת הזהר

א) ושם אשתו מהיטבאל ונוי, (בר שי"ז י"ו) ח"ג קלה ז"ח מ"ד טא שמח. דף נ"ב ט"א שלא. ב) גל עיני ואביטה, (תהלים קי"ט) לעיל חיי שרה דף ס"ז ציון ב. ג) ואתהפך לעבדא, לעיל דף ע"ד ציון ה. ד) תרין שעירין, לעיל דף נ"ה ציון ד. ה) חד לאכפיא וכיו' וחד בנין, לעיל דף נ"ה ציון ה. חלופי גרסאות: א' נ"א שמעון. ב' נ"א אלעזר. ג' נ"א דעובדא. ד' נ"א ל"ג קדישין. ונ"א קדישין. ה' נ"א חויא. ונ"א נחש. ו' נ"א דאיקריב (אה"ל). ז' נ"א לתתא. ח' נ"א ואתלטיא. ט' נ"א קיימא. י' נ"א מיניה. י"א נ"א יעקב. י"ב נ"א ונפיל. ונ"א וכפר. ונ"א לכפר (אה"ל). י"ג נ"א דאתקריבו. י"ד נ"א אתכפיא. טו נ"א כמא. טז נ"א שעירים. יז נ"א לאכפייא. יח נ"א חב. ונ"א ת"ב ול"ג תלי ביה. יט נ"א ל"ג עשו. כ' נ"א דייתא.

הברכות

הכולם

מאמר

ממנו. עד שבא עץ החיים, וכפר על אדם, והכניע את הנחש, שלא ישלוט על זרעו של יעקב לעולם.

קצב) דהא בזמנא וכיו' : כי בזמן שישראל הקריבו שער, היה נכנע אותו הנחש ונתהפך לעבד אל ישראל, כמו שלמדנו. ועל כן הגיש יעקב לאביו שני שעירים, א' להכניע לעשו שהוא שער. ואחד בשביל המדרגה שעשו היה תלוי בה ונתדבס בה, ובארוהו, שהוא סמאל שרו של עשו. קצג) ובג"כ קיימא וכיו' : ועל כן נמצא העולם כסללה עד שתבא אשה בדומה לחוה, ואיש בדומה לאדם, וירמו ויערימו על אותו הנחש, ואותו שהיה רוכב עליו, שהוא סמאל, וכבר למדנו כל זה. פירוש שיעקב היה דומה לאדם, ורבקה היתה דומה לחוה, ועשו היה

קצ) ת"ח דהא וכיו' : בוא וראה, כי רבי יוחנן בן זכאי היה אומר, שלוש מאות הלכות פסוקות בסוד חכמה העליונה, בפסוק, ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב, ולא גילה אותם אלא לרבי אליעזר שהיה עמו, כדי לדעת שכל סודות התורה נמצאים בכל פעולה ופעולה שכתוב בתורה, ובכל מלה ומלה יש בה חכמה ותורת אמת, ועל כן מלות התורה מלות קדושות הן להראות מהן נפלאות כמו שאתה אומר, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. קצא) ת"ח כשעתא דעקים וכיו' : בוא וראה בשעה שהנחש רמה את אדם ואשתו, שקרב לאשתו והטיל בה זוהמא, ונתפתה בה אדם, אז נטמא העולם, ונתסללה הארץ בשבילו, וגרם מיתה לכל העולם, והעולם היה עומד להפרע (דסרי דף קמ"ה ע"ב)

בחינה

כגוונא דאדם, ויעקימו * ויחכימו * ליה לההוא חויא בישא וההוא דרכיב עליה וכלא אתמר.

קצד) פתח ואמר, * ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה, והא אתמר ב ויעקב איש תם יושב אהלים. איש תם: גבר שלים, ג כתרגומו. יושב אהלים, אמאי איהו תם, בגין דאיהו יושב אהלים, ג דאחיד לתרין סטרין, גאברהם וליצחק. וע"ד, ד יעקב בסטרא דיצחק אתא לגביה דעשו, כמה דאתמר, דכתיב, י עם חסיד תתחסד ה ועם עקש ה תתפל. וכד אתא עם ברכאן, בסיועא דלעילא קא אתא, בסיועא דאברהם ויצחק, וונג"כ ז בחכמתא הוה, כמה דאתמר. קצה) ת"ח, כד יעקב אתער, ה לגבי סמאל, דרגא דעשו, וקביל עליה ט ליעקב, ויעקב נצח ליה, בכמה סטרין, נצח י לחויא, בחכמתא, ובעקימו, ולא אתנצח, בר בשעיר. ואע"ג דכלא חד, נצח כמו כן יא לסמאל, בנצחונא אחרא, ונצחיה, הה"ד י ויאבק איש עמו עד עלות השחר. ז וירא כי לא יכול לו. קצו) ת"ח, זכותיה דיעקב כמה יב הוה, דאיהו אתא, ובעא לאעברא יג ליה

מסורת הזהר

א) ויהי עשו, לעיל דף ל"ג ציון א. ב) ויעקב איש תם, לעיל דף ל"ד ציון ב. ג) דאחיד לתרין סטרין לעיל דף ל"ו ציון א. ד) עם חסיד תתחסד, (שמואל ב' כ"ב) ח"ג רצבו ה) ועם עקש התפל, (שמואל ב' כ"ב) ו) ויאבקה איש עמו, (בראשית ל"ב), ב"א דף ש"ל ציון ב. ז) וירא כי לא יכול, (בראשית ל"ב) ח"ב מא: קיא: ח"ג מה. ת"ז תקי לג תקי ניו תקי ס"ט ח"ט ח"ט דף כ"ד טא שא. טג שה. חלופי גרסאות: א) ב"א ויעקמו, ב) ב"א ויתטאו, ג) ב"א ויתטאו, ד) ב"א ויתטאו, ז) ב"א ויעקב, ח) ב"א תתפל (אה"ל). ו) ב"א נבגין, ז) ב"א הכנתא, ח) ב"א לגביה, ט) ב"א דיעקב (אה"ל). י) ב"א לחויא, ו) ב"א לחויא. יא) ב"א ישראל, יב) ב"א הות (אה"ל). יג) ב"א מוסיף ליה ליעקב.

הברכות

הטולם

מאמר

הברכות בא בתמיכה של מעלה, בתמיכת אברהם ויצחק, דהיינו מב' הצדדים ימין ושמאל ביחד. קצה) ת"ח כד וכו': בוא וראה כאשר יעקב נחעורר אל סמאל שהוא מדרגת עשו, וסמאל רב והתאבק עם יעקב, ויעקב נצח אותו בכמה אופנים, נצח הנחש בערמה ובמרמה, ולא נוצח רק בשעיר, היינו השני שעירים שהגיש ליצחק אביו סבהם נצח את עשו שהוא דרגא דנחש כנ"ל. ואף על פי שהכל אחד, דהיינו הנחש וסמאל, מכל מקום נצח כמו כן גם את סמאל בנצחון אחר, ונצח אותו. וז"ש ויאבק איש עמו עד עלות השחר וירא כי לא יכול לו, וקביל, פירושו ריבו, כי על ריבו (ישעיה א' י"ז) מתרגם קבילת.

בחינת הנחש, ששרו של עשו שהוא סמאל היה רוכב עליו, וע"כ באו רבקה ויעקב במרמה, והערימו על עשו וסמאל ובכח ב' השעירים שהגישו רבקה ויעקב התגברו עליהם כנ"ל בסמוך. קצד) פתח ואמר ויהי עשו ונו' ויעקב איש תם יושב אהלים: איש תם, פירושו, אדם שלם, כתרגומו. יושב אהלים, משמיענו, למה הו'א תם, בשביל שהוא יושב אהלים, שפירושו שנאחו בשני הצדדים, ימין ושמאל, שהם אברהם ויצחק ונמצא שהוא שלם הן מימין שהוא אור החסדים והן משמאל שהוא הארת החכמה. פירוש כי אהל פירושו אורה, מלשון, בהלו נרו על ראשי יגו' (איוב כ"ט) ולהיותו כלול מב' אורות, מהארת הימין והארת השמאל, אומר עליו הכתוב, יושב אהלים, לשון רבים.

קצו) ת"ח זכוריה וכו': בוא וראה כמה היה זכותו של יעקב. שהוא, סמאל, בא ורצה להעביר את יעקב מן העולם. ואותו לילה היה הלילה שנברא בו הלבנה, דהיינו ליל ד', שהוא זמן סכנה ויעקב נשאר לבדו, שלא היה עמו אחר, שלמדנו, לא יצא אדם יחידי בלילה, וכל שכן, בלילה שנבראו בו המאורות, דהיינו הלילה של יום

וע"ד יעקב כסטרא, וכו': ומשום זה, שכלול מב' הצדדים, בא יעקב אל עשו, מצדו של יצחק הכלול בו. שז"ס ב' השעירים שהגיש ליצחק, שהיו מהארת השמאל מבחינת יצחק, והערים עליו, כמו שלמדנו, שכתוב עם חסיד תתחסד, ועם עקש תתפל. וכשבא לקבל (דו"י דף קמ"ה ע"ב *) דף קמ"ו ע"א)

מעלמא, וההוא ליליא, הות ליליא דאתברי ביה סיהרא, ויעקב אשתאר בלחודוי, דלא הוה עמיה אחרא, דתנן אלא יפוק ב"נ יחידי בליליא, וכ"ש בליליא דאתבריו ביה נהורין, דהא סיהרא איהי חסרא, דכתיב ב' יהי ג מאר"ת חסר, וההוא ליליא, אשתאר בלחודוי, בגין דכד סיהרא חסרא, א חויא ב' בישא אתתקף ושלטא, וכדין אתא סמאל, וקטריג ליה, ובעא לאובדא ליה מעלמא. קצו) ויעקב הוה תקיף בכל סטרין, בסטרא דיצחק, ובסטרא דאברהם, דאינון ג הוו ד תקיפו דיעקב. אתא לימינא חמא לאברהם, תקיף בתקיפו ה דיומא, בסטרא דימינא דחסד. אתא לשמאלא, חמא ו ליצחק, תקיף בדינא קשיא. אתא דגופא, (ה) חמא ה דיעקב, תקיף מתרין סטרין ט אלין, דסחרן ליה, חד מכאן, וחד מכאן, כדין, ד וירא כי לא יכול לו ה ויגע בכף ירכו דאיהו אתר לבר מגופא, ואיהו חד עמודא דגופא, כדין, ו ותקע כף ירך יעקב בהאבן, עמו וגו'.

קצח) כיון דאתער צפרא, יא ועבר ליליא, אתתקף יעקב, יב ואתחלש חיליה דסמאל, יג כדין אמר שחנני, יד דמטא טו זמנא, לומר שירתא דצפרא, טו ובעי למיזל, ואודי ליה, על יי אינון ברכאן, ואוסיף ליה יכ ברכתא אחרא, דכתיב ויברך אותו שם.

קצט) ת"ח כמה ברכאן, אתברך יעקב, חד דאבוי, בההוא יט עקימו, ורווח

דרך אמת
 (א) ע"י מענין זה כפי' בראשית דף כ"ה ע"ב ובפרדס (א) לא יפוק בינ בליליא, ח"א קסט: ב) יהי מארת, (בראשית א"י) ב"א דף צ"ה ציון ג'. ג) מארת חסר, לעיל בהקס"ז דף צ"י ציון ו'. ד) וירא כי לא יכול, לעיל דף פ"ד ציון ז'. ה) ויגע בכף ירכו, (בראשית ל"ב) לעיל ב"א דף קל"ג ציון ג'. ו) וירא כי לא יכול לו ה ויגע בכף ירכו, (שם) ח"ג מה. ז) ויברך אותו שם, לעיל דף ע"ד ציון ג'.
 חלופי גרסאות: א) ב"א חוייא ונ"א חוייא. ב) ב"א ל"ג בישא. ג) ב"א ל"ג הוו. ד) ב"א תקיפא. ה) ב"א ל"ג מן דיומא עד אתא. ו) ב"א מוסיף ליה ליצחק, ז) ב"א קשייא. ח) ב"א מוסיף ליה ליעקב. ט) ב"א אילין. י) ב"א ל"ג עמו. יא) ב"א ל"ג ועבר ליליא. יב) ב"א ואחלש. יג) ב"א וכדין. יד) ב"א ומטא. טו) ב"א זמניה. טז) ב"א ובעא. יז) ב"א ל"ג אינון. יח) ב"א ברכא. ונ"א מוסיף גם את רחל ברכתא. יט) ב"א מוסיף עקימו דנחש (אה"ל).

<p>הסולם</p> <p>אז, וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו, שהוא מקום מחוץ לגוף, והוא עמוד אחד של הגוף, שכל הגוף נשען עליו, דהיינו ספירת הנצח, שהוא עמוד של המ"ת הנקרא גוף, אז ותקע כף ירך יעקב בהאבן עמו וגו'.</p> <p>קצח) כיון דאתער וכו': כיון שהאיר הבוקר, והלילה עבר, נתחזק יעקב, ונחלש כחו של סמאל, אז אמר שלחני, שהגיע הזמן לומר שירת הבוקר, ואני צריך ללכת. והודה לו על הברכות, והוסיף לו ברכה אחת משלו. שכתוב ויברך אותו שם.</p> <p>קצט) ת"ח כמה וכו': בוא וראה כמה ברכות נתברך יעקב. אחת של אביו, על</p>	<p>סאמר</p> <p>ד"י כי אז הלכנה היא חסרה, שכתוב בו יהי מארת, חסר י' שהוא לשון קללה, ואותו הלילה נשאר יעקב לבדו, וע"כ היה בסכנה גדולה, כי כשהלכנה חסרה מתחזק נחש הרע ומושל, ואז בא סמאל וקטריג על יעקב, ורצה להאבידו מן העולם. סצו) ויעקב הוה תקיף וכו': ויעקב היה חזק בכל הצדדים, בצד יצחק ובצד אברהם, שהם היו מעוזיו של יעקב, בא סמאל לימין ראה את אברהם חזק בתספו של יום, דהיינו בצד הימין שהוא חסד. בא לשמאל, ראה את יצחק חזק בדין קשה, בא לגוף דהיינו לקו אמצעי ראה את יעקב חזק מב' הצדדים, האלו, אברהם ויצחק, שמסבבים אותו. אחד מכאן ואחד מכאן. (דפו"י דף קמ"ו ע"א)</p>
--	---

כל אינון ברכאן. וחד דשכינתא דבריך ליה סביה, כד הוה אתי מלבן, דכתיב
 * ויברך אלהים את יעקב. וחד, דברכיה ^א ליה ההוא מלאכא, ממנא דעשוי
 וחד, ^ב ברכה אחרא, דברכיה ^ג ליה אבוה, כד הוה אזיל לפדן ארם, דכתיב
^ד ואל שדי יברך ^ה אותך וגוי.

(ו) בההוא זמנא, דחמא יעקב ^ו גרמיה, בכל ^ז הני ברכאן, אמר, במאן
 ברכתא ^ח דמנייהו אשתמש השתא. ^ט אמר, בחלשא מנייהו אשתמש השתא,
 ומאן איהו, דא ^י בתרייתא, דברכיה אבוה, ואע"ג דאיהי תקיפא, ^{יא} אמר, לאו
^{יב} איהי תקיפא, ^{יג} בשלטנותא ^{יד} דהאי עלמא ^{יז} כקדמאה.

(רא) אמר יעקב, ^{טו} אטול השתא דא ואשתמש בה, ^{טז} ואסלק כל אינון
 אחרנין, לזמנא דאצטריך לי, ^{טז} ולבנאי ^{יז} בתראי. אימתי, בזמנא דיתכנשון כל
 עממיא, לאובדא ^{יח} בני מעלמא, דכתיב ^{יח} כל גוים ^{יט} סבבוני בשם יי, כי אמילם.
^י סבוני גם סבבוני ^כ וגוי, ^{כא} סבוני כדבורים ^{כב} וגוי, הא הכא תלתא, לגבי תלתא
 דאשתארו, חד, אינון ברכאן קדמאי, דאבוה. תרין, אינון ברכאן, דברכיה
 קביה. תלת, אינון ברכאן, דברכיה ההוא מלאכא.

(רב) אמר יעקב, להתם ^{כג} אצטריכו, ^{כד} לגבי מלכין וכל עמין דכל עלמא,
 ואסליק לון להתם, והשתא ^{כה} לגבי דעשו, ^{כז} די לי בהאי. למלא, דהוה ליה

מסורת הזהר

(א) ויברך אלקים את יעקב, (צ"ל וירא אלקים אל יעקב—ויברך אותו (בראשית ל"ה) ואל שדי, (בראשית
 כ"ח) לך דף קמ"ג ציון ב'. ג) ואסלק כל אינון לזמנא, לעיל דף ס"א ציון ז. ד) כל גוים סבבוני, (תהלים
 קי"ח) ח"ג קלט: ת"ז תקי ל"ז עה. ה) סבוני גם סבבוני, (תהלים קי"ח). ו) סבוני כדבורים, (תהלים קי"ח).
 חלופי גרסאות: א) ג"א ל"ג ליה (אה"ל). ב) ג"א ברכא. ג) ג"א ל"ג ליה. ד) ג"א מוסיף אותך ויפרך ויברך וגוי ויתן
 לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך וגוי. ה) ג"א כרמיה (ר"ק). ו) ג"א אינון. ז) ג"א מינייהו.
 ח) ג"א ל"ג מן אמר עד ומאן. ט) ג"א בתרייתא. י) ג"א אבל (אה"ל). יא) ג"א איהו. יב) ג"א דשלטנותא. יג) ג"א
 בהא. יד) ג"א בקדמאה. ונ"א כקדמאה. טו) ג"א אטיל. טז) ג"א ולבני. יז) ג"א בתריי. יח) ג"א לבני. יט) ג"א סבבוני וגוי.
 כ) ג"א ל"ג וגוי. כא) ג"א מוסיף וגוי בשם ה' כי אמילם. כב) ג"א איצטריכו. כג) ג"א דלעמין ואומין ולישנין דכל עלמא.
 כד) ג"א לגבי כל עמין דכל עלמא. כה) ג"א מלכין כל עמין דכל עלמא. כז) ג"א לגביה. כח) ג"א די.

הכרעות

האחרות לזמן שיהיה נצרך לי ולבני אחרי, מתי
 יהיה זאת, הוא יהיה בזמן שיתקבצו כל האומות
 להאביד בני מן העולם. שכתוב כל גוים סבבוני
 בשם ה' כי אמילם, סבוני גם סבבוני וגוי, סבוני
 כדבורים וגוי, הרי כאן שלשה פסוקים כנגד ג'
 ברכות שנשארו, שעור לא נשתמש בהן. אחת הוא
 ברכה ראשונה שברכו אביו. השניה היא, הברכות
 שברכו הקביה. השלישית היא, הברכות שברכו
 המלאך.

(רב) אמר יעקב להתם וכו': אמר יעקב, שמה
 אני צריך כל הברכות, שיגיננו עלי מפני
 המלכים וכל האומות שבכל העולם שיסבבוני, ועי
 אדחה אותן שמה. ועתה, לעשו, די לו בברכה
 זו, דהיינו ברכה השניה שברכו אביו כנ"ל. בדומה למלך,

שהיו

הסולם

ידי מרמה, שהרויח כל אלו הברכות. ואחת של
 השכינה, שברך אותו הסביה, כשחזר מלבן,
 שכתוב ויברך אלקים את יעקב. ואחת שברך
 אותו המלאך הממונה של עשו. ואחת, ברכה
 אחרת שברכו אביו כשהלך לפדן ארם. שכתוב
 ואל שדי יברך אותך וגוי.

(ו) בההוא זמנא דחמא וכו': בעת ההיא שראה
 יעקב את עצמו בכל אלו הברכות
 אמר, באיזה מהן אשתמש עתה. אמר בברכה
 החלשה שבהן ומי היא, זו היא האחרונה שברכו
 אביו. ואף על פי שגם הוא ברכה חזקה, אמר,
 אינה חזקה בשליטת עולם הוה. כראשונות.

(רא) אמר יעקב וכו': אמר יעקב, אקח עתה
 ברכה זו ואשתמש בה, ואדחה כל

(דמו"י דף קמ"ו ע"א)

כמה ^א לגיונין ^ב תקיפין, כמה ^ג מארי מגיחי קרבא, לאגחא קרבין, דומינין ^ד לגבי מלכין תקיפין, * ^ה לאגחא בהו קרבא. אדהכי שמע על לסטים חד ספחא, אמר, הני בני תרעי, יהכון תמן. איל, מכל לגיונין דילך, לית אנת משדר התם, ואלא אלין. אמר, ^ו לגבי ההוא לסטים, ^ז די באלין, ^ח דהא כל לגיונותי, ומארי קרבא, ^ט אטתלק לגבי אינון מלכין תקיפין, ביומא דקרבא, דאצטריכו לי, ^י ליהו.

רג) אוף הכי, יעקב אמר ^{יב} לגבי ^{יג} עשו, ^{יד} די לי השתא באלין ברכאן. אבל לההוא זמנא, דאצטריכו לבני, לגבי כל מלכין ושליטין דכל עלמא, ^{יז} אסלק לון. רד) כד ימטי ההוא זמנא, יתערון אינון ברכאן, מכל סטרין, ויתקיים עלמא על סיומיה כדקא יאות, ומההוא יומא ^{יט} ולהלאה, יקום מלכותא דא על כל שאר מלכו אחרא, כמה דאוקמוה, דכתיב ^כ תדיק ותסף כל אלין מלכותא והיא תקום לעלמיא. והיינו ^{כא} ההיא אבנא, ^{כב} דאתגזרת מן טורא די לא בידין, כדא ^{כג} משם רועה אבן ישראל, מאן אבן דא. דא כנסת ישראל, כדא ^{כד} והאבן ^{כה} הזאת אשר שמתי מצבה וגו'.

רה) ר' חייא אמר, מהכא ^{כז} שאר ישוב שאר יעקב, אלין ברכאן אחרנין, דאשתארו, ^{כח} וכתיב, ^{כט} והיה שארית יעקב ^ל בגוים ^{לא} בקרב עמים רבים

מסורת הזהר

א) אסלח לון, לעיל דף פ"א ציון זי. ב) תדיק ותסף, (דניאל ב'). ג) משם רועה אבן ישראל, (בראשית מ"ט) כ"א דף קפ"ב ציון א. ד) והאבן הזאת (בראשית כ"ח) נח דף צ"ז ציון ה. ה) שאר ישוב, (ישעי' י"ו ו') והיה שארית, (מיכה ה') ח"א רב:

חלופי גרסאות: א) ג"א גוונין. ב) ג"א ל"ג מן תקיפין עד תקיפין. ג) ג"א מרי. ונ"א מאני קרבא ול"ג מגיחי (אה"ל). ד) ג"א לבני. ה) אגחא. ו) ג"א אל. ונ"א איל. ז) ג"א לגביה. ח) ג"א דיי. ט) ג"א ליג מן דהא עד אסחלק. י) ג"א אסלק. יא) ג"א להו. יב) ג"א לגביה. יג) ג"א דעשו. יד) כ"א דיי. טו) ג"א ולהלא ונ"א ולעילא. טז) ג"א הוא. יז) ג"א די אתגזרת. ונ"א אתגזרא. יח) ג"א הזאת וגו'. יט) ג"א דכתיב. כ) ג"א בגוים וגו'. כא) ג"א ל"ג מן בקרב עד כלהו. ונ"א יעקב בקרב עמים רבים כאריה בבהמות יער וגו'. תרוס ידך וגו'. וכתיב והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים כטל (אה"ל). ונ"א אלין ברכאן אחרנין כתיב והיה שארית יעקב בגוים כלהו ולא בעשו בלחודיה כטל מאת ה'.

הברכות

הסולם

מאמר

רד) כד ימטי וכו': כשאותו העת יגיע יתעוררו אלו הברכות מכל הצדדים, על ישראל, ויתקיים העולם על קיומו כראוי להיות, ומאותו יום ואילך יקום מלכות הזו, והיינו מלכות העליונה נוקבא דז"א, על כל שאר הממלכות האחרות, כמו שביארו שכתוב תדיק ותסף כל אלין מלכותא והיא תקום לעלמיא. והיינו אותו האבן שנחצבה מן ההר שלא בידי אדם, האמור שם בכתיב, כמו שאתה אומר, משם רועה אבן ישראל, מי היא אבן הזה, היא כנסת ישראל, שהיא נוקבא דז"א כמש"א והאבן הזאת וגו' שהיא הנוקבא.

רה) ר' חייא אמר וכו': רח"א, מכאן נשמע ששאר הברכות של יעקב נשארו לישראל לעתיד לבא, שכתוב, שאר ישוב' שאר יעקב, אלו הן ברכות אחרות שנשתארו, כנ"ל, ועליהם נאמר,

שאר

שהיו לו כמה גדודים גבורים, כמה שרים עושי מלחמה, יהודעים לערוך מלחמות, שהיו מוכנים נגד מלכים גבורים לערוך עמהם מלחמה. בינתים שמע המלך על שודד ענק אחד. אמר, אלו שומרי השערים ילכו שם, וילחמו עמו. אמרו לו עבדיך, מכל הגדודים שלך אינך שולח שמה אלא אלו. אמר המלך, נגד שודד הזה, מספיקים גם אלו, כי כל גדודי ושרי המלחמה אדחה, שילחמו נגד המלכים הגבורים, ליום מלחמה, שיהיו נחוצים לי, יהיו מוכנים, אף יעקב כך אמר, לנגד עשו, מספיקות לו עתה גם אלו הברכות, שברכו אביו כשחלק לפדן ארם כנ"ל. אבל שאר כל הברכות, אדחה אותן לאותו העת, שיהיו נחוצים לבני לנגד כל המלכים וחשליטים שבכל העולם, שיקומו עליהם.

(דפו"י דף קמ"ו ע"א *) דף קמ"ו ע"ב)

בגוים כלהו, ולא בעשו בלחודיה, ^א וכתוב והיה שארית וגו' ^ב כטל מאת יי, (רו) פתח ר' ייסא ואמר ^ג בן יכבד אב ועבד אדוניו, בן: דא עשו דלא הוה ב"נ בעלמא, דיוקיר ^ד לאבוי, כמה ^ה דאוקיר ^ו עשו ^ז לאבוי, וההוא יקירו ^ח דאוקיר ליה ^ט אשליט ליה ^י בהאי עלמא.

(רז) ^א ועבד אדוניו: דא אליעזר ^ב עבד ^ג אברהם ואוקמוה, ^ד דהא ב"נ דהוה אתי לחרן, בכמה עותרא, וכמה מתנן ^ה ונבזבזין, וגמלין טעינן, דלא אמר לבתואל ולבן, דאיהו רחימוי דאברהם, או ב"נ אחרא, דאתי בפיוסא דאברהם, אלא ^ו עד לא ימלל ^ז מלוי מה כתיב, ^ח ויאמר עבד אברהם אנכי, ולבתר אדני אדני, בגין דיוקיר ליה לאברהם, ^ט ההוא ^י יקרא, וההוא טיבו, אוריך ^{יא} ליה לכמה זמנין.

(רח) כך עשו, ההוא ^א יקרא דאוקיר ליה לאבוי, אוריך ליה כל הני זמנין, דישלוט בעלמא ^ב דא, ואינון דמעין, ^ג אורידו לון לישראל ^ד בשעבודא דיליה, עד דיתובון ישראל ^ה לקביה, בבכיה ובדמעין, דכתיב בבכיה ^ו יבאו וגו', וכדין כתיב, ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה ליי, המלוכה, בילאיו.

מסורת הוזהר

(א) כטל מאת, (שם), (ב) בן יכבד אב, (מלאכי א'), וירא דף מ"ה ציון ה' (ג) ועבד אדוניו דא אליעזר, ח"א קג. (ד) דהא ב"נ, ח"א קג. (ה) ויאמר עבד אברהם אנכי, (בראשית כ"ד) וירא דף מ"ו ציון ב', חלוסי גרסאות: א ב"נ א ל"ג מן וכתוב עד כטל. ונ"א וכתוב והיה שארית יעקב בגוים כאריה בבהמות יער וגו' תרום ירך וגו' כטל. כ נ"א מוסיף ליה לאבוי. ג נ"א ל"ג דאוקיר. ד נ"א לאבוי עשו. ה נ"א ל"ג לאבוי. ו נ"א דיקיר ונ"א דאקיר. ז נ"א שליט (אה"ל). ח נ"א בהא (אה"ל). ט נ"א עבדא. י נ"א ל"ג אברהם ונ"א דאברהם. יא נ"א ונבזבזון. יב נ"א ועד, יג נ"א מילוי, יד נ"א וההוא, טו נ"א ל"ג יקרא וההוא טובא, טז נ"א ל"ג ליה, יז נ"א ל"ג יקרא דאוקיר ליה לאבוי, יח נ"א ל"ג דא, יט נ"א אוריכו (אה"ל). כ נ"א כשיעבודא כל נ"א לגבי קב"ה, כג נ"א יבאו ובהנונים אובילים.

מאמר

שאר ישוב, שישבו לישראל וכתוב, והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים, היינו בכל הגוים ולא רק בעשו לבדו. שאז יתעורר עליהם שאר הברכות, שכתוב, והיה שארית וגו' כטל מאת ה'.

(רו) פתח ר' ייסא וכו': פתח ר"י ואמר, בן יכבד אב ועבד אדוניו, בן זה עשו, שלא היה אדם בעולם שיכבד לאביו, כמו שכבד עשו את אביו וכיבוד ההוא שכבד, אותו, השליט אותו בעולם הזה.

(רז) ועבד אדוניו: זה אליעזר עבד אברהם, ובארוהו, כי אדם שבא לחרן בהרבה עשירות וכמה מתנות ופזרונות וגמלים טעונים, ולא אמר לבתואל ולבן, שהוא אוהבו של אברהם או אדם אחר שבא על ידי בקשתו של אברהם, אלא עוד מטרם שהתחיל לדבר דבריו, מה כתוב, (דטו"י דף קמ"ו ע"ב)

הברכות

ויאמר עבד אברהם אנכי, וכן אחר כך אמר כמה פעמים עליו, אדוני, משום שכבד את אברהם בכיבוד ההוא וטוב ההוא, המתניו לו לכמה זמן. פירוש כי אמרו חז"ל (מס' סופרים פ"א ה"ט) שאליעזר עבד אברהם הוא עוג מלך הבשן, וע"כ אמר הקב"ה למשה אל תירא אותו, דהיינו שלא יעמוד לו זכותו של אברהם, ומה שהיה חי עד זמן ההוא, היה בזכות שכבד את אדוניו, וז"ש אוריך ליה לכמה זמנין.

(רח) כך עשו ההוא וכו': בזכות כיבוד ההוא שכבד את אביו המתין לו הקב"ה, כל אותו הזמן ששלט בעולם הזה, ואלו הדמעות הורידו את ישראל תחת השעבוד שלו, עד שישבו ישראל אל הקב"ה בבכיה ובדמענות שכתוב, בבכיה יבואו וגו', ואז כתוב, ועלו מושיעים וגו'.